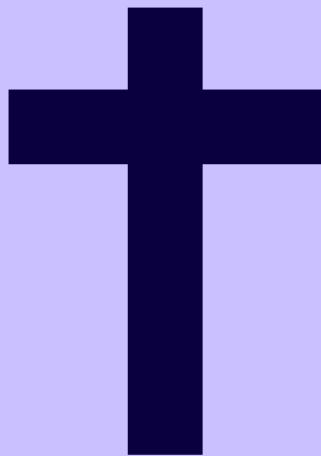

Buk Baibel long
Kaninuwa

Portions of the Holy Bible in the Kaninuwa language of Papua
New Guinea

**Buk Baibel long Kaninuwa
Portions of the Holy Bible in the Kaninuwa language of Papua
New Guinea
Buk Baibel long tokples Kaninuwa long Niugini**

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kaninuwa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
4bd5ff25-b536-53c8-9426-bc0ecd08c86d

Contents

Kabikona	1
Yauna	27
Yona	47
Maka	50
Bunanige	82

Kabikona

Givimayeta

Nufunufu nofe i iyaviya kafa viuğu fasinei. I iyavita namaise fwayafwaya kana matatafu i vibutu, namaise namoğa i vibutu eketa namaise fiyao Isineni i vibutu. Tofwa nuwesi nakanakasisi vigniwiha nofe sinenei.

Nuyavana 1-11 i iyavita namaise fwayafwaya keta namoğa Guyau i mikifunisi. Nofe sifufunama ta ginağanaiya o Adama keta Ive, Keni keta Ebeni, Nowa keta ukowasobu, eketa Babeni numa manuwanoğomatesi fasisiyai.

Nuyavana 12-50 i iyavita namaise fiyao Isineni i vibutu. Nofe sifufunama ta ginağanaiya Ebenamu, natuna Aisake, wağana Yakobo keta Yakobo natunatuna nasi 12 Isineni fasék-wina nenei.

Gwadinama aitevana nufunufunama nofe i vigniwiha muka ita iyaveita kana wava, atu tosanamana si vitumağana vitana Mosesi nofe sifusifufu i vigniwiha fiyao Isineni fasisiyai be yo sina tukuya namaise Guyau i gibokeisi yana namonamoğa keta avana i fufuniya fasisiyai. Mosesi nufunufu nofe i vigniwiha kamo 1500 keta 1230 B.C. kana kawasasai.

Guyau abama, fwayafwaya keta namoğa i fufunisiya. (1:1–2:25)

Go'yonha keta kuvavana kasi kafa viuğu. (3:1-24)

Adama nenei tu i niya Nowa nenei. (4:1–5:32)

Nowa keta ukowasobu. (6:1–10:32)

Babeni numa manuwanoğomatesi. (11:1-9)

Semi nenei tu i niya Ebenamu nenei. (11:10-32)

Ebenamu, Aisake, keta Yakobo. (12:1–35:29)

Isowa susukwana. (36:1-43)

Yosefa keta sisitaina. (37:1–45:28)

Fiyao Isineni Itifita nenei. (46:1–50:26)

Kifufuna Vauvau

¹ Kafa viuğuwai Guyau abama keta fwayafwaya i fufunisiya.

² Eatū maiunuununa keta kawakakavina keta kumanovana kunukubana ogodibu i gikafufuya. Keta Guyau Kanununa etanei i kanukanuwedadaniya.

³ Keta Guyau i bwaduwa, “Mayesina, ku kikinomana,” keta mayesina i kikinomana.

⁴ Guyau mayesina i kitija dewadewana eketa mayesina i nutakiya kumanovana nenei.

⁵ Keta mayesina i weniya *kuyadayada* atu kumanovana i weniya *nuwabuna*. Keta navinavi i kakaviya atu nuwabuni i kikinomana, na naki kuyadayada kafa viuğu.

⁶ Guyau i bwaduwa, “Baiyavana, ku kikinomana ukowa kasi kawasasai be ku nutakiya kabığa nuwesi nenesiyai.”

⁷ Eketa na naki maise i kikinomana. Guyau baiyavana i fufuniya ebe ina nutakiya ata kana ukowa keta tanowa kana ukowa.

⁸ Baiyavanana i weniya *abama*. Keta navinavi i kakaviya atu nuwabuni i kikinomana, na naki kuyadayada kana vinuwa.

⁹ Keta Guyau i bwaduwa, “Ukowa abama kanonovanei i kavivau kabağā tamokağā nenei atu fwayafwaya kasakasanina ku kikinomana.” Eketa na naki maise i kikinomana.

¹⁰ Kasakasanina i weniya *fwayafwaya* atu ukowa i kaviviya i weniya *gibo*. Keta Guyau i kitija naki dewadewana.

¹¹ Yota i bwaduwa, “Kisisiku tuninatunina fwayafwaya nenei i kawananaimi. Kai vivisisimi, kai na kavami be na susukwami.” Eketa na naki maise i kikinomana.

¹² Kisisiku tuninatunina fwayafwaya kasakasaninei si tafwa. Kai vivisisi, kai na kavasi be na susukwasi si viuwa maise kiayonisi. Keta Guyau i kitija naki dewadewana.

¹³ Keta navinavi i kakaviya atu nuwabuni i kikinomana, kuyadayada kana vitonu.

¹⁴ Keta Guyau i bwaduwa, “Kimayeta, kawasasakaoğowai kwa kikinomana be kwa nutakai kuyadayada nuwabuna nenei be kwana vikiyakiyaya tutuya, kuyadayada, keta manama-na.

¹⁵ Kwana tafa kawasasakaoğowai be fwayafwaya mayesina kwana veniya.” Eketa na naki maise i kikinomana.

¹⁶ Guyau kimayeta nuwesi nakanakasisi i fufunisiya, tafana nakasina kuyadayada ina visimeiya atu tafana kabegona nuwabuna ina visimeiya. Keta yota kinavinavi i fufunisiya.

¹⁷ Guyau kimayeta kawasasakaōgawai i tenisiya be fwayafwaya sina tafiya,

¹⁸ be yota sina visimeysiya kuyadayada keta nuwabuna be yota sina nutakiya mayesina kumanovana nenei. Keta Guyau i kitia naki dewadewana.

¹⁹ Keta navinavi i kakaviya atu nuwabuni i kikinomana, kuyadayada kana vinufunina.

²⁰ Guyau i bwaduwa, "Ukowa, ku maǵa gevageva tunisitunisi na yawasisi yota maise manuwa kawasasakaōgawai."

²¹ Guyau i fufunisiya gibo kana kabikeya be iba tamokatamokaǵa ukowa sinenei yawawayawasi si savisavivina tututausi kasi kikitana maise, yota manuwa tamokatamokaǵa tauna kana kikitana maise. Keta Guyau i kitia naki dewadewana.

²² I sawanuwagabubuwisiya keta i iyavisiya i bwaduwa, "Gevageva, kwana vinatunasiwiwaǵa keta kwana yagwana be gibo kwana vimaiya. Manuwa, kwana vinatunafuwaǵa keta kwana yagwana fwayafwaya etanei."

²³ Keta navinavi i kakaviya atu nuwabuni i kikinomana, kuyadayada kana vi5.

²⁴ Guyau i bwaduwa, "Fwayafwaya, yomuyomu tamokatamokaǵa ku gikikinomaneisi nimwauwai be kidagimai, be yota tooyaǵayaǵaga tamokatamokaǵa, tauna kana kikitana maise." Eketa na naki maise i kikinomana.

²⁵ Eketa Guyau i fufunisiya yomuyomu nimwauwai be kidagimai, be yota tooyaǵayaǵaga tamokatamokaǵa, tauna kana kikitana maise. Keta Guyau i kitia naki dewadewana.

²⁶ Keta Guyau i bwaduwa, "Namoǵa tana fufuniya kata kitakita maise ebe tasike kita maise. Be tasike nimasiyi tana tenisiya gibo kana iyana keta manuwa kawasasakaōgawai, yomuyomu fwayafwaya kana matatafu nenei, yota tooyaǵayaǵaga fwayafwaya nenei si savisavivina."

²⁷ Eketa Guyau namoǵa i fufunisiya tanake kana kitakita maise,

Guyau kana kitakita maise i fufunisiya namoǵa,
namoǵa keta gumayogu i fufunisiya.

²⁸ Guyau i sawanuwagabubuwisiya keta i iyavisiya i bwaduwa, "Kwana vinatunasiwiwaǵa keta kwana yagwana, be fwayafwaya kwana vimaiya keta kwana visimeysiya. Gibo kana iyana yota manuwa kawasasakaōgawai be yomuyomu matatafunu fwayafwayai si savisavivina, kwana visimeysiya."

²⁹ Guyau i bwaduwa, "Iba matatafunu fwayafwayai maise kai vivisisi keta kai vivi-
uwasi, a venimiya tasike kami kabwaga.

³⁰ Keta yomuyomu-wanawanaki yota manuwa be tooyaǵayaǵaga fwayafwaya etanei na yawasisi, a venisiya kisaya o kabwaga fasinei." Eketa na naki maise i kikinomana.

³¹ Guyau iba matatafunu i fufunisiya, i kitia naki dewabauna.

Keta navinavi i kakaviya atu nuwabuni i kikinomana, kuyadayada kana vi6.

2

Kuyadayada Kana Vi7 Nenei Guyau I Viyawasiya

¹ Abama, fwayafwaya keta iba matatafusi kasi kikifufuna naki i kakaviya.

² Keta Guyau yana kifufuna i nusafuya, eketa kuyadayada kana vi7 nenei i vidawana eketa i viyawasiya.

³ Eketa kuyadayada kana vi7 Guyau i sawanuwagabubuwisa keta i tenesiniya, uǵuna kuyadayanama nenei o i viyawasiya yana kikifufuna kana bunanige matatafunu nenesiyai.

⁴ Eketa namaise Guyau abama keta fwayafwaya i fufunisiya, naki maisemoka sifusifufuna.

Yave Namoǵa I Fufunisiya

⁷ Keta Yave Guyau fwayafwaya kafusisimina nenei namoǵa i gikamakamiya. Keta i kawasiveiya yawasina namoǵa niunet keta namoǵa i yawsasa.

⁸ Keta Yave Guyau baguna i baguniya Ideni nenei gagasa kuveyaina keta namoǵanama i gikamakamiya nokomai i teniya.

⁹ I fufunisiya kai dewabausi nokomai si tafwa keta si sakuna uwasi dewadewasi. Baguna sinefounei kai nuwesi si misiniya. Kai tamokaǵa i misiniya o yawasi kana kai eatu tamo o dewadewana keta goyonka kasi kafa sanamana kana kai.

¹⁵ Keta Yave Guyau namōga baguna Ideni sinenei i teniya be ina saviviniya keta yota ina kitavikaviniya.

¹⁶ Yave Guyau namōga i iyaviyi i bwaduwa, “Ka nufota avi kai uwana kuna kaniya baguna sinenei.”

¹⁷ Atu namai dewadewana keta goyona kasi kafa sanamana kana kai muka nenei kuna ka. Tovanama kuna kaniya, kuna mateya.”

¹⁸ Yave Guyau tauna nenei i bwaduwa, “Namōga kana kisina i fakwafakwa atu muka dewadewana. Unana ana fufuniya be ina ovivitiya.”

¹⁹ Keta fwayafwaya i viya keta yomuyomu matatafusi be manuwa matatafusi i gikamakamisiya. Keta i nemiiyi namōga nenei be ita kitiya namōga namaise kasi wava ita kavenena, keta namaise kasi wava i viweneya naki maise kasi wava.

²⁰ Namōga, manuwa kawasasakaogowai be yota yomuyomu nimwauwai eketa kidagimai matatafusi kasi wava i kavenena, eatu muka tamo nama ita nufotai Adama* kana toovivita.

²¹ Eketa Yave Guyau namōga i visanafuwuya keta i banumatemateya. Keta yawane i banubanuwa nenei, Guyau namōga ninivatavatanina i viya atu viyo nenei kawakivina i tenefotiya.

²² Yave Guyau gumayogu i gikamakamiya namōga ninivatavatanina nenei eketa i nemiiya namōga nenei.

²³ Namōga i bwaduwa,

“Nofe tanake, sēga o iyau sēgaku

keta viyo o iyau viyoku.

Nofe tanake Namōga sinenei i viya,
na fasinei ana weniya Gumayogu.”†

²⁴ Na fasinei namōga amana keta ayona ina teweisiya eatu kawana nukusi sina saviya tamo nenei, eketa kasi nuwa sina vitamokaga.

²⁵ Namōga keta kawana nukusi gonegonesi atu muka sita sinemumu.

3

Namaise Go'yona I Viuḡu

¹ Yomuyomu kidagimai Yave Guyau i fufunisiya sinesiyai mwata tanake tovikanononoonaona. Mwata gumayogu i nutonidadaniya i bwaduwa, “Venemokena Guyau i iyavimiya muka uwa kwana ka kaisima baguna sinenei?”

² Gumayogu i bwaduviyewa i bwaduwa, “Muka, kima kama nufota kaisima uwasi baguna sinenei kana kawa,

³ atu kai tamokāga baguna sinefounei i misimisiya, Guyau i iyavikiya i bwaduwa, ‘Muka kainama uwana kwana kaniya keta muka kwana ginuvanuvai. Taki kwana saviviniya na naki kwana mateya.’”

⁴ Mwata i iyaviyi i bwaduwa, “Muka venemokena. Muka kwana mate.

⁵ Kuyadayadanama nenei kwana kaniya, matami sina kabwasasa keta kwami vitana Guyau maise kwana sanamaniya dewadewana keta goyona. Guyau i sanamaniya keta na fasinei i sawatanimiya muka kwana kaniya.”

⁶ Gumayogu i kitiya kai dewadewana kana nufota kabwaga keta kana fusa dewadewana. Nuwanuwana ina kaniya be ina sanamana, na nenei aviyesi uwana i visiya keta i kaniya, atu tunina kawana i veniya keta i kaniya.

⁷ Tovanama nenei matasi si kabwasasa keta si sanamaniya tasike gonegonesi na nenei nugweda dadana si yuna keta si suyakafukuwa si dawanafota.

⁸ Tovanama navinava kabaga i tunuwa, si nowaniya Yave Guyau baguna nenei i niniya. Namōga keta kawana si makaviuna kai nenesiyai be Yave Guyau muka ina kitaisi.

⁹ Atu Yave Guyau namōga nenei i bwauwa i bwaduwa, “Kwāga namai?”

¹⁰ Namōga i bwaduviyewa i bwaduwa, “A nowaniya baguna nenei. Iyau gonegoneku na fasinei a matuta keta a makaviuna.”

¹¹ Yave Guyau i nutoninuvanua i bwaduwa, “Aitevana i iyaveu kwāga gonegoneu? Kainama a iyaviwa muka kuna kaniya, naki ku kaniya?”

¹² Namōga i bwaduviyewa i bwaduwa, “Gumayogunama ku venikuwa, tanake i venikuwa kai uwana keta a kaniya.”

¹³ Yave Guyau gumayogu i nutoninuvenuviya i bwaduwa, “Ei, ava ku fufuniya?”

* ^{2:20} Ibeniu fonasiyai, *Adama kana givina maise namōga*. † ^{2:23} Ibeniu fonasiyai, *gumayogu kana nowanowana maise namōga*. ^{2:24} Madiu 19:5, Maka 10:7,8, 1 Kononita 6:16, Efeso 5:31 ^{3:1} Kenokita 12:9, 20:2 ^{3:13} 2 Kononita 11:3, 1 Timoti 2:14

Gumayogu i bwdauiyewa i bwaduwa, "Mwata i nonukuwa keta a kaniya."

¹⁴ Yave Guyau mwata i iyaviya i bwaduwa,

"Na ava ku fufuniya fasinei, ana vimatadawaniwa
yomuyomu nimwauwai be kidagimai matatafusi sinesiyai.

Kwaǵa kuna oyaǵaga manawaweu
keta kafusisima o ka kabwaga yawasiu kana matatafu nenei.

¹⁵ Ana visanafuwiwa kwaǵa keta gumayogu kwana vikaniyabina,
keta kwaǵa susukwau keta gumayogu susukwana sina vikaniyabina.

Tanake debabougu ina nufuwaiya
atu kwaǵa kaeketuketuna kuna kanavasiya."

¹⁶ Gumayogu nenei i bwaduwa,

"Ana visanafuwiwa dauna kuna nisaiya tovanama kuna visifugá nenei,
nofe tovanama keta ina niya kuavavana nakasina vinatuna nenei.

Nuwanuwau be kawau nukusi,*
atu tanake kwaǵa ina vanetaniwa."

¹⁷ Adama nenei i bwaduwa,

"Kawau fonana ku nowaniya fasinei
keta kainama a iyaviwa muka kwana kaniya atu kwa kaniya,
keta kwaǵa neneweu fwayafwaya a ituituya.
Bunanige kuavavananina kuna saviviniya yo ka kabwaga kuna nisaiya yawasiu kana
matatafu nenei.

¹⁸ Fwayafwaya ina okikinomaniya kisisiku kikikwanekwanesi keta sakasakanunusi,
keta noko bwibwiyagunama kabwagina nenei kuna kawa.

¹⁹ Kuna fwasmowa bunanige nenei yo
ka kabwaga kuna viya
kana nivaniva kuna makaviniwa
fwayafwaya nenei.

Kafusisima a viya fwayafwaya nenei keta a gikamakamiwa,
keta kwaǵa kuna vikafusisima-savaviniwa."

²⁰ Namoga i sanamaniya kawana ina viayowa namoga fakwafakwas matatafusi nenesiyai,
na fasinei i weniya Ive.[†]

²¹ Yave Guyau yomuyomu kwafinisi i yuna keta nuya i fufunisia Adama keta kawana
fasisiyi keta i vikotonisiya.

Yave Guyau I Vikikinomanisiya Adama Keta Ive Baguna Nenei

²² Yave Guyau tauna nenei i bwaduwa, "Namoga i nemiya kita maise keta i sanamaniya de-
wadewana keta goyon. Muka nirmana ina tunei kai yawasi i kakavenena, uwana ina vai
ina kaniya be muka ina fakwavaǵata."

²³ Keta Yave Guyau i vikikinomanisiya baguna Ideni nenei, be namai fwayafwayanama nenei
i gikamakamiya Adama ina bunanigeiya.

²⁴ I vikikinomanisiya muninei keta i iyavisya kikifufuna kasi wava senabimu[‡] sina misiniya
gagasa keweyaina baguna Ideni nenei. Yota i teniya feto nununuina keta nugana-
vivineinana be tasike sina viketofotia ke'ta i niniya yawasivagata kana kai nenei.

4

Keni Keta Ebeni

¹ Adama kawana Ive nukusi si mataveya keta Ive si visifugá eketa si vinatuna. Si bwaduwa,
"Yave yana ovivita nenei natuki ka nisaiya." Na uguna si weniya Keni.*

² Muniyai yota taina namoga si vinatuniya keta si weniya Ebeni.

Tovanama si nakata, Ebeni sifi kasi tokitavikavina atu Keni i vitobaguna.

³ Tova tamokaǵa Keni yana bagubaguna kabwagina i nemiiysi keta i vibwanaoseiiya Yave
nenei,

⁴ atu Ebeni yana sifi si mikivinatuna, tanaina dewabauna i nemiiya eketa i vibwanaoseiiya

^{3:15} Kenokita 12:17 * ^{3:16} Yota kana givina nuwanuwau be kawau kuna visimeiya. ^{3:17} Ibeniu 6:8 † ^{3:20} Ibeniu
fonasiyi, Ive kana givina maise fakwafakwas. ^{3:22} Kenokita 22:14 ‡ ^{3:24} Senabimu o abama kana kikifufuna na
fesesi. * ^{4:1} Ibeniu fonasiyi, Keni kana nowanowana maise Ibeniu fonasi kana givina kifufuna o yuna. ^{4:4} Ibeniu

Yave nenei. Yave i katuvisiya Ebeni keta yota yana bwanaose,

⁵ atu Keni keta yana bwanaose muka ita katuvasi. Keni i kayokuğā keta kana nawenawē i dawanavinavina nuwagoyo.

⁶ Keta Yave Keni i iyaviya i bwaduwa, “Ava uğuna ku nuwagoyo yo tafakai i kanawenonoi?

⁷ Taki fufuna dawaniniina kuta saviviniya nao ata katuviwa. Atu fufuna goyona ku saviviniya fasinei, matau ina kakanakasiyal Go'yna niniuewu i kenokenovikifafa be ina ketosesena yomuyomu-wanawanaki maise. Go'yna nuwanuwana nakasina be ina visimeiwa atu kwağā kuna vanetaniya.”

⁸ Keta muninei Keni taina Ebeni i iyaviya i bwaduwa, “Ta nai wanakiyai ta nidadana.” Tovanama nokomai, Keni i misiniya keta taina Ebeni i nuvimiatiya.

⁹ Tovanama ibanama i kikinomana muninei, Yave i nutoninuvenuvia i bwaduwa, “Taiu Ebeni namai?”

Keni i bwaduviyewa Yave nenei i bwaduwa, “Muka ata sanamanei tanake namai. Namaise, o iyuu unaku kana tokitavikavina?”

¹⁰ Atu Yave i iyaviya i bwaduwa, “Ava uğuna yo fufuna goyomokena ku savivinei? Taiu ufaufana kayona fwayafwayai i bwedibwedi-kikinomana nenekuwai.

¹¹ Keta nofe tova ana ituwa. Unau ku nuvimiatiya keta ufaufana fwayafwaya ku viyumiya, na fasinei muka fwayafwayanama kuna savivinei.

¹² Nofe tova keta tova si nememiya, tovanama fwayafwaya kuna saviviniya, muka kabwaga ina veneu. Muka tamo ya kafa fakwa keta kuna vitovenukaokağowa fwayafwayai.”

¹³ Keti Yave i iyaviya i bwaduwa, “Kaku vimatadawana i nakatamoka, muka kaku fata.

¹⁴ Kimoki kwağā ku kwavikwavinikuwa fwayafwaya nofe nenei keta yota neneueu. Ana vitovenukaokağowa fwayafwaya etanei keta aitevana ina nisaikuwa, ina nuvimatikuwa.”

¹⁵ Atu Yave i nufata i bwaduwa, “Muka. Taki tamo aitevana ina nuvimiatiwa, yawasi 7 ana nyaunisiya kwabu fasinei.” Na fasinei Yave kiyakiyaya i teniya Keni nenei be aitevana ina venusaiya, muka ina nuvimatei.

²⁵ Keta Adama kawana nukusi yota si mataveya keta namoğā i tuwuwa. Ive si bwaduwa, “Keni i nuvimiatiya Ebeni fasinei, Guyau gwadimonamona yota i venikiya be Ebeni ina noseyanıya.” Na fasinei si weniya Seta.[†]

²⁶ Seta yota i vinatuna keta i weniya Inosi. Inosi yana tovai, namoğā si vibutuwa si kodukoduwa Yave nenei.

6

Namoğā Yasi Fufunagoyo

⁵ Yave i kitiya namoğā matatafusi yasi fufunagoyo i nakatamoka fwayafwayai, keta iba matatafuna si nuwenuwiya keta si vivinuwadadanisiya o goyona venemokena tova kana matatafu.

⁶ Yave tauna i vinuwakuvaniya namoğā i fufunisya keta i tenisiya fwayafwayai, na fasinei nuwatawa i dauna.

⁷ Eketa Yave i bwaduwa, “Namoğā matatafusi ana nyaunisiya fwayafwaya nofe etanei. A vinuwakuvanikuwa uğuna naki a fufunisya. Na fasinei namoğā kasi matatafu keta yomuyomu nakanakasiya matatafusi be musumusus i ooyağayağğa fwayafwaya etanei, yota manuwa matatafusi kawasasakaoğwai ana nyaunisiya.”

⁸ Atu Yave o Nowağā i sebowowiya.

Nowa Sifusifufuna

⁹⁻¹⁰ Nowa keta ugurina sifusifufusi nofemaise.

Nowa natunatuna nasi tonu namoğā kasi wava Semi, Ami, keta Yafeta. Nowa o namoğā dewadewana, tanake kana kisimokena fwayafwaya etanei eyaeyana tovasima nenesiyal. Nowa Guyau i viunaniya.

¹¹ Atu Guyau i kitiya fwayafwaya matatafuna i goyowa eketa vikamunumunuwa i kataneñega.

¹² Guyau i toneiya fwayafwaya keta i kitiya naki i goyomoka uğuna namoğā matatafusi ke'ta goyona nenei si fakwafakwa.

¹³ Keta Guyau Nowa i iyaviya i bwaduwa, “A vinuwadadanabe namoğā matatafusi ana nyaunisiya uğuna vikamunumunuwa fwayafwaya i vimaiya. Fwayafwaya kana matatafu etanei iba matatafuna ana nyauniya.

¹⁴ Na fasinei waka kitagoyona kuna yoniya tauğu fasiweu. Kai fakinisi nenesiyai kuna yoniya. Sisiuna kuna kitutunaonota waka sinenei. Sinena keta kwauna kuna nutamaniya kibasi nenei.

¹⁵ Kuna yoniya nofemaise. Kana fwafwa kana niva 140 mita, kana nafanafa kana niva 22 mita, keta yana vivivane kana niva 14 mita.

¹⁶ Kudukudu kuna teweiya keta kawasasa kana niva 50 senitimita kuna teniya kudukudu keta fita kasi kawasasai ina fanakwaniuga. Waka niniunei kawa kuna fufuniya. Baionota tonusi kuna yonisiya – etana, sinefouna, keta sifuna.

¹⁷ Ku vaneneğal! Ukowasobu ana teweiya keta fwayafwaya kana matatafu ina unakafufuya be iba matatafuna na yawasina fwayafwaya etanei ina nuvimatisiya.

¹⁸ Atu kaku dedeni a teneteniya neneweu. Kwağga, kawau, keta natunatuu nakakawasi kwana kanasuna waka sinenei.

¹⁹⁻²⁰ Yomuyomu tunisitunisi nakakawasi kuna totoisiya nukusi. Tamokağga namoğa keta tamokağga gumayogu, manuwa tunisitunisi nenesiyai kuna nemiisiya keta yomuyomu nakanakasisi be musumususi si ooyağayağaga, kuna kitavikavinisiya ebe yawawayawasisi sına fakwafakwa.

²¹ Yota kabwaga tuninatunina yagwanina kuna totoiya, uguniu nukusi fasimiyai keta yota yomuyomu fasisiyai.”

²² Eketa Nowa iba matatafuna i saviviniya Guyau i iyaviya maise.

7

Ukowasobu I Vibutuwa

¹ Yave Nowa i iyaviya i bwaduwa, “Kwağga ka kisimokeu fwayafwaya nofe nenei ya fufuna dawaniniina. Na uguna kwağga keta uguniu kwa kanasuna wakai.

² Nama yomuyomusima eyaeyasi, kuna visiya namoğa 7 keta kakawasi 7. Atu yomuyomusimsa muka eyaeyasi, nao tamokağga namoğa keta kawana.

³ Keta yota manuwa kuna visiya 7 keta yota kakawasi 7. Nofe kuna saviviniya be yomuyomu keta manuwa tunisitunisi be yota sina geyana fwayafwayai.

⁴ Kuyadayada 7 muninei, bwabwau ana teweiya keta ina sigwana fwayafwayai kana nivaniva kuyadayada 40 keta nuwabuna 40, ebe kikifufuna matatafuna a fufuniya na yawasina fwayafwayai ana nuyaunisiya.”

⁵ Keta Nowa iba matatafuna i saviviniya avana Yave i iyaviya maise.

¹⁷ Ukowasobu i unauna kana nivaniva kuyadayada 40 eketa waka i nufutefuteiya fwayafwaya etanei.

²³ Keta iba matatafuna na yawasina fwayafwaya etanei Yave i nuyaunisiya ukowasobuwai. Namoğa matatafusi be yomuyomu nakanakasisi be musumususi si ooyağayağaga, yota manuwa nukusi, si mateya. Atu naki aviyaonana waka sinenei Nowa nukusi, nao si fakwa na yawasisi.

8

Ukowasobu Kana Kafa Nusafu

¹⁵ Eketa Guyau Nowa i nusifufuwiya i bwaduwa,

¹⁶ “Kwağga na kawau keta yota natunatuu na kakawasi nukusi waka kwana teweiya atu kwana sobwu menanai.

¹⁷ Kikifufuna matatafusi yawawayawasisi kuna ovisiya maise manuwa, yomuyomu keta yota matatafusi tooyağayağaga fwayafwaya nenei, be sina vinatunasiwasıwağga keta sina yagwana be yo sina geyana fwayafwaya kana matatafu etanei.”

¹⁸ Keta Nowa na kawana, keta natunatuna na kakawasi, waka si teweiya atu si kikinomana menanai.

¹⁹ Matatafusi yomuyomu, manuwa keta tooyağayağaga wakai si kikinomana kasi sabusabuwai.

²⁰ Keta Nowa didığa i didiyya kafa vibwanaose Yave nenei eketa yomuyomu be manuwa eyaeyasiğä nenesiyai, tunina i visiya keta i gumatatafusiya didığa etanei bwanaose fasinei.

²¹ Tovanama bwanaose madina i sebobowiya, Yave tauna nuwasinenei i bwaduwa, “Muka yota tova munina namoğa yasi fufuna fasinei fwayafwaya ana ituya. Naki a sanamaniyanamoğaa musumususiyai keta si nakanakata, katekatesiyai goyonaa

si nuwinuwiiysi atu mukamokena yota ana nyauneisi iba tamokatamokaña na yawasina maise kimoki a fufuniya.

²² Tovasima fwayafwaya ina fakwafakwa,
baguna be kiyana,
yaseğana be kwadudu,
gagasa be yavanata,
kuyadayada be nuwabuna
sina fakwafakwa, muka ina kakaveisi.”

9

Guyau Kana Dedeni Nowa Nenei

¹ Keta Guyau Nowa na natunatuna i sawanuwagabubuwisiya i iyavisiya i bwaduwa, “Kwana vinatunasiwaswaña keta kwana yagwana be kwana geyana fwayafwaya kana matatafu nenei.

² Yomuyomu matatafusi nakanakasisi be musumususi si ooyağayağaga fwayafwayai be manuwa keta iyana sina oomatamatutimiya eketa kwami kwana visimeisiya.

³ Iba tamokatamokaña na yawasina o kami kabwaga. Naki maise manatuwaina a venimiya kai viviuwasi keta kisaya o kafa kaka. Nofe tova a venevenimiya iba matatafuna kami kabwaga.

⁴ Atu muka viyo na ufaufana kwana kaniya uguna yawasi ufaufa sinenei.

⁵⁻⁶ Namoga a fufuniya tauku kaku kitakita maise eketa avi namoga o avi yomuyomu tamo namoga ina nuvimiatiya, tanake namoganaama o yomuyomunama ana vimatadawaniya. Taki tamo yomuyomu namoga ina nuvimiatiya, yomuyomunama sina nuvimiatiya. Maise yota taki aitevana namoga tamo ina nuvimiatiya, namoganaama sina nuvimiatiya.

⁷ Atu kwana vinatunasiwaswaña keta kwana yagwana ebe fwayafwaya kwana vimaiya.”

⁸ Keta Guyau Nowa na natunatuna i iyavisiya i bwaduwa,

⁹ “Kwa vaneneğä! Nofe tova yaku dedeni ana fufuniya kwami nenemiyai eketa yota susukwami yawane si nenemiyai nenesiyai,

¹⁰ yota kikifufuna matatafusi yawawayawasisi maise manuwa be yomuyomu-menana yota yomuyomu-wanawanaki wakai nukusi, matatafumi fwayafwayai nenemiyai.

¹¹ Nofe bwadusima nenesiyai kaku dedeni a oovikavikaviniya kwami nenemiyai. Mukamokena yota ana visimeyei ukowasobu be kikifufuna yawawayawasisi ina nuvimateisi yota fwayafwaya ina nyaunei.”

¹² Guyau i iyavisiya i bwaduwa, “Dedeni kana kiyakiyaya a fufufuniya Iyau, kwami keta kikifufuna yawawayawasisi nukusi kata kawasasai, yota tova i nenemiyai sabusima fasisyai.

¹³ Yaku tanikubo ana teniya busibusi sinenei be ina vikiyakiyaya yaku dedeni Iyau keta fwayafwaya kana matatafu kata kawasasai.

¹⁴ Tovanama kawasasakaögo ana gikafufuya busibusi nenei keta tanikubo ina kikinomana,

¹⁵ ana tukunkasiya yaku dedeni, Iyau keta kwami be kikifufuna matatafusi na yawawayasisi kata kawasasai be mukamokena yota ukowasobu yawasi matatafuna ina nyauneisi.”

11

Babeni Numa Manuwanoğomatesi

¹ Nauna o namoga matatafusi fwayafwaya etanei, fona tamokağamoka kana kituwai si nusifufuwa.

² Noko tovanama nenei, namoga si toğavenudadan gagasa kuveyaina. Fafani kana wawa Sina nenei, fwayafwaya katuyaveyavenina nakasina si nisaiya keta nokomai si fakwa.

³ Keta tututausi nenesiyai si nusifufuwa si bwaduwa, “Kwa nemai, taga tana viya be tana yaofwisiya keta tana nukwafusya be sina fakina.” Si saviviniya keta taga kikiyafosofi si kiyoniya keta kibasi nenei si gimaimaiyi.

⁴ Eketa si nusifufuwa si bwaduwa, “Kwa nemai, be menana nakasina tana vikanasiya tutu-tauta fasityi, numa tana yoniyi manuwanoğomatesi, be ina vaneya abama ina oviya. Nofe-maise tana fufuniya be tututauta kata wawa tana givinaksiya ebe muka tana kafiyauyaua fwayafwaya kana matatafu nenei.”

⁵ Si kikiyonma atu Yave i sobunemiya be ina kitiya menana nakasina yota numa manuwanoğomatesi namoga si yonayoniya.

⁶ Keta Yave i bwaduwa, “Nofe tova tasike naki yoko tamokaña, fona tamokaña nenei si nusifufuwa. Nofe tova si vibutuwa keta sina savivina maise ebe tova munina aviyavana tamo si nuwenuwiya, naki kasi nufotamoka be sina saviviniya.

⁷ Kwa nemai, tana sobuwa be fonasi tana wenuya be muka tututausi sina sanamanei unau-nasi yasi bwadu."

⁸⁻⁹ Eketa Yave i nuyauyaunisiya fwayafwaya kana matatafu nenei, eketa menana nakasina kana vikanata si vidawana. Nokomai Yave fwayafwaya kana matatafu namoغا fonasi i wenuya. Na fasinei menana noko si weniya Babeni.*

Tova manatuwaina i kakavisiya muninei, Nowa natuna Semi ugunina nenei Ebenamu i tuwiwa.

12

Yave Ebenamu I Bwawiwiya

¹ Yave Ebenamu i iyaviya i bwaduwa, "Ya menana keta ya sabu yota ya fasekwa kuna teweisiya, atu fwayafwayanama ana visawaveniwa nenei kuna niya.

² Ka sabu nakasina ana veniwa keta tasike nenesiyai kunuma nakasina ina kikinomana.

Iyau ana sawanuwagabubuwiwa.

Ka wava yota ana givinakasiya be namoغا matatafusi sina sanamaniya keta sina vifotuwiwa.

Kwaغا neneweu, namoغا kasi sawanuwagabubu sina nisaiya.

³ Tovanama namoغا sina sawanuwagabubuwiwa, Iyau yota ana sawanuwagabubuvisiya.

Atu taki namoغا sina ituwa, Iyau yota ana itusiya.

Kwaغا neneweu, namoغا matatafusi fwayafwaya etanei
ana sawanuwagabubuvisiya."

⁴⁻⁵ Na tovanama nenei Ebenamu kana manamana 75. Keta i saviviniya avana Yave i iyaviya maise. Anani i teweiya na kawana Sanai keta auna Nota nukusi. Tovanama Anani si fakwa nenei, Ebenamu yana nogonogo keta yana yomuyomu keta yota yana tobunanige i nisaga. Nofe ibasima nukusi i visiya keta Kenani kuweyaina si niya.

Tovanama si kikinomana Kenani kana baionota nenei,

⁶ Ebenamu yana sabu nukusi noko fwayafwayanama si venuonosiya keta si niya menana nakasina kana wava Sekemu niniumei. Nokomai kai nakasina niniumei si vikabaga menana Mone nenei. Tovanama nenei Kenani fiyao si fakwafakwa noko fwayafwayanama nenei.

⁷ Nokomai Yave tauna i tenekikinomaniya Ebenamu nenei eketa i iyaviya i bwaduwa, "Nofe Kenani fwayafwayana susukwau ana venisiya." Eketa Ebenamu, kafa vibwanaose Yave nenei kana didiga i didiya. Namai Yave tauna i visawaveniwa nenei, i vimisiniya.

Fafani Kenani sinenei, Ebenamu keta yana sabu nukusi si togavenudadana. Muka numa sita kiyona atu vada si kifufuna keta nenesiyai si fakwa. Tovanama sina niya mani kabagai be sna vikabaga, yasi vada si kikikuwa eketa yomuyomu kwausiyai si unaunaniwa.

Muka nugi sita bagubaguna atu yomuyomuغا si kikitavikavina. Tunina yasi yomuyomu si kakamokisiya atu tunina si vivitamanina mani namoغا nukusi witi fasinei. Eketa witinama o si fuwafuwaya keta maneka si kakaguwana.

13

Ebenamu Keta Nota Yasi Toğasisina

⁵ Na tovanama nenei, Nota keta Ebenamu yawane tamo nenei si ninidadana. Nota yota yana yomuyomu yagwanisi keta yota namoغا yagwanisi nukusi yana vada nenesiyai si fakwafakwa.

⁶ Ebenamu keta Nota yasi yomuyomu si yagwanamataiya keta yasi kafa ka kana kabaga o muka kasi fata. Na fasinei nasi nuwa muka kasi fata be tamokaغا fwayafwayanama nenei sina fakwa.

⁸ Keta Ebenamu Nota i iyaviya i bwaduwa, "Ku vanenegä! Kita ugunita, na uguna muka tana vikawabwadubwadu keta yota yata yomuyomu kasi tokitavikavina muka tututausi nenesiyai sina vivigwaeäga.

⁹ Na uguna tana toğasisina be tana niya kabaga tuninatunina nenesiyai. Fwayafwaya noko nautiyai ku kitakitya. Ku vinuwadadanai avi kabaga nuwanuwau maise o ku na be nokomai ku fakwa. Taki kuna niya kukikikataita kuweyaina, nao iyau ana niya kukikimawata. Eatukaki kuna niya kukikimawata kuweyaina, nao iyau ana niya kukikikataita."

¹⁰ Eketa Nota matana i tewetamaniya Yonidani ukowa kuweyaina keta i niya kana nivaniva Sowa menana nenei. Ukowa yagwanina yota fwayafwaya dewadewana i kituya vitana

* **11:8-9** Ibeniu fonasiyai, *Babeni kana givina maise weno.*

12:1 Bunaniye 7:2,3, Ibeniu 11:8

12:3 Ganetiya 3:8

12:7 Bunaniye 7:5, Ganetiya 3:16

Yave yana baguna* maise yota fwayafwaya dewadewana vitana Itifita nenei maise. (Na tovanama nenei Sodoma keta Gomona o Yave yawane muka ita nyauneisi.)

¹¹ Nota i vinuwadadaniyafafani Yonidani kana matatafu tauna fasinei eketa i niya gagasa kuweyaina. Nofe ketaketanama nenei Nota keta Ebenamu si toğasisina.

¹² Ebenamu o Kenani fwayafwaya nenei i fakwa atu Nota o Yonidani kana kawanau nenei i fakwa Sodoma menana nakasina niniuei.

¹³ Sodoma namoisi yasi fufuna naki goyomataina. Fufuna goyomokesi Yave matanei si savivinisiya.

¹⁴ Ebenamu keta Nota yasi toğasisina muninei, Yave Ebenamu i iyaviya i bwaduwa, "Ku kitadadan-fanakwaniuga-dewadewa fafani tamokatamokaşa nenesiyai – bomatu, gagasa, nanakoya keta yavanata kuweyaisi – namai matau ina niya kana nivaniva maise.

¹⁵ Fwayafwayanama matatafunu ku kitakitiya, kwaşa keta susukwau nukusi ana venimiya. Noko yami fwayafwayavägäta.

¹⁶ Ka sabu ana veniwa o muka tamo aitevana kana fata be ina gınağanağaisi. Naki maisemoka genasa fwayafwayai muka tamo aitevana kana nufota be ka sabu ina gınağanağaisi.

¹⁷ Nofe fwayafwayanama matatafunu a veneveniwa, na fasinei ku nai ku vadadaniya be ku kitadewadewai."

¹⁸ Keta Ebenamu i noğokawawa keta Mamene kana kai nakanakasisi niniusiyai i vikabaşa Ebinoni menana nakasina nenei. Nokomai didiga i didiyya Yave nenei.

14

Tovanama Nota Sodoma i fakwafakwa nenei, tufomu nasi nufunina yasi tonuaviya nukusi si nemiya keta Sodoma be menana nakanakasisi na fasaninama nenei si kanasunisiya keta Sodoma tonuaviya si vatanisiya.

Ebenamu Nota I Gifafafani

¹¹⁻¹² Sodoma keta Gomona fiyaosi kasi kaniyabina si nemiya keta yasi nogonogo be kasi kabwaga matatafunu si yuna. Ebenamu auna Nota Sodoma i fakwafakwa, tanake tauna keta yana nogonogo matatafunu yota si visiya keta si niiysi.

¹³ Tamokaşa namoşa vikamunumunuwa nenei i dibwana keta i nemiya Ebenamu biga i veniya. Tovanama nenei Ebenamu tene Ibeniu i fakwafakwa tene Amonai kana wava Mamene yana kai nakanakasisi niniusiyai. Mamene na sisitaina, Eskoni keta Ane, si vinowaniya Ebenamu vitana nukusi sına vikaovivita vikamunumunuwa nenesiyai.

¹⁴ Ebenamu yana tonuaviya kasi yagwana 318 yana kabagai si tuwu. Tovanama i nowaniya nifanifaisi auna si viya, yana namonamoşa matatafusi i wenevakusisiya keta nifanifaisi si kwavinisiya kana nivaniva Dani menana nakasina nenei.

¹⁵ Tovanama i kumanovana, Ebenamu yana tonuaviya i vitukuisiya yoko nenesiyai keta nifanifaisi si kanasunisiya fafani tuninatunina nenesiyai keta si vatanisiya. Nifanifaisi si dibwana eketa Ebenamu yana namonamoşa nukusi si omunitawisiya kana nivaniva Oba menana nakasina Damasiko bomatu kuweyaina.

¹⁶ Ibasisma matatafunu nifanifaisi si gikumiya, matatafunu i visiya. Yota Nota na yana nogonogo nukusi keta vivine be mani namoşa matatafusi nukusi i nemkiye-savavinisiya.

Menekisedeki Ebenamu I Sawanuwagabubuwiya

¹⁸ Menekisedeki i nemiya keta Ebenamu i venufotefotiya. Tanake Sanema menana nakasina kana tufomu keta yota Guyau Etanemokenei yana tovibwanaose. Maneka keta waini i nemisiya keta Ebenamu i veniya.

¹⁹ Menekisedeki Ebenamu i sawanuwagabubuwiya i iyaviya i bwaduwa,

"Guyau Etanemokenei abama keta fwayafwaya i fufunisiya,
iba dewadewasi fasiweu ita savivinisiya.

²⁰ Guyau Etanemokenei nifanifaiu nimaweu i tenisiya,
na fasinei tana daviya."

Eketa Ebenamu nogonogosima i visiya nifanifaina nenesiyai, dawana 10 i tenisiya keta dawanana nenei tamokaga Menekisedeki i veniya.

15

Yave I Bwadudabadaba Ebenamu Nenei

¹ Muniyai Yave Ebenamu kenokita nenei i iyaviya i bwaduwa,

* ^{13:10} Baguna Ideni. (Kabikona 2:10) ^{13:15} Bunanige 7:5 ^{14:18} Ibeniu 7:1-10

"Ebenamu, muka kuna matuta.

Iyau ya veve,

Iyau fatau nakatamokena ana veniwa."

²⁻³ Ebenamu i nufata i bwaduwa, "Yaku Tuveka Yave, iyau muka tamo natuku na uguna ya nuwagabubunama muka ina oviviteiku. Muka tamo natuku kuta veneiku. Keta taki ana mateya, Eniyesu tanake tene Damasiko kaku toovivita, yaku kaikaiwabu matatafunu ina viya."

⁴ Atu Yave i bwadu-savaviniya i bwaduwa, "Muka noko namoñanama ya kaikaiwabu ina vai. Naki kwaña taumokeu uyoweu, natuu ina tufuwa. Kuna mateya nenei, tanake ina vikaiuguniya."

⁵ I oviya i kikinomaniya menanai eketa i iyaviya i bwaduwa, "Matau i vane kawasasakaogowai be yamasu kinavinavi ku ginañaganaga-nuvanuvaisi, taki ka fata maise. Yawane susukwau maise kinavinavi. Muka tamo aitevana kana fata be ina ginañaganagaisi."

⁶ Ebenamu i vitumañaniya Yave yana bwadunama, na fasinei Yave i sebobowiya eketa i bwaduwa tanake eyaeyana matanei.

¹² Tova vanavana i sonusunuwa nenei, Ebenamu i kenomatemateya kana tovai, kumanovana kitagoyona be matuta i kabwanatauniya.

¹³ Keta Yave i iyaviya i bwaduwa, "Nofe kuna sanamanadewadewiya. Susukwau sina viyauyauna mani fwafwayaway. Tonifwayafwaya susukwau sina vikaetosiya keta yota sina vitoagoyogoyosiya manamana 400 simenei.

¹⁴ Atu yawane tonifwayafwayasima yasi vitoagoyogoyo fasinei ana vimatadawanisiya eatu susukwau sina vikuwauna keta fwafwayanama sina teweia.

¹⁵⁻¹⁶ Amonai namoisi nofe tova Kenani fwafwaya nenei si fakwifakwiya, taki tovanama yasi dewa ina gojomatai, ana vimatadawanisiya keta ana kwavinisiya nofe fwafwayanama nenei be sina yauna. Na uguna susukwau muka sina venumakavinaisi nofe kabainama nenei atu minominou yasi tovai yoke.

Atu kwaga taugu Ebenamu kuna vituvekamoka yo muniyai, biganei kuna mateya keta sina tauniwa."

16

Sanai Keta Ega

¹⁻³ Ebenamu nofe tova Kenani i fakwafakwa naki manamana 10 atu kawana Sanai o kakanina, na fasinei keta muka tamo natuna ita vinatunei. Atu kana tookakikakina i viya ne Itifita kana wava Ega, na fasinei Sanai Ebenamu i iyaviya i bwaduwa, "Yave i nuvikakanikuwa be muka ana vinatuna, na fasinei ku nai be kaku tookakikakina nukusi kwa matave. Taki ina vivinatuna, gwadimonamona ana weniya vitana maise iyau natuku." Fonana i vinowaniya keta Sanai yana kaetoga gumayogu Ega i weniya Ebenamu vitana kawana kana vinuwa.

¹⁵ Muniyai, Ega Ebenamu natuna namoga si vinatuniya keta i weniya Isimeni.

17

Yave Kana Kiyakiyya I Teneteniya

¹ Tovanama Ebenamu kana manamana 99, Yave i kenokikinomana nenei keta i iyaviya i bwaduwa, "Iyau Guyau Tofiwanaonaona. Yaku ketaketai kuna niya be muka kuna go'yon, ² ebe yaku dedeni ana fufuniya neneweu ebe susukwau ana giviyanisinya."

³ Ebenamu kaetutuna i viketogunisiya maise yota debabouna eatu Guyau i iyaviya i bwaduwa,

⁴⁻⁵ "Iyau nenekuwai o nofemaise ku vanenegei. Yaku dedeni kwaña nukusi maise, kwaña kunuma yagwanisi waqasi. Na fasinei ka wava Ebenamu* eatu a weneweneviviya o Ebenaamu.[†]

⁶ Iyau ana saviviniya be kunuma nakasina kuna nisaya be sabu yagwanisi sina kikinomana keta yota kwaña sabuuma nenesiyai turomu sina kikinomana.

⁷ Yaku dedeni ana givifakiniya kwaña keta susukwau nukusi nenemiyai be ina fakwafakwawaqata, tova be tova. Iyau ya Guyau keta yota susukwau yasi Guyau.

⁸ Nofe Kenani fwayafwayana nenei ku viviteneyauyaua, matatafuna fwayafwayanama kwaga keta yota susukwau ana venimiya. Naki yasi fwayafwayavaaga keta Iyau yasi Guyau.”

⁹⁻¹⁰ Guyau Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, “Kwaaga fasiweu o yaku dedeni kuna muniya keta yota susukwau sina muniya. Kwaaga sina nufifiniya kiyakiyaya neneweu maisemoka yota namoga tamokatamokaaga susukwau sinenei.

¹¹ Yami nikana mutugabusi kwana nufifina be noko dedeni kana kiyakiyaya Iyau keta kwami kata kawasasi.

¹² Nofe tova keta ina niya, fwefweyana namoaga tamokatamokaaga kana kuyadayada 8 nenei kwana nufifina. Kwana saviviniya natunatumi keta yami tobunanige natunatusi matatafusi namoaga nenesiyai.

¹³ Maisemoka yota tovanama namoaga sina tufuwa yami sabu nenei eketa yota tovanama namoaga vitamaninea nenei kwana viya, kwana nuffifiniya nenesiyai. Ina vikiyakiyayavagata yaku dedeni tofwamiyai, tova be tova.”

¹⁴ Atu taki avi namoaga yaku dedeni kana kiyakiyaya muka tofwanei, nai o kaku dedeni i yasiya, na naki tauna ina nutaki yana sabu nenesiyai.”

Yave I Bwaddudababu Vitana

Sanai Ina Vinatuniya Namoga Kana Wava Aisake

¹⁵ Guyau Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, “Kawau Sanai fasinei, muka kuna wenei Sanai eatu kuna weniya Sena.[‡]

¹⁶ Ana sawanuwagabubuviya be tanake nenei natuu namoaga ana veniwa. Ana sawanuwagabubuviya ebe kunuma sina visawa-ayona nenei keta susukwana sinenei tufomu sina tufuwa.”

¹⁷ Ebenaamu kaetutuna i viketogunisiya maise yota debabouna keta na viniaga tauna nuwasinenei i bwaduwa, “Kana fata namoaga kana manamana 100 tamo natuna ina tufuwa? Atu yota Sena o kana manamana 90 kana fata ina vinatuna?”

¹⁸ Eketa Ebenaamu Guyau i iyaviya i bwaduwa, “Taki kana nufota Isimeni kuta sawanuwagabubuviya!”

¹⁹ Atu Guyau i iyaviya i bwaduwa, “Muka. Kawau Sena natuu ina vinatuniya keta kana wava kuna weniya Aisake.[§] Yaku dedeni ana fufuniya tanake keta susukwana muninei nukusi nenesiyai tova be tova ina nivaaga.”

²⁰ Ya nuwanuwa Isimeni fasinei o naki a nowaniya. Na fasinei ana sawanuwagabubuviya be natunatuna keta susukwana yagwanisi ana veniya. Tanake o kawakawa nasi 12 amasi keta yota susukwana nenei kana kunuma ana givinakasiya.

²¹ Atu nofe yaku dedeni ana fufuniya Aisake nukusi. Naki nofe tovanama maise, Sena Aisake ina vinatuniya noko manamananama.”

18

Namoga Kasi Tonu Ebenaamu Si Venufotiya

¹ Yave Ebenaamu nenei i kenokikinomana Mamene yana kai nakanakasisi nenesiyai. Nofe kana sifusifufumokena.

Kuyadayada i viaudibutoyoga kana tovai, Ebenaamu yana vada kana ketakawanai i nufitoga i faktwafakwa.

² Matana i kanakasiya nenei namoga kasi tonu i kitisiya kutafakaina si misimisiniya. Tovanama i kitisiya, vada i teweiya atu i dibwana i venufotofotisiya keta i koduwa fwayafwayai.

³ I iyavisiya i bwaduwa, “Aiyé, taki kwa sanamaniya kaku nufota be ana ovitimiya nao muka kwana niuniku.

⁴ Yami ukowa ana nemiiya be kaemi kwana kigona ebe yo kai sifunei kwana viyawasiya.

⁵ Yota kabwaga ana nemiiya be ina giviwianimiya yo muniyi yami ketai kwana niya. Kwa visawanamonamoikuwa be kwa venufotikuwa, na fasinei ana savivina fasimiyai.”

Si iyavisiya si bwaduwa, “Dewadewana, avana nuwanuwau ku bwaduviya maise o ku savivinei.”

⁶ Eketa Ebenaamu i dibwanamoka vadai i kanasuna keta Sena i iyaviya i bwaduwa, “Kuna omatakayakayakanaya be nimau simo ina badobadowa kausibi dewabauna kuna viya ebe maneka kuna kaguwana.”

⁷ Muniyi Ebenaamu i dibwana i niya bunumakau waumisi nenesiyai keta mwanavauna i vinuwadadaniya kakaninama i viya, yana tobunanige i veniya keta i venugidewadewiya.

⁸ Ebenaamu kedi* keta susu i danina yota viyo muwana nukusi i visiya kabwaginama gigidewadewana i nemiiya keta nausiyai i teniya keta kai sifunei si kawa atu i toğatanisiya.

⁹ Si nutoniinuvenuviya si bwaduwa, "Atu namai kawau Sena?"

I nufata i bwaduwa, "Noko vada sinenei."

¹⁰ Tamokağa sinesiyai i bwaduwa, "Venemokena, nofe tovanama maise noko manamananama ana makaviniwu nenei kawau Sena natuu namoğa ina vinatuniya."

Atu Sena o vada kana kawa muninei i vanevaneiye.

¹¹ Ebenaamu keta Sena o naki si vituvekamoka keta Sena yana tova vinatuna o naki i kakaviya.

¹² Sena tauna i viniğä keta i bwaduwa, "Iyau naki a vineveka keta i sinavinikuwa keta yota kawaku i vituveka. Kana fata yawane kana diğadiğaina ana kamukoniya?"

¹³ Yave Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, "Ava uğuna yo Sena i viniğä atu i bwaduwa, 'Naki a vineveka, venemokena gwadimonamona ana vinatuniya?'

¹⁴ Omasi tamo aviyavana daunamokena Yave nenei, muka kana nufota be ina savivinei? Naki a bwaduwa maise, nofe tovanama maise noko manamananama tovanama ana makaviniwu nenewe, kawau Sena natuu namoğa ina vinatuniya."

¹⁵ Sena i matuta na uğuna keta i sawavigema i bwaduwa, "Iyau muka tamo ata viniğä."

Atu i iyaviya i bwaduwa, "Mukamokena, ku viniğä."

Sodoma Sifufuna

¹⁶ Ebenaamu keta namoğa kasi tonu nukusi si misiniya keta si niniya be ina vateweisiya yasi ketai. Nokomai si kitanusinowa Sodoma nenei.

¹⁷ Keta Yave tauna nenei i bwaduwa, "Aviyavana kabegomokena ana saviviniya, muka Ebenaamu nenei ana teneviunei.

¹⁸ Susukwana ina nakata yota fiwafiwanimokena. Keta tanake nenei kunuma matatafuna fwayafwaya iana sawanuwagabubuwisiya.

¹⁹ A gibokiya be tanake ina iyavisiya natunatuna keta yota susukwana muninei si nenemiya, ebe yaku ketaketai sina savivina dawaniniina yota kana matanatotowai. Ebe avana Ebenaamu nenei a bwadudabedabiya maise kana fata be ana saviviniya."

²⁰ Keta Yave Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, "Menana Sodoma keta Gomona namoisi yasi fufunagoyo i nakatamoka keta yota fasisiyi odo nakasina a nowaniya.

²¹ Nofe naki a sobusobuwa be ana kitiya taki noko odosima tasike fasisiyi venemokena o muka, ebe ana sanamaniya."

²² Namoğa nasi nuwa si noğokawawa keta si niya Sodoma kuveyaina, eatu Ebenaamu i fakwa i misimisiniya Yave naunei.

²³ Ebenaamu i vani yiniunei eketa i iyaviya i bwaduwa, "O venemokena namoğa goyosi keta eyaeyasi nukusi kuna nyauniysi?

²⁴ Taki namoğa eyaeyasi nasi 50 menana noko sinenei o namaise, yawane kuna nyauniyi? Taki eyaeyasi fasisiyi o namaise, menananama kuna kitamokiya?

²⁵ Muka kuna fufuniya, nai o muka dawaniniina. Keta muka kana nufota be namoğa eyaeyasi atu goyosi nukusi kuna nuvimateisi. Taki kuna saviviniya, nao goyosi kasi vimatadawanai eyaeyasi nukusi kuna nunatusiya. Muka. Kwağä o fwayafwaya kana matatafu kana tonuvisi, na fasinei kwağä kuna vinuwadadanikiya venemokena namoğa kama matanatotowai, abe namaise."

²⁶ Yave i iyaviya i bwaduwa, "Namoğa matatafusi Sodoma sinenei ana gifafafanisiya taki namoğa eyaeyasi sinesiyai kasi 50 ana nisaisiya."

²⁷ Ebenaamu i bwadu-savaviniya i bwaduwa, "Yaku tuveka, iyau o ibakaokağö maise gavi keta kausibi atu yota a vibutuwa a nunusifufuwa nofe fasinei."

²⁸ Taki namoğa eyaeyasi kasi 50 eatu 5 nenei ina kesa, noko menaninama kuna nyauniyi?"

Yave i iyaviya i bwaduwa, "Taki namoşa eyaeyasi kasi 45 ana nisaisiya, nao muka ana nyaunei."

²⁹ Ebenaamu i vikokone-savaviniya i bwaduwa, "Atu namaise taki kasi 40moka nokomai kuna nisaisiya?"

Atu i iyaviya i bwaduwa, "Taki kasi 40, muka ana fufuniya."

³⁰ Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, "Ae yaku tuveka, muka kuna nuwagoyoweiku eatu kuta tenikuwa be ata nusifufuwa. Namaise taki nasi 30 nokomai?"

Keta i iyaviya i bwaduwa, "Taki 30 ana nisaisiya, muka ana fufuniya."

³¹ Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, "Eiyoi, naki a nusifumataiya nofe fasinei atu namaise taki 20 kuta nisaisiya?"

* **18:8** Kedi o susu nenei si fufuniya. Ina fakwa kabegona kabığa ganagananavina nenei yo ina vibadowa keta kana ka yuyuna.

I iyaviya i bwaduwa, "Taki 20 ana nisaisiya, muka ana nyaunei."

³² Yota Ebenaamu i bwadu-savaviniya i bwaduwa, "Ae yaku tuveka, muka kuna nuwagoyoweiku. Atu naki kawa tamokağamoka yota ata bwaduwa. Atu taki 10 kuta nisaisiya?"

I iyaviya i bwaduwa, "Taki 10 ana nisaisiya, muka ana nyaunei."

³³ Tovanama si nusifufukoğā, Yave Ebenaamu i venuteweiya keta i niya, eatu Ebenaamu i makaviniya yana menanai.

19

Menana Sodoma Keta Gomona Kasi Nuyauneina

1 Guyau kana kaetoga abamei kasi nuwa navinavimokeyai si kikinomana Sodoma. Nota menana kana ketakawanai i nuvitoğā i fakwafakwa. Tovanama i kitisiya, i misiniya i venufotofotisiya eketa nausiyai i koduwa fwayaftwayai.

2 Keta i iyavisya i bwaduwa, "Aiye, kwa nemai yaku numai be a oviviteimi. Eatu kaemi kwa kigona be kwa viyawasi, eatu kumana matami kwa kitakiyei yo yami ketai kwana niya."

Atu si iyaviya si bwaduwa, "Muka tamo avana. Naki nofemai kana toğanumasana."

³ Atu i gweğemokisiya keta nukusi si niya yana numai. Keta ka i fufuniya fasisiyai. Maneka muka na kana nutuva i kaguwana keta si kawa.

⁴ Muniyai yo sina banuwa, Sodoma menana gunina be ovina kana tufunakata be vituvekasi, matatafumokesi nokomai numa si misini-fankwaniwiya.

⁵ Nota nenei si bwauwa si bwadubwaduwa, "Namoğā kasi nuwa kimoki nuwabuna si nemiya neneuew, nama o fyaomokesi? Ku kikinomana-nemiyesi nenekiyai be ka mataveyeisi."

⁶ Nota i misini-kikinomana numa kawanei atu kumunina kawa i katuguduva.

⁷ Keta i iyavisya i bwaduwa, "Ae unaunaku, fufuna naki goyomokena muka kwana savivinei.

⁸ Kwa vaneneğeiku! Natunatuku vivine kasi nuwa weka, muka tamo namoğā nukusi sita matavenuvanuva. Taki nuwanuwami maise vivinesima ata kikinomana-nemisiya nemiyai be aviyavana yami nuwanuwa kwata saviviniya nenesiyai. Eatu namoğā nofe a nemisiya kanonovakuwai, muka kwana ginuvanuvasi."

⁹ Atu si kawafatiya si bwaduwa, "Ku misininai! Kwaqā tene wagawaga ku nemiya atu nuwanuwau avage kuna vicaknata. Kimoki kwaqā kana givikuvavaniwa nakatamokena yo tasike nasi nuwa." Eketa na yasi fiwana Nota si katutunetuniya numa kana kawa kuweyaina avage nuwanuwasi kawa sina vitutuyakweniya.

¹⁰ Atu kaetoga kasi nuwa numa sinenei nimasi si kitunina, Nota si sinaviya keta si sinakanasuniya eketa kawa si katuguduva.

¹¹ Atu yasi fiwana nenei namoğā matatafusi menanai matasi si weikwava be muka kasi fata kawa sina nisağai.

¹²⁻¹³ Eketa namoğā nasi nuwa Nota si iyaviya si bwaduwa, "Tova kabegomokena menana nofe kana nyauniya. Yave odo nakatamataina i nowaniya menaninama fasinei keta i visimeikiya ka nemiya be kana nyauniya. Atu tamo ya sabu nofemai? Maise natunatuu namoğā keta vivine o nawanawau o taki aitevana tamo yota ya sabu menana nofe sinenei, ku kikinomaneisi."

¹⁴ Eketa Nota i kikinomana menanai keta natunatuna vivine kasi sawagivifoteina i matakawisiya. I iyavisya i bwaduwa, "Yave kabegomokena menana nofe ina nyauniya. Kwa venudibwana be menana nofe kwa teweyi." Atu namoğasima si bwaduwa vitana ita sawasawaviniğā.

¹⁵ Naki tova i gegegesiya kana manawasasai, kaetogasima Nota si nyakayakanıya be ina venudibwana. Si iyaviya si bwaduwa, "Ku venudibwana! Kawau be natunatuu vivine nasi nuwa nukusi ku kikinomaneisi. Akata ina kakaviwa tovanama Yave menana nofe ina vimatadawaniya nenei."

¹⁶ Atu Nota i giwaewağeya. Yave Nota i sineganiganıya na fasinei keta kaetoga kasi nuwa nimanei si nufatuma yota kawana be natunatuna nimasiyai eketa si kikinomanisiya kawayavatai.

¹⁷ Tovanama si kikinomanisiya menanai, kaetoga tamokağā i iyavisya i bwaduwa, "Kwa dibwana be kwana fakwa yawayawasimi! Muka kwana okikine kumunimi yota muka kwana niviyawasinai kawanauwai! Kwa dibwanamoka koya nenesiyai akata ina kakavimiya."

²³ Tovanama Nota ugunina nukusi menana Sowa* nenei si kikinomana, vanavana i kusifuya.

²⁴ Yo muniyai iba nununuina muna nenei maise,[†] Yave i visaviviniya keta abamei i sobunemiya Sodoma keta Gomona nenei.

²⁵ Eketa naki kana menana be kana namōga be yota kisisiku matatafumokena kawanau-nama nenei i siwataunisia.

²⁶ Atu Nota kumunina kawana si okikineya keta si vitasiya maise gabana.

21

Aisake Yana Tufuwa

¹ Yave Sena i sawanuwagabubuviya keta avana yana bwadudabadaba maise i fufuniya.

² Tutuyanama Guyau i bwaduwiya nenei aviyavana ina kikinoman, naki i nuvifotiya. Sena i visifūga keta i vinatunama natuna namōga tovanama Ebenaamu yana vituveka nenei.

³ Gwadimonamanonanama i tufuwa keta Ebenaamu i weniya kana wava Aisake.

⁴ Kuyadayada 8 muninei, Ebenaamu natuna nenei nufifina i saviviniya kiyakiyaya fasinei, namaise Guyau i visimeiyia maise.

⁵ Ebenaamu kana manamana 100 nenei Aisake i tufuwa.

Ebenaamu, Ega Natusi Isimeni Nukusi I Vikikinomanisyia

⁸ Gwadimonamona i nakata keta tovanama i sokeya nenei, Ebenaamu visoke kana ka i fufuniya.

⁹ Noko tovanama nenei Sena si kitia Isimeni Aisake i sawasawaviniya. Isimeni o Ebenaamu natuna kana vinuwa, ne Itifita kaetōga kasi wava Ega nenesiyai i tufuwa.

¹⁰ Eketa Ebenaamu si iyaviya si bwaduwa, “Kaetōga nofe na natusi ku vikikinomaneisi. Muka simo nuwanuwaki tamo ya kaikaiwabu ina vai tovanama kuna mateya. Naki natukīga.”

¹¹ Ebenaamu i nuwatadauna bwadunama fasinei ūguna Isimeni o yota natuna.

¹² Eatu Guyau i iyaviya i bwaduwa, “Muka nuwanuwa ina munuu kaetōga na natusi nukusi fasisiyai. Avana Sena si bwaduwiya maise ku fufuniya. Ūguna Aisake nenei, susukwanama ka wava sina gikikinomaniya.

¹³ Atu kaetōga natusi o kwāga natuu, na fasinei susukwana yota ana givinakasiya be ina vikunuma.”

¹⁴ Eketa tova i katakiya nuwabunimokeyai, Ebenaamu tukwawa na ukowina keta kab-waga, Ega i vikavanisiya eketa na natusi i teweisiya si niya.

22

Yave I Anuvanuviya Ebenaamu Yana Vitumāgana

¹ Muniyai Guyau i anuvanuviya Ebenaamu yana vitumāgana. I iyaviya i bwaduwa, “Ebenaamu!”

Eketa i vinowana i bwaduwa, “O, iyau weka.”

² Keta Guyau i iyaviya i bwaduwa, “Natuu tamokāgamoka ku nuwagabubuviya Aisake, ku ovi be ku niyei fafani Moniya nenei. Koyanama namai ana visawaveniwa nenei, kuna vibwanaoseya ya vikanakooga bwanaosena nenenkuwai.”

³ Na fasinei Ebenaamu nuwabunimoka i misiniya, yana doniki i gidewadewiya keta i kaiuna vibwanaose fasinei. Eyo tobunanige nasi nuwa keta natuna Aisake i ovisiya keta si nōgokawawa kabainama Guyau i bwaduwiya nenei si niya.

⁴ Si niniya atu kuyadayada kana vitonu nenei, Ebenaamu matana i kanakasiya keta kedawanauwai kabāganama i kitia.

⁵ Tobunanige i iyavisiya i bwaduwa, “Doniki nukusinofemai kwana fakwa. Atu natuku nukusi kana niya nokomai, Guyau nenei kana kodukoduwa yo kana makavinikiya nememiyai.”

⁶ Eketa Ebenaamu kai kitavina natuna i vikavaniya eatu tauna o kikanakanata keta giniwakuma i givikavinisiya keta si niya.

⁷ Si niniya atu Aisake amana i iyaviya i bwaduwa, “Amaku!”

Ekenaamu i iyaviya i bwaduwa, “Natuku, ku nusifufu.”

Eketa Aisake i iyaviya i bwaduwa, “Kikikweu keta kikanakanata o nofe, eatu sifi mwanaavauna vikanakoōga bwanaosena fasinei o namai?”

⁸ Ebenaamu i iyaviya i bwaduwa, “Natuku, Guyau tauna yawane sifi mwanaavauna ina venita vibwanaose fasinei.” Eketa si nikaokaogowa si niya.

^{19:24} Madiu 10:15, 11:23,24, Nuke 10:12, 17:29, 2 Fita 2:6, Yudi 1:7 [†] ^{19:24} Vinebau fonasiyai iba nununuina si weniya sanufa. Taki sanufa tana guwaniya, madina o goyomokena keta yota inainana nakatamokena.

^{19:26} Nuke 17:32 ^{21:2} Ibeniu 11:11 ^{21:4} Kabikona 17:12, Bunaniige 7:8 ^{21:10} Ganetiya 4:29,30 ^{21:12} Noma 9:7, Ibeniu 11:18 ^{22:1} Ibeniu 11:17-19 ^{22:2} 2 Sifusifufu 3:1

⁹ Tovanama si nemiya kabainama namai Guyau i bwaduwia nenei, Ebenaamu didiga i didiyya keta etanei kai i tewesonasonamiya. Eyo muniyai, natuna Aisake nimana keta kaena i kiyona eketa didigai kai etanei i vikenofaniya.

¹⁰ Yana giniwakuma i sinayaginiya be natuna ina nuvimiatiya.

¹¹ Eatu tovanama nenei, abamei Yave kana kaetoغا i bwauwiya i bwaduwia, “Ebenaamu! Ebenaamu!”

Ebenaamu i vinowana i bwaduwia, “O, iyau weka.”

¹² Eketa Yave kana kaetoغا i iyaviya i bwaduwia, “Muka natuu kuna givikuvakuvavanei o avana tamo goyona kuna fufuniya nenei! Nofe kimoki o a sanamanemokiwa gewa Guyau ku vifotuwiya uguna natukatekateu atu muka kuta nuwanononei nenekuwai.”

¹³ Ebenaamu matana i kanakasiya keta sifi namoga i kitija kisisiku sinenei ketuketuna kana vinaaganagana nenei i nukabwakuya. I niya yomuyomunama i viya, i nuvimiatiya keta i vikanagoigoi yana bwanao Guyau nenei eatu muka natuna.

¹⁴ Noko nenei eketa kabainama i weniya *Yave Ina Venita*. Nofe tovasima nenesiyai namoga yasi kafa tanatutuna si bwadubwaduwa, “Yave yana koyai ina venita.”

¹⁵ Eketa abamei Yave kana kaetoغا Ebenaamu i bwauwe-savavinya i bwaduwia,

¹⁶ “Nofemaise Yave i bwaduwia, ‘Fonaku ku nowaniya keta natukatekateu atu muka kuta nuwanononei nenekuwai na uguna kaku wawai a bwadudabadaba neneuew,

¹⁷ vitana venemokena ana sawanuwagabubuwiwa be susukwau nakatamokena ana veniwa. Sina yagwana vitana kinavinavi abamai yota numagama kwadewai maise. Kasi aviya sina vatanisiya keta yasi menana sina vitoniwigina.

¹⁸ Susukwau nenesiyai eketa kunuma matatafusi fwayafwaya etanei ana sawanuwagabubuwiya uguna fonaku ku muniyya.”

¹⁹ Ebenaamu na natuna si makavinisiya yana tobunanige nenesiyai eketa matatafusi si makavinisiya Biyasiba namai Ebenaamu i fakwafakwa nenei.

Sena kasi manamana 127 nenei, yawasisi i kakaviya keta Ebenaamu i nunuwatadauna eatu i vivinuwadadana kasi odewadewa fasinei. Na fasinei fafaninama Itai namoisi si fakwafakwiya nenesiyai, fwayafwaya kabegona i vitamaniya gabana nenei.

Manamana tonusi i kakavisya muninei, Ebenaamu natuna Aisake, ne Anani kana wava Nibeka i vikawaniya. Tanake o Ebenaamu unana waqana. Muniyai Ebenaamu kana manamana 175 nenei, yawasina i kakaviya keta natunatuna nasi nuwa Aisake keta Isimeni si odewadewiya kawana niniusiyai.

25

Isowa Keta Yakobo Si Tufuwa

¹⁹ Ebenaamu natuna Aisake na natunatuna sifusifufusinofemaise.

²⁰ Tovanama Aisake kana manamana 40 nenei Nibeka i vikawaniya. Nibeka tawaqana o Nebani keta amasi o Betuwensi tene Anami fafani Fadana-anami nenei.

²¹ Nibeka tanake kakanina keta Aisake i kawanunuksiwa Yave kawana kana ovivita fasinei. Yave yana kawanunuksiwa i nowaniya eketa Nibeka i visifuga.

²² Atu bebeta si vivikafifiwa manawanei keta i bwaduwia, “Namaise yo savivina nofe i kikinomanenekuwai?” Eketa i niya Yave i kawanunuksiwa ibanama fasinei.

²³ Eketa Yave i iyaviya i bwaduwia,

“Sineweou kunuma nuwesi.

Sina tufuwa nenei, sina vikavanevaneya.

Tamo kunuma o unana ina fiwanateweiya.

Kotokikinuna ina vikaetoga gwadiyei nenei.”

²⁴ Tovanama Nibeka i vinatuna nenei, natuyuwewyuwe namoga si tufuwa.

²⁵ Kotokikinuna i tufuwa o sininina yabeyabenina atu konokonona. Na fasinei si weniya Isowa.*

²⁶ Muninei gwadiyei i tufuwa, Isowa kaeketuketunei i gitotowa. Na fasinei si weniya Yakobo.† Aisake kana manamana 60 nenei natuyuwewyuwe si tufuwa.

Kotokikinuna Kana Vitovisime

Isowa I Katuteweiya Yakobo Nenei

²⁷ Tovanama namoisima si nakata, Isowa i vitonuiyowa eketa tova matatafuna wanakiyai i nunuiyowa. Eatu Yakobo o umaumana keta togakuyadayadana.

²⁸ Aisake o Isowa i nuwagabubuviya uğuna nuiyo gevagevana nuwatana i viya, eatu Nibeka o Yakobo si nuwagabubuviya.

²⁹ Tova tamokağa Yakobo fenifeni i nunubudana atu wanakiyei Isowa dibuna i toyoga yota na vitanonina i kikinomananemiya.

³⁰ Eketa Isowa Yakobo i iyaviya i bwaduwa, "Vitanona i kanamunumokikuwa. Nofe tova nubudana yabeyabenina simo ku veneiku a kawa." (Noko nenei keta kana wava venuwana si weniya Edomu).[‡]

³¹ Keta Yakobo i iyaviya i bwaduwa, "Vikinuna kana vitovisime nofe tova ku vitamanei nenekuwai ebe yo nubudana ana veniya."

³² Isowa i iyaviya i bwaduwa, "Ei, i kanamunumokikuwa! Vikinuna kana vitovisime o avana kana dewadewana!"

³³ Eketa Yakobo i iyaviya i bwaduwa, "Nauna ku bwadudabadaba nenekuwai yoke." Eketa Isowa i bwadudabadaba vikinuna kana vitovisime kana dawanatamanenei fasinei.

³⁴ Noko muninei Yakobo maneka keta nubudana Isowa i veniya. I kawa, i yuwa eketa i niya. Nofe ketaketanama nenei Isowa muka ita vinuwana vikinuna kana vitovisime fasinei, eatu naki i katuteweiya.

26

Yave I Bwadudabadaba Aisake

Ina Sawanuwagabubuviya Maisse Ebenaamu

¹ Noga nakasina manatuwaina Ebenaamu yana tovai maise, yota Kenani i visavavinisiya. Na fasinei Aisake i niya menana Gena nenei, Finisitiya kana tufomu kana wava Abimeneki nenei.

² Yave i kenokikinomana Aisake nenei keta i iyaviya i bwaduwa, "Muka kuna nai Itifita eatu namai fwayafwayanama ana iyaviya nenei, nokomai kuna fakwa.

³ Nofemai simokağamoka kuna fakwa. Iyau kwaşa nukusi eketa ana sawanuwagabubuviwa. Fwayafwayanama nofe matatafunu susukwau nukusi ana venimiya ebe avana amau Ebenaamu a bwadudabedabiya maise, bwadudabadabanama ana givifakinoya.

⁴ Susukwau yagwanina ana veniya maise kinavinavi kasi yagwana abamai. Keta fwayafwayanama nofe matatafunu ana venisyai. Tasike nenesiyai, kunuma matatafusi fwayafwaya etanei ana sawanuwagabubuviya.

⁵ Uğuna Ebenaamu fonaku i muniyya, yaku bwadu i nowaniya yota yaku gisawakedana be yaku visime matatafunu, i muniyekogoiyi."

⁶ Na uğuna eketa Aisake i fakwa menana Gena nenei.

Muniyai Aisake i niya keta Biyasiba i fakwa. Tovanama yana vituveka nenei, natuna gwadiyei Yakobo i nonuya. Vikanononowai, vikinuna kana sawanuwagabubu i viya. Tovanama Isowa i nowaniya, i kayokuşa keta nuwanuwana ita nuvimatya.

28

Yakobo I Niya Nebani Nenei

¹ Aisake i bwawuviya Yakobo keta i sawanuwagabubuviya yo i sawakedakedaniya i bwaduwa, "Mukanofemai tamo ne Kenani kuna vikawaniya.

² Atu nofe tova kuna niya Fadana-anami nenei, ayou amasi Betuwensi menaninei. Nokomai tamo kawau kuna viya augu Nebani natunatuna sinesiyai.

³ Eatu Guyau Tofiwanaonaona ita sawanuwagabubuviya be natunatuu sita yagwana be susukwau sita geyana ebe kunumisi sita yagwana.

⁴ Tanake ita sawanuwagabubuviya keta yota susukwau, maise Ebenaamu i sawanuwagabubuviya. Ebe fwayafwayanama ku fakwifakwiya maise teneyauyauna kuta vitoniwagiya. Uğuna fwayafwayanama o Guyau i veniya Ebenaamu."

Yakobo Kana Kavayuna

¹⁰ Yakobo Biyasiba i teweiya eatu i niya Anani kuveyaina.

¹¹ I niniya atu kabaga tamokaşa i nisaiya eatu naki vanavana i sinakafwanukuviya fasinei eketa i vikabaga. Gabana i viya keta i kenovikifafiya.

¹² Tovanama i banabanuwa nenei, i kavayuna. I kitija abama i kawiya atu ke'ta nutan-abai'bainina, fwayafwayai i misiniya atu i vaneya abamai. Keta Guyau kana kaetoşa abamei si sobusobuwa be si vanevaneyia.

¹³ Atu Yave i misiniya niniunei eketa i iyaviya i bwaduwa, "Iyau Yave, wağau Ebenaamu keta Aisake yasi Guyau. Fwayafwayanama nenei ku matamataveya, kwaga keta susukwau ana venimiya.

¹⁴ Kimoki yo susukwau maise genasa, sina katanenega yavanata, gagasa, bomatu, keta nanakoya kuweyaisi nenesiyai. Keta susukwau nukusi kami sawanuwagabubu nenei, fasekwa matatifu fwayafwaya etanei ana sawanuwagabubuwisya.

¹⁵ Kuna tukutukuya, Iyau o kwağau nukusi keta ana nivinuwanu ya nidadana nenesiyai kana niviniva ana makaviniwa fwayafwayanama nofe nenei. Mukha ana venumakanoveu kana niviniva aviyavana a bwadudabedabiwa maise ana fufuniya."

¹⁶⁻¹⁷ Yakobo i kenoviniya na yana matuta keta i bwaduwa, "Venemokena gewa Yave o nofemai i fakwafakwa eatu muka ata sanamanei. Kabağau nofe a vimaimatumatuta. Nofe o Guyau yana kabağau keta abama kana ketakawana."

¹⁸ Eketa nuwabunimokeyai Yakobo i misiniya keta gabananama i kenovikifafiya, i vimisiniya kiyakiyaya fasinei keta bubu nenei i vitowiya.

¹⁹ Eketa kabağanama i weniya Beteni.* Eatu menaninama nakasina si mikiweniya Nusi.

²⁰ Yakobo i bwadudababada Guyau nenei i bwaduwa, "Taki kwağau iyau nukusi be kuna ofafafikuwa, kabwaga kuna venikuwa, nuya kuna venikuwa,

²¹ ebe taki ana makavinikuwa na yaku dewadewana amaku yana numai, enao kwağau Yave yaku Guyau.

²² Atu gabana nofe a vimisiniya, ita vikiyakiyaya Guyau ya numa. Aviyavana matatafuna kuna venevenikuwa, dawana 10 ana tenetenisyia atu sinesiyai tamokaga kwaga ana veneveniwa."

35

Yakobo i niya Anani keta Nebani natunatuna nasi nuwa, Neya keta Neiseno, i vikananisiya. Manamana 14 i mudadava Nebani fasinei vivinesima kasi nufata fasisyai. Neya kasi kaetoga Dinufa si veniya Yakobo kawana. Maise yota Neiseno kasi kaetoga Binaa si veniya Yakobo kawana. Eatu Guyau i iyaviya keta nawana yana menana i teweiya atu i makavinaya amana yana menanai. Yana makavina fasinei, i matuta akata Isowa yana namonamoga nukusi na ugurina sina tafisiya. Eatu tovanama si vikaninisaga nenei, Isowa muka ita nuwagoyo be nukusi sita vikanunumunuwa.

Guyau Yakobo I Sawanuwagabubuwiya

⁹ Tovanama Yakobo i fakwafakwa Fadana-anami* atu i makavinaya Beteni nenei, Guyau i kenokikinomana-savaviniya keta i sawanuwagabubuwiya.

¹⁰ I bwaduwa, "Ka wawa Yakobo atu muka yota sina weneu Yakobo. Kimoki keta i niniya ka wawa Isineni."† Eketa i weniya Isineni.

¹¹ Yota i bwaduwa, "Iyau Guyau Tofiwanaonaona. Kuna vinatunasiwasiga keta kuna yagwana. Susukwau ina nakatamoka. Fasekwa dawanisi yota tufomu sina kikinomana kwağau nenewei.

¹² Fwayafwayanama a bwadudabedabiya Ebenaamu be Aisake nenesiyai, kwaga ana veniwa. Yota susukwau nenesiyai nofe fwayafwayanama ana venisiya."

¹³ Guyau tovanama Yakobo nenei i nusifufukoğga, i teweiya.

¹⁴ Kabainama nenei Guyau i nusifufuwyi, gabana i vimisiniya keta etanei waini i siwaiya yana bwanaose yota muniyi bubu i siwaiya.

¹⁵ Eketa Guyau nokomai i nusifufuwyi fasinei, kabainama i weniya Beteni.‡

Neiseno Yasi Mate

¹⁶ Muniyai Yakobo yana sabu nukusi Beteni si teweiya. Keta yawane Efanati kedawanau, Neiseno i vibutusiya atu si nisaaya daunina.

¹⁷ Si vibaiyi eatu kuvavana i gimunusya nenei, kasi toosiwağga si sawakatevatusya si bwaduwa, "Muka kwana matuta. Natumi namoga kana viunuwa i tufuwa."

¹⁸ Tovanama ayona yawasisi i kakakaviya nenei, si weniya Benoni§ eatu amana i weniya Beniyamina.*

¹⁹ Tovanama Neiseno si vidawana, ketanama i niniya Efanati (nofe tova o Beteniyema), kafakainei si odewadewisiya.

^{28:13} Kabikona 13:14,15 ^{28:14} Kabikona 12:3, 22:18 * ^{28:19} Ibeniu fonasiyi, Beteni kana givina maise Guyau yana numa. * ^{35:9} Fadana-anami or Anami katuyaveyavenina Mesofotamiya nenei yavanata kuweyaina. Eketa Anani menana o sinenei. † ^{35:10} Ibeniu fonasiyi, Isineni kana givina maise Guyau i maninya o Guyau nukusi si vikafifwana. (Kabikona 32:28) ^{35:11} Kabikona 17:4-8 ^{35:14} Kabikona 28:18,19 ‡ ^{35:15} Ibeniu fonasiyi, Beteni kana givina maise Guyau yana numa. § ^{35:18} Ibeniu fonasiyi, Benoni kana givina maise kuvavana natuna. * ^{35:18} Ibeniu fonasiyi, Beniyamina kana givina maise natukikikataku.

20 Eketa Yakobo gabana i vimisiniyi kasi manawa etanei. Gabaninama Neiseno kasi manawa nenei nofe tova i fakwafakwa.

Aisake Yana Mate

1 Sifusifufu 2:1-2

(22b) Yakobo natunatuna namōga kasi 12.

23 Neya natunatusi namōga o Nubeni, Yakobo natuna kotokikinuna. Muninei o Simiyoni, Nebi, Yuda, Isaka, Sebunoni.

24 Neiseno natunatusi namōga o Yosefa keta Beniyamina.

25 Neiseno kasi kaetōga Binaa natunatusi namōga o Dani keta Nafatanai.

26 Neya kasi kaetōga Dinufa natunatusi namōga o Gada keta Asa.

Yakobo kakawananofemaise natunatuna namōga si vinatunisiya Fadana-anami nenei.

27 Eketa Yakobo i makaviniya amana Aisake nenei, Kinyati-abu (nofe tova o Ebinoni) niniunei menana Mamene nenei. Nofe menaninama Ebenaamu i fakwiya muninei yota Aisake i fakwiya maise teneyauyauna.

28 Aisake i fakwa kana manamana 180.

29 I sobuwa i vigwadimonamonamoka yo muniyai yawasina i kakaviya keta wāgawāgana i tuyanomwanisiya. Eketa natunatuna namōga Isowa be Yakobo si odewadewiya.

37

Yosefa Keta Sisitawāgana

1 Kenani fwayafwayana namai Aisake i fakwiya be nenei i viteneyauyauna yota Yakobo i fakwa.

2 Eketa Yakobo na natunatuna sifusifufusinofemaise.

Tovanama Yosefa kana manamana 17, sisitawāgana nukusi sifi keta gouti si kitavikavinisiya. Sisitawāganasisima o amana kakawana Binaa keta Dinufa natunatusi, eatu yasi fufunagoyafasisiyai Yosefa i simanisiya amana nenei.

3 Yakobo yana vituveka nenei Yosefa i tufuwa eketa i nuwagabubuviya nakasina yo muniyai natunatuna namōga matatafusi. Na fasinei kana kwame nubwayouna dewabauna i veniya.

4 Tovanama sisitawāgana si kituya Yosefa kana nuwagabubu nakatamatina yo muniyai tasike, si adibutoyotoyooya keta muka viunana kana bwaduwai sita nunusifufuwei.

5 Nuwabuna tamokaga i kavayuna keta tovanama sisitawāgana kana kavayuna i iyavisiya nenei o naki si dibutoyogemokiya.

6 Yosefa i iyavisiya i bwaduwa, "Kwa vanenēga tu kaku kavayuna a iyaveimi.

7 Bagunai witi ta vivikitava eatu yaku kitava i venukanakasiya keta i misiniya. Tovanama nenei yami kitava si misinififiniya yaku kitava keta nenei si koduwa."

8 Eketa sisitawāgana si iyavisiya si bwaduwa, "Oa! Omasi ku vinuwadadana avage venemokena kuna vitufomuwa be kuna visimeikiya?" Noko nenei, Yosefa yana bwadu be kana kavayuna nenei si adibutoyotoyōgenokiya.

Yosefa Sisitawāgana Si Vitamaniya

12 Tova tamokaga Yosefa sisitawāgana, amasi yana sifi keta yana gouti si visiya keta si niisiya menana Sekemu niniunei, keta nokomai si kitavikavinisiya.

13 Eketa Yakobo Yosefa i iyavisiya i bwaduwa, "Sisitawāgau o Sekemu nenei yomuyomu si kitakitavikavina. Nuwanuwaku ana visimeiwa kuna niya nenesiyai."

Yosefa i vinowana i bwaduwa, "Dewadewana, Ana niya."

14 Eketa amana i iyavisiya i bwaduwa, "Ku nai be sisitawāgau ku kitaisi taki yomuyomu nukusi dewadewasi, nao kuna makaviniwa kuna matakawikuwa."

Ebinoni kawanauna nenei Yosefa i visimeiwa i niya Sekemu.

15 Tovanama i kikinomana, i kakafivinavina kawayavatai atu namōga tamokaga i nutoniiya i bwaduwa, "Ei, aviyavana ku nunuwasi?"

16 Yosefa i nufata i bwaduwa, "Sisitawāgaku yasi yomuyomu si kitakitavikavina, a nunuwasiya. Ku sanamanisiya namai kasi tūgana?"

17 Eketa namōganama i iyavisiya i bwaduwa, "Si nemiya wekamai atu naki si niya. A nowanisiya si bwaduwa si niniya Dotani." Noko nenei Yosefa sisitawāgana i muniisiya keta Dotani i nisaisiya.

18 Tovanama si kituya kedawanauwai i nenemiya, kana munuwa fasinei si viwaifufuna.

19 Tututausi si vikanunusifusifufuwa keta si sawaviniya si bwaduwa, "Ake, tokavayuna-onaonanama kwa kitai i nenemiya.

²⁰ Ei, ta nuvimatei be tamo yeyenu kokonina nenei ta tewesobuwei. Kana fata amata tana iyaviya avage tamo yomuyomu-wanawanaki i kaniya, ebe tana kitiya taki kana kavayuna ina vivenemokena o muka."

²¹ Atu Nuben i nowaniya yasi bwadu eatu i vinuwadadana Yosefa kana guguya fasinei keta i iyavisya i bwaduwa, "Muka yawasina tana nyaunauei.

²² Muka tana nuviuiaufai atu nofemai wanakikaoğowai tata tewesobuwiya yeyenu kokonina nenei." Nubeni i tanafafafana taina kana guguya fasinei uguna nuwanuwana be ina niyi amana nenei.

²³ Eketa tovanama Yosefa i kikinomana, sisitawağana si givikaviniya keta kana kwame nubwayouna dewabauna tofwanei si kakiya.

²⁴ Si oviya keta yeyenu kokoninei si tewesobuwiya.

²⁵ Tovanama si makavina keta si nuvitoga si kakawa atu matasi i kanakasiya keta Isimeni fasekwina si kitisiya si nenemiya na yasi kameni Gineyadiyei, si niniya Itifita. Iba mamadisi* nukusi si kivitotoğga.

²⁶ Keta Yuda unaunana i iyavisya i bwaduwa, "Taki taita tana nuvimiatiya keta ufaufana tana tenemakavuniya, aviyavana tamo kana dewadewana tana nisagai?

²⁷ Isimeni namoisi nenesiyai ta vitamanei eatu muka tana munuya. Aitevana taina yoke, kita viyo ufaufa tamokaga." Eketa unaunana yana bwadunama si vinowanija.

²⁸ Tovanama Midiyani† tovitamaneina si kikinomana, Yosefa sisitawağana si niya yeyenu nenei si sinakikinomaniya keta Isimeni namoisi nenesiyai, si vitamaniya fatana siniva 20. Eketa Yosefa si niya Itifita.

²⁹ Eyo muniyai tovanama Nuben i makaviniya, i niya yeyenu nenei i nugenana eatu muka Yosefa ita kitai. Nuwatana i dauna keta kana nya i kiganiniya.

³⁰ I makaviniya sisitaina nenesiyai keta i iyavisya i bwaduwa, "Yosefa noko muka. Ava o ata fufuniyan?"

³¹ Eketa Yosefa sisitawağana, gouti si nuvimiatiya keta ufaufanei kwame si kutuviya.

³² Eyo si niya amasi nenei keta si iyaviya si bwaduwa, "Kwame nofe ka nisaiya, ku kitai. Kamo natuu kana kwame o muka?"

³³ Amasi i kitakinaniya keta i iyavisya i bwaduwa, "Ika. Natuku kana kwame. Yomuyomu-wanawanaki i kaniya. O natuku! Yomuyomu-wanawanaki i tanabwegabwegiya."

³⁴ Eketa yana nuwatadauna nenei kana nya i kiganiniya, atu nya yomuyomu ututusiyai kikifufunis‡ i kotonoya keta kuyadayada yagwanina natuna i fokuwiya.

³⁵ Natunatuna matatafusi, namoga be vivine, kana sawawanumwanuva fasinei si niya eatu muka nuwanuwana. Eketa i iyavisya i bwaduwa, "Ana bwediya kana nivaniva matematesi yasi kabağga kana ke'ta ana vaiya natuku nukusi." Eyo natuna fasinei i viketotonoya be i bwediya.

39

Fotifa Kawana Yosefa Si Kitanuvadiiya

¹ Tovanama Isimeni fasekwina Yosefa si niya Itifita, Fotifa i vitamaniya kana kaetoğga. Fotifa tanake o tuiyo kasi tovketanuneina. Tanake Itifita tufomu yana namoga tamo nakasina.

² Yave o Yosefa nukusi keta yana ovivita nenei, iba matatafuna i saviviniya o dewadewana. Kana tovisime tene Itifita yana numai i fakwa.

³ Fotifa i kitanisaiya Yave o Yosefa nukusi eketa iba matatafusi i savisaviviniya o si dibwadibwana-dewadewa.

⁴ Noko nenei nuwatana i oviya keta i viya tauna kana kaetoğga. Eketa yana numa sinena kana kaetoğga matatafusi sinesiyai, Yosefa i tene-viketanuniya. Yota yana nogonogo matatafuna kasi kitavikavina fasinei nimanei i teniya.

⁵ Noko tovanama nenei keta i niya Yosefa nenei eketa Fotifa yana numa kana tofakwa kana dewadewana si nisaiya. Yana nogonogo matatafuna numa sinenei keta bagunai, Yave i sawanuwagabubuvisya eketa dewadewasi.

⁶ Noko nenei eketa Fotifa yana nogonogo matatafuna kana visime fasinei o Yosefa nimanei i teniya. Keta muka tamo aviyavana fasinei ita nuwanuwa eatu yana kaağga fasinei o i kitavikaviniya.

Yosefa kana tufuwa dewadewana yota kotokiwağga.

⁷ Muka ita fakwa nubwayouna eatu Fotifa kawana si kitanuvadiiya keta si sawanuyakanaya be nukusi sita banuwa.

* 37:25 Kisisku nenesiyai bubu mamadisi si yuna maise kabwaga kana givimamadi fasisiyai be kasi gividiyaga.

37:28 Bunanie 7:9 † 37:28 Isimeni fasekwina o fafani Midiyani nenei. ‡ 37:34 Nuya sakasakanununa kameni o gouti ututusiyai si kikifufuna. Kaniga kana tovai, nofe i vivikiyakiya nuwatadauna.

39:2 Bunanie 7:9

⁸ Eatū i dibutoyōga i bwaduwa, “Kaku tovisime muka ita vinuwana aviyavana tamo numā nofē sinenei fasinei ugūna iyau nenekuwai ketake. Nogonogo matatafunā o iyau sifukuwai.

⁹ Iyau o numā nofē kana tovisime naki maise tanake, eketa muka tamo aviyavana ita sawatanai nenekuwai, eatū kwamīga kawana. Na ugūna namaise ana fufunagoyō yo naki ana go'yonā Guyau matanei?”

¹⁰ Tova matatafunā si vivikoniya atu i didibutoyōga keta muka nukusi sita banu yota muka nukusi sita fakwafakwa.

¹¹ Tova tamoka ga Yosefa i kanasuna numai mudadava fasinei eatū tovanama nenei, muka tamo kaeto ga numai ita fakwafakwa.

¹² Eketa Fotifa kawana si niya Yosefa nenei keta kana kwame si gitoniya keta si sawanuyakaniya si bwaduwa, “Ku nemī ku banuweiki!” Eatū Yosefa i dibwana i kikinomana menanai atu kana kwame i venuteweiya gumayogu nimasiyai.

¹³ Tovanama si kitia Yosefa naki i dibwana atu kana kwamega si givikaviniya,

¹⁴ yasi numā kana kaeto ga si wenevakukusisiya keta si iyavisiya si bwaduwa, “Nofe kwa kitai! Namo ga nofē tene Ibeniu kawaki i nemiiya kakaninama, i givisinemumuwiwa. I kanasunanemii yama totomuwai keta nuwanuwana ita mataveikiya eatū ka fina.

¹⁵ Tovanama i nowaniya ka fina, i dibwana eatū kana kwame i venuteweiya niniukiya.”

¹⁶ Eketa kwame si fakwiya kana nivaniva kawasi i makaviniya i nemiiya numai.

¹⁷ Yota tamoka sifufunama si iyavisiya si bwaduwa, “Kaeto ga tene Ibeniu ku nemiiya kakani-nama, i kanasuna yama totomuwai nuwanuwana ita givisinemumuwiya.

¹⁸ Eatū tovanama ka fina nenei, kana kwame i venuteweiya niniukiya atu i dibwana i kikinomana.”

¹⁹ Tovanama Fotifa kawana i nowanisiya si bwaduwa, “Ya kaeto ga nofemaise i fufuna nemiiya,” eketa sinena i nubusubusuwaniya.

²⁰ Tonuaviya i iyavisiya si tabiya keta deniyai si teniya. Kabainama o tufomu yana finisina fasisiyai.

Keta deninama sinenei o Yosefa i fakwa.

²¹ Eatū Yave tanake nukusi keta i nuwagabubuviya na nenei keta i sawanuwagabubuviya. Noko nenei keta deni kana tokitavikavina nuwatana i ovija.

²² Eketa finisina matatafusi keta mudadava matatafunā deni sinenei, Yosefa nimanei i teniya.

²³ Deni kana tokitavikavina muka ita nuwanuwa mudadavasima Yosefa nimanei i teniya fasinei. Ugūna Yave o Yosefa nukusi keta i ovivitiya nenei iba matatafunā i saviviniya o naki dewadewana.

40

Finisina Nasi Nuwa Si Kavayuna

¹ Tova tamoka ga Itifita tufomu kana ukowa kana tokavenena kasi toviketanuneina keta maneka kana tokaguwana kasi toviketanuneina nukusi, si fufunagoyō tufomu nenei.

² Tobunanigesima nasi nuwa i nuwagoyowisiya,

³ keta deniyai i teniya tuiyo kasi toviketanuneina yana numai, namai Yosefa i fakwafakwa nenei.

⁴ Toviketanuneinanama Yosefa i teniya kasi kaeto ga keta si fakwa simo matanubwayouna.

⁵ Nuwabuna tamoka ga tufomu yana tobunanigesima, ukowa kana tokavenena keta maneka kana tokaguwana, si kavayuna. Nasi nuwa nuwabunana nenei si kavayuna atu kasi kavayunasima kasi gigivina o tuninatunina.

⁶ Tova i katakiya nuwabuniyai tovanama Yosefa i kitisiya tafakaisi si kanawenonowa.

⁷ Eketa i nutoniisiya i bwaduwa, “Kimoki namaise yo nuwanuwa i munumunumi?”

⁸ Si nufata si bwaduwa, “Nuwabuna nama nuwa ka kavayuna eatū muka tamo aitevana kana fata be kama kavayunasima ina kiyan.”

Eketa Yosefa i iyavisiya i bwaduwa, “Guyau ga kana fata kavayuna ina yausiya. Eyo kami kavayuna kwa iyaveiku.”

⁹ Eketa ukowa kana tokavenena i vibutuwa i nusifufuwa i bwaduwa, “A kavayuna a kitia genebi unavina naukuwai,

¹⁰ eketa unavinama i vina ganaganā na ganina tonusi. Dadana si kikinomana, unavina si visisiya, si nuwataaisiya eketa uwasi si ouwa.

¹¹ Eatū tufomu kana owa o a gigivakiniya, na fasinei uwa a kigonuwa, utosi a bibitotoiya tufomu kana owa keta nimanei a teniya.”

¹² Eketa Yosefa i iyavisiya i bwaduwa, “Ka kavayuna kana givina nofemaise. Nagani tonusi kana givina kuyadayada tonusi.

¹³ Kuyadayada tonusi ina kakavisiya muninei, tufomu debabougu ina katunakasiya eketa ina vinuwateweiwa eyo ina giyauwa keta ya mudadava manatuwaina nenei ina tenesavaviniwa. Nokomai tufomu nimanei kana owa kuna vioviya, manatuwaina ku fufufuniya maise tovanama ku vitokavenena ukowa kana tovai.

¹⁴ Tovanama kuta toğadewadewa nenei, kuta tukukuwa. Ae unaku, kuta ovivitikuwa be tufomu kuta iyaviya fasikuwai ebe deni nofe sinenei kuta vikikinomanikuwa.

¹⁵ Tufomu kuta iyaviya aviyavana nenenkuwai i kikinomana fasinei. Ibeniu fwayaftwayana nenei namoga si givavinkuwa. Nofemai yota muka tamo aviyavana goyonatufuniya atu deniyai si tenikuwa."

¹⁶ Tovanama maneka kana tokaguwana i nowaniyu unana kana kavayuna Yosefa i yauya fasinei, nuwatana i oviya eketa Yosefa i iyaviya i bwaduwa, "Iyau yota a kavayuna, maneka feyawisi tonusi a afisia.

¹⁷ Feyawa etanemokenei sinenei o maneka tuninatunina kakagawanisi tufomu fasinei. Eatubaboukuwai feyawana nenei o manuwa si kakawa."

¹⁸ Eketa Yosefa i iyaviya i bwaduwa, "Ka kavayuna nofemaise, feyawisa tonusi kana givina kuyadayada tonusi.

¹⁹ Kuyadayada tonusi muninei, tufomu debabougu ina katunakasiya keta kayou sina nuonosiya eyo tofwau kai nenei sina sinavukukiya. Keta manuwa sina nemiya, kwafiniweu viyou sina kaniya."

²⁰ Kuyadayada tonusi i kakavisiya muninei, tufomu yana kafa tufuwa kana kuyadayada i nuvifoti. Eketa yana kawakawa yasi ka i fufuniya. Ukowa kana tokavenena keta maneka kana tokaguwana i ketoyausiya keta si nemisiya tufomu nenei kawakawa nausiyai.

²¹ Nokomai, ukowa tokavenena i teniya kana kiviyai eketa tufomu nimanei kana owa i viova-savaviniya.

²² Eatubonuaviviya i visimeisiya keta maneka kana tokaguwana kayona si nuonosiya keta tofwana kajyai si sinavukukiya. Naki avana Yosefa i bwaduwiya, maisemoka i kikinomana.

²³ Eatubonuaviviya i visimeisiya keta maneka kana tokaguwana kayona si nuonosiya keta tofwana kajyai si sinavukukiya. Naki avana Yosefa i bwaduwiya, maisemoka i kikinomana.

41

Tufomu Kana Kavayuna

¹ Manamana nuwesi i kakavisiya muninei, Itifita tufomu i kavayuna vitana Naeni ukowa kafakainei i misimisiniya.

² Tovanama nenei bunumakau kasi 7 na kasi tufutufuwa yota kasi kita dewadewasi ukowe si vanenemiya keta nabenabe kafakainei, nimwau si kakawa.

³ Yota bunumakau kasi 7 kasi kita goyosi keta banibanimisi munisiyi si vanenemiya eketa niniusiyai si misiniya.

⁴ Kasi kita goyosi keta banibanimisi si misiniya keta kasi 7 na kasi tufutufuwa keta kasi kita dewadewasi, si kanisiya. Nokomai tufomu i kenoviniya.

⁵ Tovanama i banu-savaviniya, yota i kavayuna. I kituya witi uguna tamokağı nenei, i foka 7 wanosi nakanakasisi yota dewadewasi.

⁶ Muniyai yota 7 si foka o wanosi kasi kita vitana fonimana inainana ita taoyayanisi eyo sita wenono.

⁷ Wano wenonosi si misinimoka tu wano nakanakasisi keta dewadewasi, si tononisiya. Eketa tufomu i kenoviniya atu i sanamania o i kavayuna.

⁸ Nuwabuniyai kavayunasima fasisiyi, nuwanuwa yaona i vaniya. Na uguna bwadu i vininitiya Itifita kana matatafu nenei yana toibaiba keta yana tonuwatasuyasuya fasisiyi, eketa si nemiya nenei. Kana kavayuna i nusifufuwisiya atu muka tamo aitevana kana fata be ita yausi nenei.

⁹ Atu tufomu kana ukowa kana tokavenena kasi toviketanuneina, tufomu i iyaviya i bwaduwa, "Ae aiye, kimoki yo yaku fufunagoyo a tukuya.

¹⁰⁻¹² Manatuwaina tovanama maneka kana tokaguwana kasi toviketanuneina keta iyau, ku nuwagoyowiya eketa tuiyo kasi toviketanuneina yana numa sinenei, deniyai ku tenikiya. Tovanama nenei tene Ibeniu tufunakasina tamokağı waniya nokomai. Tanake o toviketanuneinanama kana kaetoğası. Nuwabuna tamokağı nama nuwa ka kavayuna. Kama kavayunasima ka iyaviya eketa kasi givina i yausiya nenekiyai o tuninatunina.

¹³ Avana i bwaduwiya, naki maisemoka i kikinomana. Iyau ku tene-savavinkuwa yaku kafa mudadava nenei, eatu ya tonuaviviya ku visimeisiya keta maneka kana tokaguwana kasi toviketanuneina kayona si nuonosiya eketa tofwana kai etanei si sinavukukiya."

¹⁴ Eketa tufomu bwadu i vininitiya Yosefa fasinei eketa muka mwanenena atu deniyai si oviya. Nauna kana mutukonokono i tanakakanuya keta kana nuya i dawanamatamanina muniyiyo si niiya tufomu nenei.

¹⁵ Eketa tufomu i bwaduwa, "Nuwabuna a kavayuna, eatu muka tamo aitevana kana fata ita yauya nenekuwai. Atu a nowaniya avage tovanama avi kavayuna kuna nowaniya, ka fata kuna yauya."

¹⁶ Atu Yosefa i bwaduwa, "Iyau muka kaku fata, eatu Guyauga kana kiyau dewadewana ina veniwa."

Tufomu kana kavayuna nuwesi i nusifufuwiya Yosefa nenei.

²⁵⁻³² Keta Yosefa na yana vimogumogu i bwaduwa, "Tufomu yo, ka kavayuna nuwesi kasi nuwanuwa naki tamokaña. Aviyavana tova kabegomokena Guyau ina saviviniya fasinei, neneweui i tene-kikinomania. Guyau naki i givifikiniya, iba nofe kabegomokena ina saviviniya. Nofe fasinei tamoka kavayunana atu kawa nuwa i visawaveniwa.

Bunumakau kasi 7 na kasi tufutufuwa yota kasi kita dewadewasi, maise yota witi fokasi 7 nakanakasisi keta dewadewasi, kasi nuwanuwa manamana 7 mauna. Itifita kana matatafu ina mauna.

Bunumakau 7 banibarinisi yota kasi kita goyosi munisiyi si vanenemiya, yota witi fokasi 7 fisusi vitana fomimana inainana ita taoyayanisi keta sita wenono, kana nuwanuwa o manamana 7 nenesiyai nogra. Manamana 7 mauna muninei, manamana 7 yota sinesiyai nogra ina kikinomania. Eketa fiyao Itifita yasi mauna kana tova yawane sina vinuwataunuviya, ugúna fanafi kana matatafu nogra ina munuya.

Tufomu yo, nofe avana a bwaduwisia o naki maisemoka Guyau kabegomokena ina saviviniya.

³³ Tufomu yo, tamo namoña tosanamana atu na nuwatasuyasuyana kuta gibokiya be tanake Itifita kana matatafu ita visimeyi.

³⁴ Menana tamokatamokaña nenesiyai kawakawa kuta vinuwadadanisiya. Ebe manamana 7 mauna yana tova nenei, tovanama kabwaga oyuna kasi tutuya nenesiyai, kawakawasima dawana 5 nenesiyai tamokaña sita gigivikaviniya.

³⁵ Nofe kawakawasima maisa matatafunu sita kwakiwi. Ya visime nenei, menana tamokatamokaña nenesiyai maisa matatafunu yasi bonuwai sita totoisya ebe sita kitavikaviniya namoña fasisiyi.

³⁶ Nofe dawanasima yawane namoña ita vibiyawasisya manamana 7 sinesiyai, tovanama nogra ina kikinomania Itifita sinenei. Ebe nofe ketaketanama nenei, namoña muka vitanona nenei sita domuna."

³⁷ Tufomu yana namoña nakanakasisi nukusi ketaketanama nuwatasi i oviya.

³⁸ Eketa tufomu i iyavisya i bwaduwa, "Venemokena, Guyau kanununa o namoña nofe nenei, yota muka tamo namoña tonuwatasuyasuya venemokena yo tana niságai maise tanake."

³⁹ Eyo tufomu Yosefa i iyaviya i bwaduwa, "Ugúna Guyau o ibasima nofe i gikikinomanisiya neneweui, eketa muka tamo aitevana yana sanamana be yana nuwatasuyasuya maise kwága.

⁴⁰ Yaku kafa visime matatafunu kwaña nimaweu eketa yaku namonamoña matatafusi, ya visimesima sina munisiya. Eatu wavaña kana vifotu fasinei o kwaña sifukuwai."

⁴¹ Eketa Yosefa nenei i bwaduwa, "Nofe tova kwaña a ginakasiwa Itifita kana matatafu kana tovisime."

⁴² Eketa kana nimabweuna vivigionina,* nimanei i yauya keta Yosefa nimanei i sifwatamaniya yota kwame dewabauna i vikotoniyi keta kodokodo nukawanamana-maneinana i viya keta kayonei i nusanigogwiya.

⁴⁵ Eketa tufomu Itifita wavana Yosefa i veniya, Safenet-faniya.† Yota kawana i veniya kana wava Aseneti, Fotifena natuna. Fotifena o Oni‡ yasi tovibwanaose. Eketa Yosefa naki i vitovisimeya Itifita nenei.

⁴⁶ Yosefa i vibutuwa bunanige Itifita tufomu fasinei kana manamana 30 nenei. Noko muninei Yosefa i misiniya keta tufomu i venuteweui eatu Itifita kana matatafu i vadadaniya.

⁴⁷ Manamana 7 mauna yana tova sinesiyai fasani Itifita i maunafaga.

⁴⁸ Noko manamanasima sinesiyai, Yosefa namoña i iyavisya ebe kabwaga si oyuna atu tufotufo si vakukusiyi keta manenanama tamokatamokaña kana bonuwai i totoiya.

41:40 Bunanige 7:10 **41:42** Daniyena 5:29 * **41:42** Visime kana kiyakiyaya yota na kana kafa kita vitana Yosefa i savisavivina tufomu yana visime nenei keta fonanei. † **41:45** Ibeniu fonasiyai, *Safeneti-faniya kana givina maise guyau i nunusifufuwa keta guyau fakwafakwana.* ‡ **41:45** Oni kana wava kana vinuwa Eniyofonisi. *Menaninama nenei namoña vanavana nenei si kodukoduwa.*

⁴⁹ Dawana i kisiwağā si vimwanauğuna maise numagama kwadewai, eketa kana ginağanāga Yosefa i onoviya.

⁵³ Manamana 7 sinesiyai Itifita sinenei, mauna kana tova i kakaviya.

⁵⁴ Eatū manamana 7 noga i vibutuwa, naki avana Yosefa i bwaduwia maisemoka i kikinomana. Fafani matatafuna nenesiyai o noga nakasina i kikinomana, eatū Itifita yana kafa visimeğā nenei o kabwaga i fakwafaka.

⁵⁵ Tovanama fiyao Itifita si vitanonamoka, si vikokona-bwedibwedi turomu nenei kabwaga fasinei. Eatū turomu i iyavisiya i bwaduwa, "Yosefa nenei kwa nai be avana ita iyavimiya maise, kwa savivinei."

⁵⁶ Fwayafwaya kana matatafu noga nakasina atu Itifita nenei o nakatamokena. Eketa Yosefa kabwaga kasi bonu i kiyauwa eketa fiyao Itifita nenesiyai i vikimwaneina.

⁵⁷ Atu yota manifafani nenesiyai noga i nakatamoka. Na fasinei namoğā si nenemiya Itifita eketa Yosefa nenei kabwaga si vivikimwaneyea.

42

Yakobo Natunatuna I Visimeisyia Si Niya Itifita

¹ Eatū tovanama Yakobo i nowaniya vitana Itifita nenei kabwaga, natunatuna nenesiyai i bwaduwa, "Namaise yo kwa nigwanavağata."

² Kwa vanenēga! A nowaniya vitana Itifita nenei kabwaga. Kwa sobu nokomai kwa vikimwane akata tana domuna."

³ Eketa Yosefa sisitawağana kasi 10 si sobuwa Itifita kabwagavikimwane fasinei.

⁴ Atu amasi i vinuwana vitana tamo avana goyonita kikinomana Beniyamina, Yosefa kana tufunuwa nenei. Na fasinei muka ita visimyei ebe nukusi sita nai nenei.

⁵ Fafani Kenani nenei noga naki i goyomoka, na fasinei Yakobo natunatuna yota namoğā yagwanisi nukusi si sobuwa Itifita kabwagavikimwane fasinei.

⁶ Noko tovanama nenei fafani matatafuna Itifita sinenei Yosefa i vivisimeya, eketa namoğā matatafus i nenesiyai kabwaga i vivikimwaneiya. Eketa tovanama sisitawağana i kikinomana, kaevavanei si koduwa fwayafwayai.

⁷ Yosefa i kitakinanisiya eatū seba i teweiya vitana muka ita sanamaneisi eketa i kayosanakiya nenesiyai i bwaduwa, "Kwami namaniyei kwa nemai?"

Eketa si bwaduwa, "Kima Kenaniyei ka nemiya kabwagavikimwane yawagiki."

⁸ Yosefa sisitawağana i kinanisiya atu tasike o muka sita kitakinanei.

⁹ Kana kavayuna i tukunkasiya fasisiyi eketa i bwaduwa, "Kwami tokitanaganāga kwa nemiya kwana sanamaniya kawasasa kafa kanasuna ebe yo nemaniyei kwana vibutukiya."

¹⁰ Atu si nufata si bwaduwa, "Aiye, muka. Kima ka kaetoğā ka nemiya o kabwagavikimwane yawagiki."

²¹ Eketa tututausi nenesiyai si vikanusifusifufuwa si bwaduwa, "Noko tovanama nenei taita i bwadisitasita kana ovivita fasinei kana dauna ta kituya eatū muka tata sineganiganeyei. Na fasinei nofe dauninama ta kakamukoniya o kita kata kuvana."

²² Eketa Nuben i bwaduviyewa i bwaduwa, "Noko tovanama nenei a iyavimiya, 'Muka gwadimonamona kwana givikuvavanya.' Eatū fonaku kwa teweiya. Nofe tova yana mate fasinei kita mwavinana ta ninisaya."

²³ Yosefa o Itifita fonasiyi i nunusifufuwiya keta togivina i gigivinya nenesiyai. Na nenei si bwaduwa vitana muka yasi sifufu ita nowanowaniya.

Yosefa nenei sisitawağana kabwaga si vikimwaneya eketa si makavinisiya Kenani amasi nenei. Muniyai yota si makavina-savavinisiya Itifita kabwagavikimwane fasinei.

45

Yosefa Tauna Wakakana I Siyya

⁴ Yosefa Ibeniu fonasiyi sisitawağana i iyavisiya i bwaduwa, "Simokağā kwa nemai niniukuwai." Eketa si nemiya niniunei, eyo i bwaduwa, "Iyau taimi Yosefa. Gwdikuma kwa vikimwaneikuwa Itifita nenesiyai.

⁵ Noko fasinei muka nuwatami ina dauna be tututaumi kwana vikanuwanuwagoyo, kwa vikimwaneikuwa be a nemiya nofemai fasinei. Atu tanake Guyau i mikiteweikuwa a nemiya namoğā kasi gifafafana fasinei.

6 Noga i nemita manamana nuwesi. Eatū yota manamana 5 si neneiyai, muka tamo aitevana kana fata ina baguna o ina nukabwaga.

7 Guyau i mikiteweikuwa kunaumi ebe yawasimi ata gifafafanisiya ketaketa dewabauna nenei, ebe susukwa kiyakiyayana muka ina domuna fwayafwaya nofe nenei.

8 Nofe fasinei kwami muka kwata teweyeiku be ata neminofemai, eatū tanake Guyau i teweikuwa. Eketa i tenikuwa togivisawakedana tufomu fasinei, yota yana namonamoga yasi tuveka keta yota Itifita kana tovisime.

9 Nofe tova kwana dibwana amaku nenei eketa kwana iyaviya, ‘Natuu Yosefa maise i bwaduwa, “Guyau i tenikuwa Itifita kana tovisime nakasina. Eketa muka kuna nuyawayawanei nenekuwai.

10 Na uguniu kwata vikukuwayauna, be yami yomuyomu be wağawağau nukusi kwata nemiya fwayafwaya Goseni nenei, niniukuwi kwata vimenana.

11 Ebe yo manamana 5 nenesiyai yawane noga ina niniya, ana kitikitimiya. Akata ka sabu nukusi vitanona nenei kwana fakwa.””

25 Yosefa sisitawağana Itifita si teweiya atu si makavinisiya Kenani amasi Yakobo nenei.

26 Eketa amasi si iyaviya si bwaduwa, “Yosefa noko i fakwafakwa, muka ita mate atu tanake Itifita kana tovisime.” Eatū Yakobo si visabanutuuya eketa muka ita vitumaganeisi.

27 Atu matatafunavana Yosefa i bwaduwuya maise si iyaviya. Keta yota Yosefa waganusoni* i teweisia kana kivitotoga fasinei, tovanama i kitisiya nuwatana i kanabunabuya.

28 Eketa i bwaduwa, “O bwaduvenemokena. Natuku Yosefa gewa i fakwafakwa. Kwa niyeiku be natuku tafakaina a kitai, fonana a nowaniya, yo muniyai kwana teneviunikuwa.”

46

Yakobo Ugunina Nukusi Si Niya Itifita

1 Eketa Yakobo, yota kana wava kana vinuwa Isineni, ugunina nukusi si vikukuwayauna Itifita fasinei. Eketa tovanama si nemiya Biyasiba, yomuyomu i vibwanaoseisiya amana Aisake yana Guyau nenei.

2 Na nuwabunanama nenei Guyau kenokitai i iyaviya i bwaduwa, “Yakobo! Yakobo!”

Eketa i vinowaniya, “Iyau weka.”

3 Eketa Guyau i bwaduwa, “Iyau Guyau, amau yana Guyau. Muka kuna matuta ku niniya Itifita fasinei, uguna noko menaninama nenei susukwau ana givinakasiya.

4 Iyau nukusi tana sobuwa Itifita eatu yawane yota susukwau nukusi ana makavinimiya nofemai. Eatū kwağā o natuu Yosefa nimanei kuna vidawana.”

5 Eketa waganusonisima tufomu i vininitisiya nenesiyai Yakobo natunatuna si totoiya yota kakawasi keta natunatusi, eketa menana Biyasiba si teweiya.

6-7 Yota yasi yomuyomu be kukuwa matatafunavana Kenani nenei kasi fwasimowai i kikinomana, nukusi si niysiya Itifita. Yakobo i misiniya natunatuna namoga be vivine keta yota wağawağana nukusi.

Yakobo Ugunina Nukusi Si Kikinomana Itifita

28 Yakobo Yuda i visimeiya i venuviketanuna Yosefa ina matakawiya vitana fafani Goseni nenei sina vikaninisağā. Tovanama si kikinomana nokomai,

29 Yosefa yana aviya kana waganusoni si gidewadewiya keta i niya Goseni, amana i venufotefoti. Tovanama amana i kitiya, i nusiya keta i bwediya matanubwayouna.

30 Keta Yakobo Yosefa i iyaviya i bwaduwa, “Kimoki gewa naki tauku matakawai tafakaiu a kitiya na yawasiu, eyo muniyai kana nufota ina kakavikuwa.”

48

Ifeneimu Keta Manasa Kasi Sawanuwagabubu

1 Tamoka tova Yosefa i biganowana amana i visafwavinga. Eketa natunatuna kasi nuwa Manasa keta Ifeneimu i ovisiya keta si niya Yakobo kana kita fasinei.

2 Tovanama Yosefa i kikinomana, Yakobo si iyaviya si bwaduwa, “Natuu Yosefa i nemiya.” Eketa Yakobo matamataveyai atu naki i fiwanemokya keta i nuvitoiya kana kiviyai.

3 Keta Yakobo Yosefa i iyaviya i bwaduwa, “Fafani Kenani menana Nusi nenei Guyau Tofiwanaonaona i kenokinomana nenekuwai keta nokomai i sawanuwagabubuwikuwa.”

4 I bwaduwa, ‘Kimoki ka sabu ana givinakasiya. Susukwau ana givigeyaniya ebe kunuma yagwanina ina kikinomana. Yota fwayafwaya nofe ana venisiya susukwau yasi fwayafwayaavağata.’”

⁵ Yakobo yana bwaduwa i nusaviya i bwaduwa, “Eketa natunatuu kasi nuwa Ifeneimu keta Manasa Itifita si tufuwa yo muniyai a nemiya o iyau natunatuku, naki maisemoka Nubeni keta Simiyoni.

⁶ Eatu muniyai natunatuu sina tufuwa, enao kwāga natunatuu. Eatu yasi fwayafwaya kana vitoniwaga fasinei o sisitawāgasi Ifeneimu keta Manasa kasi wavai.”

¹³ Eketa Yosefa natunatuna kasi nuwa i niisiya Yakobo niniunei. Ifeneimu i teniya Yakobo kukikimawana, atu Manasa o kukikikataina.

¹⁴ Eatu Yakobo nimana i tewewenuya keta kikikataina gwadiyei Ifeneimu debabounei i teniya atu kikimawana o i teniya kotokikinuna Manasa nenei.

¹⁵ Eketa Yosefa i sawanuwagabubuviya i bwaduwa,

“Guyunaama amaku Aisake keta wāgaku Ebenaamu nenei si kodukoduwa,
tufunakata nofe ita sawanuwagabubuvisiya.

Guyaunama yawasiku kana matatafu nenei i kitavikavinikuwa maise yomuyomu kasi tokitavikavina,
ita sawanuwagabubuvisiya.

¹⁶ Yota Guyau kana kaetogañama abamei i ofafafikuwa dauna matatafuna nenesiyai,
ita sawanuwagabubuvisiya.

A kawakanunuñkuviya be nofe tufunakatasima nenesiyai,
namōga kaku wava, amaku Aisake keta yota wāgaku Ebenaamu kasi wava,
sita tukutukusiya.

Keta yota a kawakanunuñkuviya
be kasi sabu ita nakata fwayafwaya nofe nenei.”

¹⁷ Eatu tovanama Yosefa i kitiya amana kikikataina* i teniya Ifeneimu debabounei muka ita sebobo. Na fasinei amana nimanei i ova be ita tenetamaniya Manasa debabounei.

¹⁸ Eketa i bwaduwa, “Amaku, na muka nemaise. Manasa o kotokikinuna. Na fasinei kikikatai debabounei ku tenei.”

¹⁹ Eatu amana i vikununewanewa i bwaduwa, “Natuku, a sanamaniya avana a savisavivinya. Kimoki Manasa kana wava ina nakata. Susukwanei yawane kunuma nakasina ina kikinomania. Atu taina o yawane nakamatataina yo tawagana. Eketa susukwanei yawane kunuma yagwanisi sina kikinomania.”

²⁰ Eketa na kuyadayadanama nenei i sawanuwagabubuvisiya i bwaduwa,

“Avi tova fiyao Isineni yasi sawanuwagabubu kana tovai, kami wava sina kinana
sina bwaduwa,

‘Guyau ka kawakanunuñkuviya be ita sawanuwagabubuviwa vitana Ifeneimu keta Man-
asa i sawanuwagabubuvisiya maise.’”

Noko nenei Ifeneimu kana wava i teneviketanuya eatu Manasa i vimunifota.

²¹ Eketa Yakobo Yosefa i iyaviya i bwaduwa, “Ku nowaniya, iyau o kabegomokena be
ina kakavikuwa, eatu Guyau o kwami nukusi. Eketa yawane ina makavinimiya wāgawāgami
fwayafwayasiyai.”

49

*Yakobo natunatuna i wenevakukusisia eketa kasi sawanuwagabubu nenei, i iyavisiya ibasima
yawane sina kikinomania nenesiyai. Eketa Yuda nenei o nofemaise i bwaduwa.*

Yakobo Yuda I Sawanuwagabubuviya

⁸ “Yuda, unaunau sina daviwa

keta sina koduwa neneweū.

Ka aviya kuna gikayusiya keta kuna vatanisiya.

⁹ O Yuda, wāgaga maise naiyonu mwanavauna,

kimoki mani yomuyomu kuna fiwanateweisia keta kuna visimeisiya.

Naki naiyonu maise, tovanama ina gevagevamuwa muninei yo ina makavininya
ina ketosebāga,

atu aitevana simo fatafatana yo ina vikasanegwanegwai?

Naki mukamokena!

¹⁰ Tufomu yana visime kana kiwana Yuda nimanei ina fakwa

* **48:17** Fiyao Isineni si sanamaniya kikikatai nima kana sawanuwagabubu nakamatataina yo kikimawa. Na fasinei keta tovanama Yakobo kikikataina gwadiyei nenei i teniya, Yosefa i sabanutuiya. **48:20** Ibeniu 11:21 **49:9** Ginaganaga 24:9, Kenokita 5:5

keta susukwana o tova kana matatafu sina vivotovisimeya
kana nivaniva tonikiwana ina nemiya.
Nokomai kunuma matatafusi sina vimogumoguwiya.”

³³ Tovanama Yakobo natunatuna nenesiyai i nusifufukoōga, i sioviniya keta i kenofana. Tovanama nenei yawasina i tununoviya keta i vidawana.

Yakobo Itifita i fakwa manamana 17, eketa manamana kana vikatutamokeina na yawasina i fakwa o 147.

50

Yosefa Sisitawaġana I Sawavininiusiya

¹⁵ Yosefa sisitawaġana si sanamaniya amasi yawasina i kakaviya eketa tututausi si vikanusifusifufuwa si bwaduwa, “Namai tu Yosefa yata fufunagoyo manatuwaina ina tukunakasiya yo ina kwabuyuna.”

¹⁶ Eketa sifufu si vinintiya Yosefa nenei si bwaduwa, “Muniyai yo amata yawasina ina kakaviya, i bwaduwa,

¹⁷ Yosefa nofemaise kwana iyaviya. “Sisitawaġau yasi fufunagoyo neneweu, nuwanuwaku kuna vinuwateweiya.” Kima o amau yana Guyau kana kaetoga na fasinei ka vikokonasineganiganinya neneweu ebe yama go'yonna kuta vinuwateweiya.” Tovanama Yosefa bwadu nofe i nowaniya, i bwedisitasita.

¹⁸ Eketa sisitawaġana si nemiya naunei si fekuwa keta si bwaduwa, “Kima ka kaetoga.”

¹⁹ Eatū i iyavisiya i bwaduwa, “Muka kwana matuta, iyau muka Guyau.

²⁰ Manatuwaina kwata givikuvavanikuwa eatū Guyau i gikikinomaniya kana dewadewana ebe namoġa yagwanisi muka sina domuna, maise kimoki ta kitakitiya.

²¹ Na fasinei muka kwana matuta, na natunatumi ana kitavikavinimiya.” Nofemaise fonana biganei i sawavininiusiya.

Yauna

Givimayeta

Nufunufu kana wava *Yauna* eketa si katuviyewiya fiyao Isineni kasi sifusifufu nakanakasina venemokena tovasaki nenesiyai, yasi yauna vikaetoğā Itifita nenei. Nufunufu nofe nenei tofwa nufunina nakanakasina.

Guyau fiyao Isineni i ketoyausiya Itifita nenei. (1:1–15:21)

Vikaetoğā Itifita sinenei. (1:1-22)

Mosese yana tufuwa keta yawasina nauna. (2:1–4:31)

Mosese keta Anoni si tanatafakiya Itifita tufomu. (5:1–11:10)

Venuvisinatana keta noğokawawa Itifitei. (12:1–15:21)

Gibo Yabeyabenina nenei tu Koya Sainai. (15:22–18:27)

Guyau yana visime keta yana dedeni. (19:1–24:18)

Vada Tafutafuna keta sawakedakedana kodukodu fasinei. (25:1–40:38)

Yakobo Susukwana Si Geyana Itifita Sinenei

¹ Tovanama Yakobo i niniya Itifita, natunatuna ugunisi nukusi si niya. Natunatuna namoğā o nofemaise kasi wava.

² Nubeni, Simiyoni, Nebi, Yuda,

³ Isaka, Sebunoni, Beniyamina,

⁴ Dani, Nafatanai, Gada, keta Asa.

⁵ Yosefa o waniya Itifita. Yakobo susukwana kasi numatafafu kasi nağā 70.

⁶ Muninei Yosefa keta unaunana matatafusi tufudenideni yota aviyaonana noko tu-fuinama kana sewasewa si matekoğā.

⁷ Eatū fiyao Isineni susukwasi si vinatunaneuneuwa eketa sabu i nakatamoka. Eketa Itifita fwayafwaya si toğafotafotiya.

Itifita Tufomu Fiyao Isineni Dauna I Venisiya

⁸ Manamana yagwanina muninei, tufomu kiouna i vitovisimeya Itifita sinenei eatu muka tamo yana sanamana avana Yosefa i saviviniya Itifita fasinei.

⁹ Yana sabu nenesiyai i bwaduwa, "Kwa kitai, fiyao Isineni nofe tova naki si tufuteweita.

¹⁰ Taki kata aviya sina vivibutuba nenei, Isineni nifanifaita sina tuyanomwanisiya keta sina nuaviita atu nofe fwayafwayanama nenei sina dibwana sina niya. Na fasinei ketaketa tamo ta vinuwadadana-dewadewai ebe muka kasi sabu ina nakatamoka."

¹¹ Nofe fasinei fiyao Isineni si tenisiya mudadava daunisi nenesiyai. Yota mudadava tamokatamokağā kana tovisimeonaona si tenisiya be sina visimeisiya. Eketa namoisima fiyao Isineni si nuyakayakanisiya be menana nuwesi nakanakasisi Fitomi keta Namesese si vikanasiya ebe nokomai tufomu kabwaga be nogonogo ina tenisiya.

¹² Naki namaise dauna kasi nakanakata si venivenisiya, atu fiyao Isineni si teniya be si vinatunaneuneuwa keta si geyanamoka Itifita si gikafufuya. Nofe nenei keta Itifita namoisim fiyao Isineni si matutisiya.

¹³⁻¹⁴ Na uğuna keta mudadava daunamokesi nenesiyai si yoyogavinavina. Si nuyakayakanisiya be mota* si kikivina keta taga si kikiyafowfa. Yota baguna keta mudadava matatafuna nenesiyai si visaviviniya. Si givikuvavanisiya nakasina atu muka simo yasi sineganigani.

²² Eketa Itifita tufomu yana namonamoğā i visimeisiya i bwaduwa, "Tovanama tene Ibeniu natuna namoğā ina tufuwa, Naeni ukowai kwana tewesobuwiya. Atu taki gumayogu ina tufuwa, nao ina fakwa."

2

Mosese Yana Tufuwa

¹ Tovanama noko savivinanama i niniya, Nebi fasekwina sinenei namoğā tamokağā i vikawana-toniwaga.

² Gumayogu i visifüga keta gwadimonamona namoğā i vinatuniya. Ayona si kitiya gwadimonamona kotokiwaga, na fasinei si teneviuniya yamayamana tonusi.

³ Atu tovanama muka kasi fata be yota sina teneteneviunei matanubwayouna, kautu kikiyonana waguwagudabu nenei si yoniya kautunama si viya keta kibasi nenei si maifotafotiya

be muka ukowa ina kanasuna. Eyo gwadimonamona si totoiya sinenei eketa ukowa Naeni kafakainei kawaununa sinesiyai si teniya.

⁴ Gwadimonamona tawağana gumayogu i misiniya matakedawanauna eatu i vivinanuya ebe ina kitiya avana ina kikinomana nenei.

⁵ Noko tovanama nenei, Itifita tufomu natuna gumayogu i sobuwa ukowai towa yawagina, eketa yana fiyavivine o ukowa kafakainei si fanafana. Eatu tufomu natuna gumayogu kautu i kitiya kawaununa sinenei keta yana gumayogu tamokağa i iyaviya eketa kautu ukowai i sinaviduduniya keta i viya.

⁶ Tovanama kautu i vitanadadiya, i kitiya gwadimonamona i bwedibwediya. Na fasinei i kitasinegananiya keta i bwaduwa, "Auu, nofe tanake o Ibeniu gwadimonamona."

⁷ Gwadimonamona tawağana i niya keta tufomu natuna i vikokoniya i bwaduwa, "Kana fata tamo ne Ibeniu ata iyaviya be gwadimonamona ita visusuya fasiweu?"

⁸ Eketa yana bwadu i vinowaniya i bwaduwa, "Ika, ku nai." Gumayogu i niya eketa gwadimonamona tauna ayomokena i ovisiya.

⁹ Eketa tufomu natuna i iyavisya i bwaduwa, "Gwadimonamona nofe kwa vai be kwa visusuya fasikuwai, eatu ana fatimiya." Eketa gumayogu natusi si niiya numai keta si visusuya.

¹⁰ Tovanama gwadimonamona naki i nakata, si niiya tufomu natuna gumayogu nenei eketa i fayaiya. Gumayogu i bwaduwa, "Ukowai a sinanaksiya fasinei, ana weniya Mosese."*

Mosese Itifita Nenei I Dibwana Keta I Niya Midiyani

¹¹ Manamanana yagwanina muninei, Mosese naki i vikatevatuwa. Tova tamokağa i kikinomana yana sabu kasi venufota fasinei eatu i kitisiya Itifita namoisi yana sabu si nunuyakayanisiya keta mudadava daudaunisi nenesiyai si viyoyoğavinavina. Tovanama nenei i kitiya tene Itifita i munumunuña yana sabu tamokağa tene Ibeniu.

¹² Mosese i kitavinavina atu muka tamo aitevana ita tonetoneyei, eketa tene Itifita i nuvimatya keta tofwana numagamai i venusanitautauniya.

¹³ Tova i katakiya tovanama Mosese i makavina-savaviniya, fiyao Ibeniu nasi nuwa i kitisiya si vivikamunumunuña. Eketa tosinatamaneina i nutoninuvenuvniya i bwaduwa, "Ava uğuna yo unau ku munumunuña?"

¹⁴ Atu i kawafatiya i bwaduwa, "Aitevana masi kwağä i teneu kama tovisime keta kama tonuvisi? Omasi kuna nuvimatikuwa maise foma tene Itifita ku nuvimatya?" Mosese i matuta keta nuwasinenei i bwaduwa, "Namoga naki si sanamaniya aviyavana a saviviniya."

¹⁵ Tovanama tufomu biganama noko i nowaniya, ketaketa i nuwasa be Mosese ina nuvimatya. Eatu Mosese i dibwana keta i niya Midiyani kana fafaniyi i fakwa.

Nokomai Mosese Midiyani kasi guyau kana tovibwanaose tamokağa Yeteno nukusi si fakwa, eketa natuna gumayogu kana wava Sifona i ikawaniya.

3

Guyau Mosese I Nusifufuviya

¹ Yeteno tanake Midiyani yasi guyau kana tovibwanaose. Nawana Mosese o yana sifi keta gouti kasi tokitavikavina. Tova tamokağa yomuyomusima i niisiya kedawanauwai wanakikaoğowai yavanata kuveyaina keta i kikinomana Sainai,* Guyau yana koya nenei.

² Nokomai Yave kana kaetoga abamei kana kitakita vitana kai noyakaina maise, i kenokinomana kisisiku sifununa sinefounei. Mosese i kitiya kisisiku sifununa i nununuğä atu muka ita kanakanakoğoya.

³ Mosese nuwasinenei i bwaduwa, "Aa, namaise yo kisisiku sifununa muka ita kanakanakoğoya? Yabe simokagamoka a vanai niniunei be a kitai ava venemokena i kikinomana."

⁴ Tovanama Yave i kitiya Mosese i nenemiya niniunei be ina toneiya fasinei, kisisiku sifununa sinefounei i bwaduwa, "Moses! Mosese!"

Eketa Mosese i vinowana, "Ika, iyau weka."

⁵ Eketa Yave i iyaviya i bwaduwa, "Muka yota kuna vanemai. Na fwaya fwayanama nenei ku misimisiniya o taftufuna, na fasinei ka kaevatakutakuna ku kaki.

⁶ Iyau amau yana Guyau, Ebenaamu yana Guyau, Aisake yana Guyau eketa Iyakobo yana Guyau." Tovanama Mosese nofemaise i nowaniya, i matuta Guyau kana toneyeina fasinei eketa tafakaina i teneftotiya.

^{2:10} Bunagine 7:21 * ^{2:10} Ibeniu fonasiyai, Mosese kana nowanowana maise sinanakata. ^{2:11} Ibeniu 11:24

^{2:11} Bunagine 7:23-28 ^{2:15} Bunagine 7:29, Ibeniu 11:27 * ^{3:1} Ibeniu fonasiyai Onebi, Sainai kana wava kana vinuwa. ^{3:2} Bunagine 7:30-34

⁷ Atu Yave i iyaviya i bwaduwa, "Namaise Itifita namoisi yasi givikuvakuvavaneina yaku namonamoga nenesiyai, naki a kitia yota yasi bwedi a nowaniya. Nuwanuwas i ana gifafafanisya aviyaonana kasi tovisimeonaona nenesiyai. Naki a sanamaniya yasi kuvalvana.

⁸ Na fasinei naki a sobunemiya keta ana ketoyausya Itifita namoisi nimasiyai ebe ana kikinomanisya, ana niisiya tamo fafani dewadewana yota nakasina keta maumaunina nenei. Eatu fwayawayananama o fasekwasisma maise fiyao Kenani, fiyao Itai, fiyao Amonai, fiyao Fenisi, fiyao Ivi keta fiyao Yebusi nokomai nofe tova si fakwafakwa.

⁹ Bwadu venemokena, yaku namonamoga yasi bwedi a nowaniya yota naki a kitia Itifita namoisi namaise si vivitoagoyogoyowisiya.

¹⁰ Na uguna nofe tova a vivisimeiwa kuna niya Itifita tufomu nenei, ebe yaku namonamoga fiyao Isineni Itifitei kuna kikinomana-nemiisiya."

¹¹ Eatu Mose Guyau nenei i sawaviyagwana i bwaduwa, "Iyau o naki namogakaokaogo. Eketa fiyao Isineni kasi kikinomaneina fasinei, namaise o ana vaised turomu nenei?"

¹² Eatu Guyau i iyaviya i bwaduwa, "Ana vinuwila eketa tovanama fiyao Isineni Itifitei kuna kikinomana-nemiisiya nenei, nofe koyanama nenei nenekuwai kwana kodukoduwa. Ebe nofe nenei ina vikiyakiyaya vitana Iyau tauku a visimeiwa."

¹³ Atu Mose Guyau i iyaviya i bwaduwa, "Taki ana niya fiyao Isineni nenesiyai keta ana iyavisiya ana bwaduwa, 'Wa'gawa'gata yasi Guyau i visimeikuwa a nemiya nemiyai,' atu sina bwaduwa, 'Namaise kana wava?' Nao namaise o ana iyaveisi?"

¹⁴ Eketa Guyau Mose Guyau i iyaviya i bwaduwa, "Iyau Mimituwa.[†] Na fasinei fiyao Isineni kuna iyavisiya kuna bwaduwa, 'Tanake kana wava Mimituwa i visimeikuwa a nemiya nemiyai.'

¹⁵ Fiyao Isineni nenesiyai kuna bwaduwa, 'Yave, wa'gawa'gami yasi Guyau, Ebenaamu yana Guyau, Aisake yana Guyau eketa Yakobo yana Guyau i visimeikuwa a nemiya nemiyai.' Nofe kaku wava fakwafakwa-vagasina, muniyai tufuwa si nenemiyai yasi inuwe sina tukutukuya."

Muninei Mose i makaviniya menanai eyo i niya Itifita. Tawa'gana Anoni i iyaviya iba matatafuna yota maise Isineni tokakawaka matatafusi i nusifuwisya. Eketa Anoni nukusi si niya Itifita tufomu nenei keta si iyaviya si bwaduwa, 'Yave i visimeikiya ka nemiya neneweue be fiyao Isineni kuna sawateweisiya be sina niya wanakikao'gawai ebe sina vibwanaoseya nenei.'

Atu Itifita tufomu i bwaduwa, "Na ketaketanama nenei muka ata sawateweyeisi. Naki sina mudadavamoka."

Keta Guyau iba yagwanisi kafa nuwatabau i saviviniya Itifita nenesiyai. Eatu tufomu muka simo debabouna ita kanakasiya. Guyau ukowa i givinya i viufaufa, eatu Itifita tufomu yawane muka ita sawateweyeisi. Itifita yomuyomu yagwanisi si mateya keta yota tututausi si viyakeya, eatu fiyao Isineni kasi sawateweyeina fasinei tufomu tafakaina i fakinamoka.

11

Itifita Fiayagenagena Namoga Kayeu Yasi Mate

¹ Yave Mose Guyau i iyaviya i bwaduwa, "Itifita tufomu yana namonamoga nukusi, yota tamoka'gamoka ana vimatadawanisiya. Muniyai turomu ina sawateweimiya kwana niya. Atu yami nainama nenei matatafumi ina nukwawikwanimokimiya.

² Nofe tova kuna niya keta fiyao Isineni matatafusi kuna iyavisiya kuna bwaduwa, 'Kwana niya Itifita namoisi aviyaonana niniumiyai nukusi kwa fakwafakwa, kwana vikokonisiya nongonogo si fufunisiya siniva keta gonudi nenesiyai fasisiyai.'

³ Yave Itifita namoisi i oyiveysiya, na nenei keta fiyao Isineni si vifotuwisiya venemokena. Mose Guyau i nakatamoka turomu yana tovisime keta Itifita namoisi nenesiyai.

⁴ Mose Guyau i niya turomu i iyaviya i bwaduwa, "Yave nofemaise i bwaduwa, 'Nuwabuna sinefouna, Itifita ana nifanakwanikwaniuwiya,

⁵ eketa kayeu namoga matatafusi Itifita sinenei sina mateya. Turomu natuna kayeuna vitana yana gabu ita viya, nenei atu i sobuwa kana nivaniva nekaeto'ga witi kana tokifuwa'ga natusi kayeusi nenesiyai. Yomuyomu-menana matatafusi mikitufuwisi yota sina mateya.

⁶ Itifita kana matatafu namoga sina bwedi-bwaubwauwa. Bwedibwedina muka tamo manatuwaina ita kikinomana maise keta yota muniyai muka ina kikinomana.

⁷ Eatu Isineni nenesiyai muka tamo aviyavana goyona ina kikinomana, maise muka tamo anuketa ina tanabwau-nuvanuwa tene Isineni nenei o yasi yomuyomu nenesiyai. Ebe kwami Itifita namoimi kwana sanamaniya vitana Iyau Yave fiyao Isineni nemiyai a tenesinisaya.'

^{3:13} Yauna 6:2,3 [†] ^{3:14} Mimituwa kana givina o Iyau Fakwafakwaku tova kana matatafu. Ibeniu fonasiyai Mimituwa kana nowanowana maise Yave. (Kenokita 1:4,8)

⁸ Ya tovisime matatafusi sina nemiya naukuwai sina koduwa keta sina kamanemanikuwa be yaku namonamoga ana visiya keta ana niisiya. Eyo noko nenei naki ana niya." Mosese sinena i nubusubusuwaniya eketa tuformu i sinanoviya.

⁹ Eketa Yave Mosese i mikiiyaviya i bwaduwa, "Yawane tuformu muka fonau ina nowaniya ebe kafa nuwatabau yota tunisi ana savivinisiya Itifita sinenei."

¹⁰ Mosese keta Anoni kafa nuwatabau nofe matatafusi si savivinisiya tuformu matanei eatu Yave tuformu i oviyeviyya keta kateketena i gua. Na fasinei fiyao Isineni muka ita sawateweisei be Itifitei sina kikinomana.

12

Venuvisinatana

¹ Yave Mosese keta Anoni Itifita nenei i nusifufuwiya i bwaduwa,

² "Yamayamana nofe kwana teneviketanuniya ebe tanake manamana yana kafa viuğu.

³ Isineni matatafusi kwana iyavisiya kwana bwaduwa, 'Kuyadayada kana vi10 nofe yamaya-manamana nenei, namoga tamokatamokaşa yana sifi o gouti mwanavauna ina gibokiya tauna kana sabu nukusi fasisiyai.

⁴ Taki numa tamo kana sabu kabegona be gevageva muka kasi fata sina kakoğoya, nao unafafanisi nukusi sina kaniya. Namoşa kana tuku gevageva kana ketowawai sina teniya be ina kaniya.

⁵ Sifi o gouti namoşa mwanavauna kana manamana tamokaşa yota kana sinibu dewadewana kwana gibokiya.

⁶ Eketa kwana kitavikavina-dewidewisiya kana nivaniva tamoka yamayamaninama atu kuyadayada kana vi14 kana navinavi nenei, eyo Isineni matatafusi yomuyomusima sina munusuya.

⁷ Eketa ufaufasi tunina kwana yuna keta numasima nenesiyai kwana kawa, kasi kawa kuniniusi keta kuetasi kwana nuvidaodağona.

⁸ Nuwabunana nenei gevagevamokesi kwana kaguwana keta kisaya onaonasi be maneka muka nakana nutuva nukusi kwana kawa.

¹¹ Yami kamokena onofemaise. Kwana kanibubuna-vägata, kami kaevatakutakuna kwana vivaneina, eketa kiwana nimamiyai kwana givikaviniya, atu kwana venukakawa. Nofe o Venuvisinatana Kana Ka, Iyau Yave kaku vimogumogu fasinei.

¹² Yota nuwabunana nenei Itifita ana nifanakwanikwaniyuwa keta namoşa kayeusi be yomuyomu mikitufuwiya matatafusi Itifita sinenei ana nuvimatisiya. Eketa guyausimsa Itifita namoisi nenesiyai si kodukoduwa, matatafusi ana vimatadawanisiya. Iyau tauku Yave.

¹³ Yami numa kasi kawa nenesiyai ufaufa ina vikiyakiyya yami kafa fakwa. Ebe tovanama ufaufanama ana kitiya, ana venuvisinatanimiya be kwami muka nukusi tovanama Itifita sinenei ana nuvimateya.

¹⁴ Manamana tamokatamokaşa sinenei nofe kuyadayadanama nenei Venuvisinatana Kana Ka kwana fufuniya yami kafa tuku, Iyau Yave avana a saviviniya fasinei. Nofe kami kwenava kwana kitavikaviniya tova matatafuna si nenemiya nenesiyai."

Maneka Muka Nakana Nutuva Kana Ka

¹⁵ Yave yana sifufu i bwaduwa, "Tovanama Itifita kwana teweiya, Maneka Muka Nakana Nutuva Kana Ka nofemaise kwana fufuniya. Kuyadayada 7 sinesiyai maneka muka nakana nutuva kwana kaniya. Kuyadayada kafa viuğu nenei, kafa nutuva matatafuna yami numa sinesiyai kwana teweteweina. Kuyadayada kafa viuğu keta i nya kana vi7 nenesiyai, taki aitevana maneka nutunutuvina ina kaniya, ina kakaviya Isineni namoşa nenesiyai.

¹⁶ Kuyadayada kafa viuğu keta yota kana vi7 nenesiyai, tamo nenei kwata yokoyokowa kodukodu fasinei. Muksa tamo kwana mudadava kuyadayadasima nenesiyai eatu naki kabwaga-vitavağा.

¹⁷ Maneka Muka Nakana Nutuva Kana Ka kana kuyadayada kwana kawiiya. Noko yami kafa tuku. Na tovanama nenei, ugumimi be fasekwimi Itifitei a kikinomana-nemiimiya. Na fasinei nofe kuyadayadanama kwana kitavikaviniya kami kwenava tova matatafuna si nenemiya nenesiyai."

Venuvisinatana Kana Kafa Viuğu

²¹ Eketa Mosese Isineni tokawakawa matatafusi i vakukusisiya keta i iyavisiya i bwaduwa, "Kwana niya keta sifi o gouti mwanavauna kwana gibokiya eketa ugumimi fasimiyai kwana munuya Venuvisinatana Kana Ka fasinei.

²² Vanekuwe dadana kwana nufwafwa keta ufaufa na bobonusi nenesiyai kwana nukutuva keta kawa kuniniusi be kuetasi kwana nuvidaodaōgona. Muka tamo aitevana numai ina kikinomana kana nivaniva nuwabuni.

²³ Nuwabuna kawasasana nenei Yave Itifita ina nifanakwanikwaniyuwa keta Itifita ugunesi tamokatamokaga nenesiyai, namoga kayeusi ina nuvimatisiya. Atu tovanama ufaufa ina kitiya numa kasi kawa kuniniusi be kuetasi, yami numa ina venuvisinatanisiya. Mate kana kaetoغا abamei muka ina sawateweyei be ina kanasuna yami numai keta natunatumi namoga kayeu ina nuvimateisi.

²⁴ Nofe Venuvisinatana Kana Ka kwami keta natunatumi kwana kitavikaviniya kami kwenava fakwafakwa-vagasina.

²⁵ Eketa tovanama kwana niya fwayafwayanama Yave i bwadudabedabiya ina venimiya nenei, kwana kitavikaviniya kami kwenava.

²⁶ Tovanama natunatumi sina nutoniimiya Kanama kana givina fasinei,

²⁷ kwana iyavisiya kwana bwaduwa, ‘Nofe o Venuvisinatana bwanaosena, Yave kana vimogumogu fasinei. Manatuwaina Itifita sinenei noko nuwabunana nenei, Yave yata numa i venuvisinatana. Itifita fiyagenagena namoga kayeu i nuvimatisiya eatu natunatuta i ofafafisiya.’” Tovanama Moses i nusifufukoغا, namoga matatafusi si koduwa keta Yave nenei si kodukoduwa.

²⁸ Eketa avana Yave, Moses keta Anoni i visimeisiya, naki maisemoka si muniiya.

Itifita Fiyagenagena Namoga Kayeu Si Mateya

²⁹ Nuwabuna sinefouna nenei, Itifita fiyagenagena namoga kayeu matatafusi Yave i nuvimatekoゴsiya. Tufomu natuna kayeu vitana yana gabu ita viya, nenei i vibutuwa keta i sobuwa kana nivaniva finisina natuna kayeu deni sinenei nenei. Keta yota yomuyomumenana natunatusi mikitufuwisi i nuvimatisiya.

³⁰ Noko nuwabunana nenei tufomu yota yana tovisime keta Itifita kana matatafusi namoga si kenovinisiya. Eatu numa tamokatamokaga sinesiyai o mate, na fasinei matatafusi si bwedibwaubwauwa.

³¹ Tamoka nuwabunana nenei tufomu Moses keta Anoni i wenisiya eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Yami sabu nukusi kwa kikinomana! Yaku fwayafwaya kwa teweyei be kwa nai Yave nenei kwa kodukodu avana kwa bwaduwiya maise.

³² Yami sifi, yami gouti keta yami bunumakau nukusi kwa vaisi be kwa nai. Eatu yami Guyau yota nenei kwana kawakawanunukuwa be ina sawanuwagabubuwikuwa.”

³³ Itifita namoisi fiyao Isineni si nuyakayakanisiya be sina venuniya. Si iyavisiya si bwaduwa, “Taki muka kwana nai, nao matatafuki kana matekooga.”

³⁷ Fiyao Isineni kaesiyai Namesese si noゴkawawa keta si niya Sukoti. Namoaoga o kasi yagwana 600,000 maise, eatu muka vivine keta fiyagenagena sita sawanatusi.

³⁸ Namoga yagwanisi tunisi yota Isineni si tuyanomwanisiya keta nukusi si niya. Yasi sifi be gouti keta bunumakau waumisi nukusi si niisiya.

³⁹ Itifita namoisi yasi nuyakayakanai be si gisoゴosoゴwa keta muka tamo kawasasa be biyawasa sita gidewadewa. Eketa kausibi yafoyaofosi si unaniina. Noko nenei maneka muka nakana nutuva si kaguwana.

⁴⁰ Fiyao Isineni si fakwa Itifita manamana kana yagwana 430.

Venuvisinatana Kana Ka Kana Ketaketa

⁴³ Yave Moses keta Anoni i iyavisiya i bwaduwa, “Venuvisinatana Kana Ka kana ketaketa nofemaise. Muka tamo avi tene wagawaga ina kawiyei.

⁴⁴ Kami kaetoغا gabai kwa kimwanisiya, kasi nufota sina kaniya eatu nauna nufifina sina viya.

⁴⁵ Aviyaonana wagawaga sinemiyai keta yota yami tomudadava kwa fatifasiya, muka sina kaniya.

⁴⁶ Venuvisinatana gevagevana numanama sinenei kwa gidewadewiya, kwana kaniya. Muka tamo viyona kwana kikinomanei menanai. Yota muka tamo seגana kwana kotoviya.

⁴⁷ Isineni kami matatafu Venuvisinatana Kana Ka kwana kawiyei.”

13

Gwadimonamona Namoga Kayeu Kana Tenesineina

¹ Yave Moses i iyaviya i bwaduwa,

2 "Fiyagenagena namoغا kayeu matatafusi kwana tenesinisiya fasikuwai. Matatafusi namoga kayeu keta yota yomuyomu mikitufuwisi matatafusi Isineni sinenei o Iyau fasikuwai."

¹¹ Mosese fiyao Isineni i nusifufuwisiya i bwaduwa, "Kenani namoisi fwayafwayasiyai Yave ina niimiya naki avana yana bwadudababada fifiwanina i teniya kwami keta wağawağami nenesiyai maise. Tovanama Yave fwayafwayanama ina venimiya nenei.

¹² natunatumi kayeumi keta yota yomuyomu namoغا mikitufuwisi kwana tenesinisiya. Matatafusi yomuyomu namoغا mikitufuwisi o Yave fasinei.

¹³ Eatu kana fata doniki natusi namoغا mikitufuwina fasinei, sifi mwanavauna nenei kwana nuvitamaniya. Taki doniki muka kwana nuvitamanei, nao kayona kwana kotoviya. Eatu natunatumi namoغا kayeumi matatafusi kwana nuvitamanisiya.

¹⁴ Tova munina natunatumi sina nutoninuvenuveimya sina bwaduwa, 'Ava uguna nofe ta fufufuniya?' Kwana iyavisiya kwana bwaduwa, 'Fafani Itifita nenei ta vitovikaetoga, eatu Yave yana fiwana utubasinei i kikinomana-nemiita.'

¹⁵ Itifita tufomu katekatena i gua keta muka ita sawateweitea tana kikinomana. Na fasinei Itifita namoisi natunatusi kayeusi keta yomuyomu natunatusi mikitufuwisi matatafusi tamo nenei, Yave i nuvimatisiya. Noko uguna eketa yomuyomu natunatusi mikitufuwisi matatafusi ta vivibwanaoseisiya Yave nenei eatu fiyagenagena namoغا kayeu matatafusi tana nuvitamanisiya.'

¹⁶ Nofe ita vikiyakiya vitana sisikufa nimamiyi maise keta yota tafakaimiyai. Uguna Yave yana fiwana utubasinei Itifitei i kikinomana-nemiita."

²⁰ Menana Sukoti si teweiya atu si niya menana Etami nenei si vikabağga fwayafwaya nununomonuma kafakainei.

²¹ Yave i viketanunisiya. Kuyadayada nenei busibusi vikoğona-misimisinina i viviketanuna kunausi. Eatu nuwabuna nenei o kai noyana maise vikoğona-misimisinina i viketanunisiya keta i vivikimayeta. Noko nenei eketa kasi fata kuyadayada be nuwabuna sina niniya.

14

Itifita Turomu Isineni I Omunitawisiya

5 Tovanama Itifita turomu biga i nowaniya vitana fiyao Isineni si dibwana, yana tovisime nukusi yasi nuwanuwa i kaviniya keta si bwaduwa, "Avamasi venemokena ta fufuniya? Yo kata kaetoğa Isineni ta gionoveisi si ninai."

⁶ Eketa turomu aviya kana waganusoni i gidewadewiya keta yota yana tonuaviya i visiya.

⁷ Waganusoni dedawedewasiya i givikasisiya kasi yagwana 600 i visiya, yota Itifita kana waganusoni matatafusi i visiya, waganusonisima tamokatamokağna kasi kaimatana nukusi.

⁸ Yave Itifita turomu katekatena i giviguya eketa fiyao Isineni i omunitawisiya, eatu tasike na yasi gasisi si niniya.

⁹ Itifita namoisi si omunitawisiya. Turomu na yana osi keta waganusoni, waganusoni kasi tovidibwana keta yota tonuaviya kaeyai matatafusi si venukwavinisiya kana nivaniva Gibo Yabeyabenina kafakainei, menana Fi-ainoti niniunei si venuovisiya eatu fafaninei o menana Baani-sefon. Nokomai fiyao Isineni si nifikwa kana tovai, Itifita namoisi si kikinomanisiya.

¹⁰ Tovanama fiyao Isineni matasi i kanakasiya, si kitisiya Itifita turomu na yana tonuaviya nukusi si vavanenemiyai niniusiyai. Matuta i gifofonisiya nenei si bwedisitasita Yave nenei.

¹¹ Keta si odowa Mosese nenei si bwaduwa, "O namaise, muka tamo kididiku Itifita nenei yo ku nemiikiya wanakikaögöwai kana vikamatemateya? Avamasi ku fufuniya nenekiyai? Ava fasinei Itifitei ku kikinomana-nemiyeiki?

¹² Yawane Itifita ta fakwafakwa nenei ka iyaviwa ka bwaduwa, 'Ku teneiki be ka fakwa naki ka vivikaetoga Itifita namoisi nenesiyai.' Vikaetoga o dedawedewamataina yo vikamatemate wanakikaögöwai."

¹³ Eatu Mosese i iyavisiya i bwaduwa, "Muka kwana matuta! Naki kwana misinimoka fakinina eatu kwana kitiya namaise Yave ina gifafafaneimi. Itifita namoisi kimoki kwa kitikitisiya, muka yota kwana kita-savavineisi.

¹⁴ Yave ina nuaviya fasimiyai na fasinei kwana nigwanamoka."

Isineni Namoisi Yasi Dibwana Gibo Nenei

15 Eketa Yave Mosese i iyavisiya i bwaduwa, "Ava fasinei yo ku bwedibwedisitasita nenekuwai? Fiyao Isineni ku iyaveisi be naki si nimoka.

¹⁶ Eatu ya kiwana kuna ginakasiya keta gibo kuveyaina kuna tuniya be gibo ina kawiya atu sinefounei fwayafwaya kokoninei kwana tamana.

¹⁷ Itifita namoisi katekatesi ana giviguamokiya be sina venuomunitawimiya. Atu yaku vikawabu ana viya tovanama tufomu na yana tonuaviya, waganusoni yota waganusoni kasi tovidibwana ana vatanisiya.

¹⁸ Noko nenei Itifita namoisi sina sanamanikuwa vitana Iyau tauku Yave."

¹⁹ Eketa Guyau kana kaetoga abamei fiyao Isineni kunausi i niniya, eava i makaviniya kumunisi i misiniya. Yota busibusi vikoġona-misimisinina kunausi i makaviniya kumunisi,

²⁰ keta fiyao Isineni atu Itifita namoisi kasi kawasasai i misiniya. Tovanama i nuwabuna, busibusi kumanovana i gikinomaniya Itifita namoisi nenesiyai eatu mayesina fiyao Isineni i tafisiya. Noko nenei fiyao Isineni keta Itifita namoisi muka kasi fatal be sina vikanenemi niusiyi nuwabuna kana matatafu.

²¹ Mosesi nimana i tuniya gibo kuveyaina, eketa Yave fomimana fifiwanina gagasei i vinintiya. Nuwabuna kana matatafu i sivenumasana keta gibo i katuuva atu fwayafwaya kokonina i kikinomana.

²² Gibo fafaninei fafaninei i nuvivaniya maise nabenabe eatu sinefounei fwayafwaya kokoninei si tamana.

²³ Eatu yota Itifita namoisi si omunitawisiya munitawfamokesiyai. Tufomu yana osi keta yana waganusoni yota waganusoni kasi tovidibwana si venukwavinisiya gibo sinefounei.

²⁴ Eatu muniyi yo tova kana fou ina vitetiya, kai noyana busibusi vikoġona-misimisineta, Yave i kitanusinowa Itifita tonuaviya nenesiyai keta i venuvibaubausiya.

²⁵ Yasi waganusoni kaesi i givigoyusia eketa si dibwana-tukatuka. Eketa si bwaduwa, "Fiyao Isineni ta dibwaneisi! Yave i badiwaga Isineni fasisiyai keta i nunuavita."

²⁶ Tovanama fiyao Isineni si tamanakoġa, Yave Mosesi i iyavyi i bwaduwa, "Nimau ku tunei gibo kuveyaina be ina makaviniya Itifita namoisi keta yasi waganusoni yota waganusoni kasi tovidibwana etasiyai."

²⁷ Tovanama vanavana i kukusifuya, Mosesi nimana i tuniya gibo kuveyaina keta gibo i nutamane-savaviniya kana kiviyyai. Eketa Itifita namoisi nuwanuwasi be sina dibwana eatu Yave gibowai i vigaviviniya.

²⁸ Gibo i nutamane-savaviniya keta waganusoni be waganusoni kasi tovidibwana i kabwanisiya. Atu Itifita tonuaviya matatafumokesi Isineni si omunitawisiya gibo sinefounei, muka tamo mainigenigesi.

³¹ Tovanama fiyao Isineni si kitia namaise Yave yana fiwana utubasinei i saviviniya Itifita namoisi nenesiyai, Yave si omatumatutiya keta si vitumaġaniya maisemoka yota kana kaetoga Mosesi.

15

Mosese Yana Osedavadava

¹ Noko muninei Mosese keta fiyao Isineni nofemaise si osedavadava Yave nenei.

"Yave ana osedavadaviya

 uġuna yana kaiwabu i vanemataiyan.

Yasi osi be kasi tovidibwana nukusi

 gibowai i tewesobusobuwisiya.

² Yave tanake yaku fiwana eketa i gifafafanikuwa fasinei,
 a oseosedadaviya.

Tanake yaku Guyau, ana daviya.

 Tanake amaku yana Guyau, ana ginakasiya.

³ Yave o aviya kana kaimatana,
 kana wawa o Yave.

⁴ Itifita tufomu yana aviya kasi waganusoni keta yana tonuaviya nukusi
 i tewesobuwisiya gibowai.

Tufomu yana tonuaviya tomatakaikai,
 Gibo Yabeyabenina nenei i vigamomonisiya.

⁵ Gibo i kabwanisiya
 eketa si kenogavivina ogodibu sifunei maise gabana.

⁶ Yave yo, kikikataiu
 fifiwanamataina.

Yave yo, kikikataiweu
 nifanifai ku venuyauyaunisiya.
⁷ Aviyaonana si vikaniyabiniwa ku vatanisiya
 uğuna kwağā ku vanemataiaya.
 Keta ya kayokuğā busubusuwanina i tuyauyauniya
 keta ku vikanayaunisiya vitana nimwau sedovayana maise.
⁸ Niüğü kawasiveinei
 gibo ku nuvivaniya.
 Nefo nutanasagusagusi si misiniya fita maise.
 Ogodibu sinefounei gibo i kokoniya.

⁹ Nifaiu i onavaneya,
 'Ana omunitawisiya, keta ana tabisiya.
 Yasi nogonogo matatafuna ana vitukuwiya,
 nuwanuwaku aviyavana maise ana viya.
 Yaku feto ana sinayaginiya
 keta nimakuwai ana tuyauunisiya.'
¹⁰ Eatu kawasiveiu nenei
 gibo i kabwanataunisiya.
 Keta yoyo nutanasagusagusi nenesiyai
 si gamomona gabana daunina maise.

¹¹ Yave yo, mukamokena tamo avi guyau maise kwağā!
 Aitevana tamo maise kwağā, dewadewamokeu keta taftafuu?
 Sina matutiwa keta sina davija
 uğuna kiyakiyaya kafa nuwatabau ku gikinomanisiya.
¹² Kikikataiu ku tuniya
 keta nifanifai fwayafwaya i tononisiya.

¹³ Ya nuwagabubu fakwafakwa-vağasina nenei
 ya namonamoğā ku tutuvisobusya ku viketanunisiya,
 ya fiwana utubasinei ku viketanunisiya
 keta ku niisiya ya kafa fakwa taftafuna nenei.

¹⁴ Bigau ina kewa nenei, mani kunuma namoisi sina akikinikuna na yasi matuta.
 Finisitiya namoisi matuta nakasina ina gifofonisiya.

¹⁵ Edomu kasi kaiwabu sina matutamoka.
 Yota Moabi kana toviketanuneina na yasi matuta sina akikinikuna.

Kenani kana matatafu, matutai ina kafuwafuwaşıya.

¹⁶ Matatafusi matuta nakasina ina gifofonisiya.

Yave yo, kataiu yana fiwana sina kitiya nenei,
 sina misinivağat vitana gabana maise,
 kana nivaniva kima ya namonamoğā kana niunisiya,
 kana nivaniva namoikima vikaetoğā nenei ku ketoyaukiya kana niunisiya.

¹⁷ Yave yo, kuna kanasunisiya be tauğū ya koyai kuna vitoğamenanisiya —
 menananama ku gibokiya be kuna fakwiyya nenei,
 numanama taftafuna tauğū ku omanafufuniya nenei.

¹⁸ Kwağā Yave ya namonamoğā nenesiyai kuna visime-vağata."

Miniyami Kana Ose

¹⁹⁻²¹ Anoni nouna Miniyami tomatakawa, kinage kabesona nimanei i givikaviniya keta
 vivine matatafusi si muniiya si kikinomana si nukinageya keta si väga. Eketa Miniyami nofe-
 maise i oseye,

"Yave tana osedavadaviya
 uğuna yana kaiwabu i vanemataiaya.
 Yasi osi be kasi tovidibwana nukusi
 gibowai i tewesobusobuwisiya."

Tovanama Itifita tufomu yana osi keta yana aviya kasi waganusoni yota kasi tovidib-
 wana nukusi gibo sinenei si kanasuna, Yave gibo i viyewiya keta i kabwanataunisiya. Eatu
 Isineni namoisi o gibo sinenei atu fwayafwaya kokoninei si niya.

Ukowa Onaonana I Dewadewa

²² Mosese fiyao Isineni i viketanunisia keta Gibo Yabeyabenina si teweiya atu si kanasuna fwayafwaya nunumonumona kana wava Suwa nenei. Kuyadayada tonusi fafaninama nenei si niniya eatu muka tamo ukowa sita nisagai.

²³ Atu tovanama si kikinomana kabaغا kana wava Manai nenei, ukowa si nisaya. Eatu kayomunina o onaonana eketa muka yu kana nufota. (Na fasinei keta kabainama si weniya Manai.)*

²⁴ Namoga si odowa Mosese nenei si bwaduwa, "Avana kata yumiya?"

²⁵ Na fasinei Mosese Yave nenei i bwedisitasita eketa Yave kai kafewina i visawaveniya. Tovanama i tewesobuwuya ukowai, ukowa i dewadewa.

Nokomai namoga yasi fakwafakwa fasinei Yave visime i venisiya be i anuvinuvisiya taki sina muniya o muka.

²⁶ I bwaduwa, "Taki fonaku kwana nowanaututuya keta yaku nuwanuwa kwana muniya be yaku visime matatafunu kwana vifotuwisiya, nao visafwavinagasima Itifita namoisi a venisiya muka ana nemyeisi nenemiyai. Uguna Iyau Yave kami togivibwina."

²⁷ Noko muninei si nemiya menana Enimu nenei keta fonufonu 12 yota bodaboda kaisi 70 si nisaisiya. Nokomai ukowa kafakainei si vikabaga.

16

Fwayafwaya Nunumonumonei Guyau Kabwaga I Venisiya

¹ Fiyao Isineni matatafusi Enimu si teweiya atu si niya fwayafwaya nunumonumona kana wava Sini nenei. Sini o Enimu keta koya Sainai kasi sinefouwai. Tovanama Itifita si teweiya, yamayamana tamokaغا i kakaviya muninei, kuyadayada kana vi15 yamayamana kana vinuwa nenei si kikinomana nokomai.

² Yota nokomai matatafusi si odowa Mosese keta Anoni nenesiyai.

³ Si iyavisiya si bwaduwa, "Oiyoi. Yawane Itifita ka fakwafakwa nenei Yave ita nuvimatemokikiya nonowana. Nokomai toamatanganwani gevageva be kabwaga tuninatunina ka kakawayosa. Eatu kwa noгokawawa-nemiikiya fwayafwaya nofe nunumonumonei be vitanona nenei matatafuki kana domunakoغا."

⁴ Keta Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, "Ku vanenega! Kabwaga abamei ana gininiwiwaya fasimiyai. Kuyadayada tamokatamokaغا namoga sina kikinomana be kasi ketowavai kabwaga sina ooyuna na kuyadayadanama fasinei. Nofe ketaketanama nenei, ana anuvinuvisiya be ana kitiya taki yaku gisawakedana sina muniya o muka.

⁵ Oyuna ina niniya atu kuyadayada kana vi6 nenei sina oyuna-vaгata kuyadayada nuwesi fasisiyai keta sina gidewadewiya."

¹¹ Eketa Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa,

¹² "Fiyao Isineni yasi odo a nowaniya. Ku iyaveisi, 'Vanavana kusibanina nenei nao gevageva kwana kawa eatu nuwabuni nao kabwaga kwana kasiyuwa. Nokomai nuwatami ina kanabunabuya vitana Iyau o Yave yami Guyau.'

¹³ Navinavinama nenei manuwa maise bunini nakanakasisi waumisi si noгokanasuna keta kabaغا si gikafufuya. Atu nuwabuni nao bunuva fwayafwaya i weibutiya.

¹⁴ Eketa tovanama bunuva i kokoniya, aviyavana yanayananana keta bigabigana vitana nafiya giyauyauneinana maise fwayafwayai i vidababowa.

¹⁵ Tovanama fiyao Isineni si kitiya, si bauwiya keta tututausi nenesiyai si vikanunutonya si bwaduwa, "Nofe aviyavana?"

Mosese i iyavisiya i bwaduwa, "Nofe kabwaganama Yave i venimiya kwana kaniya.

¹⁶ Yave nofemaise yana gisawakedana i bwaduwa, 'Namoغا tamokatamokaغا tauna yana ka kana ketowawai ita oyuna. Namoga tamokatamokaغا ugunina fasisiyai ina oyuna naki bobonu nuwesi kasi naгanaಗai.'

¹⁷ Eketa fiyao Isineni Yave yana visime si muniya. Tunisi si oyuna nakasina eatu tunisi o bobonu kunegitosiga.

¹⁸ Eatu tovanama si ketowava nenei, matatafusi naki kasi fata. Aviyaonana si oyuna nakasina o muka tamo ita tufo, yota aviyaonana bobonu kunegitosiga o naki kasi fata. Namoga ugunina tamokatamokaغا naki kasi naгanaಗai.

¹⁹ Mosese i iyavisiya i bwaduwa, "Muka tamo aitevana ina tenetuwei kumana fasinei."

²⁰ Eatu fiyao Isineni muka yana bwadu sita muniyi. Tunisi si tenetuwinia i toгanumasana kana nivaniva nuwabuni eketa mwatamwata si vimaiya keta i kuyuwa. Na fasinei Mosese namoga i nuwagoyowisya.

* ^{15:23} Ibeniu fonasiyai *manai kana givina maise onaona*. ^{16:4} Yoni 6:31 ^{16:15} 1 Kononita 10:3 ^{16:18} 2 Kononita 8:15

²¹ Nuwabuni tamokatamokağ a nenei matatafusi si ooyuna kasi ketowavai ka fasinei, atu tovanama vanavana i nunuinaina, tufotofo i kakabudaniya.

²² Kuyadayada kana vi6 nenei, namoğa tamokatamokağ a tauna fasinei yana oyuna kana nağ a i vivinuviya i vanevaneya bobonu nufunina kana nağ a. Eketa Isineni kasi toviketanuneina matatafusi si nemiya Moses nenei eketa yasi oyunanama fasinei si vinuwakatiya.

²³ Moses i iyavisiya i bwaduwa, "Yave nofemaise yana visime. Kumana o viyawasi kana kuyadayada. Kuyadayadanama o Sabati tenetenesineinana Yave kana vifotu fasinei. Eketa taki aviyavana kuna vitakuya, nao ku vitakuya eatu taki kuna vitaviya o ku vitavai. Atu tufotofo matatafuna, kuna odewadewiya kana nivaniva nuwabuni."

²⁴ Moses yana visime nenei namoğa yasi tufotofo si tenetuuwina kana nivaniva nuwabuni, atu muka ita kuyu o mwatamwata sita vimägai.

²⁵ Moses i iyavisiya i bwaduwa, "Kimoki nofe kabwaganama kwana kaniya uguna kuyadayada nofe o Sabati tenetenesineinana Yave nenei. Kuyadayada kimoki muka tamo kabwaganama fwayafwayai kwana nisağai.

²⁶ Kuyadayada 6 nenesiyai kwata ooyuna. Eatu kana vi7 nenei nao Sabati eketa muka tamo kuna nisağai."

²⁷ Eatu kuyadayada kana vi7 nenei namoğa tunisi si kikinomana oyuna fasinei atu si venuokava.

²⁸ Keta Yave Moses i iyavisiya i bwaduwa, "Yaku gisawakedana be yaku visime kwa adibutoyotoyoğakaoğweisil"

²⁹ Kwana tukuya vitana Sabati o Iyau Yave a venimiya. Na fasinei kuyadayada kana vi6 nenei bobonu kana nağ a i viforwiya ebe kuyadayada nuwesi ina givikavinimiya. Kuyadayada kana vi7 nenei tamokatamokağ a yana vadai ina toamatangwana eatu muka ina kikinomana ina oyuna."

³⁰ Na uguna kuyadayada kana vi7 nenei namoğa si viyawasiya.

³¹ Fiyao Isineni kabwaginama si weniya mana.*

³⁵ Fiyao Isineni mana si kanikaniya manamana 40 sinenei kana nivaniva Kenani kana nabaonota nenei si kikinomana, fwayafwayanama nenei sina vimenana.

17

Guwakaukuna Nenei Ukowa I Ketosiwağ a

Ginağanaga 20:1-13

¹ Fiyao Isineni matatafusi fwayafwaya nunumonumona kana wava Sini si teweiya keta si togavenudadana Yave yana visimeyai. Nefidimu nenei si vikabağ a eatu muka tamo ukowa kafa yu.

² Na fasinei namoğa si vikawabwadubwaduwa Moses nenei si bwaduwa, "Ukowa kwa veneiki ka yuwal!"

Eatu i kawafatisiya i bwaduwa, "Ava fasinei ta vivikawabwadubwadu? Ava fasinei Yave kwa aanuvanuvi?"

³ Eatu namoğa kayosi i nusonimoka eketa Moses nenei si odowa si bwaduwa, "Ava fasinei Itifitei ku kikinomana-nemiyeki? Omasi natunatuki be yama yomuyomu nukusi kayonusiyai kuna nivimatikiye!"

⁴ Eketa Moses Yave nenei i bwedisitasita i bwaduwa, "Avamasi ata savivinei namoğasima nofe nenesiyai? Tova kabegomokena gabanai sina fonufonkuwa."

⁵ Yave Moses i iyavisiya i bwaduwa, "Isineni tokakawawa aviyesi kuna ovisiya keta kwananama ku kanuviya ukowa Naeni, kuna viya be namoğa kunauski kwana niya."

⁶ Koya Sainai* nenei kunaugu guwakaukuna etanei ana misimisinya. Na guwakaukunana kuna naviya keta ukowa ina ketosiwağ a ebe namoğa sina yuwa." Eketa Isineni tokakawawa matasiyai Moses i saviviniya.

⁷ Fiyao Isineni Moses nenei si vikawabwadubwaduwa yota Yave si anuwanuviya tovanama si bwaduwa, "Yave kita nukusi o muka?" Na uguna kabainama i weniya Masa† keta Meniba.‡

Isineni Atu Ameneki Nukusi Si Vikamunumunuwa

⁸ Fiyao Isineni yawane Nefidimu nenei si fakwafakwa, atu Ameneki namoisi si nemiya keta si vibutusiya.

^{16:23} Yauna 20:8-11 ^{16:31} Ginağanaga 11:7,8 * ^{16:31} Ibeniu fonasiyai mana kana nowanowana maise Nofe aviyavana? ^{16:35} Yosuwa 5:12 ^{17:1} Ginağanaga 20:2-13 * ^{17:6} Ibeniu fonasiyai Onebi, Sainai kana wava kana vinuwa. † ^{17:7} Ibeniu fonasiyai Masa kana givina maise anuwanuva. ‡ ^{17:7} Ibeniu fonasiyai Meniba kana givina maise vikawabwadubwadu.

⁹ Eketa Mosese Yosuwa i iyaviya i bwaduwa, "Yata namoغا kuna gibokisiya ebe sina niya Amenekei namoisi nukusi sina nuaviya. Kumana kiwananama Guyau i iyavikuwa ana uniya, ana givikaviniya keta nukusi koya etanei ana misiniyi."

¹⁰ Eketa namaise Mosese i iyaviya maise, Yosuwa i saviviniya eketa Amenekei tonuaviya nukusi si nuaviya. Na tovanama nenei Mosese be Anoni keta Une si vaneya koya etanei.

¹¹ Tovanama Mosese nimanei kiwana i giginakasiya, Isineni tonuaviya nifanifaisi si fifianateweisiya. Atu tovanama kataina si seğaseğakamekamey be nimana si sobusobuwa, nao Amenekei tonuaviya si oomanimaniniyi.

¹² Mosese kataina si dauna keta kasi ginakata i bauwiya. Na fasinei Anoni keta Une gabana si teniya Mosese sifunei eketa i nuvitoğā. Eatū tamo i misinya kukikikataina yota tamo kukikimawana, eketa nimana si katunakata kana nivaniva vanavana i sonuwa.

¹³ Noko nenei Yosuwa Amenekei tonuaviya i vatanisiya.

18

Yeteno Mosese I Venufotiya

¹ Mosese kawana amasi Yeteno, Midiyani kasi guyau kana tovibwanaose, i biganowana iba matatafuna avana Guyau i saviviniya Mosese keta fiyao Isineni fasisiyai yota namaise Itifitei i kikinomana-nemeyeisi.

⁵⁻⁶ Tovanama Mosese i vikabağā Guyau yana koya nenei fwayafwaya nunumonumonei, Yeteno yana kisuya i vininitiya Mosese nenei i bwaduwa, "Kawau keta natunattu namoغا nasi nuwa nukusi ka nenemiya kana venufotiya."

⁷ Tovanama si kikinomana, Mosese nawana i venufotefotiya keta i koduwa i viyuiya. Si vikanutoniya si bwaduwa, "Namaise, dewadewau?" Eyo si kanasuna Mosese yana vadai.

⁸ Mosese nawana iba matatafuna i nusifufuwyi avana Yave i saviviniya Itifita turomu keta yana namonamoغا nenesiyai, fiyao Isineni kasi gifafafana fasinei. Yota i nusifufuwyi namaise namoغا dauna si kamukonisiya ke'ta tofwanei eatu namaise Yave i gifafafaneisi.

⁹ Yeteno i sebobowa tovanama i nowaniya, iba dewadewasi matatafusi Yave i saviviniya fiyao Isineni fasisiyai tovanama i gifafafanisiya Itifita namoisi nimasiyi.

¹⁰ Yeteno i bwaduwa, "Yave a daviya uguna i gifafafanisiya Itifita namoisi keta turomu nenesiyai. Venemokena! Fiyao Isineni i gifafafanisiya Itifita namoisi nimasiyi."

¹¹ Nofe kakimokimika tu naki a sanamaniya venemokena, gewa Yave tanake fifiwanamokena muniyai yo guyau matatafusi namoغا si kodukoduwa nenesiyai, uguna Itifita yasi vitoagoyogoyo keta yasi viibakaokaogō nenei yana namonamoغا i gifafafanisiya."

Yeteno Mosese I Oniya

Visime Nuvinavinana 1:9-18

¹³ Tovanama tova i kakatakiya, Mosese i nunuvitoğā kafa nuesana kana kivi nenei keta namoغا unaunasi nukusi yasi avigwavigwaeğā i vanevaneneisiya. Si misimisiya nuwabuni keta si fotofa kana nivaniva nuwabuna.

¹⁴ Tovanama Yeteno i kitija Mosese iba matatafuna i savisaviviniya namoغا fasisiyai, i iyaviya i bwaduwa, "Avamasi nofe ku fufufuniya namoغا fasisiyai? Namaise yo savivina nofe ku ookeyei, eyo namoغا matatafusi nuwabuni si misimisi kana nivaniva nuwabuna?"

¹⁵ Mosese i nufata nenei, "Nofemaise a savisaviviniya uguna namoغا si nenemiya nenekuwai be sina sanamaniya avana sita fufuniya Guyau yana nuwanuwa maise.

¹⁶ Tovanama namoغا nasi nuwa sina avigwavigwaeğā, sina nemiya nenekuwai eketa iyu a vivinuwadaniya nasi nuwa nenesiyai aitevana o dawaniniina, eketa Guyau yana gisawakedana keta yana visime a iyaiyavisaya."

¹⁷ Yeteno i iyaviya i bwaduwa, "Nofemaise muka dewadewana.

¹⁸ Savivina nofe daunamokena eketa muka kana fata kuna okeyekeye. Ya namonamoغا nukusi tututaumi yawasimi kwa weikanatuya.

¹⁹ Ku vanenęgā, atu bwaduovivita ana veniwa keta Guyau kwağā nukusi. Kwağā ka nufota be namoغا yasi nusuyai kuna misinya be Guyau kuna nusifufuwyi namoغا yasi avigwavigwaeğā fasinei.

²⁰ Kwağā kuna visawavenena namoغا nenesiyai Guyau yana gisawakedana keta yana visime. Yota kuna gisawakedana yasi fakwafakwa yota namaise sina fufuna kana matan-abobotai.

²¹ Eatū yota namoغا tunisi tosanamana kuta vinuwadadanisiya sabu matatafusi sinesiyai kuta gibokisiya ebe namoغا nenesiyai sita vitovisimeya. Tunisi 1,000 namoغا nenesiyai sita vitovisimeya, tunisi 100, tunisi 50 eketa tunisi 10. Namoisima kuta gibokisiya o tasike Guyau kana tovifotu, yota tasike yami tumağana nenesiyai eketa yota tasike muka tovitutusebaseba sina fonaoğoveisi.

²² Tova matatafunu tasike sita vivinuwadadana namoğa yasi avigwavigwaega fasisiyai. Keta avigwavigwaega nakanakasisi sita nemisiyi neneueu eatu meyameyanisi o tututausi sita gidawaniniisiya. Dauna sina unavivitiwa be neneueu ita meyameyana.

²³ Taki nofemaise kuna saviviniya, Guyau ina viketanuniwa keta muka yawasiu ina kanaonosiya ebe namoşa nofe matatafusi keiya nenei sina makavina yasi numai."

²⁴ Mosese nawana yana bwadu i nowaniya eketa avana i bwaduwuya maise, matatafuna i saviviniya.

²⁵ Fiyao Isineni kasi matatafu sinesiyai tosanamana i gibokisiya be namoşa nenesiyai sina vitovisimeya. Tunisi 1,000 namoşa nenesiyai si vitovisimeya, tunisi 100, tunisi 50 eketa tunisi 10.

²⁶ Tovisimesima tova kana matatafu si vivinuwadadana namoşa yasi avigwavigwaega fasisiyai. Avigwavigwaega daudaunisi si nemisiyi Mosese nenei eatu nama meyameyanisi o tututausi si vivinuwadadanisiya.

²⁷ Eyo Mosese nawana i vioyoowiya eketa Yeteno i makaviniya yanafafaniyi.

19

Yave Tauna I Gikikinomaniya Koya Sainai Nenei

² Fiyao Isineni Nefidimu nenei si noğokawawa keta si niya fwafwaya nunumonumona kana wava Sainai nenei. Nokomai koya Sainai ugunei si vikabaga.

³ Keta Mosese i vaneya koyai ebe Guyau nukusi sina vikaninisaga fasinei.

Koya nenei Yave i bwauwa Mosese nenei keta i iyaviya be fiyao Isineni, Yakobo susukwana, ina iyavisiya ina bwaduwa.

⁴ "Kwami tututauami naki kwa kitiya avana a saviviniya Itifita namoishi nenesiyai, eketa namaise a unimiya vitana manubutu fefesiysi natusi sita noğovenenevi maise eketa a nemiiymiya nofemai nenekuwai.

⁵ Taki yaku bwadu kwana muniisiya be yaku dedeni muka kwana yasei, nao kwami yaku namonamoşa. Iyau yaku fwafwaya matatafuna, eatu namoşa matatafusi nenesiyai kwami ana gibokimiya ebe kwami Iyau yaku nogonogofou.

⁶ Kwami kwana vitovibwanaoseya fasikuwai eketa kunumimi tenetenesineinana Iyauga fasikuwai. Naki maise fiyao Isineni kuna nusifufuwisiya."

⁷ Eketa Mosese koyei i sobuwa keta namoşa kasi tokawakawa i katuvivisiya, eketa iba matatafuna avana Yave i visimeiya maise i nusifufuwisiya.

⁸ Eketa namoşa matatafusi tamo nenei si nufata si bwaduwa, "Iba matatafuna Yave i bwaduwisiya maise kana saviviniya." Keta namoşa yasi nufata Mosese i bwaduwekikinomaniya Yave nenei.

⁹ Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, "Busibusi badobadonei ana nemiya neneueu keta ana nusifufuwisa be namoşa fonaku sina nowaniya ebe tova matatafuna sina vivitumağani."

Tovanama Mosese i bwaduwekikinomaniya namoşa yasi nufata Yave nenei,

¹⁰ Yave i iyaviya i bwaduwa, "Ku sobu namoşa ku oviviteisi be kimoki keta kumana tututausi sina givieyaeysi ebe nenekuwai sina kodukoduwa. Kasi nya sine kigonagona,

¹¹ keta sine gidewadewa kuyadayada kana vitonu fasinei. Kuyadayadanama nenei Iyau Yave ana sobunemiya koya Sainai etanei namai namoşa matatafusi kana fata sine kitikuwa.

¹² Koya kuna gikotovafanakwaniwiya ebe namoşa muka sine vavisiyi. Kuna gimatatakawisiya kuna bwaduwa, 'Matami ina fekuwa! Muka kwana vane koyai o muka koya uguna kwana givikavina-nuvanuvi. Aitevana koya ina givikaviniya, sine nuvimatya.

¹³ Taki namoşa o yomuyomu viketofota ina vavisiyi, muka kwana gisikoniya eatu gabana o iyo nenei kwana nuvimatya.' Eatu tovanama yuveyuve* ina tuniya nubwayouna keta kayona nakasina kwana nowaniya, na naki namoşa sine vaneya koyai."

¹⁴ Eketa Mosese koyei i sobunemiya keta namoşa i iyavisiya be tututausi sina givieyaeysi ebe Guyau nenei sina kodukoduwa fasinei, eketa kasi nya si kigonagona.

¹⁵ Mosese i iyavisiya i bwaduwa, "Kuyadayada kana vitonu fasinei kwana gigidewadewa eatu kimoki keta ina nya noko tovanama nenei, muka kwana vimomoma."

¹⁶ Kuyadayada kana vitonu kana nuwabuni nenei, i nukanikanitana keta i kisinamanamanana, eketa busibusi badobadonei i kenokikinomana koya etanei eketa yuveyuve kayona nakasina venemokena si nowaniya. Namoşa matatafusi kabagai si fakwafakwa, na yasi matuta si akikinikinu.

¹⁷ Yasi kabagai Mosese i viketanuniya eketa koya ugunei si misiniya be Guyau nukusi sine vikaninisaga.

¹⁸ Koya matatafunu siyou i gaubodiya uguna Yave i sobuwa koya etanei kikanakanata nenei. Siyou i vaneya vitana kufuna kana siyou kunukubana maise keta koya matatafunu i kayufeyufiya.

¹⁹ Yuveyuve kayona i ninakanakata. Mosese i nusifufuwa keta Guyau i vinowaniya kanitana maise.

²⁰ Yave i sobunemiya koya Sainai etanei keta Mosese i weniya i bwaduwa, "Ku vanenemai wekamai," eketa Mosese i vaneya koya etanei ebe Yave nukusi sina vikaninisaga.

20

Visime 10

Visime Nuvinavinana 5:1-21

¹ Eketa Guyau gisawakedana nofe matatafunu namoغا i venisiya.

² "Iyau Yave yami Guyau, Itifita nenei kwa vitovikaetoga atu a kikinomana-nemiiimiya.

³ Mukamokena tamo avi guyau nenei kwana kodukodu naki kaku kisimokeku.

⁴ Mukamokena tamo aviyavana abamai o fwayafwayai o ukowa sinenei fwayafwaya sifunei kasi fusafusa maise, kwana kifufunavikuvikuneina fasimiysi.

⁵ Mukamokena kaetutumi kwana viketogunisi be kwana kodukodu nenesiyai. Uguna Iyau Yave yami Guyau o muka ata sawateweeyeimi be mani guyau nenesiyai kwana kodukodu. Tasike aviyaonana sina adibutoyotoyoikuwa, nao ana vimatadawanisiya yota maise ina niya natunatusi, wagawagasi keta iteitesi nenesiyai.

⁶ Eatu taki kwana nuwagabubuwikuwa be yaku visime kwana munisiya, nao yaku nuwagabubu fakwafakwa-vaegasina nenemiyai be yota susukwami nenesiyai, muka ina kakavei.

⁷ Mukamokena kaku wava kwana viibakaokaogwei. Taki aitevana kaku wava ina viibakaokaogwiya, Iyau Yave yami Guyau ana vimatadawaniya.

⁸ Kuyadayada Sabati kwana vifotuwiya keta kwana tenesiniya fasikuwai.

⁹ Kuyadayada 6 nenesiyai kwana mudadava,

¹⁰ eatu kuyadayada kana vi7 o Sabati kana kuyadayada, tenetenesineinana Yave yami Guyau fasikuwai. Kuyadayadanama nenei mukamokena tamо aitevana ina mudadava – maise kwami, natunatumi, kami kaetoga, yami yomuyomu keta yota aviyaonana yauyauna yami fafaniyi si fakwafakwa.

¹¹ Uguna kuyadayada 6 nenesiyai Iyau Yave abama, fwayafwaya be gibo keta yota iba matatafusi sinesiyai a fufunisiya, eatu kuyadayada kana vi7 nenei a viyawasiya. Na fasinei Iyau Yave kuyadayada Sabati a sawanuwagabubuviya keta a tenesiniya fasikuwai.

¹² Amamami keta ayoayomi kwana vifotuwisyi ebe fwayafwayanama Iyau Yave yami Guyau a venivenimiya nenei, kwana fakwa yawasimi nubwayouna.

¹³ Mukamokena aitevana tamо kwana nuvimatei.

¹⁴ Mukamokena aitevana tamо kwana kwana mataveyei.

¹⁵ Mukamokena kwana gikuma.

¹⁶ Mukamokena unafafanimi fasinei kwana meyanonoweisi.

¹⁷ Mukamokena unafafanimi tamо yana numa kwana kitauvadigei. Mukamokena kwana kwana kitauvadigei o kana kaetoga o yana yomuyomu-menana o taki tamо yana aviyavana."

21

Givigoyo Kana Visime

¹² Yota Yave yana sifufu i nusaviya i bwaduwa, "Taki tamо aitevana namoغا tamо ina munuya be ina mateya, na gwadinama kwana nuvimatei.

¹³ Atu taki ina nuvimate-bauviya, nao yana dewadewana fasinei ina dibwana keta ina niya menananama ana vinuwadadanaya nenei.

20:4 Yauna 34:17, Visime Tafu 19:4, 26:1, Visime Nuvinavinana 4:15-18, 27:15 **20:5** Yauna 34:6,7, Ginağanaga 14:18, Visime Nuvinavinana 7:9,10 **20:7** Visime Tafu 19:12 **20:8** Yauna 16:23-30, 31:12-14 **20:9** Yauna 23:12, 31:15, 34:21, 35:2, Visime Tafu 23:3 **20:11** Kabikona 2:1-3, Yauna 31:17 **20:12** Visime Nuvinavinana 27:16, Madiu 15:4, 19:19, Maka 7:10, 10:19, Nuke 18:20, Efeso 6:2,3 **20:13** Kabikona 9:6, Visime Tafu 24:17, Madiu 5:21, 19:18, Maka 10:19, Nuke 18:20, Noma 13:9, Yemesa 2:11 **20:14** Visime Tafu 20:10, Madiu 5:27, 19:18, Maka 10:19, Nuke 18:20, Noma 13:9, Yemesa 2:11 **20:15** Visime Tafu 19:11, Madiu 19:18, Maka 10:19, Nuke 18:20, Noma 13:9 **20:16** Yauna 23:1, Madiu 19:18, Maka 10:19, Nuke 18:20 **20:17** Noma 7:7, 13:9 **21:12** Visime Tafu 24:17 **21:13** Ginağanaga 35:10-34, Visime Nuvinavinana 19:1-13, Yosuwa 20:1-9

¹⁴ Eatū taki tamō namoḡā waina ina fufuniya keta ina nuvimiatiya, keta taki kafa vikanakooḡā bwanaosena kana didīga ina odibwadibwaniya kana gifafafana fasinei, kwana sinakanikaniya keta kwana nuvimiatiya.

¹⁵ Taki tamō aitevana amana o ayona ina munusiyā, na gwadinama kwana nuvimiatiya.

¹⁶ Taki tamō aitevana namoḡā tamō ina gikumiya keta ina vikimwaneiyyā o yawane ina gigivikaviniya eatū kwana nisaiya, na gwadinama kwana nuvimiatiya.

¹⁷ Taki tamō aitevana ina vikanatafutafuwa amana o ayona nenesiyā, na gwadinama kwana nuvimiatiya.”

22

Visime Yami Fakwafakwa Fasinei

¹⁶ Yota Yave yana sifufu i nusaviya i bwaduwa, “Taki avi namoḡā tutubonona nekaḡaba muka tamō kana sawagifoteina ina banuwiiya, nao ina nogonogoova keta ina vikawaniya.

¹⁷ Eatū taki gumayogu amana namoḡanama ina dibutoyoyi, nao namoḡanama gabana nenei ina nogonogoova gumayogu amana ina veniya uḡuna gumayogu naki i banuwiiya.

¹⁸ Taki avi gumayogu ina viviyafureya, nao kwana nuvimiatiya.

¹⁹ Taki avi namoḡā tamō yomuyomu ina vimomoniya, na gwadinama kwana nuvimiatiya.

²⁰ Taki tamō aitevana muka Iyauḡā Yave nenekuwai ina vibwanaose atu tamō mani guyau nenei ina vibwanaoseya, na gwadinama kwana nuvimiatiya.

²¹ Mukamokena tamō teneyauyauna kwana vitoagoyogoyowei o kwana viibakaokaḡowi, uḡuna kwana tukuya kwami yota Itifita nenei kwa viyauyauna.

²² Mukamokena vivinekawafukwafuna keta natuḡaeda kwana vitoagoyogoyowesi.

²³ Taki kwana vitoagoyogoyowisiya be sina bwedi-kikinomana nenekuwai ovivita fasinei, Iyau Yave o venemokena ana vinowanisiya eketa ana ovivitisya,

²⁴ yota taki yaku kayokuḡā ina kikinomanamoka, nao fetowai ana nuvimatimiya. Nokomai kakawami sina kwafuna yota natunatumi sina vinatūgaeda.

²⁵ Taki yaku namonamoḡā goyogoyo nenesiyā gabana kuna tuniya, muka gabana tokavene nena maise kuna fufuna be ina giviyei na kana tunani.

²⁶ Taki unafanu gabana kuna veniya nao kana kwame ina veniwa. Kwamenama o yana bwadudababada neneweu vitana gabananama yawane ina fatasavaviniya. Eatū taki gabana muka ina venufatai nao kana kwamenama kuna viyewiya muniyi yo vanavana ina sonuwa.

²⁷ Na naki kana gananavama nonowana i vivisōgwiyya. Aviyavana tamō ita banuwieyi nuwabuna? Taki muka kuna viyewai be ina bwedi-kikinomana nenekuwai ovivita fasinei, nao ana vinowaniya uḡuna Iyau tosineganigani.”

23

Visime Dawaniniisi

¹ Yota Yave yana sifufu i nusaviya i bwaduwa, “Mukamokena tamō sifufu vikanonono kuna yauei mani namoḡā fasisiyai. Mukamokena tamō kuna vikanonono tonuvisi nauei be togoyona kuna oviviti.

² Tovanama namoḡā sabu goyona sina savisavinisiya, mukamokena tamō kuna avikuviukuneisi. Tovanama mani namoḡā sina vivikanononowa vifonayau kana tovai, mukamokena kuna vikanonono maise tasike. Mukamokena ketaketa dawaniniisi kuna nutautaunisi fufunasima nenesiyai.”

24

Fiyao Isineni Yave Yana Dedeni Si Katuviya

³ Mosese i niya keta visimesima matatafuna Yave i veniya, namoḡā i iyavisiya. Matatafusi tamō nenei si vinowana si bwaduwa, “Ika! Avana Yave i bwaduwisiya maise matatafuna kana saviviniisiya.”

⁴ Eketa Yave yana visime matatafuna Mosese i viginiwiysi.

Kuyadayada kana vinuwa nenei, nuwabuniimokeyai i misiniya keta didīga i didiiya koya uḡunei. Yota Isineni fasekwa 12 i naisi keta gabana 12 nakanakasisi i vimisiniisiya.

⁵ Muniyiay Isineni sinesiyai tufunakata i visimeisiya si niya keta yomuyomu si nuvimatisiya keta si vibwanaoseina vikanakooğa bwanaosena. Yota tunisi bunumakau namoga mwanavausi si vibwanaoseina keiya bwanaosena Yave nenei.

⁶ Moses yomuyomu ufaufasi tunina i viya keta kaboma nenesiyai i kisiwağatotoga. Eatunina o kafa vikanakooğa bwanaosena kana didiğä i nuseuseunuya.

⁷ Eketa dedeni kana nufunufu kikikuwana i viya i ginağanaiya atu namoğa si nowana keta si bwaduwa, "Iba matatafuna Yave i bwaduwisiya, kana savivinişiya keta kana munisiya."

⁸ Keta Moses ufaufa na kabomisi i visiya keta namoğa i nuseuseunisia. I bwaduwa, "Tovanama visime nofe Yave i venimiya, yana dedeni i fufuniya kwami nukusi keta ufaufa nofe kwa kitakitiya o naki i givifakinaya."

¹² Eketa Yave Moses i iyaviya i bwaduwa, "Ku vanenemai nenekuwai koyai be nofemai kuna fotafota. Yaku visime keta gisawakedana a vigniwisiya gabana beyabeyasi nenesiyai, ana veniwa kuna visawavenena namoğa nenesiyai be sina munisiya."

¹³⁻¹⁴ Moses keta kana toovivita Yosuwa nukusi si gidewadewa vane fasinei eatu tokawakawa i iyavisiya i bwaduwa, "Nofemai kwana fotifotikiya kana nivaniva kana makavinikiya. Taki tamо aitevana nukusi sina avigwavigwağä, Anoni keta Une nukusi kwana gidawadawaniniya." Moses keta Yosuwa si misinya keta Moses Guyau yana koya i vaneiya.

¹⁵ Tovanama Moses i vaneya, busibusi koya i soğotauniya.

¹⁶ Yave yana mayesina matakikikwanena i sobuwa koya Sainai etanei. Busibusi koya i sowiya kana nivaniva kuyadayada 6, eketa kana vi7 nenei busibusi sinenei Yave Moses i bwauwiya.

¹⁷ Tovanama fiyao Isineni matasi i vaneya, Yave yana mayesina matakikikwanena si kitiya kana kitakita vitana kai nakasina ita nununuğä maise koya etanei.

¹⁸ Eketa tovanama Moses koya i vaneiya, busibusi sinenei i kanasuna keta nokomai i fakwa kuyadayada 40 keta nuwabuna 40.

25

Guyau Moses i iyaviya be nogonogo tunisitunisi nenesiyai namoğa sina kavenenakaogowa ebe ina ovivita Guyau yana Vada Tafutafuna kana kiyona nenei.

Guyau Yana Vada Tafutafuna

⁸ Yave Moses i nusifufuviya i bwaduwa, "Namoğa yaku Vada Tafutafuna sina yoniya ebe kasi kawasasai ana fakwa.

⁹ Vada Tafutafuna kwana yoniya na kana nogonogo matatafuna yaku nuwanuwai ana visaweniwi maise."

Dedeni Kana Koni

Yauna 37:1-9

¹⁰ Yota Yave yana sifufu i nusaviya i bwaduwa, "Namoğa koni sina fufuniya kai kana wava akasiya nenei. Kana fwafwa kana nubwayou kana niva o 110 senitimita, kana nafanafa kana niva o 66 senitimita eketa yana vivavane kana niva o 66 senitimita.

¹¹ Gonudi-keyakeyana nenei sinena be kwauna kuna vitauniya eketa gonudi nenei kuna okanikanibubuna-fanakwaniwiya.

¹² Nowanowa nufunina vigonudisi kuna fufunisiya keta koni kaenei nuwesi nowanowa fefaninei yota nuwesi fefaninei kuna vikanafwatafwataçgonisiya.

¹³ Akasiya kai nenei kewa kuna tasisiya keta gonudi nenei kuna vitauniysiya.

¹⁴ Nowanowa koni kafakainei kewa kuna ketokwanisiya ebe nenesiyai kwana umiiya.

¹⁵ Kewa o nowanowa sinesiyai sina fakwa eatu muka kwana nusoniyagina.

¹⁶ Tovanama gabana nuwesi beyabeyasi nenesiyai yaku visime 10 viviginiviwi ana veniwa, koninama nenei kuna totoisiya.

¹⁷ Koni kana gudu gonudi-keyakeyana nenei kuna fufuniya kana fwafwa kana nubwayou kana niva o 110 senitimita keta kana nafanafa kana niva 66 senitimita.

¹⁸⁻¹⁹ Eketa kifukifufuna nuwesi na gefesi kasi wava senabimu, gonudi nenei kuna tutuvikuvikunisiya eketa kuna givifotisiya kana gudu nenei ebe kuna nutamokisiya. Gudu bwatanei bwatanei senabimu nuwesi kuna tenisiya.

²⁰ Gefesi sina katatağä kunaus i eketa gudu sina nukovatanaya. Gudu bwatasiyai sina vikasagaşaşa ebe sina kitasobuwa gudu kuveyaina.

²¹ Eketa koni etanei gudunama kuna teniya eatu sinenei o gabansima beyabeyasi nenesiyai yaku visime 10 viviginiviwi ana veniwa, kuna totoisiya.

²² Dedeni kana koni kana gudu etanei eatu senabimu kasi sinefouwai, nokomai ana nisaiwa eketa yaku visime matatafunu Isineni fasisiyai ana veniwa.”

Guyau yota Mosese i iyaviya namaise sonama tunimokena kana kiyona fasinei, be kafa guvimapadi kana didiga gonudi nenei ina fufuniya, eketa kimayeta yana kafa misini vigonudina vinaganaganina ina fufuniya be kimayeta 7 kasi kafa dawana fasinei. Yota i iyaviya Mosese namaise Vada Tafutafuna ina vimisiyi keta sinenei nuya nenei ina sifaonosiya ebe totomu nuwesi eyo ina kanififiya. Yota i iyaviya be yomuyomu kasi kafa vikanakooga bwanaosena kana didiga ina fufuniya kainumu kana wava bononisi nenei yota kaboma nakasina kafa katumimi.

28

Tovibwanaose Kasi Nuya

Yauna 39:1

¹ Yave yana sifusu i nusaviya Mosese nenei i bwaduwa, “Nofe tova tawağau Anoni na natunatuna namoga kuna wenevakukusisa — Nadabi, Abiu, Eneyesa eketa Itama. Tasike fiyao Isineni nenesiyai a vinuwadadanisiya be sina vitovibwanaoseya be sina vikaetoikuwa.

² Nuya tafutafusi kuna suyakafukafusya tawağau Anoni fasinei ebe tovanama ina kotonisya nenei, kana kita ina kikinomana eketa namoga sina vifotuwiya.

³ Gikifukifu kana tosanamana matatafusi nuwatasuyasuya a venisiya, namoisima kuna wenisiya. Tovibwanaose kana nuya sina fufunisiya Anoni fasinei keta kuna tenesiniya ebe tanake ina vitovibwanaoseya be ina vikaetoikuwa.”

31

Guyau Yana Vada Tafutafuna Kana Tokiyona

Yauna 35:30–36:1

¹ Eketa Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa,

² “Ku nowaniya! Yuda fasekwina nenei, Uni natuna atu Une wağana kana wava Besanenu a gibokiya.

³ Eketa Kanunuku nenei a vimaiya keta kana kakavenena be nuwatasuyasuya yota iba matatafusi kasi gikifukifu kana sanamana a veniya.

⁴ Ebe kana fata gonudi, siniva eketa bononisi ina ginivavisiya,

⁵ yota kana fata gabana ina kikawavikuvikukuna keta ina kabubunisiya kafa okanikanibubuna fasisiyai, eketa yota kai ina katasi-vikuvikukuna. Kana kakavenena dewadewana nenei mudadava nofe matatafuna ina savinisiya.

⁶ Dani fasekwina nenei kana toovivita a gibokiya Ooniyabi Aisamaki natuna. Eketa yota matatafusi toginiginivava kasi kakavenenanama a venisiya ebe iba matatafusi a visimeiwa maise sina fufunisiya.

⁷ Yaku Vada Tafutafuna,

dedeni kana koni

keta koni kana gudu koni etanei,

eketa yota yaku Vada Tafutafuna kana nogonogo matatafuna

⁸ maise sonama na kana nogonogo,

kimayeta gonudi keyakeyana yana kafa misini na kana nogonogo matatafuna,

kafa guvimapadi kana didiga,

⁹ kafa vikanakooga bwanaosena kana didiga na kana nogonogo matatafuna,

caboma nakasina kafa katumimi na kaena

¹⁰ keta yota nuya na kana kanibubuna — tovibwanaose kasi toviketanuneina Anoni kana nuya keta yota natunatuna namoga kasi nuya sina kikotonina be sina vitovibwanaoseya,

¹¹ keta givikanatafu kana bubu

eketa iba mamadisi nuwatayuyunisi Totomu Tafutafuna fasinei.

Namoغا na kasi kakavenena iba matatafuna sina fufunisiya naki a visimeiwa maise.”

32

Bunumakau Mwanavauna Gonudi Nenei Si Fufuniya

Visime Nuvinavinana 9:6-29

¹ Namoga si kitansisia vitana Mosese yana sobunemi koyei i vimwanenemataiya. Na fasinei Anoni si yokokwafuya keta si iyaviya si bwaduwa, “Kuta kita, guyau tamo kuta fufuniya

be ita viketanunita. Noko namoğanama Mosese Itifitei i kikinomana-nemiita eatu muka tata sanamanei avao i kanasiya.”

² Eketa Anoni i nufata i bwaduwa, “Kakawami, natunatumi namoğa be vivine kasi taniyanowanowa vigonudisi kwana kikakiya keta kwana nemisiya nenekuwai.”

³ Eketa matatafusi kasi taniyanowanowa taniyasiyi si kikakiya keta si nemiina Anoni nenei.

⁴ Gonudi i visiya keta i vitava-budanisiya eketa bunumakau mwanavauna kana fusafusa maise, kaivakuku i fufuniya. Tovanama namoğa kaivakukunama si kitiya, si bwauwa si bwaduwa, “Ake, Isineni! Nofe guyaunama o Itifitei i kikinomana-nemiita.”

⁵ Tovanama Anoni i kitiya namoğa yasi fufuna, didiga i didiya kaivakuku naunei keta i matakawa, “Kumana Yave yana ka tana fufuniya.”

⁶ Eketa tova i katakiya nuwabuniyai, namoğa yasi yomuyomu si nemiina, vikanakooğa bwanaosena keta keiya bwanaosena si saviviniysi. Si nuvitoga yasi ka be yasi ukowayu nenei, i nuvikkavisiya eketa si fufunakaokaogowa.

⁷ Eketa Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Ku sobu, uguna namoğasima Itifitei ku nemisiya, naki si go'yna nenekuwai eketa si dibutoyoikuwa.

⁸ Ketanama a visimeisiya sina munijiya, si visağaketuketuwiya. Tututausi fasisiyi bunumakau mwanavauna vigonudina si fufuniya, nenei si kodukoduwa keta si vivibwanaoseya. Avage si bwaduwa, ‘Ake, Isineni! Nofe guyaunama o Itifitei i kikinomana-nemiita.’

⁹ Namoğa katekatesi i guamoka a sanamaniya.

¹⁰ Nofe tova ku teneiku be yaku kayokuğa ina nuyaunauniya nenesiyai be ana nuyaunisiya. Eatu kwağga susukwauağga ana givinakasiya be ina vikunuma nakasina.”

¹¹ Eatu Mosese i gwaeiya yana Guyau Yave nenei, “Ae Yave, ya fiwana utubasinei Itifitei ku kikinomana-nemisiya, na fasinei muka ya kayokuğa nenei kuna nuyauneisi.

¹² Taki kuna fufuniya, nao Itifita namoisi sina bwaduwa vitana fiyao Isineni waisi kuta fufuniya be fwayafwaya nofe etanei kuta nuyaune-koğosi tovanama ku kikinomana-nemisiya keta ku nemisiya koyai. Eketa ya kayokuğa busubusuhanina nenei kuta onoviya ebe muka kuta nuyauneisi.

¹³ Kuta tukuya ka kaetoga Ebenaamu, Aisake keta Yakobo nenesiyai tauğu ka wavai ya bwadudababada fisiwanina ku iyavisiya tovanama ku bwaduwa, ‘Susukwau ana givigeyanisiya maise kinavinavi kawasasakaogowai yota fwayafwaya nofe matatafuna a bwadudababiwa ana venisiya yasi fwayafwayavağata.’”

¹⁴ Noko nenei Yave yana nuwanuwa i kaviniya fiyao Isineni kasi nuyauneina fasinei.

¹⁵ Eketa Mosese i sağaviniya gabana nuwei beyabeyasi nimanei nukusi koyei i sobureniyi. Gabanasima nafafanisi nenesiyai Guyau yana visime i viginiwisiya.

¹⁶ Guyau tauna gabanasima beyabeyasi i fufunisiya eketa tauna i viginiwisiya.

¹⁹ Tovanama Mosese i nemiya kabaga niniunei keta bunumakau mwanavauna si fufunavikuvikuniya i kitiya yota namoğa si vağavağga eketa kayona i nubusubusuhaninya nenei, gabana beyabeyasi i tugaşıya fwayafwayai eketa koya ugune i biyavayavanisiya.

²⁰ Namoğa bunumakau mwanavauna kaivakukuna si fufuniya, i viya keta kaiyai i guwaniyu. Eyo i usuya kausibi maise keta ukowai i viniya eyo fiyao Isineni i visimeisiya keta si yumiya.

²¹ Eketa Mosese Anoni i nutoninuvenuviya i bwaduwa, “Avamasi namoğa nofe si fufuniya neneue yo go'yna kunukubana nenei ku kanasunei?”

²² Eketa Anoni i nufata i bwaduwa, “Aiye, muka kuna kayokuğa. Namoğa nofe fufuna guyona kana digadiğaina nenesiyai, naki ku sanamanisiya.

²³ Na fasinei keta si iyavikuwa si bwaduwa, ‘Guyau tamo kuta fufuniya be ita viketanunikiya. Noko namoğanama Mosese Itifitei i kikinomana-nemikiya, eatu muka kata sanamanei avao i kanasiya?’

²⁴ Na fasinei i aviyonaonana na kasi kanibubuna gonudi si kikakiya. Tovanama si venikuwa, naki a teweye-kaogowiya kaiyai eketa nofe bunumakau mwanavauna kaivakukuna i kikinomana.”

²⁵ Atu Mosese i kitiya Anoni namoğa i gionovisiya eketa si akaokaogowa, keta nifanifaisi matasiyai o kafa sawavinığa nenesiyai.

²⁶ Eketa Mosese i misiniya kabaga kana ketakawanai keta i bwauwa, “Kwağga aitevana Yave nenei ku kodukoduwa, ku nemai nenekuwai!” Eketa Nebi fasewina nenei matatafusi namoğa si nemiya keta si yokofifiniya.

²⁷ Keta i iyavisiya i bwaduwa, “Isineni yami Guyau Yavenofemaise i visimeya, ‘Matatafumi na yami feto, kabaga kana matatafu bwatanei tu bwatanei, kwana kanasuniya keta yami sabu, unaunami keta unafafanimi kaivakuku nenei si kodukoduwa, kwana nuvimateya.’”

²⁸ Nebi namoisi Mosese yana visime si muniya keta kuyadayadanama nenei namoga 3,000 maise si nuvimatisiya.

²⁹ Eketa Mosese i iyavisiya i bwaduwa, “Kwami Yave yana ketaketa kwa muniya keta dawaniniina kwa fufuniya tovanama natunatumi keta unaunami kwa nuvimatisiya. Kimoki Yave naki i sawanuwagabubuwimiyia keta i tenesinimiya be kwana vitovibwanaoseya fasinei.”

³⁰ Kuyadayada kana vinuwa nenei Mosese namoga i iyavisiya i bwaduwa, “Go’yona goyomataina naki kwa fufuniya. Nofe tova ana makavinikuwa ana vaneya koyai Yave nenei ebe yami go’yona kana kiogonia fasinei, taki ita vinowaniya o muka.”

³¹ Eketa Mosese i savaviniya Yave nenei keta i nusifufuviya i bwaduwa, “Eiyoi, namoga nofe naki go’yona goyomataina si fufuniya. Tututausi gonudi nenei kaivakuku si fufuniya eketa nenei si kodukoduwa.”

³² Eatu naki yasi go’yona kuta vinuwateweiya. Eatu taki muka, nao nufunufunama namai ya namonamoja kasi wava ku viginivisiya, nenei kaku wava ku viyaunei.”

³³ Eatu Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Aitevana nenekuwai i go’yona, namoinama kana wava ana viyauanya yaku nufunufu nenei.”

³⁴ Nofe tova ku nai be namoga ku viketanuneisi kabainama a iyaviwa nenei keta kaku kaetoja abamei ina viketanuniwa. Eatu tovanama vimatadawana kana tova ina nemiya nenei, yasi go’yona fasinei ana vimatadawanisiya.”

³⁵ Eketa kaivakukunama Anomi i fufuniya be nenei si kodukoduwa fasinei, Yave i vimatadawanisiya visafwavinga goyona nenei.

34

Gabana Nuwesi Beyabeyasi Kiouisi

Visime Nuvinavinana 10:1-5

¹ Yave Mosese i iyaviya i bwaduwa, “Gabana nuwesi beyabeyasi nauna ku biyavayavanisiya maise, kuna kawisiya eketa yaku bwadu ana viginiva-savavinihiya nauna maise.”

² Kuna gidewadewa kumana nuwabuni fasinei keta nuwabuniyai taugu kuna vanenemiiwa nenekuwai koya Sainai etanei.”

⁴ Eketa Mosese gabana beyabeyasi nuwesi i kawisiya nauna maise eketa nuwabunimokeyai i nufewisiya keta i vaneisiya koya Sainai etanei, Yave i visimeya maise.

⁵ Yave busibusi sinenei i sobunemiya niniunei i misiniya eketa tauna kana wava Yave i bwauwe-kikinomaniya.

⁶ Keta Yave Mosese kunauna i niuniya atu i bwaukikinomana i bwaduwa,

“Iyau Yave Guyau!

Iyau sineganigani keta omukumukutana kana Guyau.

Yaku nuwagoyo muka ita vevenudibwana.

Yaku nuwagabubu fakwafakwa-vagasin o nakatamokena namoga fasisiyi keta yota avana ana bwaduwiya maise tovatova ana savivinihiya.

⁷ Namoga susukwasi si nenemiyai nenesiyai, yaku nuwagabubu fakwafakwa-vagasin ana gitoniyi.

Yasi fufunagoyo, yasi adibutoyotoyoga keta yasi go’yona ana vinuwateweisya.

Eatu aviyaonana sina fufunagoyowikuwa,

nao yaku vimatadawana ina niya namoisima yota natunatusi be wağawagasi eketa iteitesi nenesiyai.”

⁸ Muka mwanenena Mosese kaetutuna i kiguniya keta i bitanakafufuviya fwaya fwayai eketa i kodukoduwa Yave nenei,

⁹ eatu i bwaduwa, “Tuveka yo, taki ku sebobowikuwa maise, a kawanunuwiwa be kwağanukusi tata fakwa. Namoga naki ku sanamaniya katekatesi guasi eatu yama fufunagoyo keta yama go’yona kuna vinuwateweisya, be kuna katuvikiya keta kuna vitoniwigikiya.”

¹⁰ Eketa Yave i nufata i bwaduwa, “Ku nowaniya! Dedeni a fufufuniya fiyao Isineni nukusi. Matatafumi matamiyai kafa nuwatabau ana savivinihiya, muka tamo aitevana ita kitai maise fwaya fwaya kana matatafu nenei o tamo mani kunuma nenei ita kitianuvanu maise. Ibasima nofe fasimiyai a savisavivinihiya fasinei, matatafusi mani namoga sinemiyai sina kitiya keta sina matuta.”

²⁸ Mosese nokomai Yave nukusi si fakwa kuyadayada 40 keta nuwabuna 40. Muka tamo maneka ita kaniya o ukowa ita yumiya. Eketa gabana beyabeyasi nenesiyai visime 10 bwadubwadusima dedeni fasinei, Yave i viginiwiya.

Mosese Tafakaina I Nukawanamanamaniya

²⁹ Mosese koya Sainai nenei i sobunemiya, dedeni kana gabana nuwesi beyabeyasi nukusi nimanei. Koyai Yave nukusi si nusifufuwa eketa na fasinei tovanama i sobunemiya, tafakaina i nukawanamanamaniya eatu tauna o muka ita sanamanei.

³⁰ Tovanama Anoni fiyao Isineni matatafusi nukusi si kitiya Mosese tafakaina i nukawanamanamaniya, si matuta keta muka sita nemai niniunei.

³¹ Mosese i bwauwisiya Anoni keta namoغا kasi toviketanuneina matatafusi nukusi si makavinihiya nenei eketa i nusifufuwiya.

³² Eyo fiyao Isineni namoغا matatafusi si nemiya Mosese niniunei eketa Yave yana visime matatafuna koya Sainai nenei i iyaviya maise, namoغا i nusifufuwiya.

³³ Tovanama i nusifufukoغا nenesiyai, tafaki kana dawanafafana nenei tafakaina i sowiya.

³⁴ Tova matatafuna tovanama Mosese ina kanakanasuna Vikaninisaغا kana Vada nenei be Yave nukusi sina nunusifufuwa, tafaki kana dawanafafana i kakikakiya. Eketa tovanama ina kikinomana, fiyao Isineni i iyayavisya Yave yana visime.

³⁵ Fiyao Isineni si kitakitiya tafakaina kana nukawanamanamana. Muniyai yo tafaki kana dawanafafana nenei, tafakaina i tenetenefta-savaviniya kana nivaniva yota tovanama ina makavinihiya Yave nukusi sina nusifufuwa.

40

Eketa Mosese kavenenakaoغا fasinei namoغا i vikokonisiya. Kavenena kaogonama nenei, Vada Tafutafuna sina yoniya na kana nogonogo nukusi keta yota tovibwanaose kasi nuya tafutafusi. Namoغا yasi fuyonama naki kana fata nuwanuwasisma kasi savivina fasinei. Besanenu, Ooniyabi keta kasi toovivita namoغا be vivine tasike toginiginivava nukusi, ibasima si fufunisiya maisemoka Guyau Mosese i visawaveniya.

Vada Tafutafuna Kana Vimisiniyeina

¹ Keta Yave Mosese i nusifufuviya i bwaduwa,

² "Manamana kiouna kuyadayada kana kafa viugu nenei, yaku Vada Tafutafuna kuna vimisinihiya.

³ Dedeni kana koni namai visime 10 sinenei kuna tenekanasuniya eyo kafa dawanafafana kana nuya naunei kuna teniya.

⁴ Sonama kuna kanasuniya keta kana nogonogo etanei kuna dawana. Yota kimayeta yana kafa misini kuna nemiiya keta kimayeta kuna tenisiya etanei.

⁵ Eyo kafa guvimamadi kana didiga vigonudina, kuna teniya dedeni kana koni naunei eketa nuya kuna nuvitanuniya Vada kana kawai.

⁶ Kafa vikanakooغا bwanaosena kana didiga kuna teniya Vada kana kawa naunei.

⁷ Kaboma nakasina kafa katumimi kuna teniya Vada keta kafa vikanakooغا bwanaosena kana didiga kasi sinefouwai, eketa ukowa kuna vininiwatotoiwa.

⁸ Vada keta kafa vikanakooغا bwanaosena kana didiga kuna sifafifiya keta nuya kuna nukanekaneneiya wasiketa kana kawai.

⁹ Eyo muniyai givikanatafu kana bubu kuna viya keta Vada etana be iba matatafuna sinenei kuna vitowisiya. Kuna tenesihiya fasikuwai ebe ina vitaifuwa.

¹⁰ Yota bubu nenei kafa vikanakooغا bwanaosena kana didiga keta kana nogonogo nukusi kuna vitowisiya. Kuna tenesihiya fasikuwai ebe ina vitaifuwa venemokena.

¹¹ Kaboma nakasina kafa katumimi na kana kafa misini nukusi, bubu nenei kuna vitowisiya keta kuna tenesinihiya.

¹² Anoni na natunatuna kuna kanasunihiya Vada Tafutafuna kawanei keta ukowa nenei kuna vitowisiya.

¹³ Nuya tafutafusi nenesiyai Anoni kuna okanikanibubuniya keta bubu nenei kuna vitowiya keta kuna tenesinihiya ebe ina vitovibwanaoseya be ina vikaetoikuwa.

¹⁴ Yota natunatuna kuna nemiihiya keta kasi nuya kuna vikotonisiya.

¹⁵ Babu nenei amasi ku vitowiya maise, tasike kuna vitowisiya ebe sina vitovibwanaoseya be sina vikaetoikuwa. Vitowanama nenei tasike be susukwasi si nenemiya, tova matatafuna sina vivitovibwanaoseya."

¹⁶ Iba matatafuna Mosese i fufunihiya, naki maisemoka Yave i visimeiya.

¹⁷ Eketa yamayamana kana kafa viugu manamana kana vinuwa nenei keta yamaya-manamana kana kuyadayada kafa viugu nenei, Vada Tafutafuna si vimisinihiya.

¹⁸ Mosese koğona yasi kafa misini* i didiisiya muniyi yo koğona i vimisiniina. Eyo dawanabanebaneina keta ketoviyewa i dawana.

¹⁹ Muniyi kafa dawanafafana nenei, Vada seğaseğanağa nenei i teweiya. Eyo kafa dawanafafana yomuyomu kwafinisiyai si fufunisiya nenei, etanei i teweisiya naki maisemoka Yave i visimeiya.

²⁰ Eketa Mosese gabanasima nuwesi beyabeyasi i visiya keta dedeni kana koni sinenei i totoisiya. Eyo dedeni kana koni kafakainei kana nowanowa nenesiyai, kewa i duisiya. Eketa koni kana gudu nenei i vitanaguduya.

²¹ Muninei dedeni kana koni i kanasuniya Vada Tafutafuna sinenei keta kafa dawanafafana kana nya i nuvitaniyu eketa dedeni kana koni i tenefotiya, naki maisemoka Yave i visimeiya.

²² Yota sonama i una-kanasuniya Vada Tafutafuna sinenei keta bomatu kuveyaina i teniya, Totomu Tafutafumokena kana kafa dawanafafana kana nya kwaunei.

²³ Eketa manekasima i gidewidewisiya kana bobotai Yave naunei sonama etanei i tenisiya, naki maisemoka Yave i visimeiya.

²⁴ Kimayeta yana kafa misini i kanasuniya keta Totomu Tafutafuna nanakoya kuveyaina i vimisiniyya keta sonama i visaiya.

²⁵ Eyo Yave matanei kimayeta i guwanisiya, naki maisemoka Yave i visimeiya.

²⁶ Eketa kafa guvimamadi kana didiğä vigonudina, dawanafafana naunei i teniya Totomu Tafutafuna sinenei,

²⁷ eyo iba mamadisi i guwanisiya, naki maisemoka Yave i visimeiya.

²⁸ Eketa dawanafafana i nuvikaneneiya Vada kana kawa nenei.

²⁹ Kafa vikanakooga bwanaosena kana didiğä i teniya Vada kawanei ebe etanei yawane yomuyomu be kausibi ina vibwanaoseiisiya, naki maisemoka Yave i visimeiya.

³⁰ Vada keta didiğä kasi kawasasai, kaboma nakasina i vimisiniyya eketa úkowa i vininiwiya kafa katumimi.

³¹ Eketa nokomai Mosese keta Anoni na natunatuna namoğa nimasi be kaesi kana kafa kikigona.

³² Tovasima yasi kanasuna Vada sinenei o yasi nai kafa vikanakooga bwanaosena kana didiğä nenei, tututausi sina gonisiya, naki maisemoka Yave i visimeiya.

³³ Vada keta kafa vikanakooga bwanaosena kana didiğä i sisafifiniya keta nya ina nukanekaneneiya wasiketa kana kawai. Eketa Mosese bunanige matatafuna i nusafuya.

Yave Yana Mayesina Matakikikwanena

Vada Tafutafuna I Vimaiya

Ginağanağa 9:15-23

³⁴ Eyo muniyi busibusi Vada Tafutafuna i sowiya keta Yave yana mayesina matakikikwanena i vimaiya.

³⁵ Busibusi i nuvitoiya Vada etanei keta Yave yana mayesina matakikikwanena i vimaiya eketa Mosese muka kana fata be ina kanasuna Vada sinenei.

³⁶ Tova matatafuna tovanama busibusi Vada ina teweiya atu ina kanakasiya, nao fiyao Isineni si misimisiniya keta si niniya tamо menana nenei.

³⁷ Eatū taki busibusi muka ita kakanakasiya, nao yota muka sita ninai kana nivaniva ina kanakasiya.

³⁸ Tova matatafuna Isineni yasi toğavenudadanana kana kawasasa nenei, kuyadayadai Vada etanei Yave yana busibusi si kitakitiya. Eatū nuwabuna nenei, nao kai atai i nununuğā busibusi sinenei Isineni namoisi matatafusi si kitakitiya.

* **40:18** Koğona yana kafa misini o kainumu siniva daudaunisi si nuginabusiya ebe kana fata koğona sina vitonona sinesiyai. **40:34** 1 Tufomu 8:10,11, Aiseya 6:4, Isikeni 43:4,5, Kenokita 15:8

Yona

Givimayeta

Nofe nufunufunama kana matakawa o vitana Guyau namōga matatafusi i nuwagabubuwisiya, muka naki fiyao Isineniga. Guyau Yona i weniya tanake yana tomatakawa be ina niya Asainiya fafani nenei ebe aviyaonana Ninive menana nakasinei si fakwafakwa ina iyavisiya yasi fufuna goyosi sina tenisiya atu Guyau sina vifotuwiya. Taki nofemaise sina fufuniya, muka ina vimatadawaneisi atu ina sawanuwagabubuwisiya.

Yona kana bwau keta yana adibudibutoyōga. (1:1-17)

Yona yana ugevina keta kana ketoyau. (2:1-10)

Yona Guyau yana matakawa i numamaniya Ninive nenei. (3:1-10)

Guyau yana sineganiganii Ninive nenei. (4:1-11)

Yona Yave Nenei I Dibwana

¹ Tova tamokāga Yave Yona Amitai natuna i iyaviya i bwaduwa,

² “Ku misini ku nai Ninive menana nakasina na kana wava nenei ebe kuna matakawisiya kuna bwaduwa, ‘Kwa go’yona nakatamokena,’ uḡuna namōgasima yasi fufunagoyo o kana sanamana nenekuwait.”

³ Atu Yona i misiniya keta Yave i dibwaniya, muka ita nai Ninive. I niya Yofa nokomai waka i nisaiya i niniya Tasisi. Waka i fatiya keta i tōga ebe Yave ina dibwaniya ina niya Tasisi kedawanauwai.

⁴ Eatū Yave fonimana fifiwanina i gikikinomaniya gibowai, keta wanifeto i nakatamoka waka tova kabesona be ina nuyavayavaniya.

⁵ Toviwakasefusefu si matuta keta tamokatamokāga yasi guyau nenesiyai si bwedi-kawavatata kasi ovivita fasinei. Eyo waka kana nogonogo si tewesobusobuwina be waka ina kanakasiya.

Atu noko tovanama nenei Yona waniya i sobuwa waka sinenei i kenofana keta i kenonuwataunuwa.

⁶ Tonimunkita nokomai i nisaiya keta i iyaviya i bwaduwa, “Ava uḡuna ku banubanukāōgo! Ku misini be ya guyau nenei ku kawanunuku kata ovivita fasinei. Kamo ina kitasineganiganii keta yawasita ina ofafafiyai.”

⁷ Toviwakasefusefu tututausi si vikatonitonoya si bwaduwa, “Aitevana tana vinoiyo? Yamasi daisi nenei ta vikaneeeneiya be ta kitai aitevana o dauna nofe nenei i teneita.” Tovanama daisi nenei si vikaneeeneiya, Yona kana wava i kikinomana.

⁸ Eketa si iyaviya si bwaduwa, “Yo ku iyaveiki. Dauna nofe fasinei aitevana tana vinoiyo? Avamasi ya mudadava? Kwāga avifafani? Kwāga avi kunuma?”

⁹ Yona i iyavisiya i bwaduwa, “Iyau tene Ibeniu. Yave nenei a kodukoduwa. Tanake abama kana Guyau, fwayafwaya keta gibo i fufunisia.”

¹⁰ Yona i iyavisiya vitana tanake o Yave nenei i dibwadibwana. Toviwakasefusefu si matutamoka keta si iyaviya si bwaduwa, “Ava o nofe ku fufuniya?”

¹¹ Wanifeto i nakatadewadewa keta toviwakasefusefu si vikokoniya si bwaduwa, “Avamasi keta fufuniya neneweu be wanifeto ita katanai?”

¹² Yona i iyavisiya i bwaduwa, “Kwa uniku be kwa tewesobuweiku gibowai ebe ina numanowa. A sanamaniya iyau yaku goyonai wanifeto nofe i givikavinita.”

¹³ Eatū toviwakasefusefu si oimanimarininya be waka sita sobuwiya kafakainei, atu muka kasi fata uḡuna wanifeto i nakatamataina.

¹⁴ Eketa Yave nenei si bwedi-kawavatata si bwaduwa, “Yave yo, muka kuta vimatadawaneiki mate nenei namōga nofe yawasina kana kidaba fasinei. Muka kuta vinoiki namōgakaōgona kana nuvimate fasinei. Yave yo, iba matatafuna nofe o tauḡ ya nuwanuwai ku gikikinomaniya.”

¹⁵ Eyo Yona si uniya keta si tewesobuwiya gibowai. Muka mwanenena gibo i numanowa.

¹⁶ Nofe nenei toviwakasefusefu Yave si matutiya venemokena keta si vibwanaoseya nenei keta yota si bwadudabadaba vitana fasinei sina bunanigeya.

¹⁷ Yave yana visime nenei, iyana nakasina Yona i tononiya eketa iyana manawanei Yona i fakwafakwa kuyadayada tonusi keta nuwabuna tonusi.

2

Yona Yana Kawanunuku

¹ Iyana manawanei Yona i kawanunukuwa yana Guyau Yave nenei i bwaduwa,

2 “Yave yo, kaku dauna nakasina sinenei a bwauwa neneueu
 eketa ku vinowanikuwa.
 Matematesi yasi kabāga sinenemokenei ovivita fasinei a bwediya
 keta ku nowanikuwa.
 3 Katudomu nenei ku tewesobuwikuwa
 eketa a gavivina ogodibuwai.
 Nokomai gibo i toğafifinikuwa
 keta ka yoyo kitagoyosi matatafusi si nutautaunikuwa.
 4 Eyo a bwaduwa, ‘Kwağā ku kitateweikuwa,
 eatu ya Numa Kodukodu taftufuna ana kita-savaviniya.’

 5 Gibo i nutautaunikuwa keta i visubanikuwa,
 ogodibu i tewefifinikuwa,
 keta debabouku dodomu nenei i sumiya.
 6 Koya kikwanakanwanamisi venemokena nenesiyai a kenogamomona,
 fwayafwaya kasi kawa dawadawanafota-vağasisi nenesiyai.
 Atu kwağā o Yave yaku Guyau,
 ogodibu sinenei ku sinanakasikuwa na yawasiku.
 7 Tovanama a kamukonikuwa yawasiku i kakakaviya,
 Yave a tukuwa.
 A kawanunuikuwa keta
 ya Numa Kodukodu taftufuna nenei ku nowanikuwa.
 8 Aviyaonana kifikufufuna nenesiyai si kodukoduwa,
 kasi nuwagabubu fakwafakwa-vağasina neneueu si vikwauteweiya.
 9 Atu iyau o ana osedavadava yota ana vibwanaoseya neneueu.
 Eketa yaku bwadudababada ana fufuniya neneueu.
 Gifafafana o kwağā Yaveğā neneueu!”

10 Eketa Yave iyana i visimeiya keta Yona i kanasiwaiya numagamai.

3

Yona I Niya Ninive

1 Yave yota Yona i iyave-savaviniya i bwaduwa,
 2 “Ku misini ku nai Ninive menana nakasina na kana wava nenei ebe yaku matakawa
 a veniwa ku numamanei namoğā nenesiyai.”
 3 Yona Yave fonana i muniya keta i niya Ninive. Menananama o nakatamokena eketa taki
 tamo aitevana menaninama ina vaonosiya, nao kuyadayada tonusi muniyai yo ina nusafuya.
 4 Yona i kanasuna menana nakasina sinenei keta na kuyadayadanama i vavaonota nenei
 atu i numamana i bwaduwa, “Kuyadayada 40 muninei Guyau Ninive ina tuyakweyakweniya.”
 5 Ninive namoisi Guyau fonana si vitumaganiya. Na fasinei si vinuwadadana keta matatafusi
 si vikokowana, na kasi wava keta muka na kasi wava. Keta yota nya yomuyomu utuutusiyai
 kikifufunisi si kotonisiya be ina visawavenena vitana yasi fufunagoyo nenesiyai naki
 si ugevinisiya.
 6 Tovanama Ninive tufomu i biganowana, kana kwabudoga i teweiya keta tufomu
 kanibubuna i visaniniysiya atu nya yomuyomu utuutusiyai kikifufunisi i kotoniya eketa
 kausibiyai i nivitojia.

7 Yana visime si otamatamaniya Ninive namoğā kana matatafu nenesiyai. I bwaduwa,

“Visime nofe o iyau yami tufomu keta yaku tovisime nukusi nenekiyai.
 Namoğā matatafumi eketa yami yomuyomu nakanakasisi be musumususi nukusi muka
 tamo aviyavana kwana kaniya o kwana yumiya.
 8 Atu namoğā matatafumi nya yomuyomu utuutusiyai kikifufunisi kwana kikotonina.
 Naki maise yota nyayisma yomuyomu matatafusi etasiyai kwana kitewekabwanina. Matata-
 fumi kwana kawanunu-manimaniniya Guyau nenei eketa kwana ugevinimiya yami fufu-
 nagoyo be yami givikuvakuvavana namoğā nenesiyai.

9 Muka tata sanamanei kamo Guyau yana nuwanuwa ina kaviniya keta yana kayokuğā
 ina kakaviya be muka tana mate.”

10 Tovanama Guyau i kitisiya ibasima si fufunisiya keta yasi fufunagoyo nenesiyai
 si ugevinisiya, yana nuwanuwa i kaviniya eketa muka tuyakweyakwena ita nemiei nene-
 siyiay avana i bwaduwiya ita fufuniya maise.

4*Yona Yana Kayokuğā Yave Yana Sineganigani Fasinei*

¹ Atu Yona o nuwatana i dauna nakasina yota i kayokuğā nofe ibanama fasinei.
² Eketa i kawanunuwa i bwaduwa, “Yave yo, tovanama a fakwafakwa yaku fafaniyi a bwaduwa vitananofemaise ina kikinomana, na fasinei a anuvanuva be ata dibwana ata niya Tasisi. Uğuna a sanamaniya kwağā o Guyau toomukumukutana keta tosineganigani, ya nuwagoyo muka ita vevenudibwana eatu ya nuwagabubu fakwafakwa-vagasina nenei namoğa muka kuna vimatadawaneisi.

³ Nofe yaku uğunananama fasinei muka nuwanuwaku ana fakwa. Yave yo, naki mate dewadewamokena nenekuwai yo ana fakwa na yawasiku. Na fasinei yawasiku o ku viteweyei.”

⁴ Atu Yave i nufata i bwaduwa, “Ava uğuna yo nofe ibanama fasinei kuna nuwagoyo!”

⁵ Yona menana nakasinei i kikinomana keta i niya gagasa kuveyaina kweta i yoniya tauna fasinei eketa sifunei i nuvitoiya, eatu i kitakitanufota be ina kitiya avamasi ina kikinomana Ninive nenei.

⁶ Eyo Yave Guyau kisisiku na dadana nokomai i givitafwiya. I tafwa i vaneya keta kikwakunei Yona i vikikwakuya ebe muka inaina nakasina ina nutoğoniya. Eketa Yona i sebobowa nakasina kisisikunama fasinei.

⁷ Atu kuyadayada venuwaniei nuwabunimokeyai, Guyau mwatamwata i visimeiya keta kisisikunama tofwana i kutiya eketa i wenonuya.

⁸ Tovanama vanavana i vaneya, Guyau fonimana inainana gagasei i gikikinomaniya keta i siveya. Vanavana Yona debabouna i guwaniya eketa kabegomokena ita sasana. I yawikosiya nuwanuwana be ita mateya eketa i bwaduwa, “Naki mate dewadewamokena nenekuwai yo ana fakwa na yawasiku.”

⁹ Atu Guyau Yona i iyaviya i bwaduwa, “O namaise kwağā ka nufota kisisikunama yana wenono fasinei kuna nuwagoyo!”

I nufata i bwaduwa, “Ika, a kayokuğamatayi kaku nufota be ana mateya!”

¹⁰ Atu Yave i bwaduwa, “I tafwa keta kuyadayada kana vinuwa nenei i mateya. Atu kwağā muka kuta kitavikaviniya o kuta givitafwai ebe yo kuna sineganiganiyei.

¹¹ Atu Ninive menana nakasina nenei namoğa kasi yagwana 120,000 na kana tufo aviyaonana nokomai si fakwafakwa muka fufuna dewadewana keta goyona sita kitanisägai, maise yota yomuyomu yagwanisi. Na fasinei kaku nufota be menananama nakatamokena ana sineganiganiyi!”

Maka

Givimayeta

Nufunufu nofe o miki viginiwina Yeisu yana mudadava keta yana visawavenena fasisiyai. Nufunufu nofe kana toviginawa o muka kana wava ita iyaveita atu nauna tovitumağana kasi toviketanuneina si vivisawavenena o Maka i viginiwiya. Maka o muka tanake Yeisu yana tonowana sinesiyai, atu tonuwatasuyasuya si vitumağana Maka Fita nukusi Noma si fakwa keta Fita i nusifufuwyi Yeisu yana mudadava keta yana visawavenena fasisiyai. Eketa Maka nusifufusima i viginiwiya me Noma tovitumağana nenesiyai i ovivitisiba be sina sanamaniya Yeisu aitevana.

Bwadubwadu naumokena viginiwa nofe sinenei i iyavita o biga dewadewana Yeisu Togifafafana Gigibokeinana Guyau Natuna fasinei. Nufunufu nofe sinenei tana kitiya Yeisu na yana fiwana be iba matatafunu ina saviviniсия. Noko nenei tana kitiya yana visawavenena namoğa nenesiyai, kanunu goyosi i vikikinomanisiya, kasi katona i givibwina eketa yasi fufunagoyo i vinuwateweina. Maka i viginiwa nakasina Yeisu yana savivina fasinei atu muka ita viginiwa nakasina yana visawavenena fasinei. I visawavenita namaise Yeisu yana mate ogonağanägai be namoğa matatafusi i gifafanisiya keta namaise Guyau mateyai i sinaviyawasa-savaviniya.

Biga dewadewana kana kafa viuğu. (1:1-13)

Yeisu yana mudadava Ganini sinenei. (1:14–9:50)

Ganini nenei tu i niya Yenusanema. (10:1-52)

Wiki kana kafa nusafu Yenusanema sinenei. (11:1–15:47)

Yeisu yana misini-savavineina. (16:1-18)

Yeisu i nikikinomana keta i vaneya abamai. (16:9-20)

Yoni Togivibutabuta Ke'ta I Gidewadewiya Yeisu Fasinei

Madiu 3:1-12, Nuke 3:1-18, Yoni 1:19-28

¹ Nofe biga dewadewana kana kafa viuğu Guyau natuna fasinei, tanake Yeisu Togifafafana Gigibokeinana.

² Tova manatuwaina Guyau yana tomatakawa Aiseya i viginiwiya maise,

*“Guyau i bwaduwa, ‘Nauna yaku tomatakawa ana visimeiya kunauğu
be ya ke’ta ina menanya.’*

³ *Tanake kayona i bwaubwauwa wanakikaoğowai i bwadubwaduwa,
‘Ke’ta kwa menaniya Tuveka yana nemi fasinei,
yana ke’ta kwa nudawaniniyei.’”*

⁴ Eketa nofe tomatakawanama Yoni i nemiya namoğa i givibututisiya wanakikaoğowai yota Guyau sifufuna namoğa nenesiyai i numamaniya, “Kwa ugevinaimi yami go’yonanenesisiyai be Guyau ina vinuwateweimiya. Ana givibututimiya be ita visawavenena, kwami naki i kavinimiya yami go’yonanenesisiyai.”

⁵ Eketa namoğa matatafusi si fakwafaka Yudiya kawakawana sinenei be Yenusanema menana nakasina sinenei, si kikinomana Yoni sina vaneneiya. Tovanama yasi go’yonasi fonayauwa, Yonidani ukowai i givibututisiya.

⁶ Yoni kana nya kameni utuutuna i kotonoya, yota kana wakina niniwasiniae kikimetina o kikifunina yomuyomu kwafinina nenei. Kana kabwaga o gonofo keta makawa.

⁷ Namoğa i iyavisiya i bwaduwa, “Munikuwai namoşa tamokağası i nemeniya o fifiwanamokena yo iyau. Iyau muka kaku nufota be ana okodu kana kaevatakutakuna kasi unava ana yausi.

⁸ A gigivibututimiya ukowa nenei atu tanake ina givibututimiya Kanunu Tafutafuna nenei.”

Yoni Yeisu I Givibutabutiya

Madiu 3:13-17, Nuke 3:21-22

⁹ Noko tovanama nenei Ganini kawakawana sinenei menana Nasaneti nenei Yeisu i misiniya eketa i nemiya Yoni nenei, eketa Yoni Yeisu i givibutabutiya Yonidani ukowai.

¹⁰ Tovanama Yeisu i kakanaksiya ukowa sinenei, muka mwanenena i kitija abama i kawiya eketa Guyau Kanununa vitana bunebune maise i sobunemiya nenei.

¹¹ Eketa kayokayo abamei i nusifufuwa i bwaduwa, "Kwağā o Iyau natukatekateku. Yaku sebobo nakatamokena neneue."

Seitani Yeisu I Anuvanuviya

Madiu 4:1-11, Nuke 4:1-13

¹² Muka mwanenena Guyau Kanununa Yeisu i nogokawawiya wanakikaoğowai.

¹³ Eketa kuyadayada 40 nokomai i fakwa eatu Seitani i anuvanuviya Yeisu be ita go'yon. Yomuyomu-wanawanaki nukusi si fakwa kabağanama nenei atu Guyau kana kaetoga abamei si kitavikaviniya.

Yeisu Kana Tomuniyeina Naumokena

Madiu 4:12-22, Nuke 4:14-15, 5:1-11

¹⁴ Tufomu Enoda Anitifasi deniyai Yoni i teneftiya muninei, Yeisu i niya kawakawana Ganini nenei Guyau yana biga dewadewana i yaugeyaniya namoğā nenesiyai.

¹⁵ I bwaduwa, "Nofe tova Guyau yana kawasasa vivinuwadadaneinana i nemiya! Guyau yana kafa visime i niketamwakufwa. Yami go'yon a nenesiyai kwa ugevinaimi be biga dewadewana kwa vitumağanei."

¹⁶ Eketa kuyadayada tamokağā Yeisu Ganini tobū nenei kwadewai i fanafana atu tofanufa nasi nuwa i kitisiya, Saimoni keta taina Anideneya, tobū nenei kanevatu si nenenei.

¹⁷ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Kwa muniyeiku be ana visawavenimiyā namoğā kasi tofanufa."

¹⁸ Muka mwanenena yasi kanevatu si dawana atu si muniyya.

¹⁹ Simokağamoka i fana i niya, Sebedi natunatuna Yemesa keta Yoni i kitisiya yasi waka sinenei yasi kanevatu si numubwatabbatata.

²⁰ Tovanama i wenisiya kana muniyeina fasinei, amasi Sebedi yana tobunanige na fatasi nukusi waka sinenei si venumakanovisiya atu si muniyya.

Yeisu Kanunu Goyona I Nukakiya Namoğā Nenei

Nuke 4:31-37

²¹ Yeisu kana tomuniyeina nukusi si niya Kafenaumi menana nakasinei. Tovanama kuyadayada Sabati nenei i kanasuna numa kafa yokoyoko sinenei, eketa i vibutuwa Guyau fonana i visawavenena namoğā nenesiyai.

²² I vivisawavenena naki maisemoka tamō aitevana fakinina muka maise Moses yana visime kana tovisawavenena, na nenei keta namoğā si mayağā yana visawavenena nenei.

²³ Yeisu i vivisawavenena numa kafa yokoyoko sinenei eatu tovanama nenei namoğā tamokağā kanunu goyona i nuwafiya, i fina i bwaduwa,

²⁴ "Aviyavana tamō ya nuwanuwa kima fasikiyai Yeisu tene Nasaneti? Omasi ku nemiya kima kuna nyauniyi? Iyau a sanamaniya kwağā aitevana, kwağā o Guyau yana Namoğā Taftutafuu!"

²⁵ Yeisu i kanamaifata atu i bwaduwa, "I kanove! Namoğā ku gionovei."

²⁶ Eketa kanunu goyona i tatakwayana, namoğā i sinanewanewiya keta i gionoviya.

²⁷ Namoğā matafusi si mayağā venemokena eketa si vikanuntoniya si bwaduwa, "Ava o nofe! Nofe visawavenena kiouna yota fakinina. Tumadama yo kanunu goyosi i vivisimeysi eketa fonana si munimuniyi!"

²⁸ Kakimokimokima tu Yeisu bigana i geyana eketa i venutamatamana Ganini kawakawana kana matatafu i giakufufuya.

Yeisu Namogā Yagwanisi I Givibwina

Madiu 8:14-17, Nuke 4:38-41

²⁹ Tovanama numa kafa yokoyoko si teweiya, Yemesa keta Yoni nukusi si niya Saimoni na taina Anideneya yasi numai.

³⁰ Saimoni nawana gumayogu si vinafeyana keta kiviysi si matamataveya eketa fasisiyi muka mwanenena attu si iyafegefotofiya.

³¹ Eketa i kanasuna i niya nenesiyai, nimasiyai i ova eketa i sinatowamisiniysi. Na tovanama nenei nafeyana tofwasiyai i kaniniya eketa gumayogusima kabwaga si suniniya Yeisu kana tomuniyeina nukusi fasisiyi.

³² Eketa kana navinavi vanavanasonu muninei,* namoğā yasi tovisafwavināga keta yota tasike aviyaonana kanunu goyosi si nuwfasiya, si nemiiña Yeisu nenei.

³³ Menana noko kana matatafu si yokowa numanama wasiketanei.

1:11 Kabikona 22:2, Same 2:7, Aiseya 42:1, Madiu 3:17, 12:18, Maka 9:7, Nuke 3:22

1:15 Madiu 3:2

1:22 Madiu

7:28,29 * **1:32** Vanavanasonu muninei kana givina vitana Sabati naki i kakaviya. Fiyao Diu yasi Sabati i vibutuwa Fanaidei vanavanasonuwai keta i kakaviya Satadei vanavanasonuwai.

³⁴ Eketa sabu kasi visafwavinaga tunisitunisi nenesiyai i givibwina keta yota namoغا yagwanisi sininisiyai kanunu goyosi i nukakisyia. Atu kanunu goyosi o sanasanamanisi tanake Guyau Natuna na fasinei muka ita sawateweysi be sina nusifufu.[†]

*Yeisu Ganini I Numamana
Nuke 4:42-44*

³⁵ Tovawedanai Yeisu i towamisinya, numa i teweiya keta i niya kabaغا nunukamumunina nenei eketa nokomai i kawakawanunuwa.

³⁶ Atu Saimoni unaunana nukusi si niya si nunuwasiya.

³⁷ Tovanama si nisaiya, si iyaviya si bwaduwa, "Namoغا matatafusi si nunuwasiya."

³⁸ I bwaduviyewa i bwaduwa, "Ta nai namai tunisi menana ketamwakufwai ebe Guyau fonana yota a yaugeyania nenesiyai. Nofe yaku uğunama fasinei a nemiya."

³⁹ Nofe fasinei, Ganini kana matatafu i fanakwaniwiya eketa Guyau fonana i yaugeyania yasi numa kafa yokoyoko sinesiyai yota namoغا yagwanisi sininisiyai kanunu goyosi i nukakisyia.

*Yeisu Namoغا Gosagosawina I Givibwiniya
Madiu 8:1-4, Nuke 5:12-16*

⁴⁰ Tova tamokaغا namoغا kwafinina gosagosawina i nemiya Yeisu nenei i fekuwa kaetutunei eketa i kamanemaniya i bwaduwa, "Ae, taki nuwanuwau maise, kuta givibwinikuwa be ata eyaeya."[‡]

⁴¹ Yeisu na yana sineganigani nimana i tuniya keta namoغا tofwanei i teniya eketa i bwaduwa, "Ika, Iyuw nuwanuwaku. Ku eyaeya!"

⁴² Eketa kakimokimokima tu kwafinina kana gosawa i kakaviya eketa i eyaeya-savaviniya.

⁴³⁻⁴⁴ Eketa Yeisu bwadu fifiwinana nenei i iyaviya i bwaduwa, "Nofe tova ku nai eatu muka tamo aitevana kuna iyavei nofe ibanama fasinei. Dawaniniina kuna niya eketa tauغا kuna visawaveniwa tovibwanaose nenei. Eketa ku bwina fasinei Mosese yana visime maise, vibwanaose kana ketaketai kuna saviviniya ebe ita vikafakita sabu nenesiyai vitana naki ku eyaeya."[§]

⁴⁵ Atu Yeisu yana bwadu muka ita muniyei keta i kikinomana namoغا nenesiyai i eyowiya aviyavana i kikinomana tauna nenei fasinei. Yeisu na yana uğunama fasinei muka kana nufota be namoغا matasiyai ina kanasuna menana nakasina sinenei, atu i fakwa kabaغا nunukamumunisi nenesiyai. Eatu menana matatafunu nenesiyai namoغا si nemiya nenei.

2

*Yeisu Namoغا Tanaina Matematena I Gidewadewiya
Madiu 9:1-8, Nuke 5:17-26*

¹ Kuyadayada muka yagwanina muninei Yeisu kana tomuniyeina nukusi si makavinisiya Kafenaumi. Namoغا si biganowana vitana i nemiya tauna yana menanai,

² eketa yagwanisi si yokowa nokomai. Na fasinei muka tamo kawassasa numa sinenei o ketakawana kafakainei. Eatu Yeisu Guyau fonana i numamaniya nenesiyai.

³ Namoغا nasi nufunina, namoغا tanaina matematena na sitana si uniya keta si nemiya nenei.

⁴ Yoko nakasina si teneftifotisiya eketa muka kasi fata namoغانama sina nemkiyei Yeisu nenei. Na fasinei menanai kaevaavaغا nenei si vaneiya kudukuduwi keta si tananabuya namai Yeisu i fakwafakwa nenei. Eketa tovanama kudukudu si tananabuya muninei, na sitana si otanowiya unava nenei eketa i sobuwa Yeisu naunei.

⁵ Tovanama Yeisu i kitija namoغا nasi nufunina yasi vitumaગана, namoغا tanaina matematena i iyaviya i bwaduwa, "Natuku, ya go'yon a vinuwateweiya."

⁶ Tunisi Diu yasi visime kana tovisawavenena nokomai si nunuvitoغا. Tututausi nuwasi-nesiyai si bwaduwa,

[†] **1:34** Yeisu naki i sanamaniya taki kanunu goyosi ina sawateweysi be sina bwadukinomana vitana Yeisu tanake Togifafafana Gigibokeinana, nao namoغا sina kamanemaniya be ina vikaimatana tonuaviya fasisiyai, namaise yawane i kitakitafota kasi togifafafana fasinei, e maise Yoni 6:15. **1:39** Madiu 4:23, 9:35 [‡] **1:40** Fiyao Diu yasi visime nenei, namoغا kwafinina gosagosawina tanake muka eyaeyana eketa nunuteweysi. Fiyao Diu muka kasi sawateweysi be sina kodukodu Numa Kodukodu nenei yota muka menana sinenei sina fakwa. Na fasinei taki namoغا gosagosawina ina bwina, nao tanake naki i eyaeya-savaviniya. Yota Guyau ina visawadewewiya eketa kana nufota be namoغا nukusi sina fakwa keta sina kodukoduwa Numa Kodukodu sinenei. [§] **1:43-44** Tovibwanaose namoغا yasi kavenenakaoغا ina vibwanaoseyi fasisiyai Guyau nenei, nofe ina visawavenena naki venemokena namoغا kana gosawa i kakaviya. (Visime Tafu 14:1-32)

7 “Au, naki Guyauğā kana nufota go'yona ina vinuwateweina. Ava uguna nofe namoğā nokomaise i nunusifufu eyo i bwadubwadu-tafakaikokona Guyau nenei!”

8 Eatū yasi vinuwadadanasisma Yeisu waniya i venusanamaniya eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Ava fasinei nanemaise kwa vivinuwadadanu nuwfoumiyai?”

9 Avi bwadubwadu o meyameyanina namoğā tanaina matematena nenei, ‘Ya go'yona a vinuwateweisiya’ o ‘Ku misini ka sita ku uni be ku nidadana’?

10 Eatū kwata sanamaniya vitana Iyau Namoğā Natuna na yaku visime fakinina kana fata go'yona ana vinuwateweina fwawayafwaya etanei yota namoğā ana givibwina.” Eketa namoğā tanaina matematena i iyaviya i bwaduwa,

11 “Neneweua a bwadubwaduwa, ku misini! Ka sita ku uni be ku nai numai!”

12 Tovanama nenei namoğā i misiniya, kana sita i uniya keta namoğā sabu matasiyai i niya. Matatafusi si mayağā eketa Guyau si davija si bwaduwa, “Mukamokena tamo tova ibanama maise tata kitail”

Yeisu Nebi I Bwauwiya

Madiu 9:9-13, Nuke 5:27-32

13 Yeisu kana tomuniyeina nukusi yota menana Kafenaumi si teweiya atu si niya Ganini tobu kafakainei. Sabu nakasina si nemiya nenei eketa Guyau fonana i visawavenena nenesiyai.

14 Kabegona i vaniya, Anafasi natuna kana wava Nebi i kitiya i nunuvitoğā yana kafa savivina nenei gabana i nunuvemuvemuwa Noma gabemani fasisiyai. Eketa Yeisu i iyaviya i bwaduwa, “Ku munieku be ku vitomuniya.” Nebi i misiniya keta i muniyi.

15 Noko muninei, Yeisu Nebi yana numal i vivianonaviya atu tonuvemuvemu keta togo'yona yagwanisi aviyaonana si munimuniye-dadaniya, yota kana tomuniyeina nukusi si kakawa.*

16 Eatū tunisi visime kana tovisawavenena atu yota Fanasi kunumina nenei si kitiya tonuvemuvemu be togo'yona nukusi si kakawa eketa Yeisu kana tomuniyeina si iyavisiya i bwaduwa, “Ava fasinei i kaka tonuvemuvemu keta togo'yona nukusi?”

17 Tovanama Yeisu i nowaniya, i iyavisiya i bwaduwa, “Aviyaonana muka vivisafwavinaiisi o muka ita nufotasi sina nai togivibwina nenei. Vivisafwavinaiisi kasi nufota sina niya togivibwina nenei. Iyau a nemiya o muka aviyaonana si vivinuwadadanu tasike toeyaeyana fasisiyai eatu aviyaonana si sanamaniya tasike togo'yona fasisiyai.”

Nutoninuveineina Vikokowana Fasinei

Madiu 9:14-17, Nuke 5:33-39

18 Tova tamokağā Yoni Togivibutabuta kana tomuniyeina keta tunisi Fanasi si vivikokowana atu namoğā tunisi si nemiya Yeisu nenei eketa si bwaduwa, “Yoni kana tomuniyeina keta Fanasi si vivikokowana eatu ava fasinei yo ka tomuniyeina muka sita vivikokowana?”

19 Eketa nenesiyai i nufata i bwaduwa, “Tovanama vikawana kana ka-sebobo kana tovai, muka ita nufotai be tovivikawana kana wagawaga sina vikokowana taki tovivikawana tauna noko nukusi. Muka kana nufota uguna tauna o nukusi si sesebobowa.

20 Eatū tamoka tova kana kaniyabina sina nemiya keta unaunana nenesiyai sina ovuya keta nina niiya. Noko tovanama nenei yo sina vikokowana uguna nuwatasi ina dauna.”

21 Yota i bwaduwa, “Iba kiouna a nemiiya atu muka kami sanu manatuwaina nukusi ita ovivikawaniya. Muka tamo aitevana nya bidimina kiouna ina vai be nya manatuwaina kana kabwasasa nenei ina suyakafukafuya. Taki ina fufuniya, kigona muninei nya bidimina kiouna ina gogomiya nenei, nya manatuwaina kana kaganini ina nakatadewadewa.”

22 Muka tamo aitevana kana fata be waini kiouna kikitanina kana nogona fasinei waini kana koni manatuwaina nenei ina vininiwiya. Taki ina fufuniya, noko waininama tovanama buğobugo ina kawanakanana eketa kawasiveina ina vaneya nenei, koninama manatuwaina ina nuyavayavaniya uguna muka kana fata koninama ina fata. Mwavinana nenei koni keta waini sina goyowa. Atu koni kiouna nenei, waini kiouna ina vininiwatotoiya.”

Yeisu I Nusifufuwa Kuyadayada Sabati Fasinei

Madiu 12:1-8, Nuke 6:1-5

23 Sabati tamokağā nenei Yeisu kana tomuniyeina nukusi witi bwibwiyaguna sinenei si niniya eatu tomuniyeina witi sisina si gigimutuwa sina kawa fasinei.

24 Tunisi Fanasi tomuniyeina si kitisiya eketa Yeisu si iyaviya si bwaduwa, “Ku kitai! Ava fasinei yo Sabati kana visime si yakweyakweniya?”

* 2:15 Moses Guyau yana visime i viginiwiysiya keta Fanasi noko visimesima si muniye-dewadewisya. Diu fiyaozi kasi sanu yagwanina yota maise si muniye-dewadewisya. Si bwaduwa, namoğā aviyaonana muka visimesima keta sanusima sita munimuniyeisi nao tasike togo'yona. 2:23 Visime Nuvinavinana 23:25

²⁵ Eketa i bwaduviyewa nenesiyai i bwaduwa, "O tamo tova Guyau fonakituna sinenei viviginiweinana kwa ginağanaiya aviyavana Deividia i fufuniya tovanama yana namonamoga nukusi vitanona si kikanatal Ava fasinei yo muka kana givina kwata vinuwadadanei?

²⁶ Tovanama Abiata tanake tovibwanaose kasi toviketanuneina yana tovai, Deividia i kanasuna Guyau yana Vada Tafutafuna sinenei keta i vikokoniya maneka fasinei. Eketa i veniya eatu noko manekanama o gigivitafuna eketa tovibwanaosega kasi nufota sina kaniya. Eatu Deividia tunina i kaniya yota aviyaonana si kwafuya tunina maneka i venisiya."

²⁷ Yota i iyavisiya i bwaduwa, "Guyau Sabati i fufuniya be namoğa ina ovivitiya fasinei eatu muka namoğa ita fufuniya be Sabati kana dauna ina uniya fasinei.

²⁸ Na fasinei Namoğa Natuna o Sabatinama kana Tuveka!"

3

Yeisu Namoğa Nimana Matematena I Gidewadewiya

Madiu 12:9-14, Nuke 6:6-11

¹ Tova tamokaşa nenei Yeisu yota i makaviniya eketa i kanasuna numa kafa yokoyoko sinenei keta nokomai namoğa nimana matematena i kitiya i nunuvitoga.

² Namoga tunisi nuwanuwasi be Yeisu sina vinoiya fasinei, matasi si vikanaogoziya si tonetoneiya taki namoşa noko ina gidewadewiya kuyadayada Sabati nenei o muka.

³ Yeisu namoşa nimana matematena i iyaviya i bwaduwa, "Ku nemai be namoşa nausiyai ku misini."

⁴ Eketa namogasima i nutoninuvuvisiya i bwaduwa, "Avamasi yata visime i sawateweita tata fufuniya kuyadayada Sabati nenei? Kita dewadewana tana fufuniya o goyona tana fufuniya? O kita yawasi tana gifafafaniya o taki tana nuvimatiya?" Eatu matatafusi si numananava.

⁵ Na yana kayokuşa i kitadadana nenesiyai. Atu katekatesi yana gua fasinei i nuwatadauna venemokena keta namoşa nimana matematena i iyaviya i bwaduwa, "Nimau ku tunei." Namoşa nimana i tuniya eketa i dewadewa.

⁶ Tovanama nenei Fanasi si venukikinomana keta si niya tufomu Enoda kana tomuniyeina nenesiyai eketa tamo nenei Yeisu waina si fufuniya kana nuvimate fasinei.

⁷ Eketa Yeisu kana tomuniyeina nukusi si niya tobu nenei eatu Ganiniyei sabuvekamoka si muniiya.

⁸ Yeisu kiyakiyaya kafa nuwatabau i saviviniya bigana si nowaniya eketa biga si yauniya i niya Yudiya, Yenusanema, Idumiya yota menanasima Yonidani ukowa fafaninei be i fanakwanişa Taya eketa Saidoni nenesiyai namoşa si nemiya.

⁹⁻¹⁰ Noko kuyadayadanama nenei namoşa yagwanisi i gibibwinisya. Na fasinei tovisafwavinaga matatafusi kunausi si ketoketowiwya be nuwanuwasi Yeisu sina gisikoniya. Eatu sabu nakasina fasinei kana tomuniyeina i iyavisiya be waka sina gidewadewiya fasinei be namoşa muka sina nibwatabwatavainai.

¹¹ Kanunu goyosi aviyaonana namoşa si nuwfisiya tovanama Yeisu si kitakitiya, si fekufkuwa tafakainei eketa si bwaubwauwa, "Kwaşa o Guyau Natuna!"

¹² Atu kanunu goyosi i viketofotisiya be muka wakakana sina sai tanake aitevana.

Yeisu Yana Tonowana 12 I Gibokisiya

Madiu 10:1-4, Nuke 6:12-16

¹³ Yeisu i vaneya koya nenei keta namogasima yana nuwanuwa i wenisiya si nemiya nenei.

¹⁴ Namoşa nasi 12 i gibokisiya keta i wenisiya tonowana. Tasike o tanake nukusi eketa ina visimeisiya sina kikinomana be sina numamana,

¹⁵ eketa yota visime i venisiya be namoşa nenesiyai kanunu goyosi sina nukakisiya.

¹⁶ Nasi 12 i gibokisiya kasi wava o nofemaise.

Saimoni (i weniya Fita *),

¹⁷ Sebedi natunatuna, Yemesa eketa taina Yoni (i wenisiya Bowanegesi kana givina o kanitana natunatuna),

¹⁸ Anideneya,

Finifi,

Batonomiu,

Madiu,

Tomasi,

Yemesa Anafasi natuna,

Tadiusi,

Saimoni Senoti[†] yokonama nenei,

¹⁹ eketa Yudasa Isikaniyoti, tanake o Yeisu kana toviwaifufuna.

Namōga Si Bwaduwa Kanunu Goyona Yeisu I Vivisimeiya

Madiu 12:22-32, Nuke 11:14-23, 12:10

²⁰ Yeisu kana tomuniyeina nukusi si kanasuna numa sinenei, atu yota sabu si yoko-savavinisiya eketa muka kasi fata be sina ka.

²¹ Tovanama ugunina kana sifufu noko si nowaniya keta si bwaduwa, "Namōga noko debabowia i goyowa." Eketa si niya be sina oviya.

²² Tunisi visime kana tovisawavenena Yēnusanemei si sobunemiya keta si bwaduwa, "Seitani tauna kanunu goyosi kasi toviketanuneina, Yeisu i vivisimeiya. Tanake yana fiwana nenei eketa kanunu goyosi i vivikikinomanisiya."

²³ Yeisu i wenisiya keta nenesiyai i bwadusobusobuwa i bwaduwa, "Namaise yo Seitani atu yota Seitani tauna ina kwaviniya?

²⁴ Taki kafa visime tauna ina sinatakatakiya be sina vikamunumunuwa, na kafa visimenama muka ina fakwa nubwayouna.

²⁵ Taki yota namōga ugunira ina sinatakatakiya be sina vikamunumunuwa, noko uguninama ina kayakweniya.

²⁶ Eketa taki Seitani yana yoko ina sinatakatakiya be sina vikamunumunuwa nao muka kana fata ina misini, yawane ina kakaviya.

²⁷ Muka tamo aitevana kana fata be namōga fifiwanina yana numa ina kanasunei be yana nogonogo ina gikuma. Kana nivaniva tamo namōga fifiwanamokena ina yoniya, yo muniyai yana numai ina gikuma.

²⁸ A iyaiyavimiya venemokena. Namōga yasi go'yona matatafunu be yasi bwadutafakaikokona Guyau nenei o ina vinuwateweisya.

²⁹ Atu taki kwāga aitevana Kanunu Tafutafuna kuna bwadu-tafakaikokoniya Guyau mukamokena ina vinuwateweyeu atu ya go'yona ina fakwavağata."

³⁰ Yeisu i bwaduwa nofemaise uğuna visime kana tovisawavenena si bwaduwa, "Kanunu goyona i nuwafiya."

Yeisu Ugunina Venemokena

Madiu 12:46-50, Nuke 8:19-21

³¹ Tovanama nenei Yeisu ayona eketa sisitaina si nemiya menanai si misimisiya, atu kana matakawa si teweiyi i niya be ina nemiya ina kitisiya.

³² Sabu Yeisu si toğafifiniya eketa tasike fiyaosima o si iyaviya si bwaduwa, "Ayou keta sisitaiu menanai, nuwanuwasi kwağā."

³³ Nenesiyai i nufata i bwaduwa, "Avi ayoku o avi sisitaiku?"

³⁴ Eketa namōgasima si toğafifiniya i kitanaianisiya eketa i bwaduwa, "Kwa kitai! Nofe o ayoku eketa unaunaku.

³⁵ Aitevana Guyau yana nuwanuwa ina fufuniya, tanake unaku, nouku eketa ayoku."

4

Fwayafwaya Nufunina Kasi Bwadusobusobu

Madiu 13:1-9, Nuke 8:4-8

¹ Yeisu yana visawavenena i kakina-savaviniya Ganini tobu kafakainei eketa sabuvekamoka si niya yana sifufu sina vaneneiya. Eatū si yokokwafuya na uğuna wakai i toğā atu namōga o tobū kafakainei si fakwa.

² Eketa iba yagwanina fasisiyai bwadusobusobuwai i visawavenena. I iyavisiya i bwaduwa,

³ "Kwa nowaniyal! Namōga tamokağā kana bwibwiyaguwai fwayafwaya matatafunu i fonoyauyauniya eketa nugi etanei i giyayauniya.

⁴ Tunisi ketai si fekuwa eketa manuwa si nemiya si kawa.

⁵ Atu tunisi gagabaninei si fekuwa atu muka fwayafwaya badobadona na uğuna si venuketovitakana,

⁶ atu kikwanakwanamisi muka sita sobu venemokena keta vanavana i vaneya nenei o i taoyayanisiya.

⁷ Nugi tunisi si fekuwa bubu kikikwanekwanena nenesiyai si tafwa atu bubusima si tunatautaunisiya keta muka sita vikabwaga.

⁸ Eatū tunisi nugi si fekuwa fwayafwaya dewadewanei keta si tafwadewadewa. Tunisi si sakuna 30 na kana vifofo, 60 na kana vifofo, eketa 100 na kana vifofo."

[†] **3:18** Senoti kana givina maise, Diu fiyaosi eatu yoko kabegona. Tasike nuwanuwasi Noma kana tovisime nukusi sina vikamunumunuwa. **3:22** Madiu 9:34, 10:25 **3:29** Nuke 12:10 **4:1** Nuke 5:1-3

⁹ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Taki na taniyami maise avana a iyavimiya kwana nowaniya."

*Yeis Yana Bwadusobusobu Na Kana Ugu
Madiu 13:10-17, Nuke 8:9-10*

¹⁰ Tovanama Yeisu kana kisina, yana tonowana kasi 12 yota namoña tunisi si nemiya Yeisu nenei keta si nutoninuvenuviya yana bwadusobusobusima fasinei.

¹¹ I nufata i bwaduwa, "Kwami fiyaomima a gibokimiya be Guyau yana kafa visime kana nuwasisikona ana nusifufuwimiya. Atu mani namoña nenesiyai o muka ana givimayetadewadewai, naki bwadusobusobuña nenei ana nusifufuwisiya.

¹² Nokomaise ana fufuniya ebe avana manatuwaina Guyau yana tomatakawa tamokaña i viginiviya fasisiyai ina vivenemokena.

*Naki sina kitakitiya,
atu muka sina kitakinanei.*

*Naki sina nowanowaniya,
atu muka sina nuwatasanamanei.*

Taki yasi fufunagoya sina kitakinaniya keta sina nuwatasanamaniya ebe sita ugevinisiya nenekuwai nao ata vinuwateweisiya."

*Fwayafwaya Nufunina Kasi Tunina Kana Sanamana Fasinei
Madiu 13:18-23, Nuke 8:11-15*

¹³ Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, "Nofe bwadusobusobunama tamo kana sanamana nemiyai? Avi bwadusobusobu yoke kwana sanamanei?

¹⁴ Nugi kana toyauyauneina nao Guyau fonana kana toyauyauneina namoña yagwanisi nenesiyai.

¹⁵ Namoña tunisi yasi fakina maise ke'ta bwadusima si nowanowanisiya atu muka mwane-nena Seitan i nemiyai keta i viviteweisiya.

¹⁶ Namoña tunisi o maise fwayafwaya gabagabanina, bwadu si nowanowaniya eketa muka mwane-nena si katukatuviya na yasi sebobo,

¹⁷ atu muka na kikwanakwanamisi, na nenei keta yasi fakwa muka nubwayouna. Tovanama biga dewadewana fasinei dauna keta kuvavana i kikikinomanisiya, si venuvendibutoyoga.

¹⁸ Namoña tunisi o maise bubu sakasakanununa. Nofe namoisima o biga si nowanowaniya, ¹⁹ atu yasi nuwanuwa o kimoki fwayafwaya kana fakwafakwa ibasima nenesiyai, gabana keta iba tunisi kasi nisaña si nuwagabubuwisiya. Eketa noko ibasima biga dewadewana si tunatutautauniya eketa muka ita viviuwa.

²⁰ Fwayafwaya dewadewana o maise namoña tasike biga dewadewana si nowaniya keta si katuviya. Eketa tunisi si sakuna 30 na kana vifofo, 60 na kana vifofo, eketa 100 na kana vifofo."

*Kimayeta Yana Kafa Misini Etanei
Nuke 8:16-18*

²¹ Yeisu yota i iyavisiya i bwaduwa, "Muka tamo aitevana kana fata kimayeta ina kanasunei keta kabomai ina kabwaniya o kivi sifunei ina tenei. Atu naki kana nufota be yana kafa misiniyi ina teniya.

²² Aviyavana makamakaviuneinasi o naki maise be ana tene-kikinomanisiya, eatu aviyavana kikikabwanisi o naki maise be ana vitanadadisiya.

²³ Taki na taniyami maise avana a iyavimiya kwana nowaniya."

²⁴ Keta yota i kanakakina, "I kanoveimi be kwa vanenega-dewadewa, yami nowanautuutu-nama nenei yami sanamana ina givinakasiya yota ina vifofwiya.

²⁵ Tasike aviyaonana simo nenesiyai ina venefifofwiya. Eatu tasike aviyaonana muka nenesiyai atu kabegona, naki nenesiyai ina viteweysi."

*Guyau Yana Kafa Visime
Yana Tafwatafwa Kana Bwadusobusobu
Madiu 13:31-32,34, Nuke 13:18-19*

²⁶ Yeisu yota i bwaduwa, "Guyau yana kafa visime o nofemaise. Namogña tamokaña yana bagunai nugi i giyauyauniya.

²⁷ Nuwabuna i banubanuwa keta kuyadayada i misimisiya, atu nugi o si tafwatafwa eatu muka ita sanamanei namaise.

²⁸ Fwayafwaya o nugi i gigivitafwiya, nauna ina ketovitakana, ina tafwa ina vaneya, eyo ina vikabwaga.

²⁹ Tovanama kabwagamokena ina gumaiya keta kiyana kana tova, namoñanama ina vibutuwa ina totuya.”

³⁰ Eketa Yeisu yota i iyavisiya i bwaduwa, “Avi bwadusobusobu tamo ebe nenei Guyau yana kafa visime ata sawanuvenuveyei?

³¹ Naki maise kayawana nuginna musumusumokena namoña si bagubaguniya,

³² atu tovanama ina tunakutuwa o kaiuwauwa matatafusi i tufutufuteweisiya, nañanina o si nakanakata keta bayawinei kana nufota be manuwa kasi gigi sina kiyona.”

³³ Nofemaise bwadusobusobusima yagwanina nenesiyai i nusifufuwisiya kana nivaniva si nowana kasi fata na yasi sanamana.

³⁴ Yana kikitana namoña nenesiyai matatafuna o bwadusobusobu nenei, eatu kana tomuniyeinaña nenesiyai o matatafuna i gigivimayesiya.

Yeisu Fonimanabutu I Sawataniya

Madiu 8:23-27, Nuke 8:22-25

³⁵ Noko kuyadayadanama kana navinavi, Yeisu kana tomuniyeina i iyavisiya i bwaduwa, “Tana tamana fafaninei.”

³⁶ Tanake o wakai atu kana tomuniyeinaña si toga eketa tanake nukusi yoko si teweisiya atu waka tunisi nukusi si tamana.

³⁷ Muka mwanenena atu fonimana i towa eketa nefo waka i siwatotoiya, eketa ukowa i vibutuwa i maamaña wakai.

³⁸ Yeisu waka kunenei i videbaboununakata keta i banbanuwa. Atu kana tomuniyeina si nuvauniya keta si bwaduwa, “Aiye, muka kuta vinuwana tana mateya fasinei!”

³⁹ I misiniya keta fonimana i dageiya i bwaduwa, “I katanai!” Yota nefo i iyaviya, “Ku nigwana!” Muka mwanenena fonimana i kataniya eketa manokutuktu i teweinya.

⁴⁰ Eketa kana tomuniyeina i iyavisiya i bwaduwa, “Ava fasinei yo kwa matutamoka? Yawane muka yami vitumañgana?”

⁴¹ Naki kawasi si yaowa eketa tututausi si vikatonitonija, “Nofe avi namoña yo fonimana keta nefo fonana si nowaniya!”

5

Yeisu Kanunu Goyosi I Nukakisiya Namoña Tamokaña Nenei

Madiu 8:28-34, Nuke 8:26-39

¹ Yeisu keta kana tomuniyeina si nemiya Ganini tobu fafaninei fiyao Genasa yasi fafaniyai.

² Tovanama Yeisu i sobuwa wakai, namoña tamokaña kanunu goyona i nuwafiya matematesi kasi vatunuma nenesiyai i kikinomana-nemiya nenei.

³⁻⁵ I fakwafakwa vatunumai. Muka tamo aitevana fifiwanamokena be ina vanetanai. Tova matatafuna kaena keta nimana seni nenesiyai si yonayoniya atu unavasima i kikionota eketa muka tamo aitevana kana fata be ina yona-savavinei. Kuyadayada keta nuwabuna tamokatamokaña vatunuma keta koya nenesiyai i ninikaokaogowa keta i bwaubauwa yota tauna gabanai i nunugisagisasiya.

⁶ Tovanama Yeisu kedawanauwai i kitia i dibwana i niya eketa naunei kaetutuna i viketogunisiya,

⁷ eketa kayona nakasinei i tatakwayana i bwaduwa, “Yeisu, Guyau Etanemokenei Natuna! Ava ya nuwanuwa nenekuwai? Guyau kana wawai a vivikokona-sineganiganiya muka kuna givikuvakuvavaneiku.”

⁸ Nofemaise i bwaduwiya uguna o Yeisu kanunu goyona nauna i miki-iyaviya, “Kanunu goyou namoña nofe ku gionovei!”

⁹ Yeisu i nutoniya i bwaduwa, “Namaise ka wawa?”

I nufata i bwaduwa, “Kaku wava Sagisagigi uguna kima yagwaniki namoña nofe sinenei.”

¹⁰ Eketa kanunu goyosi Yeisu si kamanemane-yeweyewiya be muka sina nai tamo fafani nenei.

¹¹ Niniusiyai o fonoyauwa si kakabubuna koya kafakainei,

¹² eketa kanunu goyosi Yeisu si kamanemaniya si bwaduwa, “Ku sawateweyeiki be ku teweeyeiki ka nai fono sinesiyai.”

¹³ Eketa sawateweyeina i venisiya keta namoña sinenei si kikinomana atu si niya fono nenesiyai si kanasuna. Fonoyauwasima kasi yagwana 2,000 maise, tefai si sinowa eketa tobuwai si gavivina.

¹⁴ Fonosima kasi tokitavikavina si dibwana si niya menana nakasinei eketa yota menana tamokatamokaña nenesiyai matakawa si venutamatamaniya. Namoga si niya eketa aviyavina i kikinomana si kitia.

¹⁵ Tovanama si nemiya Yeisu nenei, namoğanama manatuwaina kanunu goyosi si nuwafiya si kitiya na kana nuya keta yana nuwanuwa dawaniniina nenei i nuvitoga eketa matatafusi si matuta.

¹⁶ Aviyaonana si kitiya avana i kikinomana namoğanama keta fono nenesiyai namoğa si iyavisiya.

¹⁷ Eketa Yeisu si kamanemaniya be vitana yasifafani ina teweiya.

¹⁸ Tovanama Yeisu wakai i togatoga, namoğa nauna kanunu goyosi si nuwafiya i kamanemaniya be nukusi sita niya.

¹⁹ Atu Yeisu i sawataniya eketa nenei i bwaduwa, “Ku makavina ya menanai be ya sabu kuna iyavisiya avana iba nakasina Tuveka i saviviniya fasiweu, eketa namaise yota yana sineganigani neneweu.”

²⁰ Namoğanama i makaviniya eketa Dekafonisi* nenesiyai i nusifufuwa avana Yeisu i saviviniya nenei. Namoğa matatafusi si nowaniya keta si mayaga.

Yainusi Natuna Gumayogu Matematena

Keta Gumayogu Visafwavinaina

Madiu 9:18-26, Nuke 8:40-56

²¹ Yeisu i tamana-savaviniya tobu fafaninei. Yawane tobu kafakainei atu sabuveka si nemiya keta si yokokwafuya.

²² Eatu namoğa tamokaşa kana wava Yainusi, tanake tamo numa kafa yokoyoko kana tovikelanuneina, i nemiya Yeisu nenei. Tovanama Yainusi Yeisu i kitiya i fekuwa kaeyafayafanei,

²³ eketa nenei i vikokona-sineganigani i bwaduwa, “Natuku gumayogu kabegona, kabegomokena ina mateya. Kuta nemiya nimau tofwanei kuta teniya be kuta givibwiniya keta ita fakwa na yawasina.”

²⁴ Tovanama si noğokawawa, namoğa sabuveka si yokokwafukwafuya keta nukusi si niya.

²⁵ Gumayogu kana katona ufaufa i toatoğateteweiya manamana 12 o nukusi sinesiyai.

²⁶ Yana nogonogo matatafuna tokwenikweni nenesiyai i teweiya ebe vitana ita bwina eatu katonanama i nakatamoka.

²⁷⁻²⁸ Yeisu fasinei i biganowana keta nuwasinenei i bwaduwa, “Taki kana nuyaşa ana gisikoniya nao ana dewadewa.” Eketa namoğa sabuveka kasi sinefouwai i niya Yeisu kumunina keta kana nuya i gisikoniya.

²⁹ Muka mwanenena ufaufana dibwedibwana i kaonosiya eketa tauna i kamukoniya vitana kana katona naki i kakaviya.

³⁰ Noko tovanama nenei Yeisu i sanamaniya yana fiwana naki i kikinomana eketa namoğa kasi sinefouwai i sağabwativiniya keta i bwaduwa, “Aitevana kaku nuya i gisikoniya?”

³¹ Kana tomuniyeina si iyavisiya si bwaduwa, “Ku kitai! Namoğa sabuveka si yokokwafuwa atu namaise yo ku bwadubwadu, ‘Aitevana i gisikoniku?’”

³² Atu Yeisu i kitakitadana be nuwanuwana ina kitiya aitevana i gisikoniya.

³³ Atu gumayogu i nuwatasanamaniya aviyavana i kikinomana nenei eketa na yana matuta yota na yana kinükuna i niya Yeisu naunei kaeyafayafanei i fekuwa, keta i iyavisiya iba matatafuna kana venemokena nenei.

³⁴ Keta Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Natuku, ya vitumağanai ku dewadewa. Ka katona naki i kakaviya. Keiya nenei ku nai.”

³⁵ Yawane i nunusifufuwa atu namoğa tunisi Yainusi yana numei si nemiya keta si iyavisiya si bwaduwa, “Natuu gumayogu naki i mateya. Ava fasinei tovisawavenena kuna visinatamatamane-kaögwe?”

³⁶ Yeisu yasi bwadunama i nowanateweiya eatu i iyavisiya i bwaduwa, “Muka kuna matuta, naki ku vitumağanamoka.”

³⁷ Muka tamo aitevana ita sawateteweiye ebe yo nukusi sina nai naki Fita, Yemesa eketa kana tufunuwa Yoni nukusi sina niya.

³⁸ Tovanama Yainusi yana numai si kikinomana Yeisu namoğa yagwanisi i kitisiya si bwedibwedi-bwaubwauwa,

³⁹ eketa i kanasuna sinenei keta i iyavisiya i bwaduwa, “Ava uguna yo kwa bwedibwedi-nukwae. Gwadimonamona nai muka ita mate atu i banubanuwa.”

⁴⁰ Namoğa si kawanaviya fasinei matatafusi i vikikinomanisiya eatu gwadimonamona ayona keta amana yota kana tomuniyeina kasi tonu nukusi si kanasuna totomuwai namai gwadimonamona i matamataveya nenei.

⁴¹ Nimanei i ova keta i bwaduwa, “*Tanita kumi*,” kana givina, “Gumayogu kabegou a iyavisiya ku misini.”

* **5:20** Giniki fonasiyi, Dekafonisi kana givina menana 10 nakanakasisi.

⁴² I venuotowamisiniya keta i fanakwanikwaniūga. (Tanake kana manamana 12.) Eketa si mayagamatatafuwa.

⁴³ Eketa Yeisu visime fifiwanamokena i venisiya ebe muka tamo aitevana sina iyavei. Eyo i bwaduwa, “Ava tamo kwa venei be i kawa.”

6

Fiyao Nasaneti Yeisu Si Dibutoyoya

Madiu 13:53-58, Nuke 4:16-30

¹ Yeisu kana tomuniyeina nukusi menana noko si teweiya keta si makavinisiya Nasaneti tauna yana menana nenei.

² Sabati kana kuyadaya nenei i vibutuwa visawavenena numa kafa yokoyoko sinenei. Namoga yagwanisi si nowaniya keta si mayaga. Tututausi nenesiyai si vikatonitoniyi si bwaduwa, “Namasimo nofe nuwanuwasiama i vaisi, avi nuwatasuyasuya nenei eyo kafa nuwatabau fifiwanisi i gigikinomanesi?”

³ Namoga nofe o naki tokabitamomoka. Ayona o Meni eketa sisitaina o Yemesa, Yosefa, Yudas keta Saimoni, yota nounouna nukusi nofemai ta fakwafakwa.” Eketa si dibutoyemokiya.

⁴ Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Namoga Guyau yana tomatakawa si vivifotuwisiya, eatu tututausi yasi menana namoisi be yasi sabu eketa yasi fasekwa o muka sita vivifotuweisii.”

⁵⁻⁶ Eketa Yeisu i mayaga uguna namoga muka sita vitumagan, na fasinei muka kana fata be tamo iba fifiwanina nokomai ita fufuniya eatu nimana i dawana nasi viyamoka tofwasiyai eketa si bwina.

Yeisu Yana Tonowana I Visimeisiya Si Niya Menana Nenesiyai

Madiu 10:5-15, Nuke 9:1-6

Eketa i fanakwaniūga menana nenesiyai i vivisawavenena.

⁷ Yeisu yana tonowana i wenewakukusisiya eketa nuwesinuwesi i visimeisiya menana nenesiyai. Eketa visime i venisiya ebe kanunu goyosi sina vatanisiya,

⁸ eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Yami nainama nenei muka tamo aviyavana kwana uniya, muka kabwaga, kautu o gabana, naki kiwanaaga tamokaaga.

⁹ Kami kaevatakutakuna kwana kikotonina eatu muka tamo nuya kana vinuwa kwana uniya.

¹⁰ Taki avi menana nenei kwana niya, tamoka numanama nenei kwana fakwa kana nivaniwa na menaninama kwana teweiya.

¹¹ Taki kwana nemiya tamo menana nenei atu namoga muka sina katuvaimi o sina nowanimi, kaeyafayafami kasi kafusisima kwana nubutusiya eatu kwana niya. Noko ina visawavenena vitana matasi ina kanakasiya.”

¹² Eketa si niya namoga si iyavisiya, “Yami fufunagoyo nenesiyai kwana ugevinimiya ebe kwana makavinimiya Guyau nenei.”

¹³ Kanunu goyosi yagwanisi si vikikinomanisiya eketa onive bubunei namoga tovisawav-inaga tofwasiyai si kisiwaga eketa si givibwinisiya.

Tufomu Enoda Anitifasi Keta Yoni Togivibutabuta Yana Mate

Madiu 14:1-12, Nuke 9:7-9

¹⁴⁻¹⁶ Yeisu bigana i kewa eketa namoga matatafusi kana wava si sanamaniya. Tunisi namoga si bwaduwa, “Kana fata be iba fifiwanisi ina saviviniya uguna tanake Yoni togivibutabuta matematesi nenesiyai i misini-savaviniya.” Tunisi namoga si bwaduwa, “Tanake o Inaitiya i makaviniya.” Tunisi namoga yota si bwaduwa, “Tanake maise tomatakawa manatuwaina.”

Nofe ibasima fasisiyai, tufomu Enoda Anitifasi i biganowana eketa i bwaduwa, “Yoni togivibutabuta kayona a nuonotateweiya eatu mateyai i misini-savaviniya.”

¹⁷⁻²⁰ Kana sifufumokena nofemaise. Muniyai yo Yeisu i vibutuwa visawavenena, Enoda taina Finifi kawana Enodiyasi i vikawanisiya. Munifotai Yoni Enoda i iyaviya i bwaduwa, “Yata visime nenei muka tamo ka sawatewe yeina be taiu kawana ku vikawanisi.” Na fasinei Enoda yana tonuviya i visimeisiya si niya. Yoni si givikaviniya, si yoniya eketa deniyai si teniya. Enoda keta Yoni yasi vikanunusifufu nenei Enoda nuwanuwa yaona venemokena i viya, eatu naki nuwanuwana be ina vanevaneneiya. Enodiyasi o si kayokayokuga nuwanuwasi be Yoni sina nuvimatia atu Enoda i sanamaniya Yoni o namoga dewadewana keta taftufuna na uguna i matuta eketa i ofafafiya. Na nenei Enodiyasi muka kasi fata Yoni sita nuvimatei.

²¹ Enodiyasi yasi kuyadayada dewadewana i kikinomana, Enoda yana kafa tufuwa kana tuku kana tovai. Enoda ka nakasina i fufuniya tovisime nakanakasisi be tonuaviya kasi toviketanuneina keta Ganini kasi toviketanuneina fasisiyai.

²² Enodiyasi natusi gumayogu i kanasunanemiyeta yana vāgai Enoda kana yokoyoko nukusi i givisemwanisiya. Eketa tufomu gumayogu kakaabana i iyaviya i bwaduwa, "Aviyavana ya nuwanuwa kuna bwaduwiya, ana veniwa."

²³ Eketa bwadudababda fisiwanina nenei i iyaviya i bwaduwa, "Aviyavana ya nuwanuwa kuna vikokonikuwa, maise yaku kafa visime tunina ana veniwa."

²⁴ Gumayogu i kikinomana keta ayona i iyavisiva i bwaduwa, "Avamasi fasinei ata vikokona?"

Ayona si nufata si bwaduwa, "Yoni togivibutabuta debabouna fasinei kuna vikokona."

²⁵ Dibwadibwanina nenei i venumakaviniya tufomu nenei eketa i bwaduwa, "Nuwanuwaku nofe tova Yoni togivibutabuta debabouna kuna nuonosiya keta kanusana nenei kuna totoiya keta kuna venikuwa."

²⁶ Nofe bwadunama tufomu nuwatana i gividauniya venemokena, eatu naki kana yokoyoko matasaiyi i bwadudababda na fasinei yana vikokona muka ita dibutoyōgei.

²⁷ Eketa muka mwanenena tonuaviya i visimeiya be Yoni debabouna ina nemiiya. Namogānama i niya deni nenei eketa Yoni kayona i nuonosiya,

²⁸ kanusana nenei debabouna i nemiiya gumayogu i veniya eketa gumayogu i viya ayona i venisiya.

²⁹ Tovanama Yoni kana tomuniyeina bigana si nowaniya, si nemiiya eketa tofwana si viya keta vatunuma nenei si odewadewiya.

Yeisū Namoga 5,000 I Vikanisiya

Madiu 14:13-21, Nuke 9:10-17, Yoni 6:1-14

³⁰ Tonowana si makavinisiya eketa iba matatafunava si fufuniya yota si visawavenena, si bwaduwe-kikinomaniya Yeisu nenei.

³¹ Na tovanama nenei, namoga yagwanisi Yeisu si venuvenuyeweyewiya eketa mukatamo yasi kawasasa be sina biyawasa. Na fasinei Yeisu i iyavisiva i bwaduwa, "Kwamīga kwa nemai. Sabu nofe ta teweyeisi be ta nai kabaga nunukamumunina nenei ebe ta viyawasi."

³² Eketa tasikēga wakai si niya kabaga nunukamumunina nenei.

³³ Atu yasi nōgokawawanama nenei, namoga menana kana matatafu nenesiyai si kitakinanisiya eketa si venufana noko kabaganama nenei muniyai yo Yeisu kana tomuniyeina nukusi si saniniya.

³⁴ Tovanama Yeisu wakai i sobuwa, sabuveka i kitisiya. I kitasineganiganisiya ūguna tasike maise sifi muka na kasi tokitavikavina, na ūguna i vibutuwa i visawavenena iba yagwanisi nenesiyai.

³⁵ Navinavimokeyai kana tomuniyeina si nemiiya nenei eketa si bwaduwa, "Nofe wanakikavai eatu vanavana naki i sonusonuwa.

³⁶ Na fasinei namoga ku teweyeisi be si nai menana ketamwakufwai, tututaus kasi kabwaga simo si vikimwane ebe si kawa."

³⁷ Eatu i nufata i bwaduwa, "Kwami tututaumi tamoo aviyavana kwa veneisi be si kawa."

Eketa si iyaviya si bwaduwa, "Omasi 200 siniva*" nenei maneka kana kimwanisiya keta kana vikanisiya?"

³⁸ Eketa i tonutonuvenuvisiya i bwaduwa, "Aviyesi maneka nenemiyai? Kwa nai be kwa dadana."

Tovanama si nisaiya, si bwaduwa, "Maneka 5 eketa iyana nuwesi weka."

³⁹ Yeisu sabuveka i iyavisiva i bwaduwa, "Bubuwai kwana fakwasiotoga yoko nenesiyai."

⁴⁰ Eketa yoko nenesiyai si fakwasiotoga. Tunisi kasi yagwana 50 atu tunisi o 100.

⁴¹ Tovanama Yeisu maneka 5 keta iyana nuwesi i visiya, i kitavaneya abamai ibasima fasisiyai Guyau i viagigikuwiya. Maneka i gisinesinya eketa kana tomuniyeina i venisiya keta si vitukuwa namoga nenesiyai. Keta yota iyana nuwesi i gikotokotova keta i vitukuwa matatafusi nenesiyai.

⁴² Eketa matatafusi si kasiyuwa venemokena,

⁴³ munifotai Yeisu kana tomuniyeina maneka keta iyana tufotufo si kwakwiya keta feyawa 12 si vimaisiya.

⁴⁴ Namoga kasi yagwana 5,000 na yasi susu kabwaginama si kaniya.

Yeisū Ukwā Etanei I Niya

Madiu 14:22-33, Yoni 6:15-21

⁴⁵ Muka mwanenena Yeisu kana tomuniyeina i iyavisiya be wakai sina venuviketanuna menana Betisaida nenei tobu fafaninei, eatu noko sabusima i teweisiya si niya.

⁴⁶ I vioyoowisia muninei i vaneya koyai kawanunuku fasinei.

⁴⁷ Navinavinama nenei Yeisu kana tomuniyeina yasi wakai tobu sinefounei si kikinomana, eatu tanake kana kisina si sinanoviya.

⁴⁸ Eketa i kitisiya kana tomuniyeina si oioiya na yasi fiwana uguna fonimana keta yoyo si viketosoğaniya. Eketa tovawedanai Yeisu ukowa etanei i niya kuweyaisi be vitana ina tutuunisiya.

⁴⁹ Atu tovanama si kitia si bwaduwa vitana mayamayau ukowa etanei ita nenemai eketa si tatakwayaniya.

⁵⁰ Matatafusi si kitia si matuta.

Eketa Yeisu i venubwadufotafota i iyavisiya, "Muka kwana matuta. Kwa katevatu. Iyau weka."

⁵¹ Yeisu i toğā wakai eketa fonimana i onoviya. Kawasi i yaowa,

⁵² uguna avana i saviviniya maneka nenesiyai si kitia eatu muka sita nuwatasanamanei yana fiwana keta katekatesi si fakina.

Yeisu Tovisafwavinaga Yagwanisi

I Givibwinisiya Menana Genasaneti Nenei

Madiu 14:34-36

⁵³ Tobu si witamaniya keta Genasaneti si saniniya. Nokomai waka si nusifwiya.

⁵⁴ Tovanama wakai si sobuwa, namoğa Yeisu si venukitakinaniya.

⁵⁵ Namoğa si venusavaneneğä fafaninama nenei. Avi kabäga nenei sina nowaniya Yeisu nokomai, tovisafwavinaga na sitasi si nenenisiya nenei.

⁵⁶ Yeisu i niya menana-sifun yota menana nakanakasisi eketa numa-sifunu nenesiyai. Noko kabägasima nenesiyai namoğa tovisafwavinaga si nenenisiya eketa kabäga kafa vivitamaneina nenesiyai si dawadawana, eatu Yeisu si vivikokoniya be kana kwame matakafafanağä sita gisikoniya. Eketa aviyaonana si gisikoniya si dewadewa.

7

Guyau Yana Visime, Wağawağası Kasi Sanu I Vanetaniya

Madiu 15:1-9

¹⁻⁴ Fanasi keta Diu fiyaosi yagwanisi wağawağası nenesiyai kasi sanu i donanisiya eketa si munimuniyi. Kasi owa be tukwawa eketa taga si nunutamatama kana ketaketai venemokena ebe si vitumağaniya noko kukuwasima eyaeyasi Guyau matanei. Tovanama kafa vivitamaneina nenei sina makavinisiya, nauna nimasi sina kigona kana ketaketai muniyai yo sina kawa. Tova tamokağä Fanasi keta yota tunisi Moses yana visime kana tovisawavena Yenusanemei si nemiya nukusi Yeisu si yokokwfuya be sina vaneneiya fasinei. Si kitisiya tunisi tomuniyeina muka nimasi nauna sita kigona eatu kasi kabwaga si kakawa.

⁵ Eketa si iyavya si bwaduwa, "Ka tomuniyeina nimasi gavigavisi atu si kakawa. Ava uguna yo wağawağata kasi sanu muka sita munimuniye?"

⁶ I nufata i bwaduwa, "Kwami meyami vinavinasi avage vitana dewadewam! Tova manatuwaina Guyau yana tomatakawa Aiseya venemokena i viginiwiya kwami fasimiysi. Nofemaise i viginiwiya,

*Guyau i bwaduwa, 'Namogä nofe kawagebunasiyaiga si vivifotuwikuwa
eatu katekatesi i fakwa sasanei.'*

⁷ *Tututausi kasi sanu si vivisawavenena yo muniyi si bwadubwaduwa vitana noko Guyau yana
visime,
eketa kaku kodukodu nenesiyai o i viibakaokaogowa'*

⁸ Eketa Yeisu i bwaduwa, "Guyau yana visime kwa dibudibutoyoiya atu kwami tututaumi kami sanu kwa munimuniyi.

⁹ Kwa vivinuwadadana vitana dewadewana kwata fufufuniya atu Guyau yana visime kwa visaqaketketuwisiya eatu wağawağami kasi sanu kwa viya o kwa munimuniye-dewadewamokisiya.

¹⁰ Nofe yota tamо kafa kita kwa fufufuniya. Moses i viginiwiya i bwaduwa, 'Amau keta ayou kuna vifotuwisiya,' keta 'Taki tamо aitevana ina vikanatafufuwa amana o ayona nenesiyai, na gwadinama kwanu nuvimatiya.'

¹¹ Atu nofemaise kwa vivisawavenena. 'Taki tamо aitevana ibanama nenei, kana nufota be amana o ayona ina ovivitisiya eatu ita iyavisiya, "Iba nofe kaku nufota be nenei atu ovivitimiya eatu a tenesiniya be Guyau ana veniya, na fasinei muka kaku nufota be ana veneimi."

¹² Taki nokomaise ina fufuniya nao kwana bwaduwa, 'Naki dewadewana.' Na nenei kwa viviketofotiya eketa muka ayona be amana ina oviviteisi.

¹³ Tovanama nofemaise kwana fufuniya, nao waḡawaḡami kasi sanuḡa kwa munimuniiya eatu Guyau yana visime kwa viviibakaokaōgowiya keta yota ketaketa yagwanisi nenesiyai nofemaise kwa fufunisiya."

*Avi Fufuna Namoḡa I Gigivavigavisi Guyau Matanei
Madiu 15:10-20*

¹⁴ Yeisu namoḡa i wene-savavinisa si nemiya nenei eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Matatafumi yaku sifufu kwana nowanautuutuya be kana sanamana kwana viya.

¹⁵ Aviyavana tamo namoḡa kawanei ina kanasuna o muka ina givivavigaviya. Eatu avana kawanei ina kikinomana, enao ina givivavigaviya Guyau matanei."*

¹⁷ Namoḡa i teweisia eatu i kanasuna numai, keta kana tomuniyeina si nutoninuveuveiya bwadusobusobu i nusifufuviya kana sanamana fasinei.

¹⁸⁻¹⁹ I nufata nenesiyai i bwaduwa, "O kwami yota yawane muka kwata sanamanei yaku sifufu kana givina! Muka kwana nuwatasanamanei tovanama namoḡa kabwaga ina kaniya, noko kabwaganama muka ina kanasuna nuwafounei, eatu ina niya kamokamonei eketa ina kikinomana. Muka kana fata be ina givivavigaviya." Tovanama Yeisu noko i bwaduwiya, i visawanenita vitana kabwaga matatafuno o eyaeyana Guyau matanei.

²⁰ Yota i bwaduwa, "Avana namoḡa sinenei ina kikinomana noko ibanama ina givivavigaviya.

²¹ Nofe ibasima o namoḡa nuwafounei si kikinomana — vinuwadadana goyosi, vimomona-kaokaōgo, gikuma, nuvimate, kudo,

²² kanufafa, fufuna goyosi, bwadu-vikanonono, matayaiyaina, vikumaiḡi, sawanuketu, nuwavane, akwavakwava.

²³ Nofe ibasima matatafuno goyosi nuwafounei si kikinomana eketa namoḡa si givivavigaviya."

*Ne Foenisiya Yasi Vitumaḡana Yeisu Nenei
Madiu 15:21-28*

²⁴ Eketa Yeisu menana noko i teweiya eatu i niya menana tamokaḡa nenei Taya keta Saidoni niniusiyi eketa i niya numa tamokaḡa nenei. Muka nuwanuwana be namoḡa sina sanamanei tanake o noko menananama nenei, eatu muka kana fata ina makaviuna.

²⁵⁻²⁶ Gumayogu tamokaḡa si nowaniya vitana Yeisu o nokomai eketa muka mwānenenā si nemiya nenei. Gumayogu nofe o muka ne Diu, tasike ne yauyauna. Si tuwu menana Foenisiya nenei fafani Siniya sinenei. Kanunu goyona natusi gumayogu i vivisimeiya fasinei keta si nemiya Yeisu nenei. Eketa si fekuwa kaeyafayafanei eketa si kamanemaniya be natusi nenei kanunu goyona ita vikinomaniya.

²⁷ I sanamaniya tasike muka ne Diu eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Fiyagenagena nauna sita mikikawa, muka kana nufota be fiyagenagena kasi kabwaga ana vai keta ana teweiei anuketa nenesiyai."†

²⁸ Eatu si nufata si bwaduwa, "Tuveka yo, ava ku bwaduwiya o venemokena, eatu anuketa sonama sifunei fiyagenagena kasi kawamusumusu i fekuwa, si kanikaniya."

²⁹ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Yami bwadunama dewadewana na fasinei kwa nai yami ketai, eatu kanunu goyona o natumi gumayogu naki i gionoviya."

³⁰ Tovanama si kikinomana numai, natusi si kitia i matamataveya kana kiviyai eketa si sanamaniya vitana kanunu goyona naki natusi i gionoviya.

Yeisu Namoḡa Taniyana Kweuna Yota Meyana Danuna

I Gidewadewiya

³¹ Yeisu fafani Taya i teweiya eketa i vaonota Saidoni sinefounei. Eketa i niya Ganini tobuwai Dekafonisi yana fafani sinesiyai.

³² Nokomai namoḡa tamokaḡa taniyana kweuna yota meyana danuna si nemiiya. Eketa Yeisu si vikokona-sineganiganiyya be nimana ita teniya tofwanei be ita dewadewa.

³³ Namoḡanama i oviya eketa kasi nuwa si niya si misinikafasina eketa namoḡanama taniyanei nimatafwana i katukanasunisiya, muniyai yo i nufuniya eketa meyana i gisikoniya.

³⁴ Eyo i kitavaneya abamai, yawasina i tuniya eketa namoḡanama nenei i bwaduwa, "Efata!" Kana givina o "I kagegeu!"

³⁵ Tovanama nenei namoḡa taniyana i kanabuya yota meyana i savivina keta i nusifufudewadewa.

* ^{7:15} Tunisi viginiwa manatuwaisi nenesiyai o kana nukisi 16 si nunatuya. "Taki na taniyami maise avana a iyavimiya kwana nowaniya." † ^{7:27} Fiyagenagena bwadusobusobu nofe sinenei o Diu fyaosi. Si vivinuwadadana vitana tasike dewadewamokesi yo yauyauna namoisi. Na fasinei tamo tova namoḡasima si weniwenesiya anuketa.

³⁶ Yeisu i sawasawatanisiya be muka tamo aitevana sina iyavei aviyavana i kikinomana fasinei. Eatu namoغا yagwanisi nenesiyai si nusifufuwe-dadaniya.

³⁷ Tovanama namoغا biga noko si nowaniya, si sabanutuغا eketa si bwaduwa, "Iba matata-funa i saviviniсия o dewadewana. Namоѓа taniyasi kweusi i gigidewidewisiya keta si nowanowana, yota meyasi danusi i gigidewidewisiya keta si nunusifufu."

8

Yeisu 4,000 Namоѓа I Vikanisiya Madiu 15:32-38

¹ Noko tovanama nenei namoѓа yagwanisi yota si yokowa. Sabu kabwaga muka, na fasinei Yeisu kana tomuniyeina i wenevakukusisiya eketa i iyavisiya i bwaduwa,

² "Namоѓа a kitasineganiganisiya uguna kasi kabwaga muka, eatu kuyadayada tonusi naki ka fakwafakwa.

³ Taki na vitanonisi ana teweisiya be sina niya yasi numai ketai sina sasana. Yota tunisi kedawanauwai si nemiya."

⁴ Kana tomuniyeina si nufata si bwaduwa, "Nofe o wanakikavai, keta namaо kabwaga tana vai yo namoѓа tana vikanisi?"

⁵ Keta Yeisu i nutoninuvenuveisiya i bwaduwa, "Aviyesi maneka nenemiyai?"

Si bwaduwa, "Naki 7moka."

⁶ Yeisu namoѓа i iyavisiya keta fwayafwayai si fakwasiotoga. Maneka 7 i visiya, Guyau nenei i viagigikuwa eketa maneka i gisinesiniya. Kana tomuniyeina i venisiya eketa namoѓа nenesiyai si vitukuwa.

⁷ Yota iyavisiya tonusi musumususi tomuniyeina nenesiyai i visiya, Guyau nenei i viagigikuwa eyo i iyavisiya keta namoѓа nenesiyai sina vitukuwa.

⁸ Namоѓа matatafusi si kasiyuwa venemokena eatu yota gisinesine yagwanina i tufowa. Munifotai tomuniyeina feyawa 7 si vimasiya gisinesinesima nenesiyai.

⁹ Namоѓа kasi yagwana 4,000 maise Yeisu i vikanisiya, muniyai yo i visimeisiya si niya yasi menanai.

Fanasi Guyau Nenei Kiyakiyaya Fasinei Si Vikokoniya Madiu 12:38-42, 15:39-16:4

¹⁰ Muka mwanenena Yeisu kana tomuniyeina nukusi wakai si toga eketa si niya Danumanuta kawakawana nenei.

¹¹ Fanasi tunisi si nemiya keta si vibutuwa Yeisu nukusi si vikawabwadubwaduwa be Yeisu sina anuvanuviya, na fasinei si vikokoniya be tamo kiyakiyaya abamei ita visawavenisiya.

¹² Yeisu yawasina i tununoviya keta i iyavisiya i bwaduwa, "Ava fasinei yo kwami nofe tovasima kasi namoѓа kiyakiyaya fasinei kwa vivikokona Guyau nenei? A iyayavimiya venemokena, muka tamo kiyakiyaya ana visawaveneimi."

Fanasi Keta Enoda Yasi Nutuva Madiu 16:5-12

¹³ Eketa Yeisu Fanasi i venumakanovisiya eatu i toga-savaviniya wakai keta kana tomuniyeina nukusi si tamana Ganini tobu fafaninei.

¹⁴ Tomuniyeina nuwatasi iunuwa eketa muka tamo maneka sita niyei, eatu naki tamaoѓа moka waka sinenei.

¹⁵ Yeisu i bwaduwa, "Matami i nakata ebe muka Fanasi eketa Enoda yasi nutuvai sina vikonaimi."

¹⁶ Tomuniyeina tututausiga si vikanusifufuwa yana bwadunama fasinei keta si bwaduwa, "Muka tamo maneka tata nemiyei na uguna nutuva fasinei i bwadubwaduwa."

¹⁷ Yasi vikanusifufuwanama Yeisu naki i sanamaniya eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Ava fasinei kwa bwadubwadu vitana muka tamo maneka nememiyai! O yawane muka kwata kitanisaѓai or kwata nuwatasanamanie! Kwami gewa katekatemi guasi."

¹⁸⁻¹⁹ Na matami atu muka kwata kitakitadewadewa eketa na taniyami atu muka kwata nowanowanadewadewa! Kwana tukuya tovanama maneka 5 a gisinesiniya namoѓа 5,000 fasisiyai, aviyesi tufotufo feyawa?"

Si bwaduwa, "Feyawa 12 si tufowa."

²⁰ "Eatu maneka 7 a gisinesiniya namoѓа 4,000 fasisiyai, nao aviyesi feyawa tufotufo kwa vimaѓaisi."

Si bwaduwa, "Feyawa 7."

²¹ Eketa i bwaduwa, "O atu yawane muka kwata nuwatasanamanie?"

Menana Betisaida Nenei Yeisu Tomatagoyo I Gidewadewiya

²² Tovanama si kikinomana menana Betisaida nenei, nokomai namōga tunisi tomatagoyo tamokāga si nemiiya eketa Yeisu si kamanemaniya ita givikaviniya be ita dewadewa.

²³ Eketa tomatagoyo nimanei i givikaviniya eketa i kikinomaniya menana kukwauna. Matana i nufunatanisiya eketa nimana i dawana tofwanei eatu i iyaviya i bwaduwa, “Tamo aviyavana ku kitakitiya?”

²⁴ Matana i kabwasasiya eketa i bwaduwa, “Ika, namōga a kitikitisiya eatu vitana kai sita ninidadana.”

²⁵ Yota Yeisu nimana i tene-savaviniya namōga matanei. Matana i katototuya eketa iba matatafuna i kitadewidewisiya.

²⁶ Eketa Yeisu i bwaduwa, “Muka kuna makavineu menanai, naki dawaniniina kuna niya ya numai.”

Fita Yana Bwadukikinomana Togifafafana Gigibokeinana Fasinei

Madiu 16:13-20, Nuke 9:18-21

²⁷ Yeisu kana tomuniyeina nukusi si niya menana Sisaniya Finifai niniunei keta si niniya atu ke'ta tofwanei i nutoniisiya i bwaduwa, “Namaise namōga si bwadubwadu fasikuwai, Iyau aitevana?”

²⁸ Eketa si nufata si bwaduwa, “Tunisi namōga si bwadubwadu avage kwāga o Yoni To-givibutabuta, eatu tunisi o si bwadu avage Inaitiya. Eatu tunisi o si bwadubwadu kwāga tamo Guyau yana tomatakawa.”

²⁹ Eketa i nutoninuvenuveisiya i bwaduwa, “Eatu kwami o namaise kwata bwadu fasikuwai?”

Eketa Fita i nufata i bwaduwa, “Kwaga o Togifafafana Gigibokeinau.”

³⁰ Eatu Yeisu tauna i viketofotisiya ebe muka wakakana sina sai tanake aitevana.

Yeisu Yana Mate I Bwaduviōgoniya

Madiu 16:21-23, Nuke 9:22

³¹ Eketa Yeisu i vibutuwa tomuniyeina i gisawakedanisiya aviyavana yawane ina kikinomana tauna nenei. I iyavisya i bwaduwa, “Namoga Natuna yawane ina kuavavana iba yagwanina nenesiyai. Tokawakawa be tovibwanaose nakanakasisi keta yota visime kana tovisawavena sina utuvifwayafwaiya. Nifanifaina sina nuvimiatiya eatu kuyadayada tonusi muninei mateyai ina misini-savaviniya.”

³² Tovanama nofemaise i givimayetamokiya nenesiyai, Fita Yeisu i oviya i niya kuniniusi eketa i dageya.

³³ Atu Yeisu i sāgaviniya kana tomuniyeina i toneisiya eketa Fita i dageya i bwaduwa, “Seitan, ku nai sasane! Ya vinuwadadana muka Guyau yana vinuwadadana maise, eatu maise namōga.”

Vitomuniyeina Kana Ketaketa

Madiu 16:24-28, Nuke 9:23-27

³⁴ Yeisu sabu i wenevakukusisiya kana tomuniyeina nukusi eketa i nusifufuwisiya i bwaduwa, “Taki kwāga aitevana nuwanuwau be kuna mumiikuwa, ya nuwanuwa kuna tenemuniukwanisiya eatu taūgu ka ogonāganaga kuna uniya keta kuna mumiikuwa.*

³⁵ Taki kwāga aitevana nuwanuwau yawasiu kuna gifafafaniya, nao kuna niteweiya. Eatu taki fasikuwai keta yota biga dewadewana fasinei yawasiu kuna niteweiya, nao kuna gifafafaniya.

³⁶ Taki aitevana tamo fwayafwaya kana matatafu kana kaikaiwabu ina viya eatu yawasi muka, nao ava tamo kana dewadewana?

³⁷ Na fasinei taki namōga yawasina venemokena ina niteweiya, muka kana fata be tamo avana nenei ina fatali be yo ina visavavinei.

³⁸ Nofe tovasima kasi namōga o tokudo keta tofufunakaokaōgo maise eketa taki aitevana ina sinemumuwiwa maise yota yaku bwadu ina sinemumuwiwa nofe namoisima yasi tovai, yawane Namoga Natuna yota ina sinemumuwiya tovanama ina makaviniya fwayafwayai amana yana kaiwabu keta yota kana kaetōga taftafusi abamei nukusi.”

9

¹ Yeisu i iyavisya i bwaduwa, “A iyaiyavimiya venemokena, namōga tunimi nofemai kwa misimisiya Guyau yana kafa visime ina nemiya na yana fiwana kwana mikikitija muniyai yo kwana mateyai.”

8:28 Maka 6:14,15, Nuke 9:7,8

8:29 Yoni 6:68,69

*

8:34 Nofe bwadusobusobu kana givina Yeisu kana tomuniyeina

sina katuvia tamo kafa sinemumu o kuavavana sina viya na fasinei si munimunifiya. Muka ita bwadubwadu vitana kana tomuniyeina sina mate ogonāganagai maise tanake. (Madiu 10:38, Nuke 14:27)

8:35 Madiu 10:39, Nuke 17:33, Yoni 12:25

*Yeisu I Dawanavinavina**Madiu 17:1-13, Nuke 9:28-36*

² Kuyadayada 6 muninei Yeisu kasi tonuğa, Fita, Yemesa yota Yoni i ovisiya eketa tasikeğä si vaneya koya etanei. Nokomai tututausi matasiyai si kitiya Yeisu i dawanavinavina.

³ Kana nuya si kwaya eketa si nukawanamanamanina. Muka tamo aitevana fwayafwayai kana fata ina gonaisi nokomaise.

⁴ Munifotai Inaitiya keta Mosesi si kenokikinomana keta Yeisu nukusi si nusifufuwa.

⁵ Fita i bwaduwa, "Tovisawavenena, naki dewadewamokena kima nukusi nofemai eketa vada tonusi kana yonisiya, tamokağı kwağı fasiweu, tamokağı Mosesi eketa tamo o Inaitiya."

⁶ Fita bwaduna i bauviya uğuna kasi tonu si matutamoka, na fasinei nofemaise i bwaduwa.

⁷ Munifotai busibusi i nemiya i kabwanisiya eketa busibusi sinenei Guyau fonana i kikinomana i bwaduwa, "Natuku nofe a nuwagabubuviya, fonana kwana nowaniya."

⁸ Tomuniyeina si kitadadana eatu muka tamo aitevana sita kitai naki Yeisu kana kisina si kitiya.

⁹ Tovanama koyai si sobunemiya, i viketofotisiya be muka tamo aitevana sina iyavei avana si kitiya kana nivaniva Namoga Natuna mateyai ina misini-savaviniya.

¹⁰ Yana sawatana si muniyi, atu tututausığa si vibutuwa si vivikanunusifufuwa, "Ava nofe misini-savavineina mateyai kana nuwanuwa?"

¹¹ Eketa Yeisu si nutoniyya si bwaduwa, "Ava fasinei yo visime kana tovisawavenena si bwadubwadu Inaitiya ina mikinemai muniyiyo Togifafafana Gigibokeinana ina nemiya?"

¹² I nufata i bwaduwa, "Inaitiya ina mikinemiyabe iba matatafunina ina omanafufuniya. Eatu Guyau fonakituna yota i bwadubwaduwa vitana Namoga Natuna o ina kuavana nakasina eketa namoga sına utuvifwayafwaiya.

¹³ A iyayivimiya venemokena, Inaitiya naki i nemiya atu namoga si fufunakaokaogowa nenei. Naki maise Guyau fonakituna i bwaduviogonya."*

*Yeisu Kanunu Goyona I Nukakiya**Gwadimonamona Namoga Nenei**Madiu 17:14-21, Nuke 9:37-43a*

¹⁴ Tovanama si savavinisiya tomuniyeina tunisi nenesiyai, si kitisyi visime kana tovisawavenena nukusi si vivikawabwadubwaduwa namoga yagwanisiyai.

¹⁵ Tovanama sabuveka Yeisu si kitiya si sabanatuğga eketa si venufotefotiya.

¹⁶ I nutoniisiya i bwaduwa, "Avamasi kwa oovigwavigwaegei?"

¹⁷ Namoga tamokağı sabuveka sinesiyai i bwaduwa, "Tovisawavenena, kanunu goyona natuku i nuwafiya eketa muka ita nunusifufu, na fasinei a nemiiya nenewe be kuna givibwiniya.

¹⁸ Tovanama kanunu goyona i gigivikaviniya, na kawatefutefunina i tuğatugaiya fwayafwayai. Niğona i kikitinanavikavikavina keta i fatofatokiya. Ka tomuniyeina a vikokonisiya be kanunu goyona sita nukakiya atu si vibaiwayosa."

¹⁹ Yeisu i nufata i bwaduwa, "Kwami namoga avi tovai masi kwana vitumağaneiku! Nukusi tana faktwakaoğ? Ana kunuwanekaoğweimi? Gwadimonamona kwa nemiei nenekuwai."

²⁰ Eketa gwadimonamona si nemiiya Yeisu nenei. Tovanama kanunu goyona Yeisu i kitija, gwadimonamona i nikuniya fifiwanina eketa i fekuwa fwayafwayai. Keta i vikenobwatabwataviniya na kawatefutefunina.

²¹ Yeisu gwadimonamona amana i nutoniyya i bwaduwa, "Namaise kana nubwayou nofemaise i fufufuna?"

Amana i nufata i bwaduwa, "Fwefweyanei i vibutuwa.

²² Kanunu goyona nuwanuwana be ina nuvimatya na fasinei tamo tova i tuğatugaiya kikanakanatai yota ukowai. Taki ka fata maise, kuta sineganiganikiya be kuta ovitikitika."

²³ Yeisu i iyaviya i bwaduwa, "Ava uğuna yo ku iyayiveku taki kaku fata maise? Tanake aitevana Guyau ina vitumağaniya, Guyau iba matatafunina ina fufunisiya fasinei."

²⁴ Muka mwanenena eatu muka nakasina, ku oviviteku be ku givinakasiya."

²⁵ Eatu Yeisu i kitisiya sabu si yokoyokwiya eketa kanunu goyona i visimeya i bwaduwa, "Taniyakweu keta meyadanu kana kanunu goyona, a vivisimeiwa namoga kuna teweiya keta muka yota kuna kanasuna-savavineu."

²⁶ Kanunu goyona i tatakwayana eketa gwadimonamona i nikuniya fifiwanina keta i gionoviya. Gwadimonamonamokena kana fusa vitana namoga matemateria, eketa namoga yagwanisi nokomai si bwaduwa, "Naki i mateyal!"

²⁷ Eatu Yeisu nimanei i ova i sinanakasiya eketa gwadimonamona i otowamisiniya.

²⁸ Muninei Yeisu i kanasuna numai eketa kana kisina nenei kana tomuniyeina si nutoninuvevneiya si bwaduwa, "Ava uguna muka kama fata kanunu goyona kata nukakiya?"

²⁹ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Naki kawanunukuga nenei kana fata nofe kanunusima goyosi tana nukakiya."

Yeisu I Bwadu-savavini Yana Mate Fasinei

Madiu 17:22-23, Nuke 9:43b-45

³⁰ Yeisu tomuniyeina nukusi noko kabağanama si teweiya eketa si vaonota Ganiniyei. Yeisu muka nuwanuwana tamo aitevana ina sanamanei tanake namai,

³¹ be vitana nuwanuwana simo yana tova matanubwayouna ita viya be kana tomuniyeina nenesiyai ita visawenisiya. I iyavisiya i bwaduwa, "Namoña Natuna sina wihaftufuniya keta nifanifaina nimasiyai sina teniya keta sina nuvimatiya, eatu kuyadayada tonusi muninei mateyai ina misini-savaviniya."

³² Nofemaise i nusifufuvisiya eatu muka nuwatasi ita mayesiya, si matuta eketa yana bwadunama fasinei muka sita nutonikuyekuye.

Tomuniyeina Si Vikawabwadubwaduwa

Aitevana Nakatamokena Fasinei

Madiu 18:1-5, Nuke 9:46-48

³³ Si kikinomana menana Kafenaumi nenei keta numa tamokağ sinenei si kanasuna eyo Yeisu i nutoninuvevniyiwa i bwaduwa, "Avamasi ketai kwa vikanusifufuwei?"

³⁴ Atu matatafusi si manava uguna ketai si vikawabwadubwaduwa aitevana sinesiyai nakatamokena.

³⁵ I fakwasiotoga eyo yana tonowana kasi 12 i wenisiya si nemiya eketa i bwaduwa, "Taki aitevana nuwanuwana ina viketanuna nao tauna ina tenemuniukwaniya eketa ina vitovikaetoga namoga matatafusi fasisiyai."

³⁶ Gwadimonamona i viya kasi kawasasai i vimisiniya eyo i nutaviya eketa i iyavisiya i bwaduwa,

³⁷ "Taki aitevana tamo nofe gwadimonamonanama maise ina katuviya kaku wawai, nao ina katuvikuwa. Yota aitevana ina katuvikuwa nao muka Iyuuga ita katukatuvaika eatu yota kaku tovininita i katukatuviya."

*Taki Aitevana Muka Ita Vinifaineita,
Tanake O Kita Kata Sabu*

Nuke 9:49-50

³⁸ Yoni Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, "Tovisawavenena, namoga ka kitia kanunu goyosi i nunukakiya ka wawai. Atu tanake o muka kata sabu, na fasinei ka iyavisiya be ina onoviya."

³⁹ Atu Yeisu i bwaduwa, "Muka kwana sawatanai uguna muka kana fata be tamo aitevana kaku wawai iba fifiwanina ina savivinei eatu kakimokimokima tu yota iba goyosi ina bwaduweisi fasikuwai.

⁴⁰ Taki aitevana muka ina vinifaineita nao tana kata sabu.

⁴¹ A iyaiyavimiya venemokena, taki aitevana ukowa ina venimiya uguna kwami kaku tomuniyeina, nao naki maisemoka fatana ina nisaiya."

Vimatasyasaya Fasinei

Madiu 18:6-9, Nuke 17:1-2

⁴² I tenesaviya i bwaduwa, "Nofe fiyagenagenasima kaku tovitumağana, eatu taki aitevana go'yonu nenei ina weifikusiya, nao Guyau vimatadawana nakatamokena ina veniya. Muka maise gabana nakasina kayonei sina nusifwiya yo gibowai sina vigamomoniya.

⁴³ Taki nimau go'yonu nenei ina teniya, nao ku dabateweyei. Kana nufota be nima fafariuğ a nenei kuna kanasuna yawasivağata nenei muniysiyo nimau nuwesi nukusi kuna kanasuna kikanakanata muka yana kweunuwanuva kana kabağai.[†]

9:34 Nuke 22:24 9:35 Madiu 20:26,27, 23:11, Maka 10:43,44, Nuke 22:26 9:37 Madiu 10:40, Nuke 10:16, Yoni 13:20 9:40 Madiu 12:30, Nuke 11:23 9:41 Madiu 10:42 9:43 Madiu 5:30 † 9:43 Tunisi viginiyi nenesiyai o kana nukisi 44 si nunatuya. *Noko kabağanama nenei, 'Mwatamwata muka simo yasi matenuvanuva namoga si kanikanisiya, yota kai kanakanata muka yana kafa kweu.'*

⁴⁵ Taki kaeu go'yona nenei ina teniwa, nao ku dabateweyei. Kana nufota be kae fafaniuga neneikuna kanasuna yawasivagata neneimuniyai yo kaeu nuwesi nukusi sina tewesobuwia kabaganama nenei.[‡]

⁴⁷ Taki matau go'yona nenei ina teniwa, nao ku mwamwateweyei. Kana nufota be mata fafana tamokaga nenei kuna kanasuna Guyau yana kafa visime nenei muniyai yo matau nuwesi nukusi sina tewesobuwia kabaganama nenei.

⁴⁸ Noko kabaganama nenei, 'Mwatamwata muka simo yasi matenuvanuva namoga si kanikanisiya, yota kai kanakanata muka yana kafa kweu.'

⁴⁹ Kaku tomuniyeina matatafusi dauna sina nisaisiya kikanakanata maise, eatu mwav-inana o Guyau ina givieyaeisia.

⁵⁰ Gibo o iba dewadewana, atu tovanama kana onaona ina kakaviya, nao namaise tana nuvionaona-savavinei. Kwana fufuna maise kabwaga na gibona ina tava. Kwana fakwa na yami viyao."

10

Yeisu I Givisawakedana Visobu Fasinei

Madiu 19:1-12, Nuke 16:18

¹ Yeisu kabaga noko i teweiya eatu i niya kawakawana Yudiya nenei eketa i tamana ukowa Yonidani fafaninei. Sabuveka si nemi-savavinisiya nenei eketa naki kana iduwa maise ina vibutuwa nenesiyai i gisawakedana.

² Fanasi tunisi nuwanuwasi be Yeisu sina anuwanuviya na fasinei si nemiya nenei eketa si nutoninuvenuveiya si bwaduwa, "Namaise, yata visime namoga i sawateweiya be kawana ina visobuwiya o muka?"

³ Eketa i nufata i bwaduwa, "Atu Moses visime i venimiya o namaise i bwadu?"

⁴ Eketa si iyaviya si bwaduwa, "Moses yana visime o namoga i sawateweiya ebe visobu kana nufunufu ina viginiwiya eketa kawana ina veniya, muniyai yo gumayogu ina teweiya ina niya."

⁵ Atu Yeisu i nufata keta i iyavisiya i bwaduwa, "Katekatem i yasi gua fasinei Moses visime nofe i viginiwiya fasimiyai.

⁶ Eatu kwana tukuya kafa viuguwai tovanama Guyau i kifufunavauvauwa, 'Namoغا keta gumayogu i fufunisya.'

⁷ Na fasinei namoga amana keta ayona ina teweisiya eatu kawana nukusi sina saviya tamo nenei,

⁸ eketa kasi nuwa sina vitamokaغا. Eketa muka nuwesi eatu naki tamokaغا.

⁹ Na fasinei keta avana Guyau i viketosaviya muka tamo aitevana ina nutakai."

¹⁰ Tovanama si makavinisiya numai, Yeisu kana tomuniyeina si nutoninuvenuve-savaviniya nofe ibanama fasinei.

¹¹ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Taki namoga kawana ina visobuviya eatu tamo gumayogu ina vikawaniya nao naki i kudowa kawana nenei.

¹² Maise yota taki gumayogu kawana ina visobuviya, eatu tamo namoga ina vikawaniya nao naki i kudowa."

Yeisu Fiyagenagena I Sawanuwagabubuwisiya

Madiu 19:13-15, Nuke 18:15-17

¹³ Tunisi namoga fiyagenagena si nemisiya Yeisu nenei ebe nimana ina dawana nenesiyai. Eatu kana tomuniyeina fiyagenagena amamas i keta ayoayosi si dageisiya ebe muka Yeisu sina visinamatamanei.

¹⁴ Tovanama Yeisu i kitia avana i kikinomana, i nuwagoyowa eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Fiyagenagena kwana gionoviya sina nemiya nenekuwai. Muka kwana sawatanaisi. Uguna Guyau yana kafa visime o tasike aviyaonana maisemoka fiyagenagena nofe.

¹⁵ A iyaiyavimiya venemokena, taki aitevana Guyau yana kafa visime muka tamo ina katuvai maise gwadimonamona, muka kana fata ina kanasuna Guyau yana kafa visime nenei."

¹⁶ Fiyagenagena i nutavisiya kavaunei eketa nimana i dawana debabousiyai, eketa i sawanuwagabubuwisiya.

Namoغا Tufunakasina Kaikaiwabuna Yeisu

I Nutoninuvenuveiya Yawasivagata Fasinei

Madiu 19:16-30, Nuke 18:30

[‡] **9:45** Tunisi viginiwiya nenesiyai o kana nukusi 46 si nunatuya. *Noko kabaganama nenei, 'Mwatamwata muka simo yasi matenuvanuva namoga si kanikanisiya, yota kai kanakanata muka yana kafa kweu.'* **9:47** Madiu 5:29 **9:48** Aiseya 66:24 **9:50** Madiu 5:13, Nuke 14:34,35 **10:4** Visime Nuvinavina 24:1-4, Madiu 5:31 **10:6** Kabikona 1:27, 5:2

10:7 Kabikona 2:24 **10:11** Madiu 5:32, 1 Kononita 7:10,11 **10:15** Madiu 18:3

¹⁷ Yeisu i noğokawawa keta yana ketai i niniya, eatu namoğa tamokağa i dibwana i niya kae-tutuna i viketogunisiya eketa i nutoninuvenuveiya i bwaduwa, "Tovisawavenena dewadewau, aviyavana ana fufuniya be yawasivağata ana nisağai?"

¹⁸ Eketa Yeisu i iyaviya i bwaduwa, "Ava uğuna yo ku visawa-dewadewaiku? Naki Guyauğā kana kisimokena dewadewana.

¹⁹ Kwağā naki ku sanamaniya Guyau yana visime. 'Muka kuna nuvimate, muka kuna kudo, muka kuna gikuma, muka kuna meyanono tamo aitevana nenei, muka yasi nogongo-gomekeyai kuna nonoisi, yota amau keta ayou kuna vifotuwisiya.'

²⁰ Eatu namoğanama i bwaduwa, "Tovisawavenena, kabegokuwai kana nivaniva kimoki visimesima matatafunu a muniye-koğosiya."

²¹ Yeisu i kitanuwagabubuviya keta i iyaviya i bwaduwa, "Iba tamokağamoka yawane muka kuta fufuniya. Kuna makaviniwa ya nogonogo matatafunu kuna vikimwaneysiya eyo gabanina goyogoyo kuna venisiya, eketa Guyau kaikaiwabu abamai ina veniwa. Eyo kuna nemiya kuna muniikuwa."

²² Namoğanama o kaikaiwabuna eketa tovanamanofemaise bwadubwadunama i nowaniya, tafakaina i kanawenonowa eketa i misinya na nuwatadaunina i niya.

²³ Yeisu i kitadadana eketa kana tomuniyeina i iyavisiya i bwaduwa, "Aviyaonana kaikai-wabusi nao yasi kanasuna Guyau yana kafa visime nenei daunamokena."

²⁴ Yana bwadununa fasinei kana tomuniyeina si mayağā eketa i iyave-savaviniya i bwaduwa, "Natunatuku, Guyau yana kafa visime kana kanasuna daunamokena."

²⁵ Yomuyomu nakasina kameni o muka kana fata aima matana ina kanasunei. Naki maisemoka namoğa kaikaiwabuna o muka kana fata Guyau yana kafa visime ina kanasunei."

²⁶ Kawasi i yaowa keta tututausiğā nenesiyai si vikanunutoniya si bwaduwa, "Taki nanemaise nao aitevana gifafafana ina nisağai?"

²⁷ Yeisu i toneisiya keta i bwaduwa, "Namoğa muka kasi fata be tututausi sina gifafafaneisi. Naki Guyauğā kana fata, uğuna iba matatafunu Guyau nenei meyameyanina."

²⁸ Eketa Fita i iyaviya i bwaduwa, "Ku nowaniya, atu kima namaise? Yama nogonogo matatafunu naki ka venuteweisiya munikiyai eatu ka munimuniwa."

²⁹ Yeisu i bwaduwa, "A iyaiyavimiya venemokena, taki aitevana yana numa be unauna-nana, nounouna, ayona, amana, natunatuna eketa yana baguna ina venuteweisiya eatu ina muniikuwa be biga dewadewana ina yauniya fasikuwal,

³⁰ nao fatana nakasina Guyau ina vifofo 100 na kana vifofo keta ina veniya nofe tovanama. Yana numa be unaunana keta nounouna yota ayoayona be natunatuna eketa yana baguna ina nisaşiya keta yota namoğa sira givikuvavaniya, eatu tova i nenemiya nenei yawsivağata ina nisaşa.

³¹ Atu yagwanisi aviyaonana nofe tova si viviketanuna nao sina vimunifota keta yagwanisi nofe tova si vivimunifota nao sina viketanuna."

Yeisu Yana Bwadu Kana Vitonu Yana Mate Fasinei

Madiu 20:17-19, Nuke 18:31-33

³² Yeisu ke'ta i nuniya eketa kana tomuniyeina nukusi si vanevanya Yenusanema, kana tomuniyeina o si wagavana yota namoğa tunisi si munimuniya o si matuta. Yana tonowana kasi 12 i katuvisiya eketa i vibutuwa i nusifufuwisiya iba matatafunu yawane ina kikinomana nenei fasinei.

³³ Yeisu i bwaduwa, "Kwa nowaniya, nofe naki ta niniya Yenusanema eketa nokomai tamo aitevana Namoğa Natuna ina katuteweiya tovibwanaose nakanakasisi eketa visime kana tovisawavenena nenesiyai. Sina sawavimatiya eketa Kani Kwauna nimasiyai sina teniya.

³⁴ Sina sawaviniya yota sina nufutaninya. Sina nafanafasıya eketa sina nuvimatıya. Atu kuyadayada tonusı muninei mateyai ina misini-savaviniya."

Yemesa Keta Yoni Yasi Vikokona

Madiu 20:20-28

³⁵ Tamo tova nenei Sebedi natunatuna Yemesa keta Yoni si nemiya Yeisu nenei eketa si bwaduwa, "Tovisawavenena, aviyavana kata vikokoniwa nuwanuwaki kuta fufuniya fasiliyai."

³⁶ Eketa i nutoninuvenuveisiya i bwaduwa, "Avana nuwanuwami ata fufuniya fasimiyai?"

³⁷ Eketa si bwaduwa, "Tovanama ka kwabudoga na kana kaiwabu nenei kuna nuvitogā kuta sawateweikiya be nukusi tata nuvitogā. Tamo kikikataiweu eatu tamo o kikimawaweu."

³⁸ Atu Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Muka kwata sanamanei ava fasinei kwa vivikokoneiku. Ku-vavana owana ana yumiya, kami fata maise yota kwana yumiya? O kami fata givibutabuta kwana viya maise sina givibutibutikuwa?”

³⁹ Si iyaviva si bwaduwa, “Kama fata.”

Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Owanama ana yuwiya nenei kwana yuwa, yota sina givibutibutikuwa maisemoka yota sina givibutibutimiya.

⁴⁰ Eatu muka kaku sawateweyeina ebe ana gibokeisi aviyaonana kukikikataiku o kukiki-mawaku sina nuvitoga. Guyau noko kivisima i gidewidewisiya aviyaonana naki i gibokisiya fasisiyai.”

⁴¹ Tovanama tonowana kasi 10 si nowaniya Yemesa eketa Yoni yasi vikokona Yeisu nenei si kayokuga nenesiyai.

⁴² Yeisu yana tonowana matatafusi i wenevakukusisa eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Kwami naki kwa sanamania. Aviyaonana Kani Kwauna kasi tovisime nuwanuwasi be yasi namon-amoga sina vivisimeysi, keta yota yasi namoga nakanakasisi visime daudaunisi nenesiyai si viviketanunisiya.

⁴³ Atu kwami o muka noko ketaketanama nenei kwana fufuna. Taki aitevana tamo sinemiyai nuwanuwana ina vikainakata, nao ina vitovikaetoga fasimiyai.

⁴⁴ Taki sinemiyai aitevana tamo nuwanuwana ina viketanuna, nao tanake ina vitovikaetoga matatafumi fasimiyai.

⁴⁵ Maisemoka Namoga Natuna muka ita nemai ebe namoga sina vikaetoei, eatu i nemiya be namoga ina vikaetosiya eketa tauna yana nuwanuwai yawasina ina kaveneniya be namoga yagwarisi ina tutuvisobusuya.”

Yeisu Batimiyosi Matana I Gidewidewisiya

Madiu 20:29-34, Nuke 18:35-43

⁴⁶ Yeisu kana tomuniyeina nukusi si kikinomana Yeniko eketa tovanama noko menaninama si teweia, namoga sagisagigi si muniisiya. Namoga tomatagoyo kana wava Batimiyosi, Timiyosi natuna, ke'ta kafakainei i nuvitoga atu gabana fasinei i vivikokona.

⁴⁷ Tovanama i nowaniya namoga si bwaduwa Yeisu tene Nasaneti i niniya eketa i bwauwa i bwaduwa, “Yeisu, Deividia natuna, kuta kitasingeganiganikuwa.”

⁴⁸ Namoga yagwanisi si dageiya keta si iyaviva be ina kanoviya.

Eatu i tenegwaeiya kayona nakasinei i bwaubwauwa, “Yeisu, Deividia natuna, kuta kitasingeganiganikuwa.”

⁴⁹ Yeisu i nigwana eketa i bwaduwa, “Kwa iyavei be i nemai nofemai.”

Eketa tomatagoyo si weniya si bwaduwa, “Katekateu i vatu be ku otowamisini! Yeisu i weneweniwa.”

⁵⁰ Batimiyosi kana kwame i nukasibibiya eatu i venuotowamisiniya eketa i nemiya Yeisu nenei.

⁵¹ Yeisu i iyaviva i bwaduwa, “Ava ya nuwanuwa ata fufuniya fasiweu?”

Eketa tomatagoyo i nufata i bwaduwa, “Tovisawavenena, nuwanuwaku ana toneya.”

⁵² Yeisu i iyaviva i bwaduwa, “Ku nai, ya vituma'gana i givibwiniwa.” Muka mwanenena atu matana si kabwasasa eketa i vibutuwa Yeisu i muniuya ketai.

11

Yeisu I Kanasuna Yenusanema

Madiu 21:1-11, Nuke 19:28-40, Yoni 12:12-19

¹ Tovanama Yeisu kana tomuniyeina nukusi Yenusanema si vevenukitekiya, si nemiya menana Betifegi keta Bedani nenesiyai koya Onive nenei. Yeisu kana tomuniyeina nasi nuwa i visimeysi keta si venuviketanuna.

² I iyavisiya i bwaduwa, “Kwana niya menana kutafakaita. Tovanama kwana kikinomana nokomai, kwana nisaiya doniki mwanavauna si nusikwaniya muka tamo aitevana ita toga-nuvanuvi. Kwana giyauya eketa kwana nemiiya.

³ Taki aitevana ina bwaduwa, ‘Ava uguna kwa gigiyauya?’ Nao kwana iyaviva kwana bwaduwa, ‘Tuveka nuwanuwana fasinei, eyo ina venuviyewiya nofemai.’”

⁴ Tonowana kasi nuwa si kanasuna menana sinenei, eketa doniki mwanavauna si kitiya ketai i misimisiniya nunusikwanina numa kana ketakawana niniunei. Tovanama si gigiyauya,

⁵ namoga tunisi niniunei si misimisiniya si nutoninuveviseya si bwaduwa, “Ava fasinei yo doniki mwanavauna kwa gigiyauya?”

⁶ Eatū namoḡa nenesiyai si nufata naki maisemoka Yeisu i iyavisiya, na uḡuna si sawateweisiya.

⁷ Tovanama doniki mwanavauna si nemiiya Yeisu nenei, kasi kwame si tewevanevaneina doniki kwaunee eketa i toḡatakutakunisiya.

⁸ Namoḡa yagwanisi kasi kwame ketai si kiyavena eatū tunisi o kai naḡanisi na dadasi si nuonota eketa si kiyavena.

⁹ Eketa namoḡa si viketanuna kunauna yota muni si fotiya, si vibutuwa si bwaubwauwa,

*“Osana!”**

Tuveka kana wavai i nenemiya tana daviya.

¹⁰ *Tana daviya waḡata Deivida natuna tanake i nenemiya ina visimeita,
Osana etanemokenei abamai!”*

¹¹ Yeisu i kanasuna Yenusanema eketa i niya Numa Kodukodu nenei. Iba matatafuna i dadaniya eatū naki i vinavinavimoka, na fasinei yana tonowana kasi 12 nukusi si kikinomana eketa si niya Bedani.

*Yeisu Kai Nugweda I Ituya
Madiu 21:18-19*

¹² Kuyadayada venuwanee Yeisu kana tomuniyeina nukusi tovanama Bedani si teweiya, Yeisu vitanona i kanasiya.

¹³ Kedawanauwai kai nugweda i vidada i kitia eketa i niya vitana tamo uwana ina nisaiya, eatū kainama o muka kana tutuya ebe ina viuwa na fasinei dadanaḡa i kitia.

¹⁴ Eketa Yeisu kai i iyaviva i bwaduwa, “Mukamokena tamo aitevana uwau nenei ina kasasavinei.” Eketa bwadunama kana tomuniyeina si nowaniya.

*Yeisu Numa Kodukodu I Givieyaeiya
Madiu 21:12-17, Nuke 19:45-48, Yoni 2:13-22*

¹⁵ Tovanama si nemiya Yenusanema, Yeisu i kanasuna Numa Kodukodu kumenanina kana wasiketai keta tovikimwane i nukwawikwawina si kikinomana. Gabana kana todawanata-matamaneina yasi sonama yota bunebune kasi tovikimwane yasi kafa nunuvitoḡa i nubwatabwatavina,

¹⁶ eketa i viketofotisiya be muka tamo aitevana aviyavana tamo ina kanasunei ina vaonota Numa Kodukodu kumenanina kana wasiketai.

¹⁷ Eketa i gisawakedanisiya i bwaduwa, “Kwa sanamaniya Guyau fonakituna i bwaduwa,
*‘Yaku numu sina weniya
kawanuruku kana numu kunuma matatafusi fasisiyai.’*

Atu kwa fufuniya maise ‘togi kuma yasi kafa makaviuna.’”

¹⁸ Tovibwanaose nakakanakasisi eketa visime kana tovisawavenena nofe bwadunama si nowaniya. Eketa ketaketa si nuwasa ebe sina nuvimiatiya. Si matutiya uḡuna yana gi-sawakedana nenei sabuveka si mayaḡa.

¹⁹ Tovanama i vivinavinaviya, Yeisu kana tomuniyeina nukusi Yenusanema si teweiya.

*Kai Nugweda I Teweyanyani
Madiu 21:20-22*

²⁰ Nuwabuniyi si makamakavinisiya eatū si kitia kai nugweda kikwanakwanaminei tu i vaneya dadanei naki i teweyanyaniya.

²¹ Fita Yeisu yana bwadui tukuya eketa i iyaviva i bwaduwa, “Tovisawavenena, ku kitai! Kaima ku ituya naki i teweyanyaniya!”

²² Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Guyau kwa vitumaganei.

²³ A iyavimiyi venemokena, taki aitevana tamo nofe koya ina iyaviva, ‘Ku sinanakasiu be ku tewesobuwue gibowai,’ eketa muka katekatenei ina vinuwana eatū ina vitumaganiya avana i bwaduwiya naki maisemoka ina kikinomana, nao Guyau ina fufuniya fasinei.

²⁴ Na uḡuna a iyavimiyi, taki aviyavana tamo fasinei kwana kawakawanunuwa eketa kwana vitumaganiya vitana naki kwa nisaiya, nao ina venimiya.

²⁵ Tovanama kwana kawakawanunuwa, nauna aitevana yana fufunagoyo nenemiyai kwana vinuwateweiya eyo muniyai, amami abamai yami go'yonā yota ina vinuwateweina.”†

* 11:9 Same 118:25,26 * 11:9 *Osana o Aneimiki fonasi, naumokena nenei bwadunama kana givina nofe tova ku gifafafaneiki, eatū munifotai namoḡa kasi okatuyuna keta yota namoḡa sina davisiya kana tovai nofe bwadunama si kinakinaniya.* 11:17 Aiseya 56:7, Yenemaiya 7:11 11:23 Madiu 17:20, 1 Kononita 13:2 11:25 Madiu 6:14,15

† 11:25 Tunisi viginiwa nenesiyai o kana nukisi 26 si nunatuya. *Eatu taki kuna dibutoyoga be muka kuna vinuwateweysi nao Amau abamai ya go'yonā muka ina vinuwateweysi.*

*Yeisu Yana Visime Kana Nutoninuvenuveyeina
Madiu 21:23-27, Nuke 20:1-8*

²⁷ Yeisu kana tomuniyeina nukusi si makavina-savavinisiya Yenusanema eketa tovanama i wanewaneba Numa Kodukodu kumenanina kana wasiketai, tovibwanaose nakanakasisi keta visime kana tovisawavenena yota tokawakawa si nemiya nenei,

²⁸ eketa si nutoninuvenuveiya si bwaduwa, "Aitevana ya visime i veneu yo nofemaise ku savivinei? Namai ya visime ku vai?"

²⁹ Yeisu i iyavisija i bwaduwa, "Nutoninuvenuveyeina tamokaǵa ana venimiya ebe taki kwana fatiyo maise, nao ana iyavimiya avi visime nenei nofe ibasima a savisavivineisi.

³⁰ Kwa iyaveiku, Yoni namai yana visime i vai yo i givibutabuta, abamei o namoǵa nenesiyai?"

³¹ Tutautausiga si vikanuntoniya si bwaduwa, "Taki tana bwaduwa, 'Abamei,' nao ina bwaduwa, 'Ava fasinei yo Yoni muka kwata vitumaǵanei?'

³² Yota muka kata fata be tana bwaduwa, 'Namoǵa nenesiyai.' Sabuveka si matutisiya uǵuna namoǵa si sanamaniya vitana Yoni o Guyau yana tomatakawa.

³³ Eketa si nufata Yeisu nenei si bwaduwa, "Muka kata sanamanei."

Eketa i iyavisija i bwaduwa, "Muka yota ana iyaveimi avi visime nenei nofe ibasima a savisavivineisi."

12

*Tobaguna Kasi Bwadusobusobu
Madiu 21:33-46, Nuke 20:9-19*

¹ Eketa Yeisu bwadusobusobuwai i iyavisija i bwaduwa, "Namoǵa tamokaǵa genefi i baguniya eketa i kanififiya. Genefi kana kafa vatanitani kana doko i yaniya yota kafa vimatagewage-wayaya kana numa i yoniya. Genefi bwibwiyaguna i tenetaniya keta tobaguna nimasiyai i teniya, atu i niya tamo fafan i nenei.

² Oyuna kana tovai kaetoǵa tamokaǵa i visimeiya i niya tobagunasima nenesiyai be kana tuku ina viya.

³ Eatu tobagunasima kaetoǵa si tabiya eketa si munuya eyo si viyewiya makaekaena.

⁴ Kaetoǵa kana vinuwa i teweveye-savaviniya nenesiyai, eatu debabounei si munuya eketa si givisinemumuya.

⁵ Tonibaguna kaetoǵa kana vitonu i visimeiya eatu si nuvimatiya. Yota yagwanisi i teweisiya atu tamokaǵa fufuinama si fufuniya, tunisi si munusya atu tunisi o si nuvimatisiya.

⁶ Naki tamokaǵamoka i tuwora o tauna natukateketena. Tovanama i visimeiya tobagunasima nenesiyai, nuwasinenei i bwaduwa, 'Nofe o natuku eketa sina vifotuwyia.'

⁷ Tobagunasima tutautasi si vikanuntoniya si bwaduwa, 'Ake, tonibaguna natuna i nenemiya. Kwa dibwana, ta nuvimatei ebe yana baguna tana vitoniwagiya.'

⁸ Gwadinama si givikaviniya si nuvimatiya eyo genefi baguna nenei si tewekikinomaniya."

⁹ Eketa Yeisu i nutoninuvenuveysiya i bwaduwa, "Namaise yami vinuwadadana? Tonibaguna ava ina fufuniya nenesiyai? A iyayavimiya, ina nemiya eketa ina nuvimatisiya. Eatu bagunanama ina tenetamaniya tamo yota tobaguna nimasiyai.

¹⁰ Guyau fonakitunga i bwaduwa,

*Koǵonanama tokiyona si dibutoyoiya
i visabuova.*

¹¹ *Tuvekanofemaise i saviviniya
keta kana kita dewabauna matatiyiayi.'"*

¹² Diu toviketanuneina si sanamanemokiya Yeisu fasisiyai i nusifufuwa na fasinei ketaketa si nuwasa be sita givikaviniya, eatu sabuveka si matutisiya eketa si kitamokiya i fakwa atu si kafiyauyauna.

*Takesi Kana Nufata Sisa Nenei
Madiu 22:15-22, Nuke 20:20-26*

¹³ Munifotai, Diu toviketanuneina tunisi Fanasi eketa Enoda kana tomuniyeina si visimeisiya Yeisu nenei vitana sina tonisebiya be tamo aviyavana ina bwaduwe-goyowiya.

¹⁴ Si nemiya nenei eketa si bwaduwa, "Tovisawavenena, ka sanamaniya kwaǵa namoǵa venemokena. Muka tamo aitevana yana nusuyai kuta ninai yota Guyau yana ketaketa venemokena nenei ku vivisawavenena. Yamasi ku iyaveiku, takesi kata nufata Sisa nenei o muka?"

¹⁵ Yeisu naki i sanamanemokiya vitana si aanuvanuva be sina nonuya na fasinei i iyavisiya i bwaduwa, "Ava fasinei kwa aanuvanuva be kwana vikonaiku? Yamasi tamo gabana kwa nemiyei be a kitai."

¹⁶ Tovanama si nemiiya nenei i iyavisiya i bwaduwa, "Aitevana mayamayauna eketa kana wava nofe gabana nenei?"

Si bwaduwa, "Sisa."

¹⁷ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Make nao Sisa yana nogonogo kwa venei, eatu aviyavana Guyau fasinei nao Guyau kwa venei."

Yana nusifufu nenei si mayaġa.

*Sadusi Tunisi Yeisu Si Nutoninuvenuveiya
Misini-savavineina Fasinei*

Madiu 22:23-33, Nuke 20:27-40

¹⁸ Sadusi si vitumaġħana vitana mate nenei muka tamo misini-savavineina. Eketa tunisi si nemiya Yeisu nenei eketa si nutoninuvenuveiya si bwaduwa,

¹⁹ "Tovisawavenena, Guyau yana visime Mosese nefemaise i viginiwiya fasikiyai. Taki namoġa kawana ina matemakanoviya eatu muka tamo natunatuna, nao kwafunina kana tufunuwa ina vikawaniya. Eketa tovanama ina vinatuna, nao tomate natunatuna.

²⁰ Tova tamokaġa namoġa tufudenideni kasi 7 nenesiyai, kotokikinuna i vikawana eketa muka tamo natunatuna eatu i mateya.

²¹ Eketa gwadiyei yota nekwafunanama i vikawaniya eketa muka tamo natunatuna eatu i mateya. Yota taisi kotokinenena i vikawaniya eketa muka tamo natunatuna eatu i mateya.

²² Tufudenideni kasi 7 nekwafuna si vikawaniya. Eatu muka tamo natunatusi atu si mateya. Munifotamokejai nekwafunanama i mateya.

²³ Kasi 7 nekwafunanama si vikawaniya eketa misini-savavineina kana tovai, aitevana o kawana venemokena?"

²⁴ Yeisu i nufata i bwaduwa, "Kwa sinatamaniya uġġuna muka kwata sanamanei Guyau fonaktuna keta yota muka kwata sanamanei Guyau yana fiwana.

²⁵ Tovanama mateyai sina misini-savaviniṣi, muka sina vikawana atu sina fakwa naki maise Guyau kana kaetoga abamai.

²⁶ Atu mateyai yasi misini-savavineina fasinei, muka kwata ginġaġaġai Mosese yana nufunufu kisisiku nununuina fasinei? Noko viginiwanama sinenei Guyau i nusifufuwiya i bwaduwa, 'I�au o Ebenaamu yana Guyau, Aisake yana Guyau, eketa Yakobo yana Guyau.'

²⁷ Eketa tanake o yawawaywasisi yasi Guyau atu muka matematesi.* Naki kwa sinatamaniya venemokena."

Visime Nakatamataina

Madiu 22:34-40, Nuke 10:25-28

²⁸ Visime kana tovisawavenena tamokaġa i nemiya keta i nowanisiya Yeisu keta Sadusi si vivikawabwadubbwaduwa. Tovanama i nowaniya Yeisu yana nufata kana dewadewana, i nutoninuvenuveiya i bwaduwa, "Guyau yana visime nenei, avi visime o nakatamataina?"

²⁹ Yeisu i nufata i bwaduwa, "Visime nakatamataina o nofe, 'Isineni kwa vaneneġa! Tuveka o yata Guyau eketa kana kisimokena Tuveka.

³⁰ Eketa Tuveka ya Guyau kuna nuwagabubuwiya katekateu matatafunei, yawasiu matatafunei be ya nuwanuwa matatafunei yota ya fiwana matatafunei.'

³¹ Eyota visime kana vinuwa nao, 'Unafafanu kuna nuwagabubuwiya maise tauġu ka nuwagabubu.' Nofe nuwesi o nakatamataisi yo muniyai visime yagwanina."

³² Eketa visime kana tovisawavenena i bwaduwa, "Tovisawavenena, ku bwaduwa dawaniniña. Bwadu venemokena tanake kana kisimokena yata Guyau eketa muka tamo yota aitevana.

³³ Yata Guyau tana nuwagabubuwiya katekateta matatafunei yota yata nuwanuwa matatafunei be yota yata fiwana matatafunei. Eketa unafafanu tana nuwagabubuwiya maise tutauta kata nuwagabubu. Nofe visime nuwesi kasi muniyeina o nakatamokena muniyai yo yata vibwanaose keta yomuyomu kasi gumatatafu Guyau nenei."

³⁴ Tovanama Yeisu i kitija namoġa i nusifufuwa na yana nuwatasanamana, i iyaviya i bwaduwa, "Kwaġa o muka ka kedawawau Guyau yana kafa visime nenei." Noko muninei muka tamo aitevana ita katevatu be tamo nutoninuvenuveyeina Yeisu ita venei.

Aitevana Natuna o Togifafafana Gigibokeinana?

Madiu 22:41–23:36, Nuke 20:41–47

³⁵ Yeisu i gigisawakedana Numa Kodukodu kumenanina kana wasiketai eatu i bwaduwa, “Nnamaise yo visime kana tovisawavenena si bwadubwadu vitana Togifafafana Gigibokeinana o Deivida natuna?”

³⁶ Kanunu Tafutafuna Deivida i viketiya ketanofemaise i bwaduwa,

‘Guyau yaku Tuveka i iyaviya i bwaduwa,

*“Kukikikataiku ku nuvitogā vifotu kabaina nenei
kana nivaniva nifanifaiu ana vatanisiya keta kaeyafayafaweu ana tenisiya.”’*

³⁷ Deivida tauna o Togifafafana Gigibokeinana nenei i visawatuveka eketa namaise yo nenei yota ita visawanatuna?” Yana nusifufuwai sabuveka nuwatasi i oviya.

³⁸ Yeisu yana gisawakedana nenei yota i bwaduwa, “Matami ina kanakasiya visime kana tovisawavenena nenesiyai. Yasi waneba nenesiyai, nuwanuwasi nuya dewabausi sina kotokotonisiya. Nuwanuwasi sabu namoña vifotuwai sina venuvenuyofiyosiya kabaña kafa vivitamaneina nenesiyai.

³⁹ Yota nuwanuwasi kivi dewadewasiña numa kafa yokoyoko sinesiyai, maise yota ka kana tovai nuwanuwasi kawakawa kasi kivi nenesiyai sina nunuvitogā.

⁴⁰ Yasi kawanunuku o nubwanubwayousi ebe namoña sina davisiya, eatu tasike namoisima o vivinekwafukwafuna yasi numa kasi nogonogo si kakanema. Guyau ina vimatadawanisiya nakatamokena.”

Nekwafuna Yasi Kavenenakaogo

Nuke 21:1-4

⁴¹ Numa Kodukodu kumenanina kana wasiketai Yeisu kavenenakaogo kana koni kutafakainai i fakwasiotogā eatu sabu i vivinanusiya yasi gabana si kikivitogā. Namoña yagwanisi kaikaiwabus i yasi gabana nakanakasisi si dawana.

⁴² Eatu negoyogoyo nekwafuna si nemiya keta gabana nuwesi musumusus i totoisiya.

⁴³ Eketa kana tomuniyeina i wenisiya si nemiya keta i iyavisiya i bwaduwa, “A iyavavimiya venemokena, negoyogoyo nekwafuna o yasi kavenenakaogo nakatamataina muniyai yo namoña matatafusi.

⁴⁴ Uguna namoña kaikaiwabus i yasi gabana matatafumokena i fakwa atu kasiminaña si teniya yasi kavenenakaogo fasinei, eatu noko negoyogoyomoka o yasi kinofe tausi kasi ovivita fasinei, matatafumokena si nubutuya.”

13

Yeisu I Nusifufuwa Numa Kodukodu Kana Kiyakwena Fasinei

Madiu 24:1-2, Nuke 21:5-6

¹ Tovanama Yeisu Numa Kodukodu sinenei i kikinomana, kana tomuniyeina tamokaña i iyaviya i bwaduwa, “Tovisawavenena, numa nofe dewabausi ku kitaisi keta yota gabana kitagoyosi nenesiyai si kiyona.”

² Eketa Yeisu i bwaduwa, “Numasima nofe kitagoyosi ku kitikitisiya o yawane matatafusi sina yakwena-koğosiya. Muka tamo gabana ina tufo naki matatafuna sina tewesobuwe-koğoya.”

Dauna Keta Kuvavana

Madiu 24:3-14, Nuke 21:7-19

³ Yeisu koya Onive nenei i nuvitojya eketa i kitatamana Numa Kodukodu kuveyaina. Tovanama nenei, Fita, Yemesa, Yoni eketa Anideneya tasikega si nemiya si nutoninuvenuveiya si bwaduwa,

⁴ “Yamasi kuta iyavikiya, nofe ibasima ku iyavikiya o avi tovai sina kikinomana. Avi kiyakiyaya nenei kana sanamei vitana nofe ibasima o kabegomokena sina kikinomana?”

⁵ Eketa Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Matami ina fekuwa ebe muka tamo aitevana ina nonoimi.

⁶ Yawane namoña yagwanisi sina nemiya eketa kaku wavai sina bwaduwa, ‘Make iyau togifafafanamokeku.’ Nofe nenei yawane namoña yagwanisi sina nonusya.

⁷ Muka kwana kate-kuvavana taki aviya bigana kwana nowaniya ketamwakufwai o kedawanauwai. Nofe ibasima o sina mikikikinomana eatu nai o muka vitana tova kana kafa nusafu.

⁸ Tamo kunuma ina misiniya keta tamo kunuma ina vikaniyabiniya. Yota tamo kafa visime ina misiniya keta tamo kafa visime ina vikaniyabiniya. Yawane nikuniku ina kikinomana

kabağā tunisitunisi nenesiyai. Yota nogā ina kikinomana. Nofe ibasima nao maise vinatuna kana kuvavana kana kafa viügū.

⁹ Tututaumi kwana kitavikavina-dewidewimiya. Namōga sina givikavinimiya keta menana kasi toviketanuneina nimasiyai sina tenimiya. Yota numa kafa yokoyoko nenesiyai sina munumiya. Yawane kasi tovisime keta tufomu nausiyai sina vimisiniimiya eatu sina vinuesanimiya ugūna kwami kaku tomuniyeina. Nokomai wakakaku kwana siya nenesiyai.

¹⁰ Muniyai yo kafa nusafu, nauna biga dewadewana kaku tomuniyeina sina yauniya kunuma matatafusi nenesiyai.

¹¹ Tovanama sina givikavinimiya eketa sina vinuesanimiya, muka kwana nuwanuwa aviyava kana nusifufuwiya fasikuwi ugūna kwami muka tututaumi yami nuwanuwai kwana nusifufu. Eatu Kanunu Tafutafuna yami nusifufu ina gidawadawaniniya. Na fasinei keta avana Guyau ina venimiya maise, naki kwana bwaduwe-kikinomaniya.

¹² Namōga tauna kana tufunuwa ina viwaifufuniya eketa nifanifaisi sina nuvimatiya. Ama naki maisemoka tamoka fufuninama nenei natuna ina dewiya. Natunatu sina misiniya ayoayosi be amamasí nenesiyai sina maniniya eketa sina viwaifufunisya kasi nuvimate fasinei.

¹³ Namōga matatafusi sina adibutoyotoyoimiya ugūna Iyau kwa munimuniikuwa. Eatu taki aitevana ina kunuwaniya be ina muniikuwa kana nivaniva kafa nusafu, nao tanake Guyau ina gifafafaniya.”

Kuvavana Nakasina Kana Tova

Madiu 24:15-28, Nuke 21:20-24

¹⁴ “Tovanama iba gojomokena kwana kitiya kabağā vivikanatafuna nenei namai muka kana nufota nenei ina misini atu nenei i misimisiniya, (Nufunufu nofe kana toginağānağā kwata nuwatasanamaniya avana a bwadubwaduwuya.) enao aviyaonana fafani Yudiya nenei si fakwafakwa sina dibwana koyai.

¹⁵ Eatu taki aitevana yana numa kana kudukudu etanei ina fakwafakwa, nao muka ina kanasuna numa sinenei yana nogonogo ina vaisi,

¹⁶ maisemoka yota aitevana yana bagunai ina bagubaguna, muka ina makavinaí numai kana kwame fasinei.

¹⁷ Noko tovanama nenei vivisifūgā keta tovisusu sina vimainuwinuviya venemokena.

¹⁸ Eatu Guyau nenei kwana kawakawanunuwa be nofe ibasima muka tutuya goyonei sina kikinomana.

¹⁹ Noko tovasima nenesiyai kuvavana nakasina ina kikinomana, muka tamо maise kuvavanana ita kikinomana tovanama Guyau fwayafwaya i fufunavaauvaya kana nivaniva kimoki. Yawane nofemaise kuvavanana muka yota ina kikinomana-savavinei.

²⁰ Eatu noko tovasima o Tuveka naki i gibiwatisiya. Taki muka, nao namōga matatafusi sita matekoğā. Eatu i gibiwatisiya ebe nuwanuwana aviyaonana i gibokisiya tauna fasinei ina gifafafanisyia.

²¹⁻²² Yawane togifafafana gigibokeinana keta tomatakawa vikanonono sina nemiya keta kiyakiyaya kafa nuwatabau sina saviviniisiya. Ebe taki kasi fata maise Guyau yana namonamoğā gigibokeinasi nuwatasi sina kaniya. Taki tamо aitevana ina iyavimiya ina bwaduwa, ‘Ei, nofe Togifafafana Gigibokeinamokena,’ o taki ina bwaduwa, ‘Ake, noko namoğamokena.’ Nao muka bwadunama kwana vitumaganei.

²³ Eketa matami ina fekuwa. Eatu a matamatakawe-vägasimiya ebe yo na yami gidewadewa tovanama ibasima sina kikinomana.”

Namōga Natuna Yana Makavina

Madiu 24:29-31, Nuke 21:25-28

²⁴ “Noko tovasima nenesiyai tovanama kuvavana nakasina ina kakaviya.

Vanavana ina vikumanovana

keta yota yamayamana muka ina tafa.

²⁵ Abamei kinavinavi sina kafifekufekuwa

keta yota iba fifiwanisi abamai ina kayufeyufisiya.’

²⁶ Tovanama nenei Namōga Natuna sina kitiya busibusi nenei ina nenemiya na yana fiwana nukusi keta na yana kaiwabu.

²⁷Eyo Guyau kana kaetoğa abamei ina visimeisiya sina niya. Bomatuwei, gagasei, nanakoyei keta yavanatei, fwayafwaya be abama bwatanei tu bwatanei yana namonamoga gigi-bokeinasi sina katuviviysi tamokağa.”

*Kai Nugweda Kana Bwadusobusobu
Madiu 24:32-35, Nuke 21:29-33*

²⁸“Kafa kita o kai nugweda nenei kwana kitasanamaniya. Tovanama nağanina mwanavauna sina vikiviyavena nao kwa sanamaniya nugutabo kana tova i niketawukufwa.

²⁹ Naki maisemoka tovanama nofemaise ibasima kwana kitisiya sina savisavivina nao kwa sanamaniya Namoga Natuna yana nemi naki i niketawukufwamoka.

³⁰ A iyaiyavimiya venemokena, nofe susunama yasi tovai nofe ibasima sina mikisavivina muniyiyo sine kaftimateteaya.

³¹ Abama keta fwayafwaya sina kaoğoniya atu fonaku muka ina kaoğoniya.”

*Muka Tamo Aitevana Ina Sanamanei
Kana Kuyadayada O Kana Kawasasa
Madiu 24:36-44*

³²“Muka tamo aitevana ita sanamanei kana kuyadayada o kana kawasasa avi tovai ibasima nofe sine savivina, mukamokena Guyau kana kaetoğa abamai o taki Natuna tauna. Naki Amanaga i sanamaniya.

³³Kuna tonetoneya keta kuna gigidewadewa uğuna muka kuta sanamanei kana tovamokena.

³⁴ Naki maisemoka tovanama namoga tamo yana numa ina venuteweiya eatu ina niya kedawanauwai, kana kaetoga tamokatamokağa yasi mudadava ina kavenena yota kawa kana tokitavikavina ina iyaviya be ina kitakitanufota.

³⁵ Kwami yota naki maisemoka kwana kitakitanufota, uğuna muka kwata sanamanei toninuma yana makavina. Taki ina nemiya navinaviyai o kamo nuwabuna sinefouna o kamo kamukamu yasi kwae kana tovai o taki tovakatakiyai.

³⁶ Kwana gigidewadewa ebe tovanama ina nikikinomana muka ina nisagaimi kwana banubanu.

³⁷ Avana a iyaiyavimiya, naki maisemoka yota namoga matatafusi a iyaiyavisiya, ‘Kwana tonetoneya’”

14

*Diu Toviketanuneina Si Viwaifufuna Be Yeisu Sina Nuvimatiya
Madiu 26:1-5, Nuke 22:1-2, Yoni 11:45-53*

¹ Naki kuyadayada nuwesimoka muniyiyo Venuvisinatana keta Maneka Muka Nakana Nutuva Kana Ka ina nisaiya. Tovibwanaose nakanakasisi keta visime kana tovisawavenena ketaketa si nuwasa be Yeisu sita givikavina-samwagauwiya ebe sita nuvimatiya.

² Si bwaduwa, “Muka ka kana tovai tana givikaviniya, akata namoga sina nuwagoyowa keta vigwaeği sine vibutuya.”

*Gumayogu Bubu Mamadina I Siwaiya
Yeisu Debabounei Menana Bedani Nenei
Madiu 26:6-16, Nuke 22:3-6, Yoni 12:1-8*

³ Yeisu i niya Bedani namoga kana wava Saimoni yana numai. Namog'anama o nauna kwafinina gosagosawina. Nokomai si kakawa atu gumayogu tamokağa bubu mamadina yota fatana kitagoyona kana wava nadi na konina i kanasunanemiya. Kana koni si fufuniya anabasita nenei. Kayona i gikotoviya keta bubunama Yeisu debabounei i siwaiya.

⁴ Aviyaonana namoga nokomai si kayokuğä keta tutautasi si vikagigigamana keta si bwaduwa, “Ava uğuna yo bubu noko mamadina i vivinuwateteweyi?”

⁵ Kana nufota be manamana tamokağa tobunagine fatana 300 siniva maise nenei ita vikiwaneiya keta gabanimama goyogoyo ita venisiya.” Eketa si dageiya.

⁶ Atu Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, “Kwa tenei nuwtananei be ava i fufuniya. Nofe o iba dewadewana i fufuniya nenekuwai. Atu ava fasinei yo kwa visinamatamanei?”

⁷ Kwami tova matatafuna goyogoyo nukusi kwa fakwafakwa eketa avi tovai nuwanuwami maise enao kwana ovivitisaya. Eatü Iyau o muka tova matatafuna nukusi tana fakwafakwa.

⁸ Avana kana nufotai maise naki i fufuniya. Bubu mamadina tofwakuwai i siwaiya be tofwaku i gidewadewağasiya kaku odewadewa fasinei.

⁹ A iyaiyavimiya venemokena, tovanama biga dewadewana fasikuwai fwayafwaya kana matatafu sine yauniya, avana gumayogu nofe i fufuniya nenekuwai yota kana kafa tuku fasinei sine numamaniya.”

¹⁰ Noko tovanama nenei Yudasa Isikaniyoti tanake tamokağa tonowana kasi 12 sinesiyai i niya tovibwanaose nakanakasisi nenesiyai Yeisu kana viwaifufuna fasinei.

¹¹ Tovanama si nowaniya sebobo i tewesafusiya eketa yasi bwadudabadaba si veniya si bwaduwa, "Gabana kana veniwa" eketa Yudasa ketaketa i nuwasa be nimasiyai ina teniya.

Yeisu Yana Tonowana Nukusi

Venuvisinatana Kana Ka Si Fufuniya

Madiu 26:17-25, Nuke 22:7-14,21-23, Yoni 13:21-30

¹² Maneka Muka Nakana Nutuva Kana Ka kana kuyadayada kafa viuğu nenei, sifi mwanaavausi si munumunuwa Venuvisinatana Kana Ka fasinei. Na kuyadayadanama nenei Yeisu kana tomuniyeina si nutoninuvenuveiya si bwaduwa, "Namao nuwanuwau Venuvisinatana Kana Ka kata gidewadewai fasiweu?"

¹³ Eketa kana tomuniyeina nasi nuwa i iyavisiya i bwaduwa, "Kwana kanasuna Yenusanema keta namoga tamokağa tukwawa na ukowina i uniuniya ina nisaimi. Na gwadinama kwana muniyi,

¹⁴ eketa avi numai ina kanasuna, toninuma kwana iyaviya kwana bwaduwa, 'Tovisawenena i bwaduwa, "Nama totomunama nenei kaku tomuniyeina nukusi Venuvisinatana Kana Ka kata kawiyei?"'

¹⁵ Eketa totomu nakasina gigidewadewana kuetana ina visawavenimiya. Nokomai iba matatafuna kwana gidewadewiya fasitiyai."

¹⁶ Yeisu kana tomuniyeina si nogokawa eketa si niya Yenusanema avana Yeisu i iyavisiya maisemoka i kikinomana keta si gidewadewa Venuvisinatana Kana Ka fasinei.

¹⁷ Tovanama i vimatasisinovanovana Yeisu yana tonowana kasi 12 nukusi si kikinomana.

¹⁸ Sonamai si kakawa atu Yeisu i bwaduwa, "A iyaiyavimiya venemokena, namoga tamokağa sinemiyai ina viwaifufuniwa, namogänama nukusi ta kakawa."

¹⁹ Nuwatasi i dauna eketa tamokatamokağa si iyaviya, "A sanamanikuwa iyau muka."

²⁰ I iyavisiya i bwaduwa, "Kami 12 sinemiyai aitevana kana maneka Iyau nukusi kabomai ina kutuviya, na tana namogänama.

²¹ Namoga Natuna ina mateya naki Guyau fonakituna i bwaduwa maisemoka, eatu aitevana Namoga Natuna i viwaifufuniya nao daunina venemokena ina nisaiya. Kana nufotamoka be ayona muka sita vinatunei."

²² Tovanama si kakawa nenei, Yeisu maneka i viya eketa i kawanunuku-viagigikuwa. Eketa i gisiniya eyo kana tomuniyeina i venisiya keta i bwaduwa, "Kwa vai, nofe o tofwaku."

²³ Yota owa i viya keta Guyau nenei i viagigikuwa eyo i venisiya eketa owanama nenei si yuwa.

²⁴ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Nofe o ufaufaku, yawane ina ketosiwağı namoga yagwanisi fasisiyai keta Guyau yana dedeni kwami nukusi ina givifikinya.

²⁵ A iyaiyavimiya venemokena, muka tamonofemaise waininama ana yunuvanuvai kana nivaniva Guyau yana kafa visime nenei waini kiouna ana yumiya."

²⁶ Eyo si osedavadava muniyiyo si kikinomana keta si niya koya Onive nenei.

Yeisu I Bwaduvioğoniya Fita Yana Vikewa

Madiu 26:31-35, Nuke 22:31-34, Yoni 13:36-38

²⁷ Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, "Matatafumokemi kwana butuwa atu kwana sinanovikuwa uguna Guyau fonakituna viviginiwina i bwaduwa,

*'Tokitavikavina ana nuvimatija
keta sifi sına venusavaneneğä.'*

²⁸ Atu tovanama mateyai ana misini-savavinikuwa, ana viketanuna Ganini."

²⁹ Atu Fita i iyavisiya i bwaduwa, "Yawane sabu matatafusisina butuwa atu iyau o muka."

³⁰ Eketa Yeisu Fita i iyavisiya i bwaduwa, "A iyaiyaviva venemokena, kimoki nuwabunanama nenei kuna vikeweikuwa kawa tonu muniyai yo kamukamu yana kwaie ina vinuwiya."

³¹ Atu Fita i kawafatatafati i bwaduwa, "Na namaise taki fasiweu sina nuvimatikuwa, eatu muka tamo kana fata be ana bwaduwa, 'Muka ata sanamanei.' Eketa tomuniyeina matatafusis tamoka bwadunama yota si bwaduwiya.

Yeisu I Kawanunukuwa Getesemani Nenei

Madiu 26:36-46, Nuke 22:39-46

³² Yeisu kana tomuniyeina nukusi si nemiya kabaşa kana wava Getesemani nenei keta i iyavisiya i bwaduwa, "Nofemai kwana fakwafakwa eatu ana kawanunukuwa."

³³ Eketa Fita, Yemesa keta Yoni i ovisiya keta nukusi si niya. Tovanama nenei kana nutoğona i weifanufanuya,

³⁴ eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Nuwatadauna nakamatamokena i munumunukuwa keta katekateku i nunubudabudaniya maise mate. Nofemai kwana fakwafakwa eatu kwana tonetoneya."

³⁵ Kabegomokena i vaniya, eyo i fekuwa fwayafwayai keta i kawanunukuwa be taki kana fata maise kuvavana kana kawasasa ita niuniya.

³⁶ I bwaduwa, "Amaku, iba matatafuna ka fata, na fasinei kuvavana nofe owana ku viteweyei nenekuwai. Eatu muka yaku nuwanuwa atu avana ku nuwenuwiya maise kuna fufuniya."

³⁷ I makaviniya kana tomuniyeina kasi tonu nenesiyai atu i nisaisiya si banubanuwa eketa Fita i iyaviya i bwaduwa, "Saimoni, omasi ku banubanuwa. Muka kana fata be matau ina fakina kawasasa bwatanağa?"

³⁸ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Kwana tonetoneya keta kwana kawakawanunukuwa ebe kami anuvanuva nenei muka kwana feku. Yami vinuwadadana avana dewadewasi katekatemiyai kwana saviviniya o fifiwanisi atu tofwami i seğakamekameya."

³⁹ I makaviniya i kawanunukuwa keta tamoka bwadubwadusima nenesiyai i kawanunukuwa.

⁴⁰ I makavina-savaviniya nenesiyai eatu i nisaisiya yota si banubanuwa, uğuna matasi naki i goyomoka. Eketa bwadusisi bauwiya.

⁴¹ Tovanama kana vitonu i makavina-savaviniya nenesiyai, i iyavisiya i bwaduwa, "Omasi yawane kwa banubanuwa keta kwa viviyasiya. Nakiyi. Tova naki i nuvifotiya. Toviwaifu-funa Namogā Natuna kabegomokena be togo'yonna nimasiyai ina teniya.

⁴² Ake, kaku toviwaifufunamokena naki i kikinomana. Kwa misini be ta nai."

Yeisu Si Givikaviniya

Madiu 26:47-56, Nuke 22:47-53, Yoni 18:3-12

⁴³ Yeisu yawane i nunusifufuwa atu Yudasa tanake tamokağa tonowana kasi 12 i venukikinomana. Tovibwanaose nakanakasisi keta visime kana tovisawavenena yota tokawakawa sabuveka si visimeisiya, keta na fetosi yota na funumisi Yudasa si vinuviya keta nukusi si nemiya.

⁴⁴ Toviwaifufunana kiyakiyaya tamokağa i mikigisawakedanisiya, "Namogānama ana viyuiya na tanake kwana givikaviniya eketa kwana niiya."

⁴⁵ Tovanama si kikinomana Yudasa i niya Yeisu nenei keta i bwaduwa, "Tovisawavenena!" Eyo navanavanei i viyuiya.

⁴⁶ Eketa Yeisu tofwanei si ova keta si givikaviniya.

⁴⁷ Atu namogā tamokağa nokomai i misimisiyiya yana fetos i soniyaginiya keta tovibwanaose kasi toviketanuneina kana kaetoğga taniyana i nuonosiya.

⁴⁸ Yeisu i iyavisiya i bwaduwa, "Omasi na fetomi keta na yami funuma kwa nemiya be kwana givikaviniwu vitana tamo togikuma maise?

⁴⁹ Iyau tova nubwayouna Numa Kodukodu kumenanina kana wasiketai nukusi ta fakwafakwa eatu a gigisawakedana namogā nenesiyai eatu ava uğuna yo muka kwata givikavinikü? Eatu nakiyi, ebe avana Guyau fonakituna i bwaduwiya, ina vivinemokena."

⁵⁰ Eyo kana tomuniyeina matatafusi si butuwa atu Yeisu si sinanoviya.

⁵¹ Tufunakata tamokağa o nuyağga tofwanei i sinawaminiya keta Yeisu i muniyi. Tanake yota si anuvanuva be sita givikaviniya,

⁵² eava kana nuyağga si sinayauya atu gonegonena i dibwana.

Yeisu Si Nutoninuvenuveiya

Madiu 26:57-68, Nuke 22:54-55, 63-71, Yoni 18:13-14, 19-24

⁵³ Namogā sabu Yeisu si niiya tovibwanaose kasi toviketanuneina yana numai. Nokomai tovibwanaose nakanakasisi matatafusi keta tokawakawa yota visime kana tovisawavenena si yokowa.

⁵⁴ Fita i muniyi simokağa sasanei keta i niya tovibwanaose kasi toviketanuneina yana numa kana wasiketai. Nokomai i nuvitoşa tuiyo nukusi keta kaiyai i vivikivanavana.

⁵⁵ Tovibwanaose nakanakasisi keta Diu Kawakawa matatafumokesi si nuwasa Yeisu kana tokanakakikakina ebe yo sina nuvimiya. Atu muka tamo sita nisağai.

⁵⁶ Tokanakakikakina-vikanonono yagwanisi o si bwaduwa Yeisu fasinei atu yasi sifufumokesi muka tamo ita nuvifotei.

⁵⁷ Namogā tunisi si misiniya eketanofemaise Yeisu fasinei si bwadu-vikanononowa,

⁵⁸ "Ka nowaniya i bwaduwa, 'Namai Numa Kodukodu namōga nimasiyai si yoniya o ana yakweniya atu kuyadayada tonusi nenei ana yona-savaviniya muka namōga nimasiyai.'"

⁵⁹ Eatu muka tamo yasi sifufunama tamo ita nuvifotei.

⁶⁰ Eketa tovibwanaose kasi toviketanuneina sabu matasiyai i otowamisinya keta Yeisu i nutoninuvenuveiya i bwaduwa, "Yasi vinoisima fasinei tamo avana kuna bwaduwuya o muka?"

⁶¹ Atu Yeisu muka tamo avana ita bwaduwei naki i manava. Tovibwanaose kasi toviketanuneina yota i nutoninuvenuveiya i bwaduwa, "O venemokena kwāga Togifafafana Gigi-bokeinana, Guyau ta sawadavadaviya kwāga Natuna?"

⁶² Yeisu i bwaduwa, "Ika Iyau. Yawane matatafumi kwana kitiya Namōga Natuna ina fakwasiotoga Tofiwanaonaona kikikatainei keta abamei busibusi nenei ina nenemiya."

⁶³ Tovibwanaose kasi toviketanuneina kana nuya i kiganiniya * keta i bwaduwa, "Muka yota tana vinuwadadana tokanakakakina fasisiyai."

⁶⁴ Yana bwadu-tafakaikokona Guyau nenei naki kwa nowaniya eketa namaise kwata bwadu."

Eketa matatafusi si bwaduwa, "I goyona na fasinei kana nufota be ina mateya."

⁶⁵ Tunisi si vibutuwa si nufunataniya. Matana si sumiya eyo si munuya atu si bwaduwa, "Taki kwāga Guyau yana tomatakawa, ku iyaveiki aitevana i munuu!" Eyo tuiyo si givikaviniya eketa si munuya.

Fita Yeisu I Vikeweiya

Madiu 26:69-75, Nuke 22:56-62, Yoni 18:15-18,25-27

⁶⁶ Fita yawane wasiketai i fakwafakwa atu tovibwanaose kasi toviketanuneina kana kaetoga gumayogu i nemiya.

⁶⁷ Tovanama i kitiya Fita kaiyai i vivikivanavana, i toneye-dewadewiya keta i bwaduwa, "Kwāga o noko namōganama Yeisu tene Nasaneti nukusi."

⁶⁸ Eatu Fita i vikewa i bwaduwa, "Iyau muka ata sanamanei ava fasinei ku bwadubwadu," keta i kikinomana kawa nenei. Tovanama nenei kamukamu i kwaaya.

⁶⁹ Tamoka gumayogunama yota Fita i kita-savaviniya, keta aviayaonana namōga nokomai si misimisinya i iyavisiya i bwaduwa, "Nofe tanake Yeisu unana tamokāga!"

⁷⁰ Eatu Fita yota i vikewa-savaviniya.

Muniyai aviayaonana namōga nokomai si misimisinya Fita si iyaviya si bwaduwa, "Bwadu venemokena, kwāga o unasi tamokāga uguna kwāga yota tene Ganini."

⁷¹ Atu Fita i vikewatautauna i bwaduwa, "Guyau matanei a iyaiyavimiya venemokena! Namōganama kwa bwadubwaduwyia o muka ata sanamanei."

⁷² Tovanama nenei kamukamu yana kwāe i vinuwiya eketa Fita nuwatana i kakwaniya Yeisu yana bwadu, "Kuna vikeweikuwa kawa tonu muniyai yo kamukamu yana kwāe ina vinuwiya." Eketa i kafuwaiya keta i bwediya.

15

Yeisu Fainato Naunei I Misiniya

Madiu 27:1-2,11-14, Nuke 23:1-5, Yoni 18:28-38

¹ Nuwabunimokeyai tovibwanaose nakanakasisi be tokawakawa yota visime kana tovisawavenena keta Diu Kawakawa matatafusi si yokowa keta si vikanusifusifufuwa Yeisu fasinei. Eyo nimana si kiyona keta si niyya Noma tovisime Fainato nimanei si teniya.

² Eketa Fainato Yeisu i nutoninuvenuveiya i bwaduwa, "O kwāga fiyao Diu yasi Tufomu?"

Eketa Yeisu i nufata i bwaduwa, "Ika. Na naki ku bwaduwa maise."

³ Eketa tovibwanaose nakanakasisi Yeisu si vinoiya iba yagwanisi goyosi fasisiyai.

⁴ Yota Fainato Yeisu i nutoninuvenuveiya i bwaduwa, "Tamo avana kuna bwaduwuya o muka? Ku kitai goyona kana yagwana fasinei si vivinoiwa!"

⁵ Atu Yeisu muka tamo avana ita bwaduwei eketa Fainato i mayaga.

Fiyao Diu Nuwanuwasi Yeisu Ina Mateya

Madiu 27:15-26, Nuke 23:13-25, Yoni 18:39–19:16

⁶ Manamana tamokatamokāga Venuvisinatana kana Ka kana tovai, tova matatafuna Fainato finisina tamokāga deniyai i vivikinomaniya namōga yasi nuwanuwai maise.

⁷ Na tovanama nenei namōga kana wava Banabasi o deniyai i fakwafakwa. Tanake o tunisi tovigwēga nukusi Noma gabemani nukusi si vigwēga, keta yota tunisi namōgakaōgōsi atu si nuvimatysi. Eketa Noma tonuaviya si givikaviniya keta deniyai si teniya.

⁸ Sabuveka si yokowa keta Fainato si vikokoniya be tamo aitevana ita ketoyauya, naki manamana tamokatamokāga i fufufuniya maise.

⁹ Eketa Fainato i nutoninuvenuveysiwa i bwaduwa, “Omasi nuwanuwami fiyao Diu yami Tufomu ana ketoyauya fasimiyai?”

¹⁰ Nofemaise i iyavisiya uğuna waniya i mikisanamaniya vitana tovibwanaose nakanakasisi o Yeisu si vikumaiğıya, na fasinei si katuteweiya nenei.

¹¹ Eatū tovibwanaose nakanakasisi o sabuveka si ketoyakayakanisiya be Fainato sina vikokoniya be Banabasi ina ketoyauya fasisiyai atu muka Yeisu.

¹² Atu Fainato i iyave-savavinisiya i bwaduwa, “Atu namoğa nofe kwa weneweniya Diu yami Tufomu o namaise ana iyavei?”

¹³ Si vikafinafina si bwaduwa, “Ku giviogonağanagai!”

¹⁴ Atu Fainato i iyave-savavinisiya i bwaduwa, “Atu avao uğuna? Avi goyonā i fufuniya yoke?”

Atu si finadewadewa si bwaduwa, “Ku giviogonağanagai!”

¹⁵ Eketa namoğa nuwtası kana kata fasinei, Banabasi i ketoyauya atu tonuaviya i visimeysiwa keta Yeisu si nafanafisiya eyo i katuteweiya be sina giviogonağanaiya.

Tonuaviya Yeisu Si Sawaviniiya

Madiu 27:27-31, Yoni 19:2-3

¹⁶ Tonuaviya Yeisu si niiya Fainato yana numa kaikaiwabuna kana wasiketai eyo unaunasi si wenevakukusisiya.

¹⁷ Kwame yabeyabenina Yeisu si vikotoniya keta kisisiku nağanina kikikwanekwanena nenei gedugedua si fufuniya keta debabounei si teniya.

¹⁸ Keta si sawaviniiya si bwaduwa, “Ae mukanono. Naki Diu yasi Tufomu!”

¹⁹ Kiwanai si munumunuya be si nufunataniya eatū naunei vifotuwai kaetutusi si viketogunisiya vitana kana venufotafota tufomu maise.

²⁰ Si sawaviniiya muninei, kwame yabeyabenina si visaniniya eatū Yeisu tauna kana nuya si vikotoniya eketa si oviya si kikinomaniya menanai be sina giviogonağanaiya.

Yeisu Si Giviogonağanaiya

Madiu 27:32-44, Nuke 23:26-43, Yoni 19:17-27

²¹ Si niiya atu ke'ta tofwanei namoğa tamokağı Saimoni tene Sainini si venusaiya kawayatevi i nemiya. Tanake Anekisenida keta Nufusi amasi. Namogānama si nuyakayakanisiya keta Yeisu kana ogonağanaga i uniya.

²² Yeisu si oviya keta si niiya kabagā kana wava Gonigota nenei. Gonigota kana nuwanuwa o Navakanuwa kana Kabagā.

²³ Nokomai bubu kana wava meya, waini nukusi si viniya eketa Yeisu si venenuvanuviya eatu i dibutoyoia.*

²⁴ Eketa si giviogonağanaiya atu kana nuya fasinei, nao daisi nenei si vikaneeneiya. Nofe ketaketanama nenei, kana nuya si vitukuiya tututausi nenesiyai.

²⁵ Nuwabuni 9 kana fafani nenei Yeisu si giviogonağanaiya.

²⁶ Kana bwaduvinoi viviginiwina si tutuvifotiya kuetana i bwadubwaduwa, TANAKE DIU YASI TUFORMU.

²⁷ Togikuma nasi nuwa Yeisu nukusi si giviogonağanaisi, tamokağı kukikikatainei eatu tamokağı o kukikimawanei.*

²⁹ Namoğa sabu ketai si niiya be si nenemiya eatu si nunuwaututuuna atu si bwadubwaduwa, “Ake, naki ku sanamani! Omasi Numa Kodukodu kuta yakweniya eatu kuyadayada tonusi nenei kuta yona-savaviniya, mukanono!

³⁰ Make nao ogonağanaga nenei ku sobunemai be tauğu ku gifafafaneu!”

³¹ Tamoka ketaketanama nenei tovibwanaose nakanakasisi keta visime kana tovi-sawavenena tututausi nenesiyai Yeisu fasinei si sawavinığa si bwaduwa, “Mani namoğa i gifafanisiya atu tauna o muka kana fatal!

³² I bwaduwa avage tana Togifafafana Gigibokeinana keta yota Isineni kana tufomu. Make nao ogonağanagai ita sobunemiya tata kitiya be tata vitumağaniya.” Namoğa kasi nuwa o kuniniuna si giviogonağanaisi yota si sawanuketuwuya.

Yeisu Yana Mate

Madiu 27:45-56, Nuke 23:44-49, Yoni 19:28-30

³³ Tovanama vanavana i nemiya sinefounei, noko fafaninama matatafunu kumanovana i gikafufuya keta i fakwa kana nivaniva vanavana i niya tonusi yana fafani.

³⁴ Tovanama nenei Yeisu kayona nakasinei i bwauwa i bwaduwa, “Enoi, Enoi, nama sabatani?” Kana givina o, “Yaku Guyau, yaku Guyau, ava uğuna ku sinanoveiku?”

^{15:21} Noma 16:13 * ^{15:23} Waini keta meya nukusi si viniya o kuvavana kana kafa nuvitutuma. ^{15:24} Same

^{22:18} ^{15:27} Aiseya 53:12 † ^{15:27} Tunisi viginiwina nenesiyai o kana nukisi 28 si nunatuya. *Eketa Guyau fonakitungi i vivenemokena bwadu noho, “Aviyaonana totaniyagunu sinesiyai tanake na kana sawasawa.”* ^{15:29} Same 22:7, 109:25,

³⁵ Namoga tunisi nokomai si misimisiniya si nowaniya keta si bwaduwa, "Kwa vanenega, kana kita kamo Inaitiya i weneweniya."

³⁶ Namoga tamokaaga i dibwana i niya eketa banou i viketokutuvya waini yuyuna nenei. Eyo kiwana bwatanei i tunevaneiya be Yeisu ina yumiya fasinei eketa i bwaduwa, "Yabe ta kitai, kamo Inaitiya ina nemiya ogonaaganagai ina kakiya."

³⁷ Eatu Yeisu kayona nakasinei i bwauwa eketa yawasina i kakaviya.

³⁸ Eketa Numu Kodukodu kusinena kafa dawanafafana kana nuya i kasaniniya etanei atu i sobuwa sifunei.

³⁹ Tonuaviya kasi kaimatana ogonaaganaga naunei i misimisiniya i kitija namaise Yeisu i mateya eketa i bwaduwa, "Bwadu venemokena namoga nofe o Guyau Natuna."

⁴⁰ Tunisi vivine o matakedawanauna si misiniya atu si tonetoneiya. Sinesiyai o Meni ne Magidana eketa Sanome yota venuwana Meni o Yemesa gwadiyei keta Yosese ayosi.

⁴¹ Nofe vivinesima o nauna Yeisu Ganini nenei si muniya keta yota si okakikakinia. Vivine yota yagwanisi nukusi nokomai si misiniya atu Yeisu si tonetoneiya. Vivinesima o Yeisu kaena si kwafuya eketa si niya Yenusanema.

Yeisu Kana Odewadewa

Madiu 27:57-61, Nuke 23:50-56, Yoni 19:38-42

⁴²⁻⁴³ Tene Animatiya kana wava Yosefa o tanake Diu Kawakawa tamo kana namoga nakasina. Tanake o i kitakitanufota Guyau yana kafa visime fasinei. Eketa gidewadewa kana kuyadayada atu naki i vivinaviniya be yo Sabati ina vibutuwa fasinei, eketa Yosefa na yana katevatu i niya Fainato nenei keta i vikokona Yeisu tofwana fasinei.

⁴⁴ Fainato i sabanutuuga tovanama Yeisu yana mate fasinei i biganowana keta tonuaviya kasi kaimatana i weniya keta i nutoninuvenuveiya taki Yeisu naki i mateya.

⁴⁵ Tovanama kaimatana nenei sanamana i videwadewi, tofwa i sawateweiya Yosefa nenei.

⁴⁶ Yosefa nuya kwayakwayana i kimwaniya eketa tofwa ogonaaganagai i kakiya keta i waminiya muniyai yo vatunuma vigabanina si taniya nenei i teniya. Eyo gabana nakasina i katubwatabwataviniya keta vatunuma kawana i teneftozi.

⁴⁷ Meni ne Magidana keta Meni Yosese ayona o si kitija namaniyei Yeisu tofwana i teniya.

16

Yeisu Yana Misini-Savavineina

Madiu 28:1-8, Nuke 24:1-12, Yoni 20:1-10

1 Tovanama Sabati kana kuyadayada i kakaviya, Meni ne Magidana yota Meni Yemesa ayona keta Sanome bubu mamadisi si vikimwaney Yeisu tofwana kana vitowa fasinei.

2 Wiki kana kuyadayada kafa viugu nenei tovanama vanavana i vaneya, si niya vatunuma nenei.

3 Si niniya atu ke'ta tofwanei tututausi si vikanunutoniya si bwaduwa, "Aitevana gabana ina katuniyei vatunuma kawana nenei fasitiyai?"

⁴ Gabananama nakatamokena atu i kabwatabwataviniya i makaviniya eketa tovanama matasi i kanakasiya si kitija kawa kakayauna.

⁵ Eketa vatunuma sinenei si kanasuna, tamokaaga tufunakata kana nuya kwayakwayana kukikikataisi si kitija i faktwafakwa eketa si mayaga.

⁶ Eatu i iyavisiya i bwaduwa, "Mulka kwana matuta. A sanamaniya Yeisu tene Nasaneti si giviogonaaganaiya kwa nunuwasiya eatu tanake weka muka. Tanake naki i misini-savaviniya. Kwa kitai, nofemai si teniya.

⁷ Atu kwana niya kana tomuniyeina keta Fita nukusi nofemaise kwana iyavisiya kwana bwaduwa, 'Tanake i viviketanuna Ganini eketa nokomai yo kwana kitija. Naki nauna i iyavimiya maise.'

⁸ Tovanama nokomaise si nowaniya, vivinesima si mayaga keta na yasi akiokinikuna vatunuma sinenei si kikinomana-nemija keta si vikadibwadibwana si niya. Si matuta eketa muka tamo aitevana sita iyavei avana namoga tufunakasina i nusifufuwisiya.

[Tunisi Naumokena Viginawa Muka Sita Katukanasunei 16:9-20.]

Yeisu I Kikinomana Meni Ne Magidana Nenei

Madiu 28:9-10, Yoni 20:11-18

[⁹ Wiki kana kuyadayada kafa viugu nenei tovanama Yeisu nuwabunimokeyai i misini-savaviniya, nauna Meni ne Magidana nenei i mikikikinomana. Nofe gumayogunama nenei Yeisu kanunu goyosi kasi 7 i nukakisiya.

¹⁰ Aviyaonana namoğa Yeisu nukusi si nidadana o nuwatasi i dauna eketa Yeisu fasinei si bwedibwediya.

¹¹ Atu Meni i niya keta i iyavisiya i bwaduwa, “Ei! Yeisu naki i misini-savaviniya, iyau tauku matamokekuwai a kitiya!” Eatu yana bwadu muka sita vitumağanei.

*Yeisu Kana Tomuniyeina Kasi Nuwa Nenesiyai I Nikikinomana
Nuke 24:13-35*

¹² Munifotai tomuniyeina kasi nuwa Yenusanema si teweiya keta si niniya atu Yeisu i nikikinomana nenesiyai. Si kitiya vitana tamo avi namoğa.

¹³ Si makavinisiya keta unaunasi kasi tufo si iyavisiya atu tasike yota muka sita vitumağaneisi.

*Yeisu Yana Tonowana Kasi 11 Nenesiyai I Nikikinomana
Madiu 28:16-20, Nuke 24:36-49, Yoni 20:19-23, Bunanige 1:6-8*

¹⁴ Munifotai tonowana kasi 11 si kakawa eatu Yeisu i kikinomanisyia. Keta i dageisiya uğuna katekatesi yana gua eketa muka na yasi vitumağana, na nenei aviyaonana yana misini-savavineina muninei si kitiya muka sita vitumağaneisi.

¹⁵ Eketa i iyavisiya i bwaduwa, “Kwana kikinomana fwayafwaya kana matatafu nenei be biga dewadewana kwana yauniya matatafusi nenesiyai.

¹⁶ Aitevana ina vitumağanikuwa keta givibutabuta ina viya nao gifafafana ina nisaiya, eatu aitevana muka ina vitumağaneiku nao vimatadawana ina nisaiya.

¹⁷ Kaku tovitumağana kiyakiyaya kafa nuwatabau fifiwanisi sına savivinisiya. Kaku wawai kanunu goyosi namoğa nenesiyai sına nukakisiya yota meya kioussi tunisitunisi muka kasi sanamana nenesiyai sına nusifufuwa.

¹⁸ Mwata goyosi sına givikavina yota taki ukowa onaonasi sına yumiya, muka ina navisi. Nimasi sına dawana tovisafwavinga tofwasiyai eketa sına bwina.”

*Yeisu Yana Vane Abamai
Nuke 24:50-53, Bunanige 1:9-11*

¹⁹ Tovanama Tuveka Yeisu i nusifufukoğga, Guyau i vaneiya abamai eketa kikikatainei vifotu kabaina nenei i fakwasiotoga.

²⁰ Eketa tomuniyeina si numamananiya namoğa nenesiyai. Eatu Tuveka i ovivitisya eketa yana fiwanai kiyakiyaya kafa nuwatabau si savivinisiya namoğa matasiyai. Nofe ibasima nenesiyai yasi numamana i vivenemokena.]

Bunanige

Givimayeta

Tonowana yasi *Bunanige* o Nuke yana nufunufu kana nusavi. Kana uğu nakasina o i bwadubwaduwa namaise Yeisu kana tomuniyeina Kanunu Tafutafuna i viketanunisiya eketa biga dewadewana si yauniya "Yenusanema nenei, Yudiya be Sameniya fafanisima matatafusi eketa yota fwayafwaya kana matatafu nenesiyai" (1:8).

Nufunufu nofe i vivisawavenena namaise biga dewadewana Yeisu fasinei si yauniya eketa namaise ekanesiya i vibitu.

Iba nakatamokena nufunufu nofe nenei o Kanunu Tafutafuna yana savivina. Kabwaga Matana kana kuyadayada nenei i sobunemiya na fiwanina tovitumagana nenesiyai Yenusanema sinenei, yota ekanesiya kana tovikenanuneina tamokatamokağa i viketanunisiya keta i givifiwanisiya. *Bunanige* o nofe biganama dewadewana yana fiwana i vivisawavenena tovitumagana tamokatamokaşa yawasisiyai eketa ekanesiya nenesiyai.

Viwakakakina kasi gidewadewa. (1:1-26)

Yeisu yana visime kana kafa nusafu keta yana bwadudabadaba. (1:1-14)

Yudasa kana kivi kana toğafota. (1:15-26)

Toviwakakaki Yenusanema sinenei. (2:1-8:3)

Toviwakakaki Yudiya keta Sameniya sinenei. (8:4-12:25)

Fauno i numamana Yeisu fasinei. (13:1-28:31)

Fauno yana kamudadana nauna. (13:1-14:28)

Vikanunusifusifulu Yenusanema nenei. (15:1-35)

Fauno yana kamudadana kana vinuwa. (15:36-18:22)

Fauno yana kamudadana kana vitonu. (18:23-21:16)

Fauno i vifinisia Yenusanema, Sisaniya keta Noma nenei. (21:17-28:31)

Yeisu Yana Tonowana I Iyavisiya Vitana

Kanunu Tafutafuna Ina Nemiya Nenesiyai

¹ Iye agigiku Tiofino, nauna nufunufu a mikiviginwiya sinenei iba matatafuna aviyavana Yeisu i vibitubwa i saviviniya be i visawavenena

² kana nivaniva kuyadayadanama nenei i vaneya abamai. Muniyai yo ina makaviniya abamai, Kanunu Tafutafuna yana fiwanai yana tonowana nauna i mikigibokisiya, fiyasimsa i gisawakedanisiya.

³ Yana kuvavana be yana mate muninei, tauna i vimaikitija namoğasima nenesiyai ketaketa yagwanina nenesiyai vitana i visawavenemokeniya naki i yawasa-savaviniya. Kuyadayada 40 kana kawasasai tauna i kikikinomana eketa i nunusifufuvisiya Guyau yana kafa visime fasinei.

⁴ Eketa tamoka tova tanake nukusi si fakwafakwa atu i visimeisyi i bwaduwa, "Muka Yenusanema kwana teweteweysi atu nofemai kwana fotafota kana nivaniva Amaku kakavenena i bwadudabedabiya ina venimiya. Nauna a bwaduwuya kwa nowaniya."

⁵ Yoni namoğä i givibutibutisiya ukowa nenei atu kuyadayada muka yagwanina muninei Amaku Kanunu Tafutafuna nenei ina givibutibutimiya."

Guyau Yeisu I Vaneiya Abamai

Madiu 16:19-20, Nuke 24:50-53

⁶ Tovanama yota si vikanisaga, Yeisu si nutoninuvenuviya si bwaduwa, "Tuveka yo, nofe tova kafa visime kuna vene-savaviniya Isineni ebe tauna ina visimeiya?"

⁷ Eatü i iyavisiya i bwaduwa, "Ibasima sina kikinomana kasi tova o kasi tutuya o tanake Amakuğä yana visime nenei eketa muka kana fata kwana sanamanei.

⁸ Eatü maise! Tovanama Kanunu Tafutafuna ina nemiya nenemiyai, ina givifiwanisiya be sıfufuku kwana yauniya nofemai Yenusanema nenei, Yudiya be Sameniya fafanisima matatafusi eketa yota fwayafwaya kana matatafu nenesiyai."

⁹ I nusifufukoğä muninei, matasiyi Guyau i vaneiya abamai. Tovanama busibusi i teneftotiya, muka yota sita kitai.

¹⁰ Yana vanenama nenei, tonowana si kawavitatavağata kawasasakaogowai. Tovanama nenei, namoğä nasi nuwa kasi nuya kwayakwayasi kuniniusi si misinya

¹¹ eketa si iyavisiya si bwaduwa, “O fiyao Ganini, avamasi yami ugu yo kwa misimisini nofemai kawasasakaogona kwa tonetoneyei? Na Yeisunama kwa kitia i vaneya abamai, naki maiseemoka yota ketanama nenei ina makaviniyi.”

*Giboke, Yudasa Kana Kivi Kana Toğafota Fasinei
Madiu 27:3-10*

¹² Koya Onive nenei tonowana si makavinisiya Yenusanema. Sabati kana waneba kana kedawanau maiseemoka.

¹³ Tovanama si kikinomana menana nakasinei, numanama si fakwifakwiyya nenei si kanasuna eketa si vaneya totomu kuetana nenei.

Nofemaise kasi wava. Fita, Yoni, Yemesa, Anideneyea, Finifi, Tomasi, Batonomiu, Madiu, Yemesa Anafasi natuna, Saimoni tanake Senoti* eketa Yudasa Yemesa natuna.

¹⁴ Tunisi vivine keta Meni Yeisu ayona yota sisitaina namoğa nukusi si yokoyokowa eketa nuwanuwa tamokağı nenei si kawakanunuuku.

¹⁵ Tamoka tova tovanama tovitumağana kasi yagwana kamo 120 si yokowa nenei, Fita kasi sinefouwai i misiniya eketa i nusifufuwa i bwaduwa,

¹⁶⁻¹⁷ “Unaunaku, Guyau fonakituna Yudasa fasinei naki i vivenemokena. Tova manatuwaimokena, gwadinama fasinei Kanunu Tafutafuna i bwaduvioğoniya tufomu Deivida nenei. Yudasa tanake o tonowana sinekiyai bunanige nenei i oviva eatu muniyi, namoğa i viketanunisiya eketa Yeisu si tabiya.”

¹⁸ (Yana viwaifufuninama gabanna i viya eketa fwayafwaya i kimwaniyi. Nokomai i kunowa keta fekunama nenei manawana i biyavaniyi eketa kamokamona i tetena.

¹⁹ Fiyao Yenusanema matatafusi bigana si nowaniyi eketa fwayafwayanama fonasiyai si weniya *Akenedama*, kana givina o ufaufa fwayafwayana.)

²⁰ Eketa Fita i tenesaviya i bwaduwa, “Same nenei namoğanama fasinei Deivida i viginiwiya,

*‘Yana numa ina nukawakakava
eatu muka tamo aitevana ina fakwiyei.’*

Keta yota i viginiwiya,
‘Tamo aitevana kana kivi ina viya.’

²¹⁻²² Eketa nofe tova namoğa tamo tana vinuwadadanıya be nukusi kana savivina ebe mani namoğa kana iyavisiya namaise Guyau, Tuveka Yeisu mateyai i sinaviyawasiya fasinei. Atu namoğanama tanake tova kana matatafu Tuveka Yeisu nukusi ka nidadana tovanama Yoni i givibutabutiya nenei eketa kana nivaniva nenetiysi Guyau i ovya eketa i vaneiya abamai. Eketa naki kana nufota tamo tana ginakasiyi.”

²³ Eketa tomuniyeina namoğa nasi nuwa si ginakasiyi. Yosefa Basabasi, (kana wava yota Yasitusi) eketa Mataiyasi.

²⁴⁻²⁵ Munifotai nofemaise si kawanunuwu si bwaduwa, “Tuveka yo, kwağı katekate matatafuna ku sanamanisiya. Ku visawaveneiki namoğasima nasi nuwa nenesiyai, aitevana ku gibokei kivi kana toğafota fasinei ebe nukusi kata bunanige, uğuna Yudasa naki i teweikiyi i niya tauna yana kabağı.”

²⁶ Daisi nenei si vikaneeneiya fiyao Diu yasi ketaketai eketa si viketokinaniya Mataiyasi kasi 11 sinesiyai i kanasuna tanake nukusi si vitonowana.[†]

2

*Kanunu Tafutafuna I Nemya
Keta Yeisu Kana Tomuniyeina I Vimaisiya*

¹ Kabwaga Matana kana kuyadayada i vikanatutuya nenei, tovitumağana matatafusi si yokowa kabağı tamokağı nenei.*

² Sabanutuğai butu abamei si nowaniyi vitana maise fonimana fifiwanina i sobunemiya eketa namai si nunuvitoğaa nenei, numanama matatafuna i gikafufuya.

^{1:13} Madiu 10:2-4, Maka 3:16-19, Nuke 6:14-16 * ^{1:13} Senoti kana givina maise, Diu fiyao si eatu yoko kabegona, tasike nuwanuwası Norma kana tovisime nukusi sina vikamunumunawa. ^{1:18} Madiu 27:3-8 ^{1:20} Same 69:25, 109:8

^{1:21-22} Madiu 3:16, Maka 1:9, 16:19, Nuke 3:21, 24:51 † ^{1:26} Noko sanunama o maise. Fiyao Diu nenesiyai o gabana musumusus nenesiyai kasi wava sina viginiyi eketa owa nenei sina kivitotoğaa. Eyo owa sina newiya kana nivaniva tamo gabana ina fekuwa. Gabaninama avi wava etanei, na namoğanama o gigibokeinana. Si vitumağaniya nofe ketaketanama nenei, i vivisawenena Guyau yana giboke. (Ona 16:33) * ^{2:1} Venuvisinatana kana Ka muninei, kuyadayada kana vi50 nenei Kabwaga Matana si kakawiiya. (Visime Tafu 23:15-21, Visime Nuvinavinana 16:9-11)

³ Eketa si kitiya aviyavana vitana kai noyakaina maise i sobunemiya eyo i kataneneğä eketa tovitumağana tamokatamokaga debabounei i toga.

⁴ Kanunu Tafutafuna matatafusi i vimaisiya eketa tanake yana givisawakedanai, fona tuninatunina muka sita sanamanei nenesiyai si vibutuwa si nunusifufuwa.

⁵ Atu noko tovanama nenei, fiyao Diu tasike Guyau kana tovimogumogu fwayafwaya kana matatafusi nenei si nemiya Yenusanema si fakwa Kabwaga Matana kana Ka fasinei.

⁶ Tovanama sabu butuna si nowaniya eketa si yokowa eatu nuwatusi si kfibaubauwa uguna tamokatamokaga tauna fonakitunei i nowaniya tomuniyeina si nunusifufuwa.

⁷ Tutautausi si mayaga eketa si bwaduwa, "Au, kwa vaneneğeisi! Fiyaosima si nunusifufuwa o fiyao Ganinimoka!"

⁸ Atu namaise yo kita fonakitutiysi si nunusifufu ta nowanowanisi?

⁹ Fafani tuninatunina nenesiyai ta nemiya. Tunisi fiyao Fatiya, Mediya, Enami. Tunisi Mesofotamiya, Yudiya, Kafadosiya, Fonutusi, be Eisiya,

¹⁰⁻¹¹ Finigiyi be Famufiniya, Itifita, yota tunisi Sainini niniunei Nibiya kana fafani nenei. Fiyao Diu keta yota Kani Kwauna eatu nofe tova Diu kodukodu si munimuniya nukusi, wagawaga Noma nenei. Tunisi Kiniti simuna nenei eketa yota Anabiyei. Eatu matatafuta fonakitutiysi Guyau iba nakanakatamokesi naki i savivinisiya fasisiyi o ta nowanowanisiya si nunusifufuinal."

¹² Matatafusi si mayaga yota nuwatusi si kfibaubauwa eketa si vikanunutoniya si bwaduwa, "Avamasi nofe kana nuwanuwa?"

¹³ Eatu tunisi si sawavinisiya si bwaduwa, "Kamo si ukowayuwa nakasina na fasinei nofe-maise si nunusifufuwa."

Fita Namoga I Numamanisiya

¹⁴ Eatu Fita i misiniya tonowana kasi 11 nukusi eketa kayona nakasinei sabu i iyavisiya i bwaduwa, "Unaunaku fiyao Diu yota aviyavana Yenusanema kwa fakwafakwa, ata givimayeta eatu kwata nowanautuutuya avana nofe kana nuwanuwa.

¹⁵ Kima muka kata ukowakowayu, taki maise kwa vivinuwadadana. Nofe 9 kana fafani yawane nuwabuni, yota namoga nofe kawasasanama nenei, muka sita ukowakowayu.[†]

¹⁶ Eatu aviyavana nofe i kikinomana o naki avana Guyau yana tomatakawa Yoweni i bwaduwiya maise,

¹⁷ 'Guyau nofemaise i bwaduwa.

Tova kasi kafa nusafuwi

namoga matatafusi nenesiyai Kanunuku ana bisiwaiya.

Eketa natunatumi namoga be vivine fonaku sina bwaduvioğoniya.

Yami tufunakata katekatevatusi sina kenokita

yota yami namoga vituvekasi sina kenokavakavayuna.

¹⁸ *Noko tovasima nenesiyai,*

kaku kaetoğga namoga be vivine nenesiyai, Kanunuku ana bisiwaiya

ebe fonaku sina bwaduvioğoniya namoga nenesiyai.

¹⁹ *Kafa nuwatabau atai kawasasakaoğona nenei ana savivinisiya*

yota kiyakiyaya ana visawavenena tanowai fwayafwaya nenei

maise ufaufa be kikanakanata keta yota siyou badobadona.

²⁰ *Vanavana ina kumanovaniya*

yota yamayamana ina yabeniya maise ufaufa,

eyo muniyai, kuyadayada nakasina keta kaikaiwabuna ina kikinomana nenei, Iyau Tuveka ana nemiya.

²¹ Eatu aviyavana vitumağanai sina bwauwa Tuveka nenei,
gifaşfana sina nisaiya."

²² Fita yota yana bwadu i tenesaviya, "Fiyao Isineni, Yesu tene Nasaneti sifufuna nofe kwa vaneneğei. Tututaumi kwa sanamaniya namaise Guyau fiwana i veniya be savivina fifiwanamokesi keta yota kiyakiyaya kafa nuwatabau i savivinisiya. Noko si visawavenena venemokena tanake gewa Guyau nenei i nemiya.

²³ Guyau waniya kana ugū i vinuwadadaniya eketa visime kana toodibutoyoğä nimamiyai si teniya, be nukusi kwa givigongağanaiya eketa kwa nuvimatuya.

²⁴ Eatu Guyau i ketoyauya mate kana kuvalvana kunukubana nenei eketa mateyai i sinaviyawasa-savaviniya uguna mate muka fifiwanina be ina sinaviyewai.

[†] **2:15** Taki gevageva sina kawa, nao waini sina yuwa. Tasike naki nuwabuni o maneka si kakawa atu gevageva o navinavyai. Eketa nuwabuniyi 9 kana fafani nenei, muka ukowayu kana tova. **2:17** Yoweni 2:28-32 **2:23**

²⁵ Nofe namoğanama fasinei tufomu Deivida i viginowiya i bwaduwa,

*Tova nubwayouna yaku Tuveka Guyau naukuwai a tonetoneiya.
Muka kaku kaniyabina ana matuteisi
uguna tanake niniukuwai.*

²⁶⁻²⁷ *Muka kuna venumakanoveiku tomate yasi kabagai
o ka Kaetoğa Tafutafuna kuna kitamokei be ina kaniniya kididiku sinenei.*

*Na fasinei yaku sebobo avi nakata be semwanai a oseoseya,
a sanamane-budowanemokiya tofwaku kuna kitavikaviniya fasinei.*

²⁸ *Yawasi kana ketaketa ku visawasawavenikuwa
eketa tafakaiu yana yagova nenei sebobo ina tewesafukuwa.’*

²⁹ Fita sifufu i nusaviya i bwaduwa, “Unaunaku, nofe bwadu venemokena a iyaiyavimiya, wağata Deivida i mateya keta si tauniya atu kana kididikunama o kimoki kita nukusi yawane i fakwafakwa.

³⁰ Nofe nenei ta sanamaniya gewa muka tauna fasinei ita bwadubwadu eatu tanake Guyau yana tomatakawa eketa naki i bwaduvioğoni vitana susukwana nenei tamо yana gabu ina viya.

³¹ I kitavaneya kunauna vitana Guyau yana Togifafafana Gigibokeinana, yawane mateyai ina misini-savaviniya tovanama i bwaduwa, ‘Guyau muka ina venumakanovei tomate yasi kabagai o tofwana ina kitamokei be ina kaniniya kididiku sinenei.’

³² Guyau nofe Yeisunama mateyai i sinaviyawasa eketa matatafuki o kana tokita.

³³ Guyau i vitoğavaneiya kikikatainei vifotu kabaina nenei. Eketa Amana Kanunu Tafutafuna i bwadudabedabuya maise nenei i viya eketa i bisiwaga nenekiyai. Avana nofe kimoki kwa kitakitiya keta kwa nowanowaniya.

³⁴ Kwa sanamaniya Deivida muka ita vane abamai eatu tauna i bwaduwa,

*Guyau yaku Tuveka i iyaviya i bwaduwa,
“Kükükikataiku ku nüvitöga vifotu kabaina nenei
35 kana nivaniva nifanifaiu ana tenisiya
kaeyafayafaweu ya kafa vasafasafasa.”*

³⁶ Atu kwami fiyao Isineni matatafumi o kwata sanamaniya nofe namoğanama Yeisu kwa nıvımatıya eatu Guyau i ginakasiya yata Tuveka keta yota kata Togifafafana Gigi-bokeinana.”

³⁷ Si vanevanenęgę eatu tovanama sifufu nofe si nowaniya, katekatesi i kayavana eketa Fita be tunisi tonowana si iyavisiya si bwaduwa, “Ae, unaunaki! Namaise kata fufuna ebe Guyau ita vinuwateweiki?”

³⁸ Eketa Fita i iyavisiya i bwaduwa, “Tamokatamokağı kwa ugevinaimi be Yeisu Togifafafana Gigibokeinana kana wavai ka givibutabutaimi ebe yami go'yonı kasi vinuwateweineina fasinei yo muniyi, kami nuwagabubu Kanunu Tafutafuna, Guyau ina venimiya.

³⁹ Guyau yana bwadudababada ina saviviniya fasimiyai keta natunatumi be yota matata-fusi aviyaonana kedawanauwai si nenemiya fasisiyi. Tasike aviyaonana Tuveka yata Guyau ina wenisiya be sına nemiya nenei, namoğasima tauna Kanununa ina venisiya.”

⁴⁰ Fita yana sifufu yagwanima nenesiyai i matakawisiya i bwaduwa, “Aviyaonana kimoki muka Yeisu sita vitumağanei, Guyau ina vimatadawanisiya. Na uguna kwa kawanunukuwei be i gifafafaneimi.”

⁴¹ Eketa kuyadayadanama nenei namoğasima bwadu si vitumağaniya be si givibutibutisiya o kasi yagwana 3,000. Keta namoğasima o Yeisu kana tomuniyeina nukusi si vikatutamokisiya.

Tovitumağana Yasi Fakwafakwa

⁴² Tova nubwayouna tovitumağana, tonowana yasi visawavenena si vanevaneneisiya eketa yota unaunasi nukusi, kanunu keta kwafini nenesiyai, si vivikaovivita. Tovitumağana Tuveka yana Ka kana kiyakiyaya si fufufuniya keta yota si kawakawanukuwa.

⁴³ Yenusanema kana matatafu tovanama si kitisiya tonowana kiyakiyaya kafa nuwatabau yagwanisi si savisaviviniya eketa Guyau kana vimogumogu i nakatamoka nenesiyai.

⁴⁴ Tovitumağana si yokoyokowa eketa iba matatafunu si vivitokuwa tamo nenei.

⁴⁵ Atu tunisi yasi fwaya fwaya be nogonogo si vivikimwaneina eketa unaunasi aviyaonana na kasi dauna nukusi, noko gabaninama si venivenisiya.

⁴⁶ Tovatova Numa Kodukodu nenei si vivikaninisaga. Eatu ka fasinei o yasi numai semwanai yota nuwasobuwai si kakavyaowa.

⁴⁷ Guyau si davadaviya eketa namoga matatafusi tovitumaqana si vifotuwisiya. Naki tovatava namoga gifafafana si ninisaiya keta Tuveka tovitumaqana kasi yoko i gigivinakasiya.

3

Fita Tovikokona Fenafenana I Gidewadewiya

1 Tamoka tova navinavi tonusi kana fafani nenei fiyao Diu yasi tova kawanunuku kana tutuya nenei, Fita keta Yoni si niya Numa Kodukodu nenei.*

2 Na tovanama nenei namoga tamokaqena fenafenana i tufuwiya si nukivaiya keta Numa Kodukodu kana kani kana ketakawana si weneweniya Kiwaqna nenei si teniya. Tova matatafuna yana sabu nokomai si teneteniya ebe aviyaonana si niniya Numa Kodukodu nenei, gabana i vivikokonisya.

3 Tovanama i kitisiya Fita keta Yoni kabegomokena be Numa Kodukodu kana kana ketakawanai sina kanasuna, i vikokonisya i bwaduwa, "Ae, tamo gabana kwata venikuwa."

⁴ Tovanama si toneiya nenei Fita i iyaviva i bwaduwa, "Ku toneyeiki."

⁵ Eketa i kitatonitonisiya avage vitana nenesiyai gabana ita nisaiya.

⁶ Eatu Fita i iyaviva i bwaduwa, "Muka tamo gabana nenekuwai eatu aviyavana nenekuwai o ana veniwa. Yeisu Togifafafana Gigibokeinana tene Nasaneti kana wawai, ku misini be ku nidadana!"

⁷ Eketa Fita i ova kikikatainei keta i sinavitowamisiniya. Naki na tovanama nenei kaeyafayafana keta kaernatakisina si fiwana.

⁸ I venuotowamisinya keta i vibutuwa i nidadana. Naki na kusifusifuna nukusi atu si kanasuna Numa Kodukodu sinenei Guyau i sawasawadavadaviya.

⁹ Namoga matatafusi si kitia i ninidadanana keta si nowaniya Guyau i sawasawadavadaviya.

¹⁰ Si kitakinaniya tanake gwadinama ketakawana Kiwaqna nenei gabana i togatogavikokona eatu aviyavana nenei i kikinomana fasinei o si sabanutuiya.

Fita Sabuveka Nenesiyai I Nusifufuwa

11 Tovikokonanama Fita keta Yoni i nutavaqasisiya atu namoga matatafusi si mayaga eketa si dibwana si nemiya kabaganama si weneweniya Sonomoni yana nukefakfa nenei.†

12 Tovanama Fita i kitisiya sabuveka si yokoyokowa i iyavisiya i bwaduwa, "Unaunaku fiyao Isineni, namaise yo kwa sabanutuqna iba nofe i kikinomana fasinei? Avana uguna yo kwa tonetonemanoneweiki vitana kima tututauki yama fiwanai o taki yama eyaeyanai kata visaviviniya yo namoga nofe ita nidadana? Naki Guyaumoka o yana fiwana i saviviniya.

13 Ebenaamu, Aisake be Yakobo yota waqawaqata matatafusi yasi Guyau kana kaetoga Yeisu i gikaikaiwabuya. Eatu kwa katuteweiya yami toviketanuneina nenesiyai. Yota Noma tovisime Fainato i vivinuwadadana be ita ketoyauya eatu kwa dibutoyoiya.

14 Yeisunama o naki taftufuna keta toyeaeyanamoka atu kwa vikeweiya. Tumadama yo Fainato kwa sawanuyakanaya be tonuvimate i ketoyauya.

15 Kwami Yawasivaqata kana Tokavenena kwa nuvimiatiya eatu Guyau i sinaviyawasiya. Eketa kima o kana tokita.

16 Uguna kima Yeisu kana wava ka vitumaqaniya eketa gwadinama nofe sanasanamanimi kwa kitakitiya o i dewadewa. Yeisu kana wava kana vitumaqana nenei, namoga nofe matatafumi matamiyai naki i dewadewamoka.

17 Unaunaku, a sanamaniya kami toviketanuneina nukusi aviyavana kwa fufuniya Yeisu nenei o muka kana sanamana nemenyai.

18 Eatu manatuwaina avana Guyau i bwaduwiya yana tomatakawa matatafusi nenesiyai eketa si bwaduviogonya Guyau yana Togifafafana Gigibokeinana yana kuvavana fasinei o naki i vivenemokena.

19 Na uguna yami go'yon a nenesiyai kwa ugevinaimi be kwa makavinaimi Guyau nenei ebe yo yami go'yon a ina vinuwateweisya.

20 Tuveka yawasimi ina givisekausya ebe yo kami Togifafafana Gigibokeinana ina vininitiya tanake Yeisu.

* 3:1 Numa Kodukodu sinenei tovibwanaose kawa nuwa si vivibwanaoseya. Nuwabuni 9 kana fafani keta tonusi navinavi. Nofe tutuyasima nenesiyai kawanunuku kana tova. Tamot yota kawanunuku kana tutuya o vanavanasonuwai.

† 3:11 Numa Kodukodu kana kabaga gabana nenei si kanifankwaniyuwa. Kani kusinera o vadavada si kiyona. Sonomoni yana nukefakfa nakasina o gagasa kuveyaina. Numa Kodukodu atu kumenanina. 3:13 Yauna 3:15 3:14 Madiu 27:15-23, Maka 15:6-14, Nuke 23:13-23, Yoni 19:12-15

²¹ Tata tukuya Yeisu abamai ina fakwafakwa kana nivaniva Guyau iba matatafunu ina givikiouya naki manatuwaina i bwaduwuya yana tomatakawa tafutafusi nenesiyai eketa si bwaduviōgoniya maise.

²² Mosese i bwaduwa, ‘Tuveka yami Guyau tututaumi sinemiyai tamo aitevana ina ginakasiya fasimiyai ebe ina vitomatakawa maise iyau.[‡] Eketa matatafunu avana ina nusifufuwiya kwana nowanaututuya.

²³ Taki aitevana noko tomatakawanama fonana muka ina muniyei, nao tauna i nunuvisiya eketa Guyau ina nyauanya yana namonamōga nenesiyai.’

²⁴ Eketa aviyavana nofe tovasima si kikikinomana, nao Guyau yana tomatakawa matatafusi i vibutuwa Samuwena nenei eketa i nemiya, si bwaduviōgoniya.

²⁵ Noko tomatakawasima o kita natunatusi. Eketa Guyau dedeni i fufuniya wāgawāgata nenesiyai o kita i nunateva tovanama i bwaduwa Ebenaamu nenei, ‘Susukwau nenesiyai eketa namōga matatafusi fwayafwaya etanei ana sawanuwagabubuwisiya.’

²⁶ Tovanama Guyau kana kaetōga Yeisu i gibokiya, i vininitiya nauna kita fiyao Diu netetiya ūguna nuwanuwana yata fufunagoyo nenesiyai ina ugevinita be ina sawanuwagabubuwita.”

4

Diu Kawakawa Nausiyai

Fita Kata Yoni Tututausi Si Misinifafanisyia

¹ Fita keta Yoni namōga si nunusifufuvisya eatu tunisi tovibwanaose be Numa Kodukodu kana tuiyo kasi toviketanuneina eketa yota tunisi Sadusi si nemiya nenesiyai.*

² Fita keta Yoni namōga si vivisawavenena vitana Guyau namōga mateyai ina sinaviyawasisiya naki maisemoka Yeisu i sinaviyawasiya, na fasinei si nuwagoyowisya.[†]

³ Eketa si tabisia yata naki i vimatasisinovanovana fasinei, deniyai si teneftosiya kana niyaniva nuwabuni.

⁴ Atu yagwanisi aviyaonana Fita keta Yoni yasi sifufu si nowaniya, si vitumāgana eketa namōga kasi sawasawa o i vaneya 5,000 maise.

⁵ Kuyadayada kana vinuwa nenei, fiyao Diu toviketanuneina be tokawakawa yota Mosese yana visime kana tovisawavenena si yokowa Yenusanema.

⁶ Sinesiyai o tovibwanaose kasi toviketanuneina Anasi keta Kaiyafasi be Yoni yota Anekisenda, keta yota tovibwanaose kasi toviketanuneina yana sabu nukusi.[‡]

⁷ Tuiyo si iyavisiya eketa Fita be Yoni si ovisiya keta nausiyai si misiniya eyo si nutoninuvenuvisiya si bwaduwa, “Avi fiwana o avi wava nenei eyo namōga nofe kwa gidewadewai?”

⁸ Eketa Kanunu Tafutafuna yana fiwanai namōga kasi toviketanuneina be kasi tokawakawa Fita i iyavisiya i bwaduwa,

⁹ “Nofe kimoki avage tofenafena yana dewadewana i nisaiya fasinei kwa nuntoninuvenuvikiya.

¹⁰ Na fasinei nuwanuwaku kwami keta yota Isineni kana matatafu kwata sanamaniya. Yeisu Togifafafana Gigibokeinana tene Nasaneti kana wavai namōga nofe naumiyai i misimisiya, i dewadewamoka. Yeisunama kwa giviogonāganiya eatu Guyau mateyai i sinaviyawasiya.

¹¹ Tanake fasinei Guyau Fonakituna nenei i bwaduwa,

Kōgonanama kwami tokiyona kwa dibutoyōoya i visabuova.[§]

¹² Eketa muka tamo yota aitevana ina gifafafaneita. Ūguna muka tamo yota namai avi wava fwayafwaya nofe etanei Guyau namoga ita venei be ina gifafafaneita, naki mukamokena!”

* **3:22** Fiyao Diu si sanamaniya Mosese tanake kasi tomatakawa nakatamokena. (Visime Nuvinavinana 18:15,18) **3:23**

Visime Nuvinavinana 18:19 **3:25** Kabikona 22:18 * **4:1** Numa kodukodu kana tuiyo kasi toviketanuneina. Tanake visime kana savivina kana tokitavinanu. Tanake tauna o yota tovibwanaose eketa yota tanake o tovibwanaose kasi toviketanuneina sifunei i savisavivina. † **4:2** Sadusi yokonama muka misinisavavina o tamo Togifafafana Gigibokeinana nenei sita vitumāgana. ‡ **4:6** Fiyao Noma si ginakasiya Anasi nawana Kaiyafasi be Anasi kana kivi ina viya be tanake tovibwanaose kasi toviketanuneina. Eatu Diu yasi ketaketai o tovibwanaose kasi toviketanuneina kana kivi ina togateweiya matema kana tovai. Na ūguna Noma Kaiyafasi si ginakasiya eatu Nuke yawane Anasi i kanavikaviniya tovibwanaose kasi toviketanuneina. § **4:11** Fiyao Diu tokabitamo yasi sabuova o gabana nenesiyai numa si kikiyona. Sabuova iba nakasina venemokena. Numa gunisi nenei si vivimisiisiya keta yota fita namai si vivikaninisaga nenei. Sabuovanama o tanake Yeisu. (Same 118:22, Aiseya 28:16, Efeso 2:19-21)

¹³ Tovanama si kitisiya Fita keta Yoni na yasi katevatu keta nuwatasi i niiya tasike naki kuwekuwedunisi, muka tamo Moses yana visime kana sanamana nenesiyai eatu yasi nusifufu nenei o si sabanutuğā. Yota si kitakinanisiya tasike Yeisu nukusi.

¹⁴ Yota namoğanama i dewadewa o si kitiya nukusi si misimisiniya, eketa si tuka.

¹⁵ Na fasinei Diu Kawakawa yasi kafa yokoyoko nenei si vikikinomanisiya eatu tasikeğā si vikanunusifusifufuwa.

¹⁶ Si vikanunutoniya si bwaduwa, "Avamasi tata fufuniya noko namoğasima nenesiyai? Yenu-nanema kana matatafu kiyakiyaya kafa nuwatabau nofe naki si sanamaniya eketa muka katta fata tana vikewa.

¹⁷ Eatu ibanama fasinei muka tana kitamokei be ina kananianiya namoğā nenesiyai. Tana sawanuvimatutisiya ebe muka yota Yeisu kana wava sina visavivinei namoğā kasi kawasasai."

¹⁸ Muniyi yota si wene-savavinisiya si kanasuna eketa si sawanuvimatutisiya be mukamokena yota Yeisu kana wava sina visavivinei o sina visawavenena.

¹⁹ Atu Fita keta Yoni si iyavisiya si bwaduwa, "Taki kwami fonami kana muniiya, nao Guyau kana kusifusinataniya. O nofe Guyau matanei dewadewana? Tututaumi kwa vinuwadadaneimi.

²⁰ Na fasinei namoğā kasi iyaveina aviyavana ka kitiya Yeisu i saviviniya yota ka nowaniya yana visawavenena, muka kana onovei."

²¹ Eketa Namoğā matatafusi o Guyau si sawasawadavadaviya tofenafena i dewadewa fasinei. Nofe fasinei Diu Kawakawa si bauwa avi ketaketai Fita keta Yoni sita vimatadawaneisi ebe muka namoğā sita givinuwagoyoweisi, eketa si sawanuvimatutisiya nakasina keta naki si ketoyausiya.

²² Gwadinama i tufufena, kiyakiyaya kafa nuwatabau i kikinomana nenei o kana manama 40 i teweiya.

Tovitumağana Si Kawanunuwa Fiwana Fasinei

²³ Tovanama Fita keta Yoni si ketoyausiya, si niya keta kasi sabu si nusifufuvisiya matatafuna avana tovibwanaose nakanakasisi be tokawakawa si iyavisiya maise.

²⁴ Tovanama si nowaniya, tamo nenei kayosi nakasinei si kawanunuwa Guyau nenei si bwaduwa, "Tuveka yo, ka kisimokeu Tovisime, kwaga abama, fwayafwaya be gibo keta yota iba matatafusi sinesiyai kasi tokifufuna.

²⁵ Fonau Kanunu Tafutafuna i nusifufuviya wağaki Deividia ka kaetoga nenei eketa i bwaduvioğoniya tovanama i bwaduwa,

'Ava uğuna yo Kani Kwauna si kayokuğā

yota Isineni namoisi ketaketa kasi vinuwateteweteyleina si fufunakaoğoweisi Guyau nenei?

²⁶ *Tufomu yagwanisi keta tovisime fwayafwayai si gidewadewa aviya fasinei*

eketa si vikututamokisiya avage sina nuaviya Tuveka nenei

eketa yota yana Togifafafana Gigibokeinana nenei.'

²⁷ Naki avana Deividia i bwaduviya o i vivenemokena. Menana nofe nakasinei tufomu Enoda Anitifasi be Noma tovisime Fonitiyasi Fainato be yota Kani Kwauna eketa yota fiyao Isineni tututausi si vikututamokisiya eketa ka kaetoga tafutafuna Yeisu gigibokeinana si vinifainiyya.

²⁸ Kwaga fifiwanamokeu eketa aviyavana nauna ku vinuwadadaniya keta ku sawatetewiye be sita saviviniya, maisemoka yota si saviviniya.

²⁹ Tuveka yo, yasi sawanuvimatuta nenekiyai ku nowaniya eketa kima ka kaetoga ku givikatevatu ebe yo fonau ka yaunei.

³⁰ Ya fiwana ku veneiki be ka kaetoga tafutafuna Yeisu kana wavai namoğā kana givibwina yota kiyakiyaya kafa nuwatabau kana saviviniya ebe yo namoğā ya fiwana sina kitiya."

³¹ Tovanama si kawanunuukoğā, kabainama namai si yokowa nenei i kanikunikuniya. Kanunu Tafutafuna matatafusi i vimaisiya eketa Guyau fonana si yauniya na yasi katevatu.

Tovitumağana Si Vivitukuwa Yasi Nogonogo

³² Tovitumağana matatafusi katekatesi be yasi nuwanuwa naki tamokaga. Muka tamo aitevana iba tamo ita katutatanai eatu tututausi nenesiyai si vikakakenena.

³³ Guyau tonowana i givikaniya venemokena eketa Tuveka Yeisu yana misini-savavineina fasinei wakakana si siya namoğā nenesiyai. Eketa Guyau yana omukumukutana o tovitumağana matatafusi nenesiyai.

³⁴⁻³⁵ Tamō tova tasike aviyaonana na yasi fwayafwaya o numa si vivikmwaneina eketa gabana si nenemiiyi tonowana nenesiyai. Ebe aviyaonana na kasi dauna nao si venevenisiya. Na nenei eketa tovitumağana sinesiyai muka aitevana tamō iba ita nuwasai.

³⁶ Yosefa o kafa kita i fufuniya. Tonowana yota si weniya Banabasi kana nuwanuwa, Namoga Amaona. Tanake Nebi tufuwina Saifunusi simuna nenei.

³⁷ Yana fwayafwaya i vikimwaneiya eketa gabanina i nemiiya eketa tonowana i venisiya.

5

Ananaiyasi Eketa Safaina

¹ Atu tamoka tovitumağana kana wava Ananaiyasi kawana Safaina nukusi yasi fwayafwaya atu tunina si vikimwaneijiya.

² Tunina gabana i givikaviniya tauna fasinei eketa kawana o sanasanamanisi. Eatū tuftufo gabana i viya eketa tonowana i venisiya.

³ Eketa Fita Ananaiyasi i iyaviya i bwduduwa, “Ananaiyasi, namaise yo Seitani ya nuwanuwa i kani yo Kanunu Tafutafuna nenei ku sawavigema, eyo fwayafwaya gabanina ku viya tunina ku givikaviniya taugu fasiweu atu ku vikanonono vitana matatafuna kuta veneiki?

⁴ Nauna o kwağı ya fwayafwaya yo muniyai ku vikimwaneiya. Eatū gabana kawana si viya nenei aviyavana ya nuwanuwa maise o nenesiyai kuta visaviviniya, eatū fufuna nofe avi goyo ku fufuniya? Muka vitana kimaga nenekiyai kuta vikanonono, eatū yota Guyau neneil!”

⁵ Tovanama Ananaiyasinofemaise i nowaniya, i fekuwa matematena. Aviyaonana iba nofe si nowaniya matatafusi si matuta.

⁶ Tufunkata tunisi si otowamisinya keta kwafinina si waminiya, eyo si unakikinomaniya keta si tauniya.

⁷ Vanavana kana bai tonusi muninei Ananaiyasi kawana si kanasuna namai Fita i fakwafakwa nenei eatū aviyavana i kikinomana o muka yasi sanamana.

⁸ Fita i iyavisiya i bwduduwa, “Yamasi kwa iyaveiku o naki maise gabana kana nakata na kawami kwa nisiai tovanama yami fwayafwaya kwa vikimwaneiya?”

Eketa si bwdudiyewa, “Ika, na naki maise.”

⁹ Eatū Fita i iyavisiya i bwduduwa, “Namaise yo na kawami nuwanuwa kwa givifakiniya eyo Tuveka kanununa kwana anuanuva? Kwa nowaniya! Tufunkatasima kawami si tauniya o ketakawanai kaeyasayasaisi, eketa kwami yota sina unakikinomaniya.”

¹⁰ Naki tovanama nenei Fita naunei si fekuwa matematesi. Tovanama tufunkata si kanasuna, si kitisiya matematesi eketa si unakikinomaniya keta kawasi niniunei si taunisiya.

¹¹ Ekanesiya kana matatafu Yenusanema sinenei yota matatafusi aviyaonana biga si viya si matuta nakasina.

Tonowana Namoga Yagwanisi Si Gidewadewisiya

¹² Kiyakiyaya kafa nuwatabau yagwanina tonowana si saviviniya namoga nenesiyai. Eketa tovitumağana matatafusi Numa Kodukodu sinenei si vivikaninisaga eatū kabainama si weneweniya Sonomoni yana nukefakesha nenei.

¹³ Yenusanema kana matatafu sinenei namoga tovitumağana si vifotuwisiya nakasina. Eketa kasi matutai muka kana fata sina tuyanomanisai.

¹⁴ Eatū muniyai namoga be vivine sabuvekamoka Tuveka Yeisu si vitumağaniya eketa si kenokanakanasuna tovitumağana kasi sabu nenei.

¹⁵ Noko nenei keta namoga tovisafwavinga si nemiiina ke'ta nenesiyai eketa si vikenofanina kivaya be sita nenesiyai, ebe yo tovanama Fita ina nemiiya nenei ita givikaviniya o taki kanukanununağia ita givikaviniya ebe sina bwina.

¹⁶ Yenusanema niniuna mananisima nenesiyai sabuveka yasi tovisafwavinga be yota aviyaonana kanunu goyosi si nuwafisiya si nemiiisa eketa matatafusi si dewedawa.

Diu Kasi Toviketanuneina Si Anuvanuva

Be Tonowana Sina Sawatanisiya

¹⁷ Eatū tovibwanaose kasi toviketanuneina keta kana sabu matatafusi Sadusi kunuma nenei si sinegoyowa.

¹⁸ Noko yasi ugumana fasinei, tonowana si givikaviniya keta deniyai si tenefotisiya.

¹⁹ Eatū na nuwabunananma nenei Tuveka kana kaetoğā tamokağā abamei deni kasi kawa i yausiya ati i kikinomaniya keta i bwduduwa,

²⁰ “Kwa nai kwa misini Numa Kodukodu kana wasiketai be biga nofe yawasi kiouna fasinei namoga matatafusi kwa iyaveisi.”

²¹ Guyau kana kaetoğā abamei fonana si muniya keta tovawedanai si kanasuna Numa Kodukodu kana wasiketai eketa si vibutuwa namoga nenesiyai si vivisawavenena.

Eatu na tovanama nenei tovibwanaose kasi toviketanuneina kana sabu nukusi si yokowa eketa Diu Kawakawa keta Isineni kasi toviketanuneina matatafusi si wenevakukusisiya. Eyo tuiyo si teweisiya si niya deniyai tonowana kasi tuova fasinei.

²² Eatu tovanama tuiyo si niya deniyai tonowana si kitaokavisiya. Eketa si makavinisiya si simana si bwaduwa,

²³ "Deni kasi dawanafota ka kitisiya naki dewadewasi yota kana tuiyo o naki noko. Eatu tovanama kawasima ka yausiya, muka tamo aitevana sinenei!"

²⁴ Tovanama Numa Kodukodu kana tuiyo kasi toviketanuneina eketa tovibwanaose nakanakasisi sifufu nofe si nowaniya, nuwatasi i bauwa keta si vinuwana avamasi yota ina kikinomana.

²⁵ Eatu tovanama nenei, namoغا tamokaغا i kanasuna eketa i bwaduwa, "Ei, kwa nowaniyal Namoisima deniyai kwa tenisiya nofe tova Numa Kodukodu kana wasiketa si misimisiniya, Yeisu bigana si vivisawavenena namoغا nenesiyai."

²⁶ Eketa tuiyo kasi toviketanuneina yana tuiyo nukusi si niya Numa Kodukodu nenei eketa tonowana si ovisiya. Eatu muka tuyakayakanai sita savivinei uguna si matuta namoغا gabana si kifonfonuwisiya fasinei.*

²⁷ Tovanama si nemisiya Diu Kawakawa nausiyai si vimisiisiya. Eketa tovibwanaose kasi toviketanuneina i numatamataniya i bwaduwa,

²⁸ "Ka sawatanimiya muka namoغا nenesiyai kwana visawavenena gwadinama nofe kana wavai. Eatu mukanono! Fonaki kwa teweiya eketa yami visawavenena Yenusanema i gikafufuya. Yota kwa gweiya be kwa vivinoikiya gwadinama yana mate fasinei."

²⁹ Eatu Fita tonowana nukusi fasisiyai i nufata i bwaduwa, "Guyau fonana kana muniiya eatu muka namoغا.

³⁰ Kwami fiyaomima o Yeisu ogonağanagai kwa nuvukukiya keta kwa nuvimiatiya atu Guyuanama wağawağata si kodukoduwa nenei mateyai i sinaviyawasiya.

³¹ Eketa Guyau Yeisu i vitoğavaneiya kikikatainei vifotu kabaina nenei Tovisime keta Togifafafana namoغا fasisiyai. Nofe i saviviniya be kita Isineni i ovivitita be ina ugevinita yata fufunagoyen nenesiyai ebe ina vinuwateweita.

³² Nofe ibasima o venemokena uguna kima o kasi tokita keta kasi toviwakakaki maise yota Kanunu Tafutafuna. Tanake o Guyau i vininitiya aviyaonana yana bwadu kana tomuniyeina nenesiyai."

³³ Tovanama Diu Kawakawa Fita yana bwadu si nowaniya, sinesi i nubusubusuwaniya eketa nuwanuwasi tonowana sina nuvimiatisiya.

³⁴ Atu namoغا tamokaغا kana wava Gamaniyeni o Diu Kawakawa sinesiyai Fanasi yoko nenei. Tanake visime kana tovisawavenena eketa namoغا matatafusi si vifotuwia. Matatafusi nausiyai i misimiya eketa tuiyo i visimeisiya keta tonowana si vikikinomanisiya menanai tova bwatanağ.

³⁵ Eketa Diu Kawakawa i iyavisiya i bwaduwa, "Yaku sabu fiyao Isineni, aviyavana kwa nuwenewiya fiyosima nenesiyai kwana saviviniya fasinei kwana vinuwadadanadewadewa.

³⁶ Kwana tukuya manamana aviyesi naki i kakaviya nenesiyai, namoغا kana wava Tiyyodasi avage i onavaneya vitana tanake tamo toviketanuneina nakasina. Eketa namoغا kasi yagwana 400 maise si kanasuna kana sabu. Eatu Noma gabemani i vikaniyabinisiya eketa tovanama tonuaviya si nuvimiatiya nenei, kana tomuniyeina si kafiyauyauna eketa yasi savivinanama i viibakaobaoğowa.

³⁷ Muninei yota kasi saifa kana tovai, Yudasa tene Ganini yota Noma gabemani i vikaniyabinisiya eketa namoغا nuwatasi i kaniya be si muniiya. Eatu tonuaviya yota si nuvimiatiya keta kana tomuniyeina si kafiyauyauna.

³⁸ Eatu A iyaveimi, nofe namoisima avana si savisaviviniya muka kwana sawatanaisi naki kwa teneisi. Taki yasi viweikanakanata o taki tututausi yasi vinuwadadana nenei si savisavivina nao yawane ina kakaviya.

³⁹ Eatu taki visime nofe Guyau nenei nao muka kami fata kwana sawatanaisi. Akata kwana nuwatasanamaniya vitana Guyau tauna nenei kwa nunuaviya."

Yana nusifufu fasinei Diu Kawakawa nuwatasi i kaniya.

⁴⁰ Eketa Numa Kodukodu kana tuiyo si iyavisiya keta tonowana si kanasuna-nemisiya eketa si nafanafasisiya. Nokomai si sawatanisiya be muka Yeisu kana wava sina nunusifufuwei eyo muniyi si ketoyausiya.

⁴¹ Na yasi sebobo Diu Kawakawa si teweisiya uguna si sanamaniya Guyau i numwasimwasinisiya be i sawateweisiya sina kuvavana Yeisu kana wava fasinei.

* ^{5:26} Fiyao Diu gabana si namoغا si nunuvimateya. Eatu Noma yasi visime nenei o sawasawatanaise eatu tamo tova kayokuğra nenei eketa naki visimena si yakweyakweni. ^{5:28} Madiu 27:25

⁴² Tova nubwayouna Numa Kodukodu kana wasiketai yota namoğa yasi numa nenesiyai, si viketotonisiya si vivisawavenena eketa yota biga dewadewana si yauyauni vitana Yeisu tanake o Guyau yana Togifafafana Gigibokeinana.

6

Toovivita Nasi 7 Si Gibokisia

¹ Noko tovasima nenesiyai Yeisu kana tomuniyeina kasi yoko i dibwanamoka. Keta tunisi Diu atu tobwadu-Giniki si kanaonuonuwa tobwadu-Ibeniu nenesiyai yasi vivinekwafukwafuna fasisiyai. Uğuna tova nubwayouna aviyavana kasi nuwagabubu kana tovituku muka vivinesima sita kitakaitasi.

² Na fasinei tonowana kasi 12 tomuniyeina matatafusi si wenevakukusisiya eketa nenesiyai si bwaduwa, "Muka kana kita dewadewana be Guyau fonana kana savivina kana onovei eatu kwafini kana ovivita nenei kana saǵa.

³ Na fasinei unaunaki, sinemiyai namoǵa kasi 7 aviyaonana yasi dawa dewadewasi be Kanunu Tafutafuna keta nuwatasuyasuya nenei si maǵa kwa vinuwadadaneisi ebe savivina nofe nenei sina vitoovivita.

⁴ Ebe kima naki kana viketotonikiya kawanunuku keta Guyau fonana kana yauneina nenesiyai."

⁵ Tomuniyeina matatafusi tonowana si vinowanisiya eketa si ginakata maise. Sitiveni o tanake tovitumaǵana venemokena yota Kanunu Tafutafuna nenei i maǵa. Keta yota Finifi, Fonokonusi, Nikano, Timoni, Faniemensi. Eketa Nikonasi tene Anityoki o tanake muka tene Diu eatu nuwatanan i kavinya keta Diu yasi kodukodu nenei i kanasuna.

⁶ Tomuniyeina nofe fiyasima si nemisiya eketa tonowana nimasi si dawana etasiyai eketa si kawanunukuwa.

⁷ Noko nenei tomuniyeina Guyau fonana kana yauneina si tenesaviya eketa Yenusanema sinenei tomuniyeina kasi yoko naki i nakatamoka. Yota tovibwanaose yagwanisi vitumaǵaninama si vitumaǵaniya.

Sitiveni Kana Givikavina

⁸ Sitiveni o naki Guyau yana omukumukutana keta yana fiwana nenei i maǵa be kiyakiyaya kafa nuwatabau fifiwanisiya savivinisiya namoǵa kasi kawasasai.

⁹ Eatu tunisi fiyao Diu yasi numa kafa yokoyoko kana wava *Ketoketoyausi* si managibuwiya. Fiyaosima o menana nakanakasisi maise Sainini, Anekisenidiya yota fafani Sinisiya eketa Eisiya nenesiyai si nemiya. Nofe fiyaosima si vibutuwa Sitiveni nukusi si vikawabwadubwaduwa.

¹⁰ Eatu nuwatasuyasuyanama Kanunu Tafutafuna i veniya maise o nenei i nusifufuwa. Na uğuna muka kasi fata be fonana sina fatali.

¹¹ Na fasinei makamakaviunai namoǵa tunisi si kanadibidiisiya keta Sitiveni fasinei si vikanononowa si bwaduwa, "Kima ka nowaniya iba goyosi i bwaduwisiya Moses keta Guyau fasisiyai."

¹² Noko bwadunama namoǵa i visimwananakasisiya yota tokawakawa keta visime kana tovisawavenena nukusi Sitiveni si givikaviniya eketa si sinakanikaniya si niiya Diu Kawakawa nenesiyai.

¹³ Eyo muniyi namoǵa tunisi tovikanonono si kanasunisiya keta si bwaduwa, "Nofe gwadinama o tova matatafuna Numa Kodukodu tafutafuna keta Moses yana visime i manamanagibuwiya.

¹⁴ Ka nowaniya i bwaduwa avage nofe Yeisunama tene Nasaneti Numa Kodukodu ina nuyauni yota kata sanu Moses waǵawaǵata i visawavenisiya ina dawanamatamanina."

¹⁵ Namoǵa matatafusi Diu Kawakawa sinenei Sitiveni si toneye-vaǵasiya atu tafakaina si kitiya o vitana Guyau kana kaetoǵa abamei maise.

7

Sitiveni Yana Sifufu

¹ Eketa tovibwanaose kasi toviketanuneina Sitiveni i nutoninuvenuviya, "O vinoisima nofe venemokena?"

² Eketa Sitiveni i bwaduwa, "Unaunaku keta amamaku, yaku sifufu kwa vaneneǵei. Waǵata Ebenaamu muniyi yo i niya Anani menana nenei eatu yawane i fakwafakwa Mesofotamiya kana tovai, Guyau Etanemokenei i kenokikinomana nenei.

³ I iyaviya i bwaduwa, 'Ya menana keta ya sabu kuna teweisiya atu fwayaftwayanama ana visawaveniwa nenei kuna niya.'

⁴ Eketa Ebenaamu Mesofotamiya i teweiya eatu i niya Anani i fakwa. Amana i mateya muninei, Guyau i nemiiya fwayafwayanama nofe tova ta fakwifakwiya nenei.

⁵ Noko tovanama nenei nofemai muka tamo Guyau fwayafwaya matatafunu ita venei o taki kasimina ebe ina vitoniwagei, atu i bwadudabedabiya vitana susukwana nukusi fwayafwayanama yawane sina vitoniwagiya. Eatu noko tovanama nenei Ebenaamu muka tamo natuna.

⁶ Yota nofemaise Guyau i iyaviya i bwaduwa, 'Susukwau sina viyauyauna mani fwayafwayai. Tonifwayafwaya susukwau sina vikaetoisiya keta yota sina vitoagoyogoyowisiya manamana 400 sinenei.

⁷ Atu yawane tonifwayafwayasima yasi vitoagoyogoyo fasinei ana vimatadawanisiya eatu susukwau sina kikinomana-nemiya nofemai ebe nenekuwai sina kodukoduwa.'

⁸ Eketa Guyau Dedeni kiyakiyayana Ebenaamu i veniya o nufifina. Na fasinei tovanama Ebenaamu natuna namoغا Aisake i tufuwa eketa kuyadayada 8 muninei i nufifiniya. Muniyai Aisake natuna Yakobo i nufifiniya yota Yakobo natunatuna kasi 12 i nufifina. Noko tasike o kita wağawağata.

⁹ Yakobo natunatuna taisi Yosefa si sinegoyowiya eketa si vikimwaneiiya tovitamaneina nenesiyai keta si viya i vitovikaetoğā Itifita nenei. Atu Guyau o Yosefa nukusi

¹⁰ eketa i ovivitiya tovanama namoغا dauna nenei si teneteniya. Guyau nuwatasuyasuya i veniya na ugūna Itifita tufomu nuwatana i oviya keta Yosefa i teniya yana numa eketa yota Itifita kana matatafu kana tovisime.

¹¹ Muniyai Itifita keta Kenani kasi matatafu noga i gikafusuya keta namoغا si kuavana nakasina keta yota kabwaga kana misaغا i dauna.

¹² Atu tovanama Yakobo i biganowanu vitana Itifita nenei kabwaga, kawa tamokağā wağawağata i visimeysi si niya nokomai.

¹³ Tovanama yasi nai kana vinuwa nenei, Yosefa tauna wakakanu i siiya unaunana nenesiyai. Nokomai Itifita tufomu Yosefa ugunina i sanamanisiya.

¹⁴ Eketa Yosefa yana matakawa i niya amana Yakobo keta yana sabu matatafusi nenesiyai ebe sina nemiya Itifita. Noko tovanama nenei o kasi ygawana 75.

¹⁵ Eketa Yakobo i sobwu Itifita keta nokomai yo wağawağata nukusi si vikamatemateya.

¹⁶ Eatu kwafinisi si makavinisiya menana Sekemu nenei keta kididikunama nauna Ebenaamu siniva nenei i kimwaniya fatana matanakasina Amo fasekwina nenesiyai, nokomai si tenisyi.

¹⁷ Tova i niketamwakufwamoka be Guyau avana yana bwadudabadaba Ebenaamu nenei ina vivenemokena, kata sabu Itifita sinenei naki i nakatamoka.

¹⁸ Muniyai tufomu kiouna i vitovisimeya Itifita sinenei eatu muka tamo yana sanamana avana Yosefa i saviviniya Itifita fasinei.

¹⁹ Yata sabu i nonusiya eketa i givikuvavanisiya. I tuyakayakanisiya be natunatusi fwefweyasi menanai sita tenisyi ebe sita vikamatemateya.

²⁰ Noko tovanama nenei Mosesi tufuwa. Gwadimonamonanama o kotokiwağā Guyau matanei. Ayona keta amana si kitavikavina-samwagauwiya yamayamana tonus i yasi numa sinenei.

²¹ Eatu tovanama si tenekikinomaniya menanai, tufomu natuna gumayogu i fayaia eketa i weinakasiya maise tauna natuna.

²² Itifita namoisi yasi ketaketa matatafunu kana sanamana nenei i gumağā, maise yota yana nusifufu be yana savivina nenesiyai fisiwanisi.

²³ Tovanama Mosesi kana manamana 40 i nisaiya, i vinuwadadana be tauna yana sabu Isineni ina venutofisiya.

²⁴ Eatu i kitiya tene Itifita tene Isineni i munumunuya eketa fasinei i badiwaga tene Itifita i nuvimatya.

²⁵ Mosesi i nuwanuwa vitana tauna yana sabu sita sanamaniya vitana tanake nimanei Guyau ina gifafanisiya ebe muka sina vikaetoğā Itifita nenesiyai, eatu muka sita kitasanamanei.

²⁶ Kuyadayada kana vinuwa nenei Mosesi i kitisiya fiyao Isineni kasi nuwa si vivikamunumunuwa eketa i anuvanuwa be ina katuvisiya. I bwaduwa, 'Ei, na naunau atu ava fasinei yo kwa vivikamunumunuwa?'

²⁷ Atu tomanini gwadinama Mosese i tutukatuiya keta i iyaviya i bwaduwa, ‘Aitevana masi i ginakasiu ku vitovisime yo kima kuna vineusani?

²⁸ Omasi kuna nuvimatikuwa maise foma tene Itifita ku nuvimatuya?’

²⁹ Tovanama Mosese bwadunama i nowaniya, i matuta keta i dibwana i niya fafani Midiyani nenei i viteneyauyaua. Nokomai i vikawana keta natunatuna namoغا nuwesi si tuwu.

³⁰ Nokomai i fakwa kana nivaniva manamana 40 eatu tamoka tova koya Sainai niniunei wanakikaogowai Guyau kana kaetoغا abamei i kikinomaniya kai nununuinei kisisiku sinefounei.

³¹ Tovanama Mosese noko i kitia, i mayaga eketa i vaniya niniunei be ina toneye-dewadewiya. Eatu Tuveka kayona i nowaniya i bwaduwa,

³² ‘Iyau o wağawağau Ebenaamu, Aisake eketa Yakobo yasi Guyau.’ Tovanama Mosese bwadu noko i nowaniya, i akikinikuna na yana matuta yota i matuta kai kana toneyeina fasinei.

³³ Eketa Tuveka i iyaviya i bwaduwa, ‘Fwayafwayanama nenei ku misimisinya o tafutafuna, na fasinei ka kaevatakutakuna ku kaki.

³⁴ Naki a kitia Itifita namoisi yaku namonamoغا si givigivukuvavuwanisiya. A nowaniya yasi noita na fasinei a sobunemiya be ana ketoyausiya. Eketa ku vaneneغا, ana teweifa kuna makaviniwa Itifita be kuna ovivitisiya.’

³⁵ Eyo Sitiveni yana sifufumokena i nusaviya, “Eketa nofe Mosese o tamoka gwadinama fiyao Isineni si dibutoyoiya tovanama si bwaduwa, ‘Aitevana masi i ginakasiu ku vitovisime yo kima kuna vineusani?’ Guyau kana kaetoغا abamei kisisiku nununuinei i kikinomaniya, yana ovivita nenei Guyau Mosese i vininiti tovisime keta yota toketoyau.

³⁶ Itifitei i kikinomaniya kana tovai, kiyakiyaya kafa nuwatabau i saviviniysi. Maise yota Gibo Yabeyabenina nenei keta yota fwayafwaya nunumonumona nenei manamana kana yagwana 40 sinenei.

³⁷ Tamoka Mosesenama yota fiyao Isineni i iyavisiya i bwaduwa, ‘Tututaumi sinemiyai Guyau tamo aitevana ina ginakasiya fasimiyai ebe ina vitomatakawa maise iyau.’

³⁸ Mosese o fiyao Isineni nukusi tovanama si yokowa fwayafwaya nunumonumona nenei eatu Guyau kana kaetoغا abamei koya Sainai nenei Mosese i nusifufuwiya. Guyau yana bwadu fakwafakwa-vağasina i nowaniya eketa i tenetamaniya neteniyai.

³⁹ Eatu wağawağata si dibutoyoiya keta si tutukatuiya eatu si nuwayewa Itifita fasinei.

⁴⁰ Eketa Anoni si iyaviya si bwaduwa, ‘Guyau tamo kuta fufuniya be ita viketanunita. Noko namoغانama Mosese Itifitei i kikinomana-nemiita eatu muka tata sanamanei avao i kanasiyi.’

⁴¹ Eketa kaivakuku tamokaغا si ginivavija kana kitakita maise bunumakau mwanavauna eketa nenei si vibwanaoseya keta aviyavana nimasiyi si fufuniya avage si kawiiya.

⁴² Na fasinei Guyau i sağakuwakufutisiya keta i teweisiya be si kodukoduwa kinavinavi, vanavana keta yamayamana nenesiyai. Naki maise Guyau fonakituna sinenei, yana tomatakawa si bwaduviogoniya si bwaduwa,

Kwami fiyao Isineni tovanama kwa fakwafakwa fwayafwaya nunumonumonei manamana 40 sinenei,

yami kavenenakaogو yomuyomu o muka kwata vibwanaoseyeisi nenekuwai.

⁴³ *Yami iduiduwa Moneki kana bonu*

eketa yami iduiduwa kinavinavi Nefani mayauna kwa unadadanisiya.

Noko kifukifufunasima kwa fufuniya be nenesiyai kwa kodukoduwa.

*Na fasinei namoغا ana teweisiya yami menanamokeyai sina vimiya
be sina niimiya Babinoni muninei sasanemokenei.’*

⁴⁴ Yota Sitiveni i bwaduwa, “Wağawağata Vada Tafutafuna si unadadanisa tovanama si fakwafakwa fwayafwaya nunumonumonei. Namaise Guyau Mosese koya Sainai etanei i gisawakedaniya, naki maisemoka i fufuniya.

⁴⁵ Yota si tenetamaniya wağawağata nenesiyai Yosuwa yana tovai, Guyau yana ovivitai be fwayafwaya nofe si viya mani namoغا nenesiyai. Eketa Vada Tafutafuna si nemiiya nofemai i fakwa kana nivaniva tufomu Deividia yana tovai.

⁴⁶ Guyau Deividia yana nusuyai i niya keta Deividia i vikokona vitana ita sawateweiya be Numa Kodukodu ita yoniya Yakobo ugunina yasi kafa kodukodu Guyau nenei fasinei.

⁴⁷ Eatu Sonomoni Numanama i yoniya.

⁴⁸ Eatū Guyau Etanemokenei o muka namōga yasi kikiyona ita fakwifakwiyeisi. Maisemoka Guyau yana tomatakawa manatuwaina i viginiwiya maise,

⁴⁹ Tuveka i bwaduwa,

*“Abama o kaku kwabudoga
eatu fwaya fwaya o kaeku kana kafa vasafasafa.*

Eketa avi numa simo o kwata yonai fasikuwai?

Muka tamō kabāga dewadewana kami fata kwana gidewadewai ebe ana fakwiyei,

⁵⁰ ūguna Iyau taumokeku iba matatafuna abamai keta fwaya fwaya a fufunisiya.”’”

⁵¹ Eketa Sitiveni i bwaduwa, “Kwami naki katekateki guasi. Taniyami kwa gifota eketa muka Guyau yana bwadu kwata munimuniyei. Kanunu Tafutufuna kwa adibutoyotoyoia naki maisemoka wāgawāgāmi.

⁵² Guyau yana tomatakawa i visimeisiya, matatafusi si givikuvavanisiya. Yota tobwadukikinomana Toeyaeyanamoka yana nemī fasinei o si nuvimatisiya. Eketa tovanama tauna i nemiya, kwami kwa wiwaifufuniya keta kwa nuvimatifi.

⁵³ Guyau kana kaetōga abamei i visimeisiya eketa yana visime si venita eatu muka kwata kitavikaviniya.”

Sitiveni Gabanai Si Tutuvimatiya

⁵⁴ Tovanama Diu toviketanuneina nofe bwadunama si nowaniya, sinesi si nubusubusuanina keta nīgōsi si kitanavikavikavina nenei.

⁵⁵ Atu Kanunu Tafutufuna Sitiveni i vimaiya. I kitakawavitata abamai eketa i kituya Guyau kana kaiwabu keta yota Yeisu i misimisinya Guyau kikikatainei vifotu kabaina nenei.

⁵⁶ Eketa i bwaduwa, “Kwa kitai! A kitakitiya abama kana kawa kakayauna eketa Namōga Natuna i misimisinya Guyau kikikatainei vifotu kabaina nenei.”

⁵⁷ Tovanama nenei, taniyasi si gifota atu si vikafinafina eketa si kududuwanā Sitiveni fasinei.

⁵⁸ Si sinakanikanira keta si kikinomania menana nakasina kwaunaei eyo si vibutuwā gabanai si fonufonya. Kana tovinosisima kasi nuya si kikakiya eketa namōga tufunakasina kana wava Sauno nauneei si dawana.

⁵⁹ Tovanama gabanai si fonufonya nenei, i bwaukikinoma, “Tuveka Yeisu, kanunuku ku katuvai.”

⁶⁰ Eketa i fekuwa kaetutunei eatu i bwauwa, “Tuveka yo, muka yasi go'yonanama nofe kuna tukuya!” Tovanama nofe i bwaduwiya muninei i vidawana.

8

¹⁻² Eketa Sitiveni kana nuvimate fasinei Sauno i visawadewadewiya. Tunisi Guyau kana tovimogumogu Sitiveni kwafinina si odewadewiya eketa fasinei si bwediutukwasoga.

Namōga Ekanesiya Si Vitoagoyogoyowisiya

Na kuyadayadanama nenei ekanesiya Yenusanema sinenei daunamataina si nisaiya. Na nenei keta tovitumāgana matatafusi si kafiyauyauna Yudiya keta Sameniya fafanisima nenesiyai eatu tonowanāga Yenusanema si fakwa.

³ Atu Sauno i anuvanuva be ekanesiya ina nuyakweyakweniya. Eketa i nya numa tamokatamokāga nenesiyai, namōga be vivine i nusoni-kikinomanina keta i sinakanikanisa eketa deniyai i tenisiya.

Biga Dewadewana Finifi I Yauniya Sameniya Sinenei

⁴ Eatū tasike aviyaonana si kafiyauyauna, nao si fanakwaniugā menana nenesiyai eketa biga dewadewana si yauniya.

⁵ Eketa maise Finifi o i sobuwa menana tamoka nakasina Sameniya sinenei eketa i numamana Togifafafana Gigibokeinana fasinei.

⁶ Matatafusi yana sifufu si nowaniya eketa si nafanafiya ūguna kiyakiyaya kafa nuwatabau i savivinisiya si kitisiya.

⁷ Kafa kita maise kanunu goyosi namōga yagwanisi si nuwafisiya, i nukakisya keta si gionovisiya na yasi kwaesinasinae nukusi. Yota yagwanisi tanaisi matematesi keta fenafenasi i gidewidewisia.

⁸ Eketa noko menaninama nakasina namoisi si sebobowa nakatamokena.

Saimoni Toibaiba

⁹ Eatu noko menaninama nakasina nenei namoğa tamokağa kana wava Saimoni i fakwafakwa eketa tova nubwayouna i vivibogauwa eketa fiyao Sameniya o yana savivinasima nuwatasi i viya. Tova matatafunu i onaonavaneya vitana tanake o namoğa tamo nakasina.

¹⁰ Namoğa matatafusi, muka kasi wava be na kasi wava nenesiyai, yana sifufu kana nowana nenei si bwaduwa, "Namoğa nofe o Guyau yana fiwana matasikauna."

¹¹ Tova nubwayoumataina nuwatasi i kaniya yana oibaibasima nenesiyai. Na nenei keta naki tanakeğa fonana si vaneaneneiya.

¹² Eatu tovanama Finifi biga dewadewana i numamaniya Guyau yana kafa visime fasinei yota Yeisu Togifafafana Gigiboleinana kana wava fasinei, namoşa si vitumağaniya. Noko nenei namoşa keta vivine i givibutibutisiya.

¹³ Saimoni tauna yota biga i vitumağaniya eketa yota givibutabuta i viya. Noko nenei i vibutuwa Finifi i munimuniye-dadaniya uguna tova matatafunu kiyakiyaya kafa nuwatabau Finifi i savisavivinişiya o kafa mayaga tanake nenei.

¹⁴ Yenusanema sinenei tovanama tonowana si biganowana vitana fiyao Sameniya Guyau fonana si katuyiwa, Fita keta Yoni si visimeysiya si niya nenesiyai.

¹⁵⁻¹⁶ Tovitumağanasima kiouşi o naki givibutabutaga si viya Tuveka Yeisu kana wawai eatu Kanunu Tafutafuna o yawane muka siña vai. Na uguna Fita keta Yoni si kikinomana nokomai eketa Guyau si kawanunukuwiya be Kanunu Tafutafuna tovitumağana noko ina venisiya.

¹⁷ Eketa tovanama nimasi si dawana tovitumağanasima debabousiyai Kanunu Tafutafuna si viya.

¹⁸ Eatu Saimoni i kitanisaiya vitana namoşa Kanunu Tafutafuna si viya tovanama tonowana nimasi si dawana debabousiyai. Na nenei gabana i tuniya,

¹⁹ eketa i vikokonisiya i bwaduwa, "Fiwana nofe yota iayu kwa veneiku, ebe aitevana nimaku ana teniya nenei kana fata Kanunu Tafutafuna ita viya."

²⁰ Eatu Fita i iyaviya i bwaduwa, "Kana nufotamoka kwaşa keta ya gabana Guyau ita nyaunimiya. Nofe o Guyau yana kakavenena eatu ku nuwanuwa avage gabanai kuta kimwaniyi!

²¹ Muka tamo ka tukutuku ita fakwafakwa nofe mudadavanama nenei uguna katekateu o muka dawaniniina Guyau matanei.

²² Eketa nofe nuwanuwanama goyona nenei ku ugevinau ebe Tuveka ku kawanunukuwei. Kamo kana kita ya vinuwadadanasma katekateweu ina vinuwateweisiya.

²³ Tumadama yo ya nuwasinae nenei nuwanuwa goyona i vivisimeysiwa."

²⁴ Eatu Saimoni i bwaduwa, "Fasikuwai Tuveka kwata kawanunukuwiya ebe avana kwa bwaduwiya muka nenekuwai ita kikinomana."

²⁵ Eketa nauna Fita keta Yoni yasi vitumağana fasinei tutautasi si viwakakisiya keta yota Tuveka Yeisu bigana si nusifufuviya tovitumağana kiouşi nenesiyai. Tovanama yasi makavina Yenusanema nenei, kunauni biga dewadewana si yauniya menana yagwanisi nenesiyai Sameniya sinenei.

Finifi Etiyofiya Kana Namoşa Nakasina I Givibutabutiya

²⁶ Tamoka tova Tuveka kana kaetoga abamei Finifi i iyaviya, "Ku misini be kugagara ketanama Yenusanemei i sobusobuwa be i niniya Gasa, nenei kuna niya." (Ketanama noko namoşa nofe tova muka sita vaavagai.)

²⁷ Keta Finifi i nogökawawa atu ke'ta tofwanei tene Etiyofiya i venusaiya. Namoğanama o tanake tamo namoşa nakasina, Etiyofiya kana tufovum gumayogu kana wava Kanidesi yana gabana matatafunu kana tokitavikavina. Namoğanama i niya Yenusanema kodukodu fasinei.

²⁸ Tovanama i makamakaviniya Etiyofiya, yana waganusoni sinenei i niniya eatu Guyau yana tomatakawa Aiseya yana viginiwi i giginağanaiya.

²⁹ Eketa Kanunu Tafutafuna Finifi i iyaviya, "Ku nai noko waganusoninama niniunei."

³⁰ Eketa Finifi i dibwanamoka waganusoninama niniunei eketa i nowaniya namoşa Guyau yana tomatakawa Aiseya i viginiwiya, i giginağanaiya. Eketa Finifi i nutoninuvenuvuya, "Na viginiwanama ku giginağanaiya simo kana sanamana ku viviya?"

³¹ Eketa yana bwadu i fatiwa, "Muka. Namaise masi ata sanamanei taki muka tamo kana givimayeta nenekuwai?" Noko nenei i vikokoniya Finifi keta i vaneya nukusi si toğanuwa.

³² Guyau fonakitunanama i giginağanaiya nenei o nofemaise i bwaduwa,

"*Vitana maise sıfi si niyi be kayona sina kanibasiya*

eketa vitana maise sıfi mwanavauna utuutuna kana tanakakanu fasinei naki i numananavamoka.

Maisemoka tanake muka tamo kayona.

33 Si sawanuketuwiya eketa si sawanoviya.

*Muka tamo tauna yana dana keta weyo kasi sanamana
uğuna yawasina fwayafwayai si viteweiya.”*

34 Keta namoğa nakasina Finifi i nutoninuvenuviya, “Yamasi kuta iyavikuwa, Guyau yana tomatakawa tauna fasinei i bwadubwaduwa o taki tamo aitevana fasinei?”

35 Eketa noko viginiwanama nenei Finifi i vibutuwa eketa biga dewadewana Yeisu fasinei i givimayeta.

*36 Eketa si ninya eatu tovanama si nemiya sawa nenei namoğa nakasina i bwaduwa, “Ake! Ukowa nofe. Muka tamo kaku nusiwataka, kuta givibutabutikuwa.”**

38 Eketa namoğa nakasina i nusawataniya waganusoni kana tovidibwana atu nasi nuwa si sobwu ukowai, eyo Finifi i givibutabutiya.

39 Tovanama ukowei si vanenemiya, Tuveka Kanununa Finifi i sinasamwagauwiya eketa i niiya tamo menana nenei. Noko nenei Namoğa nakasina Finifi muka yota ita kitai eatu na sebobona yana ketai i niya.

40 Eatu Finifi i kikinomana Adiyotusi menana nakasina nenei eketa menana matata-funa nenesiyai biga dewadewana i yauna-niiya kana nivaniva i nemiya Sisaniya menana nakasina nenei.

9

Sauno I Vitomuniya Yeisu Fasinei

Bunanige 22:6-16, 26:12-18

1 Eatu Sauno na nuwagoyona i bwadu-kamanamana, “Tasike aviyaonana Yeisu kana tovitumağana ana nuvimatisiya.” I misiniya keta i niya Yenusanema tovibwanaose kasi toviketa-nuneina nenei,

2 eketa i vikokoniya be nufunufu ina viginiwisiya numa kafa yokoyoko kasi toviketanuneina nenesiyai Damasiko sinenei. Noko nufunufusima nenesiyai tovibwanaose kasi toviketanuneina sawateweyeina Sauno i veniya ebe noko menanasima nenesiyai avi namoğa o avi gumayogu ina nisaya Yeisu yana Ke'ta nununei i ninya, ina givikaviniya be ina nemisiya Yenusanemam deniyai.*

3 Eketa i ninya Damasiko nenei eatu tovanama menana i ninikitekitiya, abamei mayesina matakikikwanena visabanutuğai i tafafifiniya.

4 Sauno i fekuwa fwayafwayai eatu kayokayo i nowaniya i bwadubwaduwa nenei, “Sauno, Sauno, ava fasinei yo ku givigivikuvakuvavaneiku?”

5 Sauno i nutoniya i bwaduwa, “Aiye o kwağa aitevana?”

Eketa i nufata i bwaduwa, “Iyau Yeisu, Iyau gwadikuma ku givigivikuvakuvavanikuwa.

6 Nofe tova kuna misiniya keta kuna kanasuna menana nakasinei ebe nokomai tamo aitevana ina iyaviwa avana kuta fufuniya.”

7 Namogasima Sauno nukusi si ninya, si misinivağata keta kawasi si kataka uğuna kayonağası si nowanowaniya eatu muka sita kitakitai.

8 Sauno fwayafwayai i otowamisiniya keta i toneya eatu muka tamo aviyavana ita kitikitai. Na fasinei unaunana nimanei si givikavina eketa si kanasuniya Damasiko.

9 Kuyadayada tonusi sinesiyai matana i kwava eketa yota muka ita kaka keta muka ita yuyu.

10 Damasiko nenei tomuniyeina tamokağası kana wava Ananaiyasi. Tuveka kenokitai i iyaviya i bwaduwa, “Ananaiyasi yo!”

Eketa i nufata i bwaduwa, “Tuveka, iyau weka.”

11 Eketa Tuveka i iyaviya i bwaduwa, “Ku misini be ke'ta kana wava Dawaniniina nenei ku nai ebe Yudasa yana numai ku nutoninuvanuwa namoğa kana wava Sauno tene Tasusi fasinei. Nofe tovanama nenei i kawakawanunuwa nenekuwai.

12 Kana kenokita nenei namoğa kana wava Ananaiyasi i kitiya avage i nemiya eketa nimana i dawana tofwanei eketa i kita-savaviniya.”

13 Eatu Ananaiyasi i nufata i bwaduwa, “Tuveka yo, namoinama fasinei biga yagwanina a nowaniya vitana ka tovitumağana tafutafusi i givigivikuvavaniya Yenusanema sinenei.

* 8:36 Tunisi viginiwa nenesiyai o kana nukisi 37 si nunateya. *Finifi i nufata, “Taki Yeisu Togifafafana Gigibokeinana nenei ku vitumağana katekateu matatafunei, nao ana givibutabutuwa.” Eketa namoğa nakasina i bwaduwa, “Ika, a vitumağanıya tanake Yeisu Togifafafana Gigibokeinana o tanake Guyau natuna.”* * 9:2 *Ke'ta kana tomuniyeina. Wava nofe o Yeisu kana tomuniyeina kasi wava. Ke'ta kana nuwanuwa o Gifafafana o Yawasivağata kana ke'ta. Tanake o Yeisu. Yoni 14:6 nenei, Yeisu tauna i weniya Ke'ta.*

¹⁴ Yota nofe o tovibwanaose nakanakasisi sawatewyeina si veniya eketa i nemiya nofemai, ebe aviyaonana neneWEU si kodukoduduwa matatafusi ina givikavinisiya."

¹⁵ Atu Tuveka Ananaiyasi i iyaviyi i bwaduwa, "Ku nail! A vitoniwagiya ina vikaetoikuwa ebe fasikuwi Kani Kwauna yasi tufomu nukusi yota fiyao Isineni ina numamanisiya.

¹⁶ Iyau taumokeku ana visawaveniya namaise kuvavana kana nakata yawane ina kuavaniya kaku wava fasinei."

¹⁷ Eketa Ananaiyasi i niya keta i kanasuna numai. Nokomai nimana i dawana Sauno debabounei eyo i kawatakana i bwaduwa, "Unaku Sauno, gwadinama ketai ku kitiya tovanama ku nemiya nofemai o Tuveka Yeisu. Gwadinama i vininitikuwa neneWEU kuna kita-savavina fasinei yota Kanunu Tafutafuna nenei kuna maǵa."

¹⁸ Muka mwanenenama atu vitana iyana gwenavisi maise Sauno matanei si fekuwa eketa i kita-savaviniya. I otowamisinya eketa Ananaiyasi i givibutabutiya.

¹⁹ Nokomai Sauno kabwaga i kawa keta fiwana i viya.

Sauno Damasiko I Numamana

Eketa Sauno i fakwa tomuniyeina nukusi kuyadayada kawaviya Damasiko nenei.

²⁰ Muka mwanenenena tu Sauno i vibutuwa i numamana numa kafa yokoyoko nenesiyai vitana Yeisu o Guyau natuna.

²¹ Matatafusi aviyaonana Sauno yana numamana si nowaniya si mayaǵa. Tututausiga si vikanunutoniya, "Nofe namoǵanama o Yeisu kana tomuniyeina i vivitoagoyogoyowisya Yenusanem sinenei. Kamo ava tu i nemiya tamoka nuwanuwanama fasinei, tovitumaǵana ina givikavinisiya be ina niisiya tovibwanaose nakanakasisi nenesiyai?"

²² Eatu Sauno i fiwanamataiya yana numamana nenesiyai vitana Yeisu o tanake Togifafafana Gigibokeinana. Eketa fiyao Diu Damasiko kana tofakwa muka kasi fata yana bwadusima fasisyai avana tamo sina bwaduwei.

²³ Kuyadayada aviyesi i kakavisiya muninei, Diu fiyaosi Sauno si viwaifufuniya be sita nuvimatuya.

²⁴ Kuyadayada be nuwabuna menananama kasi ketakawana[†] si toneye-vaǵasisiya kana nuvimate fasinei. Eatu yasi viwaifufuninama o Sauno naki i sanamaniya.

²⁵ Nuwabuna tamokaga nenei tunisi kana tomuniyeina kautu nakasinei unavai si otanotanowiya menaninama kana kani kana nuginabu nenei.

²⁶ Tovanama Sauno i kikinomana Yenusanema, i anuwanuva be tomuniyeina ita tuyanomwanisiya eatu matatafusi si matutiya. Muka sita vitumaǵanei vitana tanake o naki Yeisu kana tomuniyeina.

²⁷ Eatu Banabasi Sauno i oviya keta i niyi tonowana nenesiyai. Eketa i nusifufuwisiya namaise Damasiko ketai Sauno Tuveka i kitai, yota namaise Tuveka Sauno i nusifufuwei. Keta yota i iyavisiya namaise Sauno Damasiko sinenei na yana katevatu Yeisu kana wawai i numamana.

²⁸ Eketa nokomai tonowana nukusi si fakwa keta Tuveka kana wawai i numamana-fanakwaniǵa Yenusanema na yana katevatu.

²⁹ Yana nusifufuwai fiyao Diu atu tobwadu-Giniki nukusi si vikawabwadubwaduwa atu ketaketa si nuwasa kana nuvimate fasinei.

³⁰ Tovanama tomuniyeina tunisi si biganowanwa, si oviya keta si sobuwiya Sisaniya eketa wakai si vitoiya i niya Tasusi tauna yana menanai.

³¹ Noko nenei eketa Yudiya, Ganini keta Sameniya fafanisima nenesiyai ekanesiya kana matatafu biganei si fakwa. Eketa Kanunu Tafutafuna tomuniyeina i givikatevatusiya keta yasi vitumaǵana i givifakiniya. Na nenei tomuniyeina kasi sabu i nakata yota Tuveka kana vifotu i nakata.

Fita Yana Nai Nida Keta Yofa Nenesiyai

³² Fita yana niadadana menana tu menana nenesiyai eatu tamoka tova, menana Nida nenei tovitumaǵana i venufotisiya.

³³ Nokomai namoǵa kana wava Aniyasi i venusaiya. Namoǵanama tanaina matematena eketa i matamataveya manamana 8.

³⁴ Fita i iyaviyi i bwaduwa, "Aniyasi, Yeisu Togifafafana Gigibokeinana i gidewadewiwal Ku misini be ka sita ku kuwai." Eketa na tovanama nenei Aniyasi i dewadewa.

³⁵ Tovanama Nida keta Sanoni menanisima namoisi si kitija Aniyasi i dewadewa eketa Tuveka si vitumaǵaniya.

³⁶ Yofa menana nenei gumayogu tomuniyeina kana wava Tabita. (Giniki fonasiyai o kana wava Dokasi.) Tova matatafunu i nuwagabubuwa namoga nenesiyai keta yota i ovivita goyogoyo nenesiyai.

³⁷ Eatu noko tovanama nenei Fita yawane Nida i fakwafakwa eatu gumayogunama i visawavinaغا keta yawasina i kakaviya. Kwafinina si gidewadewiya keta numa kuetana kana totomu nenei si teniya.

³⁸ Eatu Nida menana o Yofa niniunei eketa tovanama Yofa tomuniyeina si nowaniya Fita Nida i fakwafakwa, namoga kasi nuwa si visimeisiya si niya kana tuova fasinei si iyaviya si bwaduwa, "Ae, nofe tova tata venuniya."

³⁹ Eketa Fita nukusi si niya. Tovanama si kikinomanan, si vaneiya numa kuetana kana totomu nenei. Nokomai vivinekwafukwafuna yagwanisi si misinififiniya keta si bwedibwediya atu si vivisawaveniya kasi nuyasima tuninatunina i kwanisiya na yawasinei.

⁴⁰ Eketa Fita matatafusi i vikikinomanisiya eatu kaetutuna i viketogunisiya eketa i kawanunukuwa. Tovanama i nusafuwa i saѓaviniya gumayogu matematenan nenei eketa i bwaduwa, "Tabita, ku misini!" Eketa gumayogu matana i kanakasiya eatu tovanama Fita i kitinya, i otowamisinya keta i nuvitioya.

⁴¹ Gumayogu nimanei i givikavina eketa i sinavitowamisiniya. Eyo vivinekwafukwafuna keta tunisi tovitumaѓana i wenisiya keta i visawavenisiya vitana Dokasi naki i yawasa-savaviniya.

⁴² Yofa kana matatafu bigana si nowaniya keta sabu Tuveka si vitumaѓaniya.

⁴³ Eketa nokomai Fita i fakwa kuyadayada matayagwanina namoga kana wava Saimoni nukusi. Nofe namoѓanama o yomuyomu matematesi kwafinisi nenei nogonogo fakifakinisi kasi tokifufuna.[‡]

10

Fita Keta Koniniyasi

¹ Menana Sisanaya nenei namoga tamokaѓa kana wava Koniniyasi, tanake tamo tonuaviya kasi 100 kana kaimatana Itani tonuaviya kunumisi nenei.

² Namoѓanama o toeyaeyana eketa yota yana sabu matatafusi nukusi Guyau kana tovimoregumogu. I nuwagabubuwa goyogoyo nenesiyai eketa yota tova nubwayouna i kawakanunukuwa Guyau nenei.

³ Tamoka tova vanavana i kavigenya kana bai tonusi nenei, kenokita nenei i kitautuutuya Guyau kana kaetoѓa abamei i nemiya eketa i bwaduwa, "Koniniyasil!"

⁴ Eketa Koniniyasi i toneiya na yana matuta eatu i nutoniiya, "Tuveka yo, avamasi ya nuwanuwa?"

Eketa i nufata, "Tova nubwayouna ya kawanunuku keta ya nuwagabubu goyogoyo nenesiyai Guyau nuwatana i oviya vitana maise bwanaose mamadina.

⁵ Nofe tova namoga ku visimyeisi si nai Yofa ebe Saimoni Fita si ovai.

⁶ Wavakokona Saimoni nukusi yana numai. Tanake o yomuyomu matematesi kwafinisi nenei nogonogo fakifakinisi kasi tokifufuna, gibokwadewai i fakwafakwa."

⁷ Tovanama kaetoѓanama i nusifufukoѓa keta i mowa, Koniniyasi kana kaetoѓa nasi nuwa keta yana tonuaviya tamokaѓa tanake Guyau kana tovimoregumogu i wenisiya.

⁸ Eketa kana kenokitanama fasinei matatafunu i nusifufuwisia muninei yo i visimeisiya si niya Yofa.*

Fita Kana Kenokita

⁹ Kuyadayada kana vinuwa vanavana etatiyai, namoѓasima Yofa si venukitekitiya. Nofe kawasananama nenei Fita i vaneya kudukudu kayavenina etanei kawanunuku fasinei.

¹⁰ Eketa i vitanona eatu vivine yawane kabwaga si gigimwanemwaneneiya nenei o i kenokita.

¹¹ I kitija abama i kawiya eatu vitana aviyavana maise nya nafanafana noyana nufunina nenesiyai vitana tamo aitevana ita otanotanowei.

¹² Nuyanama sinenei o yomuyomu be tooyaѓaga keta yota manuwa.

¹³ Kayokayo i kikinomanan i bwaduwa, "Fita, ku misini! Ku munuwa be ku kawa!"

¹⁴ Eatu Fita i nufata i bwaduwa, "Muka Tuveka, nao matatafusi viviketofotasi yota gavigavisi eketa mukamokena ata giginuvanuvaisi."[†]

[‡] **9:43** Diu yasi sanamanan nenei nofe namoѓanama o gavigavina uguna yomuyomu matematesi kwafinisi i gigivikavina (Visime Tafu 11:39-40). Fita yana fakwa namoѓanama nukusi i visawavenena vitana nuwanuwa be Kani Kwauna nukusi sina savivina tamo nenei. ^{*} **10:8** Sisanaya atu nanakoyei o Yofa i fakwa, kana kedawanau kana fwafwa 53 kinomita.

[†] **10:14** Taki tene Diu yomuyomu sawasawatanana ina givikavinya o ina kaniya, nao naki i gaviya (Visime Tafu 11). Noko kana nuwanuwa o muka namoga nenesiyai sina viyao yota muka sina tuyanomwanisi kodukodu kana tovai, kana nivaniva sina vibwanaoseya be sina eyaeya-savaviniyi.

¹⁵ Kayokayo i kikinomana-savaviniya i bwaduwa, "Aviyavana tamo Guyau i givieyaeiya muka kuna visawagoyowi."

¹⁶ Tamoka kenokitanama i kitia kawa tonu muniyiyo nuyanama i vanesavaviniya abamai.

¹⁷ Kenokitanama kana sanamana fasinei Fita yawane i vivinuwadadaniya eatu namoغا kasi tonu Koniniyasi i visimeisiya naki Saimoni yana numai si kikinomana eketa yana ketakawanai si misimisinya.

¹⁸ Eketa si nutoniyi, "Na tamo wagawaga kana wava Saimoni Fita?"

¹⁹ Fita o yawane kenokitanama i vivinuwadadaniya atu Kanunu Tafutafuna i iyaviya i bwaduwa, "Ei, namoغا nasi tonu si nunuwasiwa."

²⁰ Na fasinei ku misini ku sobu be nukusi kwa nai. Muka kuna vinuwana uguna Iyau a visimeisiya."

²¹ Fita i sobuwa nenesiyai keta i bwaduwa, "Iyau weka tauku kwa nunuwasikuwa. Namaise yo kwa nemai?"

²² Namoغا si nufata si bwaduwa, "Noma tamo kaimatana Koniniyasi i visimeikiya ka nemiya. Tanake namoغا toeyaeyana yota Guyau kana tovimoregumogu eketa fiyao Diu matatafusi si vivifotuwiya. Guyau kana kaetoga tafutafuna abamei i nusifufuviya fasinei eketa ka nemiya ka tuova, tana niya yana numai be ya sifufu ina vaneneiya."

²³ Eketa Fita namoგasima i katuvisiya yana numai keta nokomai si banuwa.

Fita Koniniyasi Yana Numai

Eketa tova i katakiya i gidewadewa keta nukusi si niya. Atu yota tunisi Yofa tovitumaঁgana kaena si kwafuya.

²⁴ Kuyadayada kana vinuwa nenei i kikinomana Sisanoya. Koniniyasi yana sabu keta yana yaoyao i vakukusisiya keta yana numai si fotafota.

²⁵ Tovanama Fita i kanakanasuna yana numai, Koniniyasi i venufotefotiya keta kaetutuna i viketogunisiya eketa i koduwa Fita kanonovanei.

²⁶ Atu i sinavitowamisiniya keta i iyaviya, "Ku misini, iyau o namoგamoka."‡

²⁷ Eketa nasi nuwa si nunusifufuwa si kanasuna sinenei eketa Fita i kitisiya sabu si yokowa.

²⁸ I ayavisiya i bwaduwa, "Kwa vanenega! Matatafumi kwa sanamaniya Diu kama kwenava, muka tamo Kani Kwauna kana tuyanomwanimi o yota kana venufotaimi. Eatu Guyau naki i visawavenikuwa gewa muka mani namoغا ana visawagavigaviyei.

²⁹ Eketa tovanama kwa nemiya kaku tuova fasinei, muka ata kabisawa. Eyo kwa iyaveku namaise yo a nemai?"

³⁰ Eketa Koniniyasi i vibutuwa i nusifufuwa, "Kuyadayada nufunina i kakavisiya vanavana i kavigeniya kana bai tonusi, nao yaku numai a kawakawanunukuwa. Eatu tovanama nenei, namoغا kana nuya nukawanamanamaneniasi naukuwai i kikinomaniya.

³¹ Eketa i nusifufuwa i bwaduwa, "Koniniyasi, ya kawanunuku be ya nuwagabubu goyogoyo nenesiyai Guyau nuwatana i oviya.

³² Namoغا ku visimeyeisi si nai Yofa ebe Saimoni Fita si ovai. Wavakokona Saimoni nukusi yana numai. Tanake o yomuyomu matematesi kwafinisi nenei nogonogo fakifikinisi kasi tokifufuna, gibokwadewai i fakwafakwa."

³³ Eketa muka mwanenena a visimeisyi fasiweu eketa a viagigikuwa naki ku nemiya. Na fasinei nofe tova matatafuki ka yokowa ka vanevaneneiwa Guyau matanei be matatafuna avana Tuveka i visimeiwai fasikiyai ku nusifufuweiki."

Fita Yana Sifufu

³⁴ Eketa Fita i vibutuwa i nusifufuwa i bwaduwa, "Nofe tova a nuwatasanamaniya gewa Guyau muka tamo aitevana yana nusuyai ita ninai.

³⁵ Eatu kunuma tuninatunina nenesiyai aviyaonana Guyau si vivimogumoguviya keta si fufufuna dawaniniina nenei nao i katukatuvisiya.

³⁶ Eketa Yeisu Togifafafana Gigibokeinana o namoغا kata matatafu yata Tuveka. Aitevana ina vitumaঁganiya, nao kana fata Guyau ina viyaozi. Nofe biganama dewadewana fasinei o Guyau i vininitiya Isineni nenesiyai.

³⁷ Aviyavana matatafuna Yeisu yana mudadava Yudiya kana matatafu nenei o naki kwa sanamaniya. Yoni i numamana givibutabuta fasinei muniyiyo Yeisu mudadava nofe i vibutuwa Ganini nenei.

³⁸ Ka kitia namaise Guyau Kanunu Tafutafuna nenei Yeisu tene Nasaneti i vimaiya keta yota i giviwiyania. Yeisu i niya menana yagwanina nenesiyai iba dewadewasi i saviviniyi, yota

‡ **10:26** Guyau i visimeya tanakega nenei tata kodukoduwa (Yauna 20:3-5, Visime Nuvinavinana 5:7-9, 6:13, 10:20, keta yota Nuke 4:5-8, Kenokita 19:10, 22:8-9). **10:34** Visime Nuvinavinana 10:17

namoisima Seitani yana fiwana sifunei matatafusi i gidewadewisya uguna Guyau o tanake nukusi.

³⁹ Namaise yana mudadava Yudiya kana matatafu keta yota Yenusanema sinenei, nao kima tonowana kana tokita keta kana toviwakakaki. Si giviogonaganaiya keta si nuvimiati.

⁴⁰ Eatu kuyadayada kana vitonu nenei Guyau i sinaviyawasiya eketa i vimaikitikiya.

⁴¹ Mateyai yana misini-savavineina muninei muka namoga matatafusi sita kitai. Naki kimaga o nukusi kawa kawa keta ka yuwa. Namoikima o Guyau i gibokikiya sifufuna kana yageyanisi fasinei.

⁴² Yesu i visimeikiya be namoga kana numamanisiya be kana viwakakisiya vitana tanake o Guyau i ginakasiya yawayawasisi keta matematesi kasi tonuvisi.

⁴³ Guyau yana tomatakawa matatafusi Yesu fasinei si viginwi si bwaduwa, taki namoga sina vitumaganisa nao kana wawai Guyau yasi go'yonia ina vinuwateweisya."

Kanunu Tafutafuna I Sobuwa Kani Kwauna Nenesiyai

⁴⁴ Fita yawane i nunusifufuwa eatu bwadu nofe kana tovanenega matatafusi nenesiyai Kanunu Tafutafuna naki i sobunemiya.

⁴⁵ Eketa Diu tovitumaagana nunufinisi Yofei Fita kaena si kwafuya si mayaga uguna Kani Kwauna eatu Kanunu Tafutafuna i sobunemiya nenesiyai.

⁴⁶ Si nowaniyi meyasi i kaviniya keta Guyau si davadaviya.

Eketa Fita i bwaduwa,

⁴⁷ "Kanunu Tafutafuna si viya naki maisemoka kita ta viya. Na fasinei muka tamo aitevana ina viketofoteita kasi givibutabuta fasinei."

⁴⁸ Eketa i visimeisiya be Koniniyasi yana sabu nukusi sina givibutibutisya Yesu kana wawai. Noko muninei Fita si vikokoniya be kuyadayada aviyesi nukusi nokomai sita fakwa.

11

Fita Yana Savivina Fasinei I Nusifufuwa

¹ Tonowana keta tunisi tovaniyeina Yudiya fafani sinenei, si nowaniyi vitana yota tunisi Kani Kwauna o Guyau fonana naki si katuviya.

² Eketa tovanama Fita i vaneya Yenusanema tunisi Diu tovitumaagana nunufinisi si managibuiwa si bwaduwa,

³ "Kwaga o ku kanasuna tasike muka nunuffinisi yasi numai keta nukusi kwa kawa!"

⁴ Eketa Fita i vibutuwa i givimayeta nenesiyai aviyavana i kikinomana kana matanabobotai.

⁵ I bwaduwa, 'Yofa a fakwafakwa atu a kawakawanunuwa nenei a kenokita. A kitiya abamei vitana aviyavana maise nuya nafanafana. Eatu noyana nufunina nenesiyai vitana aitevana tamo i otanowei nenekuwai.

⁶ Eketa sinenei, a kitisiya yomuyomu-menana keta yomuyomu-wanawanaki yota tooyaaga keta manuwa.

⁷ Eketa kayokayo a nowaniyi i iyavikuwa, 'Fita, ku misini! Ku munuwa be ku kawa!'

⁸ Atu a nufata a bwaduwa, 'Muka Tuveka, nao matatafusi viviketofotasi yota gavigavisi eketa mukamokena ata giginuvanuva.'

⁹ Eketa abamei kayokayo i bwadu-savaviniya i bwaduwa, 'Aviyavana tamu Guyau i givieyeiya muka kuna visawagoyowi.'

¹⁰ Tamoka ibanama kawa tonu i kikinomana muniyai yo matatafuna i savaviniya abamai.

¹¹ Na naki kawasasanama nenei namoga kasi tonu Sisaniei si visimeisiya numanama a fakwafakwa nenei si kikinomana.

¹² Kanunu Tafutafuna i iyavikuwa be namoisima nukusi kana niya eatu muka na yaku vinuwana. Nofe tovitumaaganasima nasi 6 Yofei o kaeku si kwafuya keta Koniniyasi yana numai ka kanasuna.

¹³ Eketa i nusifufuwiya namaise Guyau kana kaetoaga abamei i kitija yana numa sinenei i kikinomaniya keta i iyaviya i bwaduwa, 'Namoaga ku visimeyeisi si nai Yofa be Saimoni Fita si ovai.

¹⁴ Ebe ya sabu nukusi Guyau fonana i nusifufuweimi kami gifafafana fasinei.'

¹⁵ Eketa a vibutuwa be a nunusifufuwa eatu namaise Kanunu Tafutafuna kafa viuguwai* i sobunemiya nenetiyai naki maisemoka yota i sobunemiya nenesiyai.

¹⁶ Eketa a tukuya Tuveka Yesu yana bwadu, 'Yoni ukowa nenei i givibutabuta, atu Guyau o Kanunu Tafutafuna nenei ina givibutibutimya.'

¹⁷ Naki mayemayetamokena gewa tovanama Tuveka Yesu Togifafafana Gigibokeinana ta vitumaganisa be kakavenenana Guyau i venita maise tasike yota i venisiya. Keta iyau o aitevana yo Guyau ata nusawatanai?"

* ^{11:15} Fita i nunusifufuwa aviyavana i kikinomana Kabwaga Matana kana tovai fasinei. (Bunanige 2:4) 11:16

¹⁸ Tovanama nofemaise Fita nenei si nowaniya, kana managibu si onoviya atu Guyau si sawadavadaviya si bwaduwa, "Mukanono. Gewa Guyau naki Kani Kwauna kawasasa i venisiya sina ueginisiya be yawasivağata sina nisaiya."

Ekanesiya Anitiyoki Sinenei

¹⁹ Yeisu kana tovitumağana dauna nakasina si nisaiya tovanama Sitiveni yana mate muninei eketa si kafiyayauna. Tunisi si niya Foensiya yanafafani nenei yota simuna Saifunusi eketa Anitiyoki menana nakasina nenei, Yeisu bigana si yaugeyanıa fiyao Diuğa nenesiyai.

²⁰ Eatū tunisi tovitumağana simuna Saifunusi nenei keta Sainini menana nakasinei, si niya Anitiyoki menana nakasinei eketa Ginisi namoisi si numamanisiya biga dewadewana Tuveka Yeisu fasinei.

²¹ Eketa Tuveka yana fiwana nenei i ovivitisiya keta namoğa yagwanisi si vitumağana eketa si ueginisiya Tuveka nenei.

²² Ekanesiya Yenusanema sinenei si biganowana nofe fasinei eketa Banabasi si visimeiya i niya Anitiyoki.

²³⁻²⁴ Banabasi tanake o namoğa dewadewana yota Kanunu Tafutafuna nenei i mağga eketa yota tovitumağanaonaona. Tovanama i kikinomana keta Guyau yana sawanuwagabubu i kitanisaiya namoğa noko nenesiyai, i sebobowa kitagoyona. Atu matatafusi i vatonisiya be Tuveka Yeisu kana vitumağana nenei sina viketotonisiya venemokena. Eketa namoğa sabuveka Tuveka si vitumağanya.

²⁵ Nokomai Banabasi i misinya keta i niya Tasusi, Sauno kana nuwasa fasinei.

²⁶ Eketa tovanama i nisaiya, i oviya keta i makaviniya i nemiiya Anitiyoki. Naki manamana kana matatafu nasi nuwa ekanesiya nukusi si vivikaninisaga eketa namoğa sagisagigi nenesiyai si vivisawavenena. Eketa Anitiyoki nenei tomuniyeina si mikiwenisiya *Yeisu kana sabu*.

²⁷ Noko tovanama nenei tunisi Guyau yana tomatakawa Yenusanemei si sobunemiya Anitiyoki.

²⁸ Sinesiyai o namoğa tamokağga kana wava Agabusi. Kanunu Tafutafuna yana fiwanai i misinya keta i bwaduvioğoniya vitana tova kabegomokena, noga nakasina ina katanenęga Noma yana kafa visime kana matatafu nenei. Nofe ibanama i vivenemokena tovanama Konodiyasi yana vitufomu Noma nenei kana tovai.

²⁹ Na fasinei tomuniyeina Anitiyoki sinenei si vinuwadadana vitana gabana sina giviyo buwa tututausi kasi nufotai be sita vininitiya unaunasi Yudiya nenei si fakwafakwa fasisiyi.

³⁰ Nuwagabubunama si viya eyo Banabasi keta Sauno nimasiyi si teniya be yo nokomai tovitumağana kasi tokawakawa sina venisiya.

12

Tovitumağana Kasi Vitoagoyogoyo

¹ Tovanama Banabasi keta Sauno si niya Yenusanema kana tovai, tufomu Enoda Aganifa i vibutuwa be tunisi tovitumağana ekanesiya sinenei i givigivikuvakuvavanisiya.

² Yana tonuaviya i iyavisiya keta Yoni tawağana Yemesa kayona si nuonosiya fetowai.

³ Tovanama Enoda i kituya vitana aviyavanya i fufuniya o kafa sebobo Diu nenesiyai, yana tonuaviya yota i iyavisiya keta Fita si givikaviniya. Nofe si fufuniya o Maneka Muka Nakana Nutuva Kana Ka kana tovai.

⁴ Tovanama Fita deniyai si teniya, Enoda yoko nufunina tonuaviya i tenisiya be sina kitavikaviniya. Yoko tamokağga sinenei tonuaviya nasi nufunina ebe yo yasi tovatovai Fita sina vivinanuya. Enoda nuwanuwana be Venuvisinatana kana Ka muninei, namoşa matatafusi matasisiyi atu ina nutonikuekuiya.

⁵ Na fasinei Fita deniyai si tenefotiya. Eatū ekanesiya o yawasisi matatafunei si kawakawanukuwa Guyau nenei kana ovivita fasinei.

Fita Kana Ketoyau Deniyai

⁶ Eketa kana nuwabuna be tova ina katakiya nenei vitana Enoda Fita ina nutonikuekuiya, eatu Fita tonuaviya kasi nuwa kasi sinefouwai i banubanuwa. Nimana si nudigwanisiya seni nuwesi nenesiyai eatu yota tunisi tuiyo o deni kawana si kitavikaviniya.

⁷ Sabanutuğai Tuveka kana kaetoğga abamei i kikinomana Fita niniunei eketa totomu i mayesiya. Kaetoğanama Fita niniuna i ketogadiya nenei, i weikenokitiya eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Ku venumisini!" Eketa seni nimanei i kakakisaya.

⁸ Eyo kaetoğanama i bwaduwa, "Ku kanibubuna be ka kaevatakutakuna ku kotoneina." Eketa Fita i fufuniya, eyo kaetoğanama yota i bwaduwa, "Ka kwame nenei ku waminiu be ku muniyeiku."

⁹ Eketa Fita i muniiya keta si kikinomana. Eatū muka ita sanamanei vitana kaetoğanama yana visanafu o venemokena, yana nuwanuwa vitana ita kenokenokita.

¹⁰ Tuiyo yoko tamokağa si niunisiya eketa si nemiya yota yoko kana vinuwa nenei, muniyai yo si nemiya ke'ta kana kawa vikainumuna nenei. Ketanama o i ninija menana nakasina kuwayaina. Deni kana kawa tauna i kayaya eatu si kikinomana keta si niya tamo ke'ta nenei si sobuwa. Eyo nokomai kaetogānāma Fita i vateweiya keta na tovanama nenei i mowa.

¹¹ Tovanama nenei Fita nuwatana i kanabunabuya eketa i bwaduwa, "Nofe o naki a sanamaniya gewa venemokena Tuveka kana kaetoğā abamei i visimeiya keta Enoda nimanei i sinavikuwa ebe muka fiyao Diu yasi nuwanuwa maise ina fufuniya."

¹² Tovanama Fita naki i kitija Guyau i guguiya, eketa i niya Meni, Yoni Maka ayona, yasi numai. Numanama nenei tovitumağana yagwanisi si yokowa eketa si kawakawanunuwa.

¹³ Eatū Fita kawa kana vinuwa kumenanina nenei i nufisifisika eketa kaetoğā kakaabana kana wava Noda i nemiya kawa kana kiyau fasinei.

¹⁴ Tovanama Fita i nutoniya nenei, Noda kayona i kinaniya. Eatū sebobō i tewesafuya eketa kawa muka ita yauya atu i venukanasuna keta i iyavisiya i bwaduwa, "Aiyui! Fita nofe ketakawanai i misimisinīya."

¹⁵ Eatū si iyavisiya i bwaduwa, "Kamo ku wafa!" Eatū i tenekasikasiyei muka yo si bwaduwa, "Ei, nai o Fita yana kaetoğā abamei!"*

¹⁶ Eatū Fita yawane i teniya be i nufisifisika. Tovanama kawa si yauya nenei, si kitija eketa si mayağā.

¹⁷ Atu Fita nimanei i nusawatanisiya ebe sina manava, eatū i nusifufuvisya namaise Tuveka deniyai i vikinomanei. Yota i iyavisiya i bwaduwa, "Yemesa keta tovitumağana tunisi kwana nusifufuvisya aviyavana i kikinomana fasinei." Eyo Fita Yenusanema i teweiya atu i niya tamo menana nenei.

¹⁸ Nuwabuniyai deniyai tonuaviya nuwanuwa yaona i vanisiya Fita yana bwavi fasinei.

¹⁹ Tovanama Enoda i biganowana, yana tonuaviya i visimeisiya be si nuwasa eatū muka sita nisagā. Na fasinei tuyosima Fita si kitavikaviniya, Enoda Aghanifa i nutonikuekuisiya. Eketa tonuaviya i sawanuyakanisiya be tuyosima sina nufimatisiya. Noko muninei Enoda Yudiya i teweiya eatū i sobuwa Sisaniya menana nakasina nenei i toğanovenoviya.

Enoda Aganifa Yana Mate

²⁰ Enoda i nuwagoyoya fiyao Taya keta Saidoni nenesiyai. Na fasinei si vikatutamokisiya eketa si niya kana kita fasinei. Tufomu tauna kana tookakikakina kana wava Banasitasi nuwatana si kaniya eketa Enoda i vikokoniya be sita viyaowa uguna kasi kabwaga kana ketama nonowana o Enoda yana fafaniyi.

²¹ Eketa tovanama noko kuyadayadanama i vikanatutuya, tufomu kanibubuna Enoda i kotonisiya keta kana kwabudogai i nufitoiya atu nenesiyai i numamana.

²² Tovanama sabu kayona si nowaniya, si vibutuwa si nukatubwaubwauwiya, "Oa! Nofe o tanake naki guyau kayona, muka namoğal!"

²³ Sabanutuğai Tuveka kana kaetoğā tamokağa abamei Enoda i vikawagagasiya eketa i visafwavinäga nakasina, uguna namoğal muka ita iyaveisi be Guyauğā sita gikaikaiwabuya. Noko fasinei mwafanaiya sinena si venuyawaniya eketa i vidawana.

²⁴ Eatū tovitumagana si viketotonisiya be Guyau fonana si yaugeyaniya eketa namoğal sabu Yeisu si vitumağaniya.

²⁵ Tovanama Banabasi keta Sauno yasi bunanige Yenusanema si nusafuwa, Yoni Maka si oviya keta nukusi si makavinisiya Anitiyoki.

13

Banabasi Keta Sauno Kasi Giboke

¹ Ekanesiya Anitiyoki nenei sinesiyai o tunisi tomatakawa yota tunisi tovisawavenena. Kasi wava o Banabasi, Simiyoni (kana wava venuwana Bowa), Nusiyasi tene Sainini, Manaeni (tanake tufomu Enoda Anitifasi nukusi vikatutufuwasisma), eketa yota Sauno.

² Tamoka tova tovitumagana mattatufisi si yokowa eketa Tuveka nenei si kodukoduwa keta si vivikowana, eatū Kanunu Tafutafuna nenesiyai i bwaduwa, "Banabasi keta Sauno kwana tenesinisiya. A gibokisiya yaku nuwanuwa sina saviviniya fasinei."

* ^{12:15} Diu si vitumağaniya vitana tamo tova Guyau kana kaetoğā abamei i visimeisiya yana namonamoğal tamokata-mokağa kasi ofafafa fasinei. (Same 91:11, Madiu 18:10 keta Ibeniu 1:14)

³ Yasi vikokowana keta kawanunuku muninei, nimasi si dawana Banabasi keta Sauno debabousiyai eyo muniyai si teweisiya si kikinomana.

Banabasi keta Sauno Yasi Kamudadana Saifunusi Simunai

⁴ Eketa Kanunu Tafutafuna yana visime nenei nasi nuwa si sobuwa Senusiya eketa wakai si tamana Saifunusi simunai.

⁵ Tovanama Sanamisi menana nenei si kikinomana, fiyao Diu yasi numa kafa yokoyoko sinesiyai Guyau fonana si yauniya namoغا nenesiyai. Noko tovanama nenei o Yoni Maka nukuski, kasi toovivita.

⁶ Simunamana si vaonosiya keta si nemiya kana nivaniva Fafosi. Nokomai tene Diu toibaiba keta tomatakawa-vikanonono kana wava Ba-Yeisu si venusaiya.

⁷ Namoinama o tene Noma kana wava Segiusa Fonasi nenei i fakwafakwa. Segiusa tanake simuna kana tovisime yota tanake tamo tonuwatasuyasuya. Nuwanuwana be Guyau fonana ina vaneneiya, na fasinei Banabasi keta Sauno i wenisiya be sina venufotiya.

⁸ Eatu toibaibana Ba-Yeisu (Giniki fonasiyai o Enimasi) muka nuwanuwana be tovisimenama ina vitumağana eketa i sawafafanisiya.

⁹ Eketa Sauno, kana wava yota Fauno, Kanunu Tafutafuna nenei i mağga eketa Ba-Yeisu i kitamanonowiya.

¹⁰ Eketa i iyaviya i bwaduwa, "Kwağı o Seitani natuna! Matatafunu avana dewadewasi ku vivikaniyabinisiya. Kanadibidibi keta vikanonono nenei ku saiya. Tova matatafunu Tuveka yana ketaketa dawaniniisi eatu ku viviviisiya!

¹¹ Eketa ku vaneneğä, Tuveka yana fiwana ina vimatadawaniwa be matau ina kwava ebe muka kana fata vanavana yana mayesina kuna kitai tova bwatana nenei." Kimokimokima tu sowa keta kumanovana Ba-Yeisu matana i sowiya. Muka tamo avana ita kitai, na fasinei namoغا i gifisağı be nimanei sita givikavina be sita niya.

¹² Tovanama tovisimenama i kitija aviyavana i kikinomana Ba-Yeisu nenei, i vitumağana uguna visawavenena noko Tuveka fasinei nenei i mayaga.

Fauno I Numamana Fisidiya Anitiyoki Sinenei

¹³ Fauno unaunana nukusi Fafosi menana si teweiya eatu wakai si niya Fega menana nenei Famufiniya yana fafani nenei. Nokomai Yoni Maka i venuteweisiya eatu i makavinuya Yenusanema.

¹⁴ Eketa Fega nenei si misiniya keta si vaneonota keta fafani Fisidiya kana Anitiyoki menana nakasina nenei si kikinomana.

Eketa kuyadayada Sabati si kanasuna numa kafa yokoyoko nenei si nufitogä.

¹⁵ Moses yana visime keta yota Guyau yana tomatakawa yasi viginiwa kasi ginağanaga muninei, numa kafa yokoyoko kana toviketanuneina bwadu si vininitiya Fauno keta Banabasi nenesiyai si bwaduwa, "Unaunaki, taki tamo bwadu-vatoneina nenemiyai maise o namoغا kwa nusifufuweisi."

¹⁶ Eketa Fauno i misiniya, nimanei namoغا i nusawatanisiya eketa nenesiyai i bwaduwa, "Fiyao Isineni keta kwami Kani Kwauna atu Guyau kana tovimoregumogu, kwa vaneneğeiku!"

¹⁷ Kita fiyao Isineni manatuwaina yata Guyau i gibokisiya wağawağata eketa kasi sabu i givinakasiya tovanama yasi vikaetoğa Itifita sinenei kana tovai. Eatu yana fiwana utubasinei Itifitei i kikinomanisiya.

¹⁸ Eketa manamana 40 fwayafwaya nunumonumonei i kunuwanisiya.

¹⁹ Eketa Guyau fiyao Kenani kunuma 7 i vatanisiya eatu yasi fwayafwayanama kita i venita eketa ta vitoniwigaya.

²⁰ Tovanama wağawağata si kanasunavauvauwa Itifita kana tovai atu i nemiya kana nivaniva 450 manamana i kakavisiya muninei yo Kenani si fakwa.

Eketa noko muninei Guyau i venisiya tovisime be si visimeisiya kana nivaniva tomatakawa Samuwena yana tovai.

²¹ Fiyao Isineni Samuwena si vikokoniya nuwanuwasi tamo yasi tufomu eketa Guyau Beniyamina fasekwina nenei Kisi natuna Sauno i venisiya keta namoinama i vidibwanisiya manamana 40.

²² Eatu muniyai Guyau Sauno i viyauniya eatu Deividia i ginakasiya yasi tufomu. Eketa namoğanama fasinei Guyau i bwadukikinomana i bwaduwa, 'A kitansaiya Yese natuna Deividia o nuwataku i oviya. Yaku nuwanuwu matatufuna maise kimoki ina savivinisiya.'

²³ Naki maise Guyau i bwadudababada Deividia nenei, eketa susukwana nenei kita fiyao Isineni kata togifafafana i nemiiyi o Yeisu.

²⁴ Muniyai yo Yeisu yana mudadava i vibutuwa, Yoni Togivibutabuta i numamana Isineni

matatafusi nenesiyai vitana fufuna goyosi nenesiyai sina ugevinisiya be ina givibutibutisiya.

²⁵ Tovanama Yoni yana mudadava i nunusafuya, namoga i iyavisiya, ‘O kwami kwa nuwanuwa vitana iyau Togifafafana Gigibokeinaku? Iyau o muka eatu gwadinama munikuwai i nenemiya o muka ita nufotaiku kana kaevatakutakuna ana kakiya.’

²⁶ Kwami unaunaku, Ebenaamu susukwana eketa yota Kani Kwauna Guyau kana tovimoregomo, kwa vaneneğ! Guyau matakawa i vininitiya nenetiya namaise namoga i gigifafafaneisi fasinei.

²⁷ Fiyao Yenusanema kasi toviketanuneina nukusi muka sita sanamanei Yeisu o tanake Togifafafana. Sabati tamokatamokağa numa kafa yokoyoko sinenei si vanevaneneisiya namoga si giginaganaga Guyau yana tomatakawa yasi viginowi Togifafafananama fasinei, eatu muka nuwatasi ita mayesiya eketa si sawanuketuwia be ina mateya. Noko ketaketanama nenei eketa tomatakawa yasi viginiwasiya noko i vivenemokena.

²⁸ Noko fiyao sima keta kasi toviketanuneina muka tamo goyona sita kitanisagai Yeisu nenei ebe yo ina mate. Eatu Fainato si vikokoniya be yana tonuaviya ina tuyakanisiya be sina nuvimiya.

²⁹ Eketa avana Guyau yana tomatakawa si viginisiya matatafuna tanake fasinei naki maisemoka si savivine-kogooya. Muniyi ogonağanagai si kakiya keta kididiku nenei si teniya.

³⁰ Atu Guyau mateyai i sinaviyawasiya.

³¹ Kuyadayada yagwanina kana tomuniyeina i kikinomanisiya. Namoisima aviyaonana nukusi nauna si kamudadan Ganini nenei eatu si vaneya Yenusanema. Tasike si kitija eketa nofe tova si viviakakasisya Yeisu fasinei namoga nenesiyai.

³² Nofe toya Banabasi nukusi biga dewadewana ka iyaiyavimiya. Avana Guyau yana bwadudababana wağawagata nenesiyai,

³³ naki maisemoka i fufuniya eketa tovanama Yeisu i sinaviyawasiya mateyai i vivenemokena kita natunatusi nenetiya. Naki maisemoka Deividia i viginowi Same kana vinuwa nenei i bwadubwaduwa Yeisu fasinei,

*Kwağga Iyau natuku,
kimoki o Iyau amau.*

³⁴ Guyau Yeisu mateyai i sinaviyawasiya eketa mukamokena yota ina mate-savavinei. Nofe savivinanama fasinei o Guyau i bwaduwia wağawagata nenesiyai i bwaduwa,

*Namaise Deividia a bwadudabedabiya kana sawanuwagabubu tafutafuna keta venemokena,
naki maisemoka yota nununei ana sawanuwagabubuwimiya.*

³⁵ Eketa tamo yota viginowi Same nenei Deividia i bwadubwaduwa,

Muka ka Kaetoğga Tafutafuna kuna kitamokei be ina kaniniya kididiku sinenei.

³⁶ Kwa nowaniya, yawane Deividia na yawsinei avana Guyau i nuwenuwia maise i saviviniya, eyo i mateya eketa namai wağawagana si matamataveya nenei niniusiyai si odewadewiya eketa tofwana i kaniniya.

³⁷ Eatu namoinama Guyau i sinaviyawasiya mateyai tofwana muka ita kaniniya.

³⁸⁻³⁹ Eketa unaunaku, biganama ka nunusifufuwimiya kwana nowanaututuya. Yeisu nenei eketa Guyau kana fata be yami go'yona ina vinuwatewesiya. Muka kana fata be ketoyau kwana nisagai taki Mosese yana visime matatafuna kwana muniya, atu Yeisu kwana vitumaganaya nao Guyau matanei ketoketoyaumi go'yona matatafuna nenesiyai.

⁴⁰ Na fasinei kwana kitavikaviniyi be avana tomatakawa si viginisiya muka ina kikinomana nenemiya. Si bwaduwa,

⁴¹ *Fiyaomima kwa adibudibutoyoikuwa, kwa vaneneğ!*

Kwa bau be kwa vikamatemate,

uguna kwami tomanagibü yami tovai bunanige ana gikikinomaniya nenemiysi.

*Naki taki aitevana tamo ibanama fasinei ina iyavimiya,
eatu kimoki muka kwana vitumağanei.”*

⁴² Eketa tovanama Banabasi keta Fauno numa kafa yokoyoko si teweteweiya, namoga si kamanemanisiya be Sabati venuwanei Guyau yana bwadu sita nusifufuwe-savaviniya nenesiyai.

⁴³ Tovanama si kafiyauyauna muninei, yagwanisi fiyao Diu yota aviyaonana Kani Kwauna eatu Diu yasi ketaketai si kodukoduwa, Fauno keta Banabasi si muniisiya. Eketa namoisima si nusifufuwisia eketa si kamanemanisia be vitumağana sina tenesaviya Guyau yana omukumukutana kanonovanei.

⁴⁴ Sabati kana vinuwa nenei menana nakasinei sabuvekamoka si yokowa numa kafa yokoyoko nenei Tuveka bigana kana vaneneğä fasinei.

⁴⁵ Tovanama Diu namoisi si kitia yoko sagisagigi, si sinegoyowa eketa si vibutuwa Fauno yana sifufu si sawavigoyowiya.

⁴⁶ Atu Fauno keta Banabasi na yasi katevatu si nusifufu si bwaduwa, "Kana fatamoka be Guyau fonana kana yauneina fasinei o nauna kwami fiyao Diu nenemiyai, eatu kuniniumi kwa katuniya. Nofe i vivisawavenena gewa tututaumi kwa nunuvismiya keta kwa nuwanuwa avage yawasivağata kana nisağä o muka ita nufotaimi. Na fasinei nofe tova yota Kani Kwauna nenesiyai ka tonetoneya.

⁴⁷ Nofemaise Tuveka i visimeikiya tovanama i bwaduwa,

*'A gibokiwa kuna vikimayeta Kani Kwauna fasisiyai,
ebe yo kwağä neneweü namoğä kana matatafu fwayafwayai ana gifafafanisiya.'*

⁴⁸ Eketa tovanama Kani Kwauna fiyao si nowaniya Fauno yana bwadu, si sebobowa nakasina eketa Tuveka si davlya biga dewadewana fasinei. Eketa tasike aviyaonana Guyau waniya i gibokisiya be yawasivağata sina nisaiya fiyao sima o Yeisu si vitumağaniya.

⁴⁹ Eketa Tuveka bigana i mutuna fafaninama kana matatafu nenei.

⁵⁰ Atu Diu namoisi si ketoyakayakanana Kani Kwauna vivine kaikaiwabusı atu Guyau kana tokodukodu, yota tunisi namoğä na kasi wava Anityoki sinenei. Eketa tasike fiyao sima o namoğä tunisi si ketoyakayakanisia be Fauno keta Banabasi si vitoagoyogoyowisia eketa yasi fafaninama nenei si kwavinisiya keta si kikinomana.

⁵¹ Na fasinei Fauno keta Banabasi kaeyafayafasi kasi kafusisima si nubutusiya be i visawavenena vitana Guyau i nuwagoyowa fiyao sima nenesiyai. Eyo si niya Ikoniumu menana nenei.

⁵² Eatu tomuniyeina Anityoki nenei si sebobowa nakasina eketa Kanunu Tafutafuna i kitavikavinisiya yasi fakwafakwa nenei.

14

Fauno Keta Banabasi Ikoniumu Sinenei

¹ Avana Anityoki nenei i kikinomana, naki maise yota Ikoniumu nenei. Fauno keta Banabasi yasi fufunavağata maise eketa si kanasuna Diu yasi numa kafa yokoyoko sinenei eketa yasi numamana nenei fiyao Diu keta Kani Kwauna sabuveka Yeisu si vitumağaniya.

² Eatu Diu tunisi si dibutoyoğä Yeisu kana vitumağana fasinei eketa Kani Kwauna fiyao si ketoyakayakanisia yota yasi nuwanuwa si kaniya be muka tovitumağana sina muniyeisi.

³ Noko nenei Fauno keta Banabasi si fakwa matanubwayouna eatu si numamana na yasi katevatu Tuveka yana omukumukutana nenetiyasi fasinei. Eketa Tuveka i givimeyameyaniya nenesiyai be kiyakiyaya kafa nuwatabau yagwanina si saviviniysiya eketa nofe ketake-tanama nenei namoğä i visawavenisiya vitana biga nofe o venemokena.

⁴ Eatu namoğä Ikoniumu menana sinenei si takisiya keta tunisi o fiyao Diu yasi badiyai si niya atu tunisi o tonowana nenesiyai.

⁵ Kani Kwauna keta fiyao Diu na kasi toviketanuneina nukusi si viwaifunisiya ebe tanasona nenei sita vibutusiya be gabanai sita tutuvimatisiya.

⁶ Eatu tovanama Fauno keta Banabasi si biganowanı, si dibwana si niya kawakawana Naikoniya nenei, menana nakanakasisi Nisita keta Debi keta yota menana kuniniumi nenesiyai.

⁷ Eketa nokomai si tenesaviya biga dewadewana Yeisu fasinei si nunumamana.

Fauno Keta Banabasi, Nisita Keta Debi Nenesiyai

⁸ Namoğä tamokağä menana Nisita nenei i nunuvitoğä. I tufuwıya fenafenana eketa muka ita ninidadana.

⁹ Tamoka tova Fauno yana numamana i vanevaneneiya. Fauno dawaniniina i toneiya eketa i kitanisaiya vitana namoğä i vitumağana ina dewadewa fasinei,

¹⁰ eketa Fauno kayona nakasinei i iyaviyi i bwaduwa, "Unaku, kaeyafayafaweu ku misini!" Noko tovanama nenei kaena si dewadewa, i venuotuwamisiya keta i nadadana.

¹¹ Tovanama namoğä si kitia avana Fauno i fufuniya, Naikoniya tututausi fonasiyai si bwawubwauwa, "Ei, Vivinuwa si vinamogamoka eketa si sobunemisiya nenetiyai!"

¹² Banabasi o kawakawa na fasinei si weniya Seiyusi eatu Fauno tanake tonusifufu na fasinei si weniya Emesi.

¹³ Seiyusi yana numa kodukodu o menana nakasina kana ketakawanai. Yana tovibwanaose keta yana namonamoğā nukusi bunumakau keta kanibubuna bwanaosesi si nemiiна uguna nuwanuwasi Fauno keta Banabasi nenesiyai sina vibwanaoseisya.

¹⁴ Atu tovanama Banabasi keta Fauno si nowaniya, kasi nuya si kiganiniya atu si dibwana si kanasuna sabu kasi sinefouwai si finafina,

¹⁵ “Eiyo, unaunaki! Avao nofe kwa savisavivinei? Kima o naki namoğamoka maise kwami. Biga dewadewana ka nemiiya nenemiyai ebe nofe ibakaokaogosima naki kwana onovisiya eatu kwana sağavinimiya Guyau na yawasina nenei. Nofe Guyautama o tanake abama, fwyaafwaya be gibo keta yota iba matatafusi sinesiyai kasi tokifufuna.

¹⁶ Manatuwaina yasi tovai namoğā matatafusi i kitamokisiya be tututausi yasi nuwanuwai si sagā.

¹⁷ Eatu kwa kitiya, kiyakiyaya tamokatamokağā si visawavenena yana nuwadoğā i vivenemokena nemiiya gewa Guyau i fakwafakwa. Bwabwau abamei keta kabwaga kasi tutuyi i venevenimiya eketa kabwaga be sebobo nenesiyai katekateemi i vivimaisiya.”

¹⁸ Banabasi keta Fauno naki maise yasi kikitana eatu Nisita fiyaoi yawane si kamanamana nuwanuwasi be sina vibwanaoseya nenesiyai.

Fauno Gabanai Si Fonufonuya Nisita

¹⁹ Muniyai fiyao Diu Anitiyokiyei eketa Ikoniumuwei si nemiiya keta namoğā yasi nuwanuwa si kaniya eketa Fauno si vikaniyabiniya. Eyo si vikatutamokisiya keta Fauno gabanai si fonufonuya. Yasi nuwanuwa vitana naki ita mate eketa si soni-kikinomaniya menana nakasina kukwauna.

²⁰ Eatu tovanama tomuniyeina tunisi si yokofifiniya, i misiniya eketa i kanasuna-savaviniya menana sinenei.

Kuyadayada venuwanei Fauno keta Banabasi si misiniya keta si niya Debi menana nakasinei.

²¹ Tovanama biga dewadewana nokomai si numamaniya, namoğā yagwanisi si vitomuniya Yeisu fasinei. Eyo si makavinisiya Nisita, Ikonumu keta Anitiyoki menana nenesiyai Fisidiya yana fafaniyai.

²² Menana tamokatamokağā nenei tomuniyeina si vavatonisiya be yasi vitumağana ita fakwafakwa fifiwanina Yeisu nenei si bwadubwaduwa, “Kita kuvavana yagwanina sinenei tana kanasuna eyo muniyai Guyau yana kafa visime nenei tana kanasuna.”

²³ Eketa ekanesiya tamokatamokağā nenesiyai yasi tokakawawa si ginakasisiya. Eyo kawanunuku keta vikokowana nenei Tuvekanama si vitumağanisi nimanei si tenisiya.

²⁴ Noko muninei Fauno keta Banabasi fafani Fisidiya nenei si vaonota keta si niya Famufiniya.

²⁵ Tuveka bigana si numamaniya Fega namoisi nenesiyai eyo si sobuwa Ataniya menana nenei.

²⁶ Eyo nokomai wakai si tamana Anitiyoki menana nenei. Nofe menaninama nenei o waniyu tovitumağana kawanunukuwai Fauno keta Banabasi Guyau nimanei si tenisiya be sita bunanigeya. Eketa Guyau yana omukumukutana nenei bunanigenama naki si nusafuya.

²⁷ Tovanama si kikinomana Anitiyoki, ekanesiya si wenevakukusisiya eketa matatafuna si simana-kikinomana namaise Guyau i savivina yasi bunanige sinenei yota namaise Kani Kwauna kawasasa i venisiya Yeisu kana vitumağana fasinei.

²⁸ Eketa Fauno be Banabasi tova matanubwayouna nokomai si fakwa tomuniyeina nukusui.

15

Vikanunusifusifufu Yenusanema Nenei

¹ Nofe tovanama nenei tunisi Diu tovitumağana Yudiyei si sobunemiya Anitiyoki menana nakasinei eketa si vivisawavenena Kani Kwauna tovitumağana nenesiyai, si bwadubwaduwa, “Moseseyana visime maise sina nufifinimiya. Taki nofe kiyakiyanama muka nemiiyi, nao Guyau muka ina gifafafaneimi.”

² Eatu Fauno keta Banabasi nukusi si ovivigwaeğā nakasina. Na uguna Fauno keta Banabasi yota tunisi tovitumağana sinesiyai si vinuwadadanisiya sina niya Yenusanema, tonowana keta tokakawawa nenesiyai nofe nuwanuwanama fasinei.

³ Eketa Anitiyoki ekanesiya si vibiyawasisiya keta si visimeisiya yasi ketai. Si vaonota Foenisiya keta Sameniya fafanisima nenesiyai ke'ta tofwanei menana nenesiyai si nunusifufuwisiya

namaise Kani Kwauna si vivitumağana Yeisu nenei. Eketa tovitumağana matatafusi si sebobowa nakasina biga nofe fasinei.

⁴ Tovanama si kikinomana Yenusanema, ekanesiya keta tonowana be yota tokawakawa si venufotofisiya. Eyo Fauno keta Banabasi yasi bunanigenama sinenei matatafuna aviyava Guyau i saviviniysi, si bwaduwe-kikinomaniyi.

⁵ Atu tunisi Fanasi tovitumağana si misiniya eketa si bwaduwa, "Kani Kwauna fiyaosi tana nufifina keta yota tana visimeisiya be Mosese yana visime sina muniisiya."

⁶ Tonowana keta tokawakawa si yokowa keta nofe nuwanuwasima fasisiyai si nusifufuwa.

⁷ Si vikanunusifufuwa matanubwayouna muniyai yo, Fita i misiniya keta i iyavisiya i bwaduwa, "Unaunaku, kwami tututauri naki kwa sanamaniya manatuwaina Guyau i gibokikuwa sinemiyai ebe biga dewadewana ana numamaniya Kani Kwauna nenesiyai sina nowaniya be Yeisu sina vitumağaniyi.

⁸ Guyau katekate tamokatamokağā kana tosanamana eketa Kanunu Tafutafuna i kavenane nenesiyai naki maise kita Diu i venita, noko i visawavenena yana giboke.

⁹ Eketa muka tamo namai kana tunina Guyau ita tenei tasike atu kita nenetiyyai uğuna yasi vitumağanai katekatesi i givieyaeiya.

¹⁰ Eketa nofe tova avana fasinei yo Guyau kwa aanuvanuvi? Wağawağata nukusi visimesima nofe muka tata munimuniyeisi atu nofe tova dauna kwa tewetewe-vaneiya tomuniyeina kavanasiyi.*

¹¹ Avi goyo! Kima ka vitumağaniyi Tuveka Yeisu yana omukumukutana nenei gifafafana ta nisaiya. Naki maisemoka yota tasike Kani Kwauna."

¹² Sabu matatafusi si numananava atu si vaneneğā Banabasi keta Fauno si nusifufuwa nmaise yasi bunanige sinenei Guyau kiyakiyaya kafa nuwatabau i saviviniysi Kani Kwauna nenesiyai fasinei.

¹³ Tovanama Banabasi keta Fauno si nusifufukoğā, Yemesa i iyavisiya i bwaduwa, "Unaunaku, kwa vaneneğeiku!"

¹⁴ Fita naki i givimayeta nenetiyyai namaise Guyau nauna i visawavenena yana vinuwadadana Kani Kwauna fasisiyai eketa tunisi i gibokisiya tauna yana namonamoga.

¹⁵ Guyau yana tomatakawa si bwaduvioğoniya naki maisemoka yota i kikinomana i bwadubwaduwa,

¹⁶ 'Deividia nifanifaina yana kafa visime si givigoyuya.

Eatu ana savavinkuwa

keta ana yona-savaviniyi
be yota ana givifiwaniyi.

¹⁷ Ebe namoga tuftufo kana nufota Tuveka sina nuwasiya
yota Kani Kwauna aviyaonana kaku wawai sina nemiya,

Tuvekanama i bwadubwaduwa maise yota ina saviviniyi.'

¹⁸ Eatu kana sanamana o manatuwaina nunuvisineinana."

19-21 Eketa yota Yemesa i nusaviya i bwaduwa, "Tova nubwayouna menana tu menana nenesiyai, Mosese yana visime Sabati tamokatamokağā si giginağanaga keta yota si numamaniya numa kafa yokoyoko sinesiyai. Nofe fasinei iyau yaku vinuwadadana o kita muka tana gividauniya Kani Kwauna fiyaosi aviyaonana naki si sağsağavinisiya Guyau nenei. Eatu naki nufunufu tata vininitiya nenesiyai be ita gisawakedanisiya ebe avi viyo kifukifufuna nenesiyai si vibwanaoseiiya muka sina kaniya. Eketa yota muka sina kudokaokaogo. Muka yomuyomu kayona kikidubina sina kaniya. Yota muka ufaufa sina yumiya."

Nufunufu Kani Kwauna Tovitumağana Fasisiyai

²² Eketa tonowana be tokawakawa keta ekanesiya matatafusi Yemesa yana givi-sawakedana si visawadewedewiya. Eketa toviketanuneina namoga nuwesi, Yudasa kana wawa kana vinuwa Basabasi keta Sainasi, tututausi sinesiyai si gibokisiya. Eketa si visimeisiya Fauno keta Banabasi nukusi sina niya Amitiyoki be yasi vinuwadadanamokena maise sina matakawisiya.

²³ Si vininitisiya nufunufu nukusi sinenei i bwadubwaduwa maise.

^{15:7} Bunanige 10:1-43 ^{15:8} Bunanige 10:44, 2:4 * ^{15:10} Mosese yana visime kana yagwana 613. Diu fiyaosi visime tunina yagwanina si vinuwadadanisiya eketa si vikitutamokiya Mosese yana visime nukusi avage tamo nenei. Tamo tova noko visimesima fasisiyai si bwadubwaduwa maise digwana vikaina (Ganetiya 5:1). Yeisu kana digwana o tunina (Madiu 11:28-29). ^{15:16} Emosi 9:11,12 ^{15:19-21} Yauna 34:15-17, Visime Tafu 17:10-16, 18:6-23

"Kima unaunami tonowana keta tokawakawa, yama nuwagabubu kwami Kani Kwauna tovitumağana kwa fakwafakwa Anityoki, Siniya keta Sinisiya fafanisima nenesiyai.

²⁴ Nofe biga ka nowaniya o tunisi namoğa sinekiyai muka yama sawateweyleina nenei atu si nemiya nenemiyai keta avana si iyavimiya, yami nuwanuwa si gividaunisiya.

²⁵ Na fasinei ka nusifufuwa keta ka visawadewedewiya keta namoğa ka gibokisiya eketa ka visimeisyia nenemiyai unaunata goyosi Banabasi keta Fauno nukusi.

²⁶ Namoisima yawasisi kafa sinae nenei eatu kunuwaneina nenei, si vitobunanigeya Tuveka Yeisu Togifafafana Gigibokeinana kana wava fasinei.

²⁷ Na fasinei Yudasa keta Sainasi ka vivisimeisyia nenemiyai na nima nufunufusi ebe avana sina bwaduwuya kawasiyai sina visawavenemokeniya.

²⁸ Kanunu Tafutufuna keta yota kima yama vinuwadadana o muka vitana gi sawakedana yagwanina, eatu naki nofemaiseğə o muka kwana fufunisi.

²⁹ Avi viyo kifukifufuna nenesiyai si vibwanaoseiya, muka kwana kaniya. Muka ufaufa kwana yumiya. Muka yomuyomu kayona kikidubina kwana kaniya. Muka kwana kudokaokaogō.

Taki visime nofe kwata kitavikaviniya, nao dewadewana. Oiyoo."

³⁰ Eketa namoğamokesi si visimeisyia Yenusanemei keta si sobuwa Anityoki. Nokomai ekanesiya si wenevakukusisiya keta nufunufunama si venisiya.

³¹ Tovanama si ginağanaiya, si sebobowa nakasina yana bwadu-givifiwana fasinei.

³² Yudasa keta Sainasi tututausi o tomatakawa keta bwadubwadu nenesiyai si givikatevatusi yota yasi vitumagaña si givifiwaniya.

³³ Noko muninei Anityoki si fakwa kuyadayada kawaviyamoka, eyo ekanesiya si visimeisyia keta na yasi nuwatakabonu atu si makavinisiya Yenusanema ekanesiya nenesiyai.[†]

³⁵ Eatu Fauno keta Banabasi si fakwa Anityoki, tunisi namoğa sabu nukusi si vivisawavenera yota si nurumammana Tuveka Yeisu fasinei.

Fauno Keta Banabasi Si Venusisina

³⁶ Kuyadayada kawaviya muninei Fauno Banabasi i iyaviya i bwaduwa, "Unaku, tata makavinita be unaunata tata venufotisiya namai nauna Tuveka Yeisu bigana ta numamaniya menanasima matatafuna nenesiyai be ta kitaisi namaise yasi dibwadibwana."

³⁷ Banabasi i vinowana eketa nuwanuwana Yoni Maka ita oviya nukusi.

³⁸ Atu Fauno muka ita visawadewadewi sina ovai uguna nauna yasi kamudadana nenei muka nukusi sita fakwa kana nivaniva kafa nusafu, eatu Famufiniya yanafafaniyi i venumakanovisiya.

³⁹ Nofe fasinei Fauno keta Banabasi si vibanasiya eketa si venusisina. Banabasi Maka i oviya keta wakai si niya Saifunusi simuna nenei.

⁴⁰ Eatu Fauno o Sainasi i gibokiyeketa tovitumağana si yokowa keta Tuveka yana omukumukutana nenei si tenisiya eyo si gionovisiya.

⁴¹ Eketa Siniya be Sinisiya yasi fafani nenesiyai si kamudadana eketa ekanesiya si vavatonisiya.

16

Timoti, Fauno Keta Sainasi I Tuyanomwanisiya

¹ Fauno keta Sainasi si niya Debi menana nakasina nenei eyo si niya Nisita menana nenei. Tamoka tomuniyeina kana wava Timoti nokomai i fakwafakwa. Ayona o ne Diu tovitumağana eatu amana o tene Ginisi.

² Tovitumagaña Nisita keta Ikoniumu nenesiyai Timoti si kitavaneiya.

³ Fauno nuwanuwana Timoti nukusi sina niya na fasinei i nuffifiniya. Nofe i saviviniya uguna fiyao Diu noko menanisima nenesiyai si fakwafakwa, matatafusi si sanamaniya vitana Timoti amana o tene Ginisi.

⁴ Fauno, Sainasi keta Timoti si niya menana tamokatamokağə nenesiyai Kani Kwauna tovitumağana si iyavisiya avana tonowana keta tokawakawa Yenusanema si vinuwadadanisiya ebe sita munisiya.

⁵ Eketa ekanesiya yasi vitumagaña i fiwanamoka keta kuyadayada tamokatamokağə, kasi nağā i kekeno-vanevaneya.

Fauno Kana Kenokita

[†] **15:33** Tunisi viginiwa nenesiyai o kana nukusi 34 si nunatuya. *Atu Sainasi i vinuwadadana femai ina fakwa.*

⁶ Fauno unaunana nukusi Kanunu Tafutafuna i sawatanisiya Guyau yana bwadu kana yauneina Eisiya sinenei na fasinei si fanakwaniuga Finigiya keta Ganetiya kawakawananasima nenesiyai.

⁷ Tovanama si nemiya Maisiya fafani kana nabaonota nenei, si anuvanuva be Betiniya fafaninama nenei sina kanasuna eatu Yeisu Kanununa muka ita sawateweysi.

⁸ Eketa si tamana Maisiya yana fafaniyai eketa si sobuwa Tonowasi menana nakasinei.

⁹ Eketa noko nuwabunanaama nenei Fauno i kenokita. Kenokitanama nenei i kitiya tene Masedoniya i misimisinya atu i nunukeketiya i bwadubwaduwa, “Ku tamananemai Masedoniya ebe ku oviviteiki.”

¹⁰ Eketa Fauno kana kenokita muninei naki na tovanama nenei ka gidewadewa kana toga Masedoniya fasinei. Noko nenei ka sanamaniya Guyau i vivisimeikiya be biga dewadewana kana numamaniya noko fiyaosima nenesiyai.

Fauno I Niya Finifai

¹¹ Eketa wakai Tonowasi menana nakasina ka teweiya atu dawaniniina ka niya Samotenesi simuna nenei. Eketa kuyadayada kana vinuwa nenei ka niya Neyafonisi menana nenei.

¹² Nokomai yo kaeyai ka niya Finifai. Menana noko na kana wawa kawakawanawa Masedoniya Noma fiyaosi si fakwafkwiya nenei. Finifai ka fakwa kuyadayada matayagwanina.

¹³ Ka fakwafkwa atu Sabatiyi menana ka teweiya atu ka kikinomana keta ka niya ukowai yama nuwanuwa vitana nokomai tamo kawanunuku kana kabaga kata nisaiya. Eatu tunisi vivine si yokowa kawanunukuwa fasinei eketa ka nuvitoga keta ka nusifufuwisia Yeisu fasinei.

¹⁴ Gumayogu tamokaaga si vanevaneneikiya o tasike Kani Kwauna kasi wava Nidiya ne Tayatina. Tasike nuya yabeyabena-fofonina si vivikimwaneina. Tasike Guyau nenei si kodukodouwa eketa Tuveka katekatesi i yaya nenei keta Fauno yana sifufu si nowanaututuya.

¹⁵ Nidiya kasi givibutabuta na yasi sabu nukusi muninei, si katuvikiya yasi numai atu si bwaduwa, “Taki kwa sanamaniya kima Tuveka kana tovitumagana, kwata nemiya yama numai tata fakwa.” Nuwataki si kaniya eketa ka niya yasi numai.

Fauno Keta Sainasi Deniyai

¹⁶ Tamoka tova ka niniya kawanunuku kana kabaga eatu tamoka kaetoga kakaabana i venusaikiya. Kanunu goyona i nuwafiya keta i kanakanaveneveniya be tova munina avana sina kikinomana fasinei i nunusifufuwina. Toniwaga gabana nakasina si viviya noko ketake-tanama nenei.

¹⁷ Fauno nukusi i munimuniyedadanikiya atu i bwaubwauwa, “Oi, kwa kitais! Nofe namoisima o Guyau Etanemokenei yana tobunanige. Gifafafana kana ke’ta si nunumamanimiya.”

¹⁸ Kuyadayada yagwanina tamoka fufuninama i niya kana nivaniva Fauno dibuna i toyoga. I saqavintya gumayogu nenei eketa kanunu goyona i iyaviya, “Yeisu Togifafafana Gigibokeinana kana wawai a nunuyakayakanwa gumayogu ku gionove!” Keta naki tovanama nenei, kanunu goyona gumayogu i teweiya.

¹⁹ Tovanama toniwaga si kitanisaiya vitana yasi gabana kana ke’ta naki i kaonosiya, Fauno keta Sainasi si givikaviniya eketa si sinakanikanisiya si niisiya kafa vivitamaneina kana kabaga ebe tovisime matasiyai sina misiniya.

²⁰ Tovanama si niisiya tovisime nenesiyai, si bwaduwa, “Nofe namoga o fiyao Diu, yata menana sinenei vikasanegwanegwa si gigikinomaniya namoga nenesiyai.

²¹ Sanunama kita fiyao Noma nenetiya muka kana sawateweysi o si vivisawavenena.”

²² Sabu i kanakasisiya keta Fauno be Sainasi si vibutusiya. Tovisime yasi tonuaviya si iyavisiya si bwaduwa, “Kasi nuya kwa kiganini be kaiyai kwa kanuwa-tamatamaneina.”

²³ Si munusiya nakasina yo muninei deniyai si tewekanasunisa eyo tokitavikavina si visimeya be ina kitavikavina-dewadewisya.

²⁴ Eketa deni sinenemokenei i tenisiya keta kai daudaunisi nugiginabusi nenesiyai kaesi i vikanakuma.

²⁵ Nuwabuna sinefouna sasana Fauno keta Sainasi si kawakawanunukuwa keta si oseosedavadava Guyau nenei eatu deni sinenei finisina matatafusi si vanevaneneiya.

²⁶ Eketa naki noko tovanama nenei nikuniku fifiwanina i dibwana keta deni kana yafani i nikuniya. Deni kana kawa matatafusi i kayausi yota finisina kasi seni si kamwanumwanuwa.

²⁷ Tovanama tokitavikavina i kenoviniya keta i kitiya deni kasi kawa kakayausi, i nuwanuwa vitana finisina sita dibwana eketa yana feto i soniyaginya be tauna ita nuvimiatiya.

²⁸ Eatu Fauno i fina, “Oi, muka taugu kuna givigoyou! Kima matatafuki o weka!”

²⁹ Eketa tokitavikavina i bwauwiya toovivita kimayeta fasinei eketa i matabogana i kanasuna deni sinenei namai Fauno keta Sainasi si fakwafkwa nenei. Na yana matuta keta i akikinikuna atu nausiyai i koduwa.

³⁰ Eketa i kikinomanisiya keta i kawanunukuwisiya, "Ae amamaku, avamasi ata fufuniya be gifafafana ata nisagai Guyau nenei?"

³¹ Eketa si nufata si bwaduwa, "Ku vitumağana Tuveka Yeisu nenei be ina gifafafaniwa maise yota ya sabu."

³² Eketa Tuveka bigana si nusifufuviya nenei eketa yota sabu matatafusi yana numa sinenei.

³³ Nuwabunana nenei deni kana tokitavikavina Fauno keta Sainasi i niisiya keta kasi gikona i kigona. Muka mwanenena tu yana sabu matatafusi nukusi si givibutibutisinya.

³⁴ Eyo deni kana tokitavikavina i kanasunisiya yana numai keta i vibiyawasisiya. Yana sabu matatafusi nukusi si sebobia nakasina uguna naki Guyau nenei si vitumağana.

³⁵ Tova i katakiya nuwabuni, menana nakasina kana tovisime yasi tonuaviya si visimeisiya deni kana tokitavikavina kana matakawa si niyya namoğa kasi ketoyau fasinei.

³⁶ Eketa tokitavikavina Fauno i iyaviva i bwaduwa, "Tovisime bwadu si vininitya nenenkuwai be Sainasi nukusi ana gionovimiya fasinei. Nofe tova kwa noğokawawa na yami nuwatakabonu."

³⁷ Eatu Fauno tonuaviya nenesiyi i bwaduwa, "Muka tamo kana goyona sita kitai nenenkiyai eatu sabu matasiyi si kimunuwa keta yota deniyai si tenikiya. Eatu kima o Noma tufuwina! Eketa yota nofe tova, avage nukamumunai sina vikinomanikiya. Mukamokena! Kwana iyavisiya tovisime tututausi sina nemiya nofemai keta deniyai sina kikinomanikiya."

³⁸ Eketa tonuaviya si makavinisiya tovisime nenesiyai keta Fauno fonana si yauya. Tovanama tovisime si nowaniya vitana Fauno keta Sainasi o fiyao Noma, si matuta.

³⁹ Na fasinei si niya Fauno keta Sainasi nenesiyai eketa si vikokonisiya kasi vinuwateweinefa fasinei. Eyo deniyai si kikinomanisiya keta si kamanemanisiya be menana sina teweiya.

⁴⁰ Fauno keta Sainasi deniyai si kikinomana keta si niya Nidiya yasi numai keta nokomai tovitumağana nukusi si vikaninisaga keta si vatonisiya Yeisu kana vitumağana fasinei, eyo menana si teweiya.

17

Fauno Keta Sainasi Tesanonaika Sinenei

¹ Fauno keta Sainasi, Finifai si teweiya atu si niya Amuifonisi keta Afononiya menana nakanakasisi nenesiyai eketa si kikinomana Tesanonaika menana nakasina nenei. Noko menananama nenei, numa kafa yokoyoko i fakwafakwa fiyao Diu fasisiyai.

² Eketa Fauno manatuwaina naki kana iduwa maise eketa Sabati tonusi fiyao Diu yasi numa kafa yokoyoko sinenei i kanakanasuna, eketa Guyau fonakituna nenei namoşa nukusi si vivikanunusifufuwa.

³ Guyau fonakituna kasi sanamana i gigivimayeta nenei o i tewetewetutuya nenesiyai vitana Togifafafana Gigibokeinana o kana nufotamoka be ina kuavana keta ina mateya eatu yota ina misini-savaviniya. Eketa Fauno i iyavisiya i bwaduwa, "Yeisunama nofe a nunusifufuviya nenemiyai o Togifafafana Gigibokeinamokena."

⁴ Fauno yana sifufuwai tunisi Diu nuwtasi i kaniya. Maise yota Ginisi namoisi Guyau kana tokodukodu o sabuvekamoka yota vivine nakanakasisi o muka tonusi, eketa Fauno be Sainasi si visabutamokisiya.

⁵ Atu Diu tunisi si sinegoyowa uguna namoşa yagwanisi Fauno yana bwadu si vitumağaniya na fasinei tonikaokaoğō si nuviyokoyokowa kafa vitamaneina kana kabagai, eketa nukusi vigwaega si vibutuya. Si dibwana si niya Yeiseni yana numai keta yana numa kana kawa si yakweniya. Si kanasuna sinenei Fauno keta Sainasi si nuwasisiya be sita kikinomanisiya yokoyoko nenesiyai.

⁶ Atu tovanama si nuwasawayosisya, Yeiseni keta tovitumağana tunisi nukusi si givikavinisiya keta si sinakanakanisiya si niisiya menana nakasina kana tovisime nenesiyai, si finafina atu si bwadubwaduwa, "Nofe namogasima o fwayafwaya kana matatafu nenei goyona si gigikikinomanisiya eatu nofe tova yota si nemiya yata menana nenei.

⁷ Eatu Yeiseni i katuvisiya yana numai. Matatafusi tufomu Sisa yana visime si yakweyakweniya avage si bwadubwaduwa o yota tamo tufomu kana vinuwa kana wawa Yeisu."

⁸ Tovanama menana kana tovisime keta sabuveka bwadu nofe si nowaniya, si kayokuğā venemokena.

⁹ Eketa tovisime si tuyakayakanisiya Yeiseni keta tunisi tovitumağana eketa gabana nakasina si nufata ebe yo muka goyona tam o yota ina kikinomana, eyo si gionovisiya keta si niya.

Fauno Keta Sainasi Beneya Sinenei

¹⁰ Noko nuwabunana nenei tovitumaġana si visimeisiya Fauno keta Sainasi si niya Beneya. Tovanama si kikinomana nokomai, si niya Diu yasi numa kafa yokoyoko nenei.

¹¹ Beneya fiyao yasi fufuna muka maise fiyao Tesanonaika. Beneya fiyao si nuwanuwamokesi be biga dewadewana sina vanevaneneiya. Kuyadayada tamokatamokaġa Guyau fonakituna nenei si kitakitavinanwa taki avana Fauno i bwadubwaduwisiya o venemokena.

¹² Nofe nenei fiyao Diu yagwanisi si vitumaġana Yeisu nenei, maise yota Ginisi vivine keta namoġa nakanakasisi.

¹³ Atu tovanama fiyao Diu Tesanonaika sinenei naki si sanamaniya vitana Guyau fonna Fauno i nunumamaniya Beneya sinenei, tasike yota si niya nokomai keta namoġa si visimwanakasisiye ebe Fauno sina nuwagoyowiya.

¹⁴ Tovitumaġana omatakayakayakanai Fauno keta tovitumaġana tunisi nukusi si visimeisiya si niya glibowai, atu Timoti keta Sainasi si fakwa Beneya.

¹⁵ Namoġasima Fauno kaena si kwafuya si niya kana nivaniva Etenisi menana nenei si vanoviya. Eyo si makavinisiya Beneya, Sainasi keta Timoti kasi matakawa vitana sina venudibwana be sina niya Fauno nenei.

Fauno Etenisi Nenei

¹⁶ Fauno yawane Etenisi nenei Sainasi keta Timoti i fotifotisiya atu kaivakuku yagwanisi nokomai i kitisiya eketa nuwanuwa i munuya.

¹⁷ Na fasinei numa kafa yokoyoko sinenei i vibutuwa i gigisawakedana fiyao Diu nenesiyai keta yota Kani Kwauna aviyaonana Guyau kana tokodukodu nenesiyai. Yota kuyadayada tamokatamokaġa i nimiya kafa vitamaneina kana kabaġai eketa aitevana tamo nokomai i ninisaiya, na naki nukusi si vivikanunusifusifufuwa.

¹⁸ Sinesiyai o Efekuniyan i eketa Sitoiki tovisawavenena. Fiyaosima o Fauno nukusi si vikawabwaduwaduwa. Fauno i nunumamana biga dewadewana Yeisu fasinei eketa yota tomati yasi misini-savavineha fasinei. Eketa tunisi tututausi nenesiyai si vikanunutoniya si bwaduwa, "Avamasi nofe kawana yafayafana i aanuvanuva be ina bwaduwei?" Tunisi si bwaduwa, "Kana kita kamo yana iduiduwa fasisiyi i nunusifufuwa."

¹⁹ Eketa Fauno si katuvia yasi kafa yokoyoko kana kabaġai kana wava Aneofagusi eketa si iyaviya si bwaduwa, "Nuwanuwaki kata sanamaniya, avi visawavenena masi nofe kiouna ku bwadubwaduwei?

²⁰ Iba tunisi ku bwaduwisiya o kima muka tamo tova kata nowananuvanuva i na fasinei kasi sanamana kuta givimayesikiya."

²¹ Nokomaise si bwaduwa uġuna Etenisi namoisi keta yauyauna nokomai si fakwafakwa, tova matatafuna nuwanuwasi be sina vanevaneneġa ketaketa kiouss be fasisiyi sinu nunusifufuwa.

²² Eketa Aneofagusi kawakawa nausiyai Fauno i misiniya keta nenesiyai i bwaduwa, "A kitija kwami Etenisi fiyao mi yami kodukodu kasi vifotu o kasi ketaketa tuninatunina nenesiyai.

²³ Nofe a bwaduwiya uġuna yaku nidadana menana nakasina nenei o yami kafa kodukodu a kitisiya. Eketa yami didiġa tamokaġa nenei o kwa ginivaviya i bwadubwaduwa, 'Guyau muka kata sanamanei, neneuew ka vivifotuwa.' Kwami muka GuyauNama kwata sanamanei atu nenei kwa kodukoduwa fasinei, nofe tova ana iyavimiya.

²⁴ GuyauNama o fwayafwaya keta iba matatafuna sinenei i fufunisiya. Tanake o abama keta fwayafwaya kasi Tuveka keta muka numa kodukodu namoġa yasi kikiyona nenesiyai ita fakwafakwa.

²⁵ Eketa tanake o mukamokena tamo namoġa yasi ovivita fasinei ita nuwanuwa. Uġuna tanake tauna o namoġa yawsasi keta iba matatafuna i venivenisiya.

²⁶ Kafa viuġuwai namoġa tamokaġa i fufuniya keta namoġanama nenei sabu si kikinomana keta nofe tova fwayafwaya kana matatafuna nenei si fakwafakwa. Tanake yota tova i tenisiya yota kabaġa kasi niva i dawana be kabaġasisi nenesiyai sinu fakwa.

²⁷ Iba nofe i saviviniya ebe namoġa Guyau sina nuwasija. Ebe kamo yasi nuwasai sinu nisaiya. Atu tanake muka tamo sasanei keta tamokatamokaġa nenetiyyi.

²⁸ Tamo toviginwa i bwaduwa, 'Tanakema nenei yo ta fakwafakwa keta ta savisavivina eketa ta mudamudada.' Eketa maise yota tututaumi yami toviginwa si viginiwiya i bwadubwaduwa, 'Kita o natunatuna.'

²⁹ Bwaduvenemokena, kita o Guyau natunatuna. Na fasinei muka tata nuwenuweisi vitana Guyau kana kikitana maise kifukifufuna namoġa si giniginivavisija gonudi o siniva o gabana nenesiyai.

³⁰ Tova manatuwaina namoغا muka Guyau sita sanamanei na fasinei i kitateweisaya. Eatū nofe tova fafani matatafunā nenesiyai namoغا i nunutunitunisiya be sinā ugevinisiya yasi fufunagoyo nenesiyai.

³¹ Uğuna tanake tova naki i tenesiya keta i vinuwadadaniya avi tovai venemokena nenei namoغا ina nuvisita. Namoinama naki i gibokiya be ina nuvisiya kana matanabobotai. Visawavenemokena kana kiyakiyaya i fufuniya tovanama namoغانama mateyai i sinaviyawasiya."

³² Tovanama namoغا si nowaniya Fauno yana sifufu misini-savavineina fasinei, tunisi si sawaviniyya, eatu tunisi si bwaduwa, "Kima nuwanuwaki be yota nofe fasinei tamo tova kuna nusifufuwe-savaviniyya."

³³ Eketa Fauno yoko noko sinenei i kikinomana keta i niya.

³⁴ Eketa namoغا tunisi si muniiya Fauno keta Yeisu si vitumağaniya. Yokonama sinesiyai o Aneofagus kana tovisime tamokağı kana wava Dionaisiosi yota gumayogu tamokağı kasi wava Damanisi keta yota tunisi namoغا.

18

Fauno I Niya Kononita

¹ Nofe muninei Fauno Etenisi menana nakasina i teweiya atu i niya Kononita.

² Nokomai tene Diu i venusaiya kana wava Akwina. Tanake tonimenana Fonutusi nenei, kakimokimoki Itaniyei na kawana Finisika nukusi si nemiya. Uğuna Noma kana turomu Konodiyasi Diu matatafusi i iyavisiya be Noma sinā teweiya.* Na fasinei Fauno i niya be ina kitisiya.

³ Tasike o vada kasi tokifufuna yomuyomu kwafinisi nenei naki maise Fauno, eketa nukusi si fakwa atu si mudadava.

⁴ Kuyadayada Sabati tamokatamokağı Fauno numa kafa yokoyoko nenei Diu keta Ginsi fiyaosi nukusi si vivikanunusifufuwa. I aaunuwanuva be nuwatasi ina kaniya be Yeisu sinā vitumağaniya.

⁵ Tovanama Sainasi keta Timoti Masedoniyei si sobunemiya Kononita nenei, Fauno vada kana mudadava i teniya atu tova matatafuna i nunumamana Diu nenesiyai i bwadubwaduwa, "Yeisu o tanake Guyau i gibokiya Togifafafana Gigibokeinana."

⁶ Atu tovanama Diu si dibutoyoga keta Fauno si sawavigoyowiya, i nubutuya kafusisima kana nuya nenesiyai keta i bwaduwa, "Taki Guyau ina vivimatadowanimiya, nao kwami kami kuvana. Tututaumi kwa vinoimi eatu muka iyau kwana vinoiku. Nofe tova keta i niniya, Yeisu bigana ana niiya be Kani Kwauna nenesiyai ana numamaniya."

⁷ Eketa Fauno numa kafa yokoyoko i teweiya keta i niya namoغا kana wava Taitiyusi Yasitusi yana numa nenei. Gwdinama o Kani Kwauna eatu Guyau kana tokodukodu. Yana numa o i misiniya numa kafa yokoyoko niniuei.

⁸ Numanama kafa yokoyoko kana toviketanuneina o Kinisifasi, kana sabu matatafusi nukusi yana numa nenei Tuveka si vitumağaniya. Yota yagwanisi namoغا Kononita sinenei aviyaonana Fauno yana biga si vaneneiya, si vitumağana keta si givibutibutisiya.

⁹ Nuwabuna tamokağı Fauno kana kenokita nenei Tuveka i nusifufuviya i bwaduwa, "Muka kuna matut! Muka kuna numananava eatu nusifufu kuna tenesaviya!"

¹⁰ Iyau kwağı nukusi eketa muka tamo aitevana ina munuu o ina givigoyou. Uğuna namoغا yagwanisi menana nofe sinenei o Iyau yaku namonamoغا."

¹¹ Eketa Fauno nokomai i fakwa manamana tamokağı keta yamayamana 6, Guyau yana biga namoغا nenesiyai i gigisawakedana.

¹² Tovanama Noma toviketanuneina Ganiyo si ginakasiya eketa fafani Akaiya sinenei i vitovisimeya kana tovai, Diu tunisi si vikatutamokisiya keta Fauno si vikaniyabiniya eketa si niiya nofe tovisimenama nenei kafa vifonayau kana kabağai.

¹³ Si vinoiya si bwaduwa, "Nofe namoغانama o namoغا nuwatasi i kanikaniya eketa Guyau kana kodukodu fasinei muka visime sita munimuniyi."[†]

¹⁴ Atu noko tovanama nenei Fauno kawana i nakanakiya be ina nusifufuwa, ava Ganiyo i bwaduwa, "Kwami Diu fiyaomi, namoغا nofe avi goyonra o avi fufuna tamo goyomataina i savivinei, eyo iyau yami sifufu ana vaneneğei?"

* ^{18:2} Noma menana o Noma yana kafa visime nakasina venemokena Itani yana fafaniyi. A.D. 49 nenei nokomai vikasanegwanegwa nakanakasisi Noma sinenei na fasinei turomu Konodiyasi Diu namoisi i vikikinomanisiya. † ^{18:13}

Nofe Diusima si bwadubwaduwa avage Fauno muka ita vivisawenenä vitumağana kana venemokena avana Noma yana visime i sawateweina maise, atu si bwaduwa tanake ketaketa kiouna i vivisawenenä avana Noma yana visime muka ita sawateweysi, eketa nuwanuwasi be Noma kana tovisime Fauno ina vimatadowaniya. (Bunanige 16:20-21 keta 17:7)

¹⁵ Nofe o naki kwa ovivigwaeğä avage bwadubwadu be wava keta yota tututaumi yami visime fasisiyai, eketa tututaumi kwa gidawadawaniniyei. Ibasima nofe nenesiyai naki a dibutoyoga."

¹⁶ Eketa kafa fonayau kana numei i vikikinomanisya.

¹⁷ Eketa sabu matatafusi Sosideni si givikaviniya, tanake o numa kafa yokoyoko kana toviketanuneina tamo, eketa kafa fonayau kana wasiketai si navinaviya. Eatū Ganiyo i kitaisi yo i toğakaokaoğowa.

Fauno I Makaviniya Anityoky

¹⁸ Fauno i fakwa Kononita tovitumağana nukusi kuyadayada yagwanina muniyai yo, i teweisiya eatū Finisika keta Akwina nukusi si niya menana Kenikiniya nenei. Nokomai Fauno tamokağä namoğa i iyaviya keta kunukununa i totuya vitana i vikiyakiyaya gewa yana bwadubadababa Guyau nenei naki i saviviniya. Eketa Fauno, Finisika keta Akwina wakai si toga keta si sinanakata fafani Siniya fasinei.

¹⁹ Si tamana keta si kanasuna Efeso. Fauno nokomai Finisika keta Akwina i tenisiya atu i kanasuna numa kafa yokoyoko nenei fiyao Diu nukusi si vivikanunusifusifufuwa.

²⁰ Fiyao Diu Fauno si vikokoniya be nukusi sina fakwa matanubwayouna, atu i dibutoyoga.

²¹ Atu yana nai nenei i iyavisiya i bwaduwa, "Taki Guyau ina sawateweikuwa maise, ana makavinikuwa nenemiyai." Eketa tamo waka nenei i toğä keta Efeso i teweiya.

²² Tovanama i saniniya Sisaninya, i vaneya Yenusanema eketa ekanesiya i venufotisiya eyo kavananei i sobuwa Anityoky.

²³ Tova bwatana nenei tovitumağana nukusi si fakwa Anityoky, muninei i fanakwaniüğä i niya menana tu menana Ganetiya keta Finigiyä fafanisima nenesiyai tomuniyeina matatafusi i vavatonisiya.

Afonosa Na Yana Katedevatu I Numamana Efeso

²⁴ Tene Diu tamokağä kana wava Afonosa, tanake o tonimenana Anekisenidiya Itifita yana fafaniyai, i niya keta i kikinomana Efeso menana nenei. Tanake tonusifufu dewadewana keta yota Guyau yana bwadu i sanamana-budowanemokiya.

²⁵ Namoğa tunisi yasi visawavenena Tuveka yana Ke'ta fasinei nuwatana i viya eketa yana visawavenena nenesiyai i nusaitetemoka Yeisu fasinei. Atu Afonosa o sanasanamanina Yoniğä yana givibutabuta fasinei.

²⁶ I vibutuwa keta i nusifufuwa na yana katedevatu numa kafa yokoyoko sinenei. Tovanama Finisika keta Akwina si nowaniya yana nusifufu, si katuviya yasi numai eketa nuwatana si tanakakikiniya Guyau yana Ke'ta avana muka ita sanamaneisi fasisiyai.

²⁷ Keta noko tovanama nenei Afonosa nuwanuwana be ina niya Akaiya yana fafaniyai be ina numamana, tovitumağana Efeso sinenei si sawakatevatuwa yana savivina fasinei eketa nufufu tamokağä si viginiviya tomuniyeina nenesiyai Akaiya sinenei be si matamatatakawisiya vitana Afonosa sita venufotefoti. Tovanama i kikinomana nokomai, aviyaonana waniya tovitumağana Guyau yana omukumukutana nenei i ovivitisya nakasina.

²⁸ Tamokağä ketaketa i saviviniya o vikawabwadubwadu fifiwanisi nenesiyai fiyao Diu i vatanisiya sabu yagwanisi kasi manawasasai. Guyau fonakituna nenei i misiniyu tu i nusifufuwiya vitana Yeisu o tanake Togifafafana Gigibokeinamokena.

19

Fauno I Niya Efeso

¹ Noko tovanama nenei Afonosa o Akaiya yana fafaniyai Kononita menana nenei, Fauno o uwama kana ke'ta kuveyaina i vaonota keta i kikinomana Efeso. Nokomai tunisi tomuniyeina i venusaisiya.

² Keta i nutoninuvenuvisiya i bwaduwa, "Kwami Kanunu Tafutafuna kwa viya tovanama kwa vitumağana Yeisu nenei?"

Eketa si nufata nenei si bwaduwa, "Muka, kima muka tamo kata nowaniya Kanunu Tafutafuna fasinei."

³ Eketa Fauno i bwaduwa, "Taki nanemaise, o avi givibutabuta kwa vai?"

Eketa si nufata, "Givibutabutanama Yoni i visawavenena namoğa nenesiyai."

⁴ Eketa Fauno i bwaduwa, "Yoni namoğa i givibutibutisiya be ina vikiyakiyaya vitana yasi fufunagoyo nenesiyai naki si ugevinisiya. I iyavisiya tasike sita vitumağana tanake aitevana munifotai i nenemiyia nenei, tanake o Yeisu."

⁵ Namoğa Fauno yana bwadu si nowaniya eketa i givibutibutisiya Tuveka Yeisu kana wawai.

⁶ Tovanama nimana debabousiyai i dawana, Kanunu Tafutufuna i vimaisiya keta si vibutuwa si nunusifufuwa meya tuninatunina nenesiyai yota Guyau fonana si bwadubwaduviogōna.

⁷ Namogamokesi o kasi yagwana 12.

⁸ Yamayamana tonusi sinesiyai tova matatafunu Fauno i niniya numa kafa yokoyoko nenei na yana katevatu i nunusifufuwa fiyao Diu nenesiyai be nuwatasi ina kaniya Guyau yana kafa visime fasinei.

⁹ Atu tunisi debabousi si gua keta muka Guyau fonana sita vitumağanei, eketa iba goyosi si bwadubwaduwisya namoğa nenesiyai Yeisu yana Ke'ta fasinei eketa Fauno i venuteweisiya. Eatū tomuniyeina i ovisiya keta si niya Tinanusi yana kafa visawavenena kana numa nenei. Nokomai tovatova si vivikanunusifufuwa Guyau yana kafa visime fasinei.

¹⁰ Fauno i saviviniya nokomaise kana nivaniva manamana nuwesi, eketa matatafusi fiyao Diu be Kani Kwauna si fakwafakwa Eisiya yanafafani nenei Tuveka yana bwadu si nowaniya.

Sikeva Natunatuna

¹¹ Keta Fauno yana bunanige nenesiyai Guyau kafa nuwatabau nakanakasisi i saviviniysi.

¹² Nuya bidimisi Fauno i nunusikonisiya si niniina keta tovanama tovisafwavinaga nuyasima si gigisikonisiya, kasi katona si kakakaviya keta si bwinabwina yota kanunu goyosi si nuwafisiya si gionovisiya.

¹³ Diu tunisi tasike aviyaonana si niya menana tu menana nenesiyai kanunu goyosi si nunukakisiya namoğa sininisiyai yota si aanuvanuva be Tuveka Yeisu kana wawai sita savivina keta namoğa kanunu goyosi nenesiyai si bwadubwaduwa, "A vivisimewa Yeisu kana wawai namoinama Fauno i numamaniya, kū gionovei."

¹⁴ Tene Diu tamokağā tovibwanaose kasi toviketanuneina kana wava Sikeva natunatuna namoğa kasi 7. Tasike yota avage si aanuvanuva kanunu goyosi namoğa nenesiyai si nukakisiya.

¹⁵ Tamoka tova avage kanunu goyona si nuyakayakanaya be namoğa tamoka nenei ina kikinomana, atu kanunu goyona i bwaduwa nenesiyai, "A sanamaniya Yeisu keta yota a sanamaniya Fauno, atu kwami o aviyaonana?"

¹⁶ Eketa namoğanama kanunu goyona i nuwafiya namoğasima kasi 7 i nukekemanisiya keta yana fiwanai matatafusi i tafisiya venemokena keta numei si dibwana si kikinomananemiya gonegesi keta na ufaufasi.

¹⁷ Matatafusi Fiyao Diu keta Kani Kwauna Efeso si fakwafakwa si biganowana keta si matuta, eketa Tuveka Yeisu kana wava si vifotuwiya venemokena.

¹⁸ Tovitumağana yagwanisi si niya keta si fonayauwa tovitumağana tunisi matasiyai yasi fufunagoyo fasisiyi.

¹⁹ Yagwanisi aviyaonana si ooibaiba, yasi nufunufu si visiuna sabu matasiyai keta si guwanisiya. Taki noko nufunufusima sita vikimwaneisiya, fatasi kana naşa nakasina venemokena maise 50,000 siniva.*

²⁰ Matatafuna nofe iba i kikinomana nenei keta Tuveka fonana i mutuna fifiwanamokena.

²¹ Nofe ibasima si kikinomana muninei, Fauno i vinuwadadana be ina onota Masedoniya keta Akaiya fafanisima nenesiyai muniyai yo ina niya Yenusanema. Tovitumağana nenesiyai i bwaduwa, "Muniyai yo ana niya Noma."

²² Kana toovivita nasi nuwa Timoti keta Enasitusi i visimeisiya si mikiniya Masedoniya atu tanake tauna i fakwa Eisiya simo tova matanubwayouna.

Vikasanegwanegwa Efeso Sinenei

²³ Naki noko tovanama nenei vikasanegwanegwa nakasina i kikinomana Efeso sinenei Yeisu yana Ke'ta fasinei.

²⁴ Tamokağā namoğa nokomai kana wava Demetiniysi, tanake o siniva nenei kaivakuku be iba yagwanisi nukawanamanameinasi kana tokifufuna. Fiyao Ginisi yasi guyau gumayogu o kana wava Atemisi eketa Demetiniysi numa musumususi i kikifufuna-vikuvikukuna guyaunama kana kafa kodukodu kana numa maise eketa namoğa si vivikimwaneya. Yana tobunanige matatafusi nukusi si kikifufuna be si vivikimwaneina keta gabana nakasina si viviya.

²⁵ Yana tobunanige matatafusi i wenevakukusisiya yota tasike aviyaonana yasi savivina maise eketa nenesiyai i bwaduwa,

"Fiyao, kwa sanamaniya gabana nakasina kita ta viviya nofe savivinanama nenei.

²⁶ Naki tututaumi kwa kitija keta kwa nowaniya namaise Fauno i savisavivina Efeso sinenei eketa yotafafani Eisiya kana matatafu. Tanake namoğa yagwanisi nuwatasi i kanikaniya

* ^{19:19} Visime Nuvinavinana 18:10-14 sinenei Guyau yana namoğa i iyayavisiya tasike muka ita sawateweysi be sina fufuniya tamo iba, boğau, o yafune.

keta Atemisi kana kodukodu si visaġaketuketuwiya. Tanake i bwadubwaduwa, ‘Iba kafa kodukodu namoga nimasiyai si kikifufuna o mukamokena guyau.’

²⁷ Eketa kita aviyaonana kaivakuku kasi tokifufuna tana kitadewadewa be Fauno muka kata wava ina givigoyoi yota muka yata kaikaiwabu kana ke’ta ina guduya. Keta yota muka yata guyau kana kafa kodukodu kana numa ina viibakaokaogo. Nofe tova Eisiya sinenei be fwayafwaya kana matatafu si kodukoduwa guyau Atemisi nenei, eketa kita matata ina fakina venemokena be kana wava muka ina bwavi.”

²⁸ Tovanama Demetiniyi yana bwadu si nowaniya, kayosi i kuġa keta si vikafinafina, “Kita fiyao Efeso yata guyau Atemisi kana wava o nakatamokena!”

²⁹ Namoga matatafusi menana sinenei kayosi si nowaniya eketa si vibutuwa si vikafinafina atu muka kana uġu sita sanamanei. Keta sabu si nemiya Gaiyusi keta Anisitako si givikavinisiya, tasike fiyao Masedoniya atu Fauno nukusi si ninidadan, keta si sinakanikanisiya keta si niisiya menana yana kafa nusifusifufu kana kabagai.[†]

³⁰ Fauno nuwanuwana be ina niya yoko matasiyai be ina nusifufuwa, atu tomuniyeina muka sita sawatweyei.

³¹ Yota tunisi fafani Eisiya kana namoġa nakanakasisi, tasike aviyaonana Fauno unau-nana, kana matakawa fifiwanina si teweija Fauno nenei be muka ina nai menananama yana kafa nusifusifufu kana kabagai.

³² Kafa nusifusifufu kana kabagai, sabu nuwatasi i bauwa venemokena. Tunisi namoġa si vikafinafina iba tamo fasinei eatu tunisi o si vivikafinafina nuwanuwa tunisi fasisiyai. Namoġa yagwanisi muka sita sanamanei avana uġuna yo si nai nokomai.

³³ Fiyao Diu namoġa tamokaga si katutunetuni kana wava Anekisenida i niya yoko nauei keta namoġa yoko sinenei si fina be ina bwaduwa. Eketa Anekisenida nimanei i nusatwana namoġa matatafusi ina kanovisiya fasinei be yoko ita iyavisiya vitana fiyao Diu muka sita vikaiuġnej i gojona nofe.

³⁴ Atu tovanama si kitiya tanake tene Diu, matatafusi vikafinafina si tenekasikasisiyemokija tamo nenei si bwadubwaduwa, “Kita fiyao Efeso yata guyau Atemisi kana wava nakatamokena!” Kana nivana vanavana kana bai nuwesi i kakavisiya.

³⁵ Keta tamokaga menana kana namoġa nakasina sabu i sawatanisiya keta nenesiyai i bwaduwa, “Fiyao Efeso, fwayafwaya kana matatafu si sanamaniya Efeso menana nakasina o tokitavikavina guyau Atemisi kana kafa kodukodu fasinei keta yota kana nawenawé maise kifikifufuna taftafuna abamei i fekuwa.

³⁶ Matatafusi si sanamaniya nofe o venemokena, na uġuna kwami ita kanovimiya eatu muka tamo fufuna gojona kwata savivinei.

³⁷ Kwami namoġa nofe kwa nemisiya wekamai, atu tasike muka avana sita gikumai numa kodukodu nenei o bwaduwa gojona sita bwaduwei yata guyau Atemisi fasinei.

³⁸ Kafa fonayau kana numa kakayauna yota kana namoġa nakanakasisi o naki noko. Taki Demetiniyi yana tobunanige nukusi nuwanuwasi be aitevana tamo sina vinoiya, kana nufota sina niya kana kabagai ebe yo nokomai tututausi sina vikavivinoiya.

³⁹ Atu taki yami nuwanuwa iba tunisi fasisiyai, nao menana kana namoġa nakanakasisi yasi yokowai kana fata kwana nusifufuwisa ebe sina gidawadawaniniisiya.

⁴⁰ Avamasi kimoki i kikinomana fasinei naki a matuta. Kita matata ita kata akata Noma namoġa nakanakasisi sina vinuesanita sina bwaduwa vitana kita tata vivikasanegwanegwa. Nofe vikasanegwanegwanama muka tamo kana nuwatamatayeta. Eatu taki nokomaise sina nuwanuwa kita fasifiyai, nao muka kana fata be tana gidawaniniyei.”

⁴¹ Tovanama menana kana namoġa nakasina maise i bwaduwa muninei, namoġa i gionovisiya si kikinomana keta kafa nusifusifufu kana kabagai si teweija.

20

Fauno I Niya Masedoniya Keta Ginisi Nenesiyai

¹ Tovanama noko vikasanegwanegwanama Efeso sinenei i kataniya, Fauno tomuniyeina i wenevakukusisiya eketa i vatonisiya ebe Yeisu sina munimuniiya. Muniyai yo i vioyoowisiya eketa i noġokawawa Masedoniya yana fafaniyai.

² Yana kikinomana muninei i niya menana tamokatamokaga nenesiyai tovitumaġana i vavatonisiya yana sifufu yagwanina nenesiyai, eyo muniyai i niya fafani Ginisi,

³ eketa nokomai i fakwa yamayamana tonusi. Kabegomokena be wakai ita niya fafani Siniya nenei eatu i biganowana vitana fiyao Diu tunisi si weifufuna kana munuwa fasinei

[†] **19:29** Menana yana kafa nusifusifufu kana kabagai o numa nakasina muka na kana kudukudu. Si fufuniya kana kita maise saonau kwafinina. Namoga yagwanisi taki 26,000 maise kana fata nokomai sina yokowa. Namoga nokomai si niniya eketa avi avikuvikunku o vikaneganeġġa si matamatifikwafuwa.

noko kamudadananama nenei. Na fasinei yana nuwanuwa i giviniya eketa i makaviniya Masedoniyei i niya.

⁴ Namoga tunisi nukusi kaena si kwafuya maise Finusi natuna Sofata tene Beneya, fiyao Tesanonaika kasi nuwa Anisitako keta Sikanidasi, Gaiyusi tene Debi, Timoti, eketa fafani Eisiya namoisi kasi nuwa Tikikusi keta Tonofimus.

⁵ Nofe namogasima wakai si vicketanuna eketa Tonowasi menana nenei si fotikiya,

⁶ Maneka Muka Nakana Nutuva Kana Ka muninei, menana Finifai nenei ka toga. Eketa kuyadayada kana vi5 muninei menana Tonowasi nenei unaunaki ka nisaisiya eketa nokomai ka fakwa wiki tamokaga.

Fauno Yutiko I Sinaviyawasiya

⁷ Satadei vanavanasonuwai tovitumagana tunisi nukusi ka yokowa viyao kana ka yota Tuveka yana ka kana kiyakiyaya kana kawiya fasinei, atu Fauno i numamanisiya. I nuwanuwa vitana nuwabuni Tonowasi ina teweiya, na fasinei i nusifufuwiya kana nivaniva i vinuwabunasinefouwa.

⁸ Totomu kuetana namai ka yokowa nenei, kimayeta i kanatadenideniya.

⁹ Namoga tufunakasina kana wava Yutiko numa kana kiyonavifofofu kana vitonu nugginabu nenei i nuvitoaga. Fauno yana sifufu i soniya nubwayoumataina eketa Yutiko matana i goyomoka. Tovanama i kenonuwataunuwa, i kabwataviniya keta i fekuwa fwayafwayai. Tovanama si sobuwa keta si sinanakasiya, si kitia matematerna.

¹⁰ Fauno yota i sobuwa keta Yutiko tofwanei i tananiya eketa i nutaviya. Namoga i iyavisiya i bwaduwa, "Muka kwana nuwanuwa, namoga yawayawasina!"

¹¹ Munifotai i vanesavaviniya numai eketa Tuveka yana Ka kana kiyakiyaya i fufuniya eketa tovitumagana nukusi si kawa. I nusifufuwiya kana nivaniva tova i katakiya yo muniyai na menanana i teweiya.

¹² Tovitumagana o namoga dewadewana yawayawasina si oviya keta na yasi sebobo si niya numai.

Fauno Na Unaunana Si Niya Minitusi

¹³ Kimaga wakai ka venuviketanuna ka niya Asosi menana nenei, eatu Fauno i iyavikiya vitana kavananei ina nemiya nokomai yo kana totoiya.

¹⁴ Nokomai ka vikaninisaga keta i toga eketa matatafuki ka niya Mitinini menana nenei.

¹⁵ Nokomai ka teweikiya eketa kuyadayada kana vinuwa nenei ka niya menana tamokaaga nenei Kiosi simuna niniuei. Nokomai ka banuwa yo muniyai ka kanayauwa ka niya Samosi simunai eketa kuyadayada kana vinuwa nenei o ka kikinomana Minitusi.

¹⁶ Fauno muka nuwanuwa tova ina teweysi Eisiya yana fafaniyai, na fasinei muka kата kanasuna Efeso eatu ka venukatuvavaaga. I sogowa uguna nuwanuwa be taki meyameyanina maise Yenusanema ita kikinomana Kabwaga Matana kana tovai.

¹⁷ Eatu tovanama ka kanasuna Minitusi, Fauno yana kisuya i niya Efeso ebe ekanesiya kana tokawakawa sita nemiya sita kitia.

¹⁸ Tovanama si nemiya, i iyavisiya i bwaduwa, "Kwami naki kwa sanamaniya namaise yaku fakwafakwa kwami nukusi tova kana matatafu fafani Eisiya nenei, tovanama kafa viuguwai a nemiya eketa kana nivaniva kimoki.

¹⁹ Tunisi fiyao Diu si weifufuna be sita weikuwanikuwa na nenei keta anuwanuwa nakanakasisi nenesiyai a nisaisiya, na nakiyai atu nuwasobuwai yota tam tova katekateku na yana bwedi nukusi atu Tuveka fasinei a bunanigeyi.

²⁰ Muka tamo kami bwadu-ovivita ata givikaviniya, tovanama Guyau fonana nenei a numamana sagisagigi nenesiyai keta a visawavenena sabu nenemiyai yota numa nenesiyai.

²¹ Bwadu fifiwanina fiyao Diu eketa Kani Kwauna a venisiya. A iyavisiya vitana yasi go'yon a nenesiyai sina ugevinisiya be Guyau nenei sina saغا keta yata Tuveka Yeisu sina vitumaganiya.

²² Eketa sifufu nofe kwa nowaniya. Guyau Kanununa i visimeikuwa eketa ana niya Yenusanema, eatu muka ata sanamanei avana ina kikinomana nenekuwai,

²³ eatu menanasima nenesiyai a niniya, Kanunu Taftutafuna i gigimatakawikuwa vitana nokomai deni eketa dauna nakanakasisi nenesiyai sina tenikuwa.

²⁴ Yota taki sina nuvimatikuwa na muka fasinei ata nuwanuwa nakasina, eatu iba nakata-mokena nenekuwai o nuwanuwa Tuveka Yeisu bunanige i venikuwa ana nusafuya. Bunanigenama o Guyau yana omukumukutana bigana namoga ana iyavisiya.

²⁵ A numamaniya matatafumi nenemiyai Guyau yana Kafa visime fasinei. Eatu naki nofe tova a sanamaniya gewa kimoki keta i niniya, muka yota tafakaiku kwana kitai.

²⁶⁻²⁷ Muka tamo Guyau yana vinuwadadana kana matakawa ata givikaviniya, naki matatafuna a bwaduweko-goiya. Na fasinei bwadu venemokena nenei nofe tova

ana iyavimiya. Taki aitevana tamo bwadu nofe muka ina vitumağanei ebe muka yawasivağata ina nisagai, iyau muka kaku kuvana.

²⁸ Kwami toviketanuneina tututaumi kwana kitavikavinimiya yota tovitumaganasima matatafusi Kanunu Tafutafuna kanonovamiyai i tenisiya, kwana kitavikavina-dewidewisiya maise yomuyomu kasi tokitavikavina yana yomuyomu i kitakitavikavinisiya. Tasike Guyau yana namonamoga, tauna ufaufanei i kimwanetamaransiya.

²⁹ A sanamaniya tovanama ana venuteweimiya tonumamana-vikanonono sina nemiya sina tuyanomwanimiya eketa namoga yasi vitumagana sina givigoyuya, naki maisemoka anuketa-wanawanaki manimaninisi sina nemiya sifi waumisi nenesiyai eketa sina nuvimatisiya.

³⁰ Yawane yota tututaumi sinemiyai tunisi namoga sifufuvi-kanonono nenei sina visawavenena eketa tovitumagana nuwatasi sina kaniya ebe yasi visawavenenasima goyosi tovitumagana sina muniya.

³¹ Na fasinei matami ina fekuwa! Kwana tukuya, manamana tonusi sinesiyai na matakainuku muka ata onovei yaku vivisawavenena tamokatamokaşa nenemiyai kuyadayada be nuwabuna.

³² Tova nofe Guyau nimanei a tenitenimiya. Yana omukumukutana sifufuna, naki kwana vitumaganemokiya. Taki bwadunama kwana muniya, yawasimi sina tafwa fifiwanisi eketa Guyau yana sawanuwagabubu ina venimiya naki yana bwadudabadaba tauna yana namonamoga tenetenesineinasi nenesiyai maise.

³³ Nukusi ta fakwafaka nenei muka tamo aitevana yana gabana o kana kwame ata vai.

³⁴ Kwami naki kwa sanamanikuwa, iyau tauku nimakuwai kaku ovivita a ninisaiya eketa nenei yota unaunaka o ovivitisinya.

³⁵ Yaku savivinasima nenesiyai iyau tauku a vikafakita nenemiyai eketa a visawavenimiya vitana yata dibumusiga nenei kana fata goyogoyo tana ovivitisinya. Tana tukuya Tuveka Yeisu i bwaduwa, ‘Kavenena namoga nenesiyai o kana seobo nakatamokena muniyai yo yuna.’ ”

³⁶ Tovanama i nusifufukoşa matatafusi kaetutusi si viketogunina eketa i kawanunukuwa.

³⁷⁻³⁸ Yana sifufu nenei i iyavisiya i bwaduwa, “Muka yota tafakaiku kwana kita-savavinei.” Nofe bwadunama katekatesi i nuyavavaniya, eketa matatafusi si nusiya si viyuiya eketa si bwedisitesitiya eyo si kwafuya nukusi si niya wakai.

21

Fauno Yana Nai Yenusanema

¹ Efeso tovitumagana kasi toviketanuneina ka vioyoowisiya muninei, ka sinanakata keta dawaniniina ka niya Kosi simunai eketa nokomai ka banuwa. Nuwabuni ka niya Nodesi eyo ka tamana Fatana menana nenei ka saniniya eketa ka sobuwa.

² Nokomai waka tamokaşa ka nisaiya ina tamana Foenisiya, nenei ka toğa eketa ka kanayaukiya.

³ Ka nemiya Saifunusi simuna niniunei eketa kukikimawaki i fakwa eatu ka venukatuvaavağä Sinya yanafafaniyi. Wakanama o Taya menana nakasina kana nogonogo i totoiya ebe nokomai ina nusiwasiwaiya, na fasinei ka nikanasuna.

⁴ Nokomai tomuniyeina ka nisaisiya eketa wiki tamokaşa nukusi ka fakwa. Nokomai Kanunu Tafutafuna yana visawavenena nenei, tomuniyeina Fauno si matakawiya be muka ina nai Yenusanema.

⁵ Eatu tovanama yama nai kana tova i nisaiya, ka misiniya eketa ka noğokawawa. Tovitumagana matatafusi na kakawasi eketa na natunatusi menana si tewelya eatu si kwafukiya nukusi ka sobuwa gibowai. Nokomai matatafuki kaetutuki ka viketogunisiya eketa ka kawanunukuwa.

⁶ Nukusi ka vioyoowa eketa kima ka toğa-savaviniği wakai eatu tasike si makavinisiya yasi menanai.

⁷ Yama kamudadana Taya nenei i kakaviya eketa ka kanasuna Tonimaisi menana nenei. Nokomai tovitumagana ka venuyofiyofisiya eketa nenesiyai ka fakwa kuyadayada tamokaşa.

⁸ Kuyadayada venuwanei noko menananama ka tewelya atu ka niya Sisaniya menana nakasinei eketa nokomai Finifi yana numai ka fakwa. Tanake namoga tamo vivinuwadadaneinana. Tovanama Yenusanema sinenei namoga kasi 7 si gibokisiya, tanake o nukusi si vinuwadadaniya ebe yo sina ovivita Guyau yana mudadava fasinei. Yota tanake Guyau fonana kana tonumamana namoga nenesiyai.

⁹ Tanake natunatuna vivine tutubonosi nasi nufunina. Tasike tamo tova Guyau fonana fasinei si bwadubwaduvioğona.

¹⁰ Kuyadayada muka yagwanina muninei Guyau yana tomatakawa tamokağa kana wava Agabusi,fafani Yudiya nenei i sobunemiya Sisaniya.

¹¹ I nemiya nenekiyai, Fauno kana wakina i viya eketa tauna nimana keta kaena i kiyona eketa i bwaduwa, "Naki nofemaise Kanunu Tafutafuna fonana, 'Fiyao Diu kasi toviketa-nuneina, toniwakina nofemaise sina yoniya eketa Kani Kwauna nimasiyai sina teniya."

¹² Tovanama nofe bwadunama ka nowaniya, tovitumağana tunisi nukusi Fauno ka nuoneoniya ebe muka ina nai Yenusanema.

¹³ Eatū i bwaduwa, "Ava uğuna nofemaise kwa bwedibwedi eyo katekateku kwa nunubudabudaniya! Iyau o muka vitana ata gidewadewa kaku kiyonaga fasinei, eatu naki a gidewadewa ebe Tuveka Yeisu fasinei ana mateya."

¹⁴ Tovanama ka kitiya muka kana fata be yana nuwanuwa kana givinai, naki ka onoviya eatu ka iyaviyi vitana avana Tuveka yana nuwanuwa maise ita saviviniyi.

¹⁵ Kuyadayadasima i kakavisya muninei, ka gidewadewa eketa ka nogokawawa Yenusanema fasinei.

¹⁶ Sisaniya tomuniyeina tunisi nukusi ka niya, eketa si niikiya Munasoni tene Saifunusi yana numai eketa nokomai ka fakwa. Namogänama nofe o tanake tamo tovitumağana nauna.

Fauno Yemesa I Venufotyi

¹⁷ Tovanama ka kikinomana Yenusanema, tovitumağana na yasi sebobo si venuyofiyofikiya.

¹⁸ Kuyadayada venuwanei Fauno nukusi ka niya Yemesa ina kitiya fasinei, eketa Yenusanema tovitumağana kasi toviketanuneina matatafusi si nemiya nokomai.

¹⁹ I bwaduviagigikuvisya muninei, matatafuna gunina ovina i nusifufuwekogoya nenesiyai namaise yana bunanige sinenei Guyau i savivina Kani Kwauna nenesiyai fasinei.

²⁰ Tovanama yana sifufunama si nowaniya Guyau si davyi. Eketa Fauno si iyaviyi si bwaduwa, "Unaki, naki ku sanamani fiyao Diu nofemai sagisagigi Yeisu si vitumağaniya eketa matatafusi Guyau yana visime si oofekufekuviya.

²¹ Eatū si nowaniya avage tovanama ku niniya Kani Kwauna yasi kabağa nenesiyai, matatafusi fiyao Diu ku vivisawenena vitana Mosese yana visime sina sağakuwakufutiya. Tamo iba avage ku iyayavisiya ebe natunatusi namoga muka sina nufifina yota kata sanu muka sina muniyei.

²² Yawane ya nemi fasinei sina biganowana. Na fasinei avamasi tamo tana fufuniya ebe sina sanamaniya vitana bwadusima si nowanowanisiya o muka venemokena.

²³ Eketa avana kana iyaviyi, naki maisemoka kuna fufuniya. Nofemai namoga kasi nufunina Guyau fasinei si kawayaba.

²⁴ Nukusi kwa nai Numa Kodukodu wasiketanei ebe givieyaeya kana fufuna kwa saviviniae Guyau matanei. Eyo muniyi kuna nufata ebe debabousi sina kigosiya. Taki namoga sina kitwa nofe fufuninama kuna fufuniya, matatafusi sina sanamaniya gewa kwağa o Mosese yana visime ku munimuniiya. Eketa sina sanamaniya gewa sifufusima fasiweu o sifufu-vikanonono.

²⁵ Eatū Kani Kwauna tovitumağana fasisiyi, nao yasi nufunufu ka viginiwiya yata nuwanuanama fasinei eketa nofemaise ka iyavisiya ka bwaduwa, 'Avi viyo kifukifufuna nenesiyai si vibwanaoseiiya, muka kwana kaniya. Yota muka ufaufa kwana yumiya. Muka yomuyomu kayona kikidubina kwana kaniya. Eketa yota muka kwana kudokaokaogo.' ^{*}

²⁶ Eketa kuyadayada kana vinuwa nenei Fauno noko namogäsima kasi nufunina i ovisiya eketa nukusi si givieyaesiya Guyau matanei. Munifotai i kanasuna Numa Kodukodu kana wasiketai i matakawisiya avi tovai kasi givieyaeya kana tova ita kakavei fasinei. Ebe noko tovanama nenei kasi givieyaeya bwanaosesi, tovibwanaose sita vibwanaoseiiya tamokata-mokaga fasisiyi.

Fiyao Diu Tunisi Fauno Si Givikaviniyi

²⁷⁻²⁹ Kuyadayada 7 kabegomokena be givieyaeya kana fufuna ina kakaviya, tunisi fiyao Diufafani Eisiya nenei Fauno si kitija Numa Kodukodu kana kani sinenei. Eatū nauna o Fauno si kitija Tonofimus tene Efeso nukusi Yenusanema menana nenei, eatu si nuwanuwa vitana Fauno Tonofimus ita kanasunei Numa Kodukodu kana kani sinenei. Namoga

^{21:10} Bunanige 11:28 ^{21:23} Ginağanäga 6:13-21 ^{21:25} Bunanige 15:29 * ^{21:25} Nofe fufunasima nenesiyai vimomona i vivigoyona. Kudo — Yauna 20:14, Visime Nuvinavinana 5:18. Aitevana tamu gumayogu o namoga ina mataveyi gabana o nogonogo fasisiyi — Visime Tafu 19:29, 1 Kononita 6:15. Namoga eketa namoga nukusi gumayogu eketa gumayogu sina mataveya — Visime Tafu 18:22, Noma 26:27. Aitevana tamu tauna ugurina nukusi sina mataveya maise amana, ayona o taki natuna — Visime Tafu 18:6. Aitevana yomuyomu nukusi sina mataveya — Visime Tafu 18:23. Vimomona-kaokaoğو — Efeso 5:3. Aitevana tamu namoga o gumayogu ina tuyakayakanıya ebe ina mataveyi — Kabikona 34:7, Visime Nuvinavinana 22:25-28. ^{21:27-29} Bunanige 20:4

si visimwanakasisiya eketa Fauno si givikaviniya eatu si vikafinafina si bwadubwaduwa, "Fiyao Isineni kwa nemai. Kwa oviviteki be namoga nofe kana mata ta tenei! Namoganganma nofe i vivisawenenenaya yana nidadana nenesiyai, kita Isineni i sawasawavigoyowita yota Moses yana visime keta yota Numa Kodukodunama nofe fasinei. Ginisi namoisi i nemisiya kabaga nofe taftufuna nenei eketa i weigavigaviya Guyau matanei."[†]

³⁰ Tovanama namoga si nowaniya dagedage i toga Numa Kodukodu sinenei, Yenusanema kana matatafu nuwanuwa si viya eketa kabaga tuninatunina nenesiyai si dibwana nokomai. Fauno si givikaviniya eketa si sinakanikaniya si kikinomaniya Numa Kodukodu kumenanina, eatu tuiyo kawa si venukatugudusia.

³¹ Fauno si vivibaiya be sina nuvimiatiya eatu Noma tonuaviya kasi toviketanuneina biga i nowaniya vitana fiyao Yenusanema namoga matatafusi si vivikamunumunuwa Numa Kodukodu kana kani sinenei.

³² Eketa yana tonuaviya kasi kaimatana nukusi i venuvakukusisa eketa si dibwana sabu kuweyaisi. Tovanama sabuveka si kitisiya tonuaviya kasi toviketanuneina nukusi si nemeniya, vitana Fauno si munumunuya eava si onoviya.

³³ Tonuaviya kasi toviketanuneina i nemiya eketa Fauno i givikaviniya. Yana tonuaviya i visimeisiya eketa seni nuwesi nenesiyai si yoniya, munifotai eyo sabuveka i nutoninuvenuveisiya i bwaduwa, "Nofe o aitevana? Ava o i fufuniya?"

³⁴ Sabuveka sinesiyai namoga tunisi iba tamo fasinei si vivikafinafina, eatu namoga tunisi o naki si vivikafinafina-kaokoagowa. Vikafinafina i vikatumataiya eketa tonuaviya kasi toviketanuneina muka kana fata vidagedage kana ugú ina sanamanei. Na fasinei yana tonuaviya i visimeisiya ebe Fauno sina kanasuniya numa fakinina nenei.

³⁵ Eatu tovanama i nemiya numa fakinina kana kaevaavaaga niniunei, sabuveka si vibaimoka nuwanuwasi be Fauno sina givikaviniya, na fasinei tonuaviya si ginakasiya eketa si unamokiya ebe sina ofafafiya namoga nenesiyai.

³⁶ Sabuveka si omunitawisiya eatu si bwaubwauwa, "Kwa nuvimatei! Kwa nuvimatei!"

Fauno Sabuveka I Nusifufuwisiya

³⁷ Tovanama Fauno kabegomokena be numa sinenei sina kanasuniya, Giniki fonasiyai tonuaviya kasi toviketanuneina i iyaviya i bwaduwa, "Kana fata ata nusifufuwiva?"

Noko nenei tonuaviya kasi toviketanuneina i sabanutuga eketa i iyaviya i bwaduwa, "Omasi kwaaga bwadu-Giniki ku sanamaniya?

³⁸ Iyau a nuwanuwa vitana kwaaga bwatanemoka tene Itifita maise. I anuwanuva be kama toviketanuneina nenesiyai ita nuaviya, eketa totaniyangunu kasi 4,000 na funumisi i viketanunisia eketa si niya fwayafwaya nunumonumonei. Eketa kwaaga namogauma?"

³⁹ Fauno i nufata i bwaduwa, "Muka, iyau tene Diu, a tuwu fafani Sinisiya sinenei menana na kana wawa Tasusi nenei. Kana fata kuta sawateweikuwa be namoga ata nusifufuwisyia?"

⁴⁰ Toviketanuneina i vinowana eketa Fauno kaevaavaaga nenei i misiniya eatu nimanei namoga i nusawatanisiya. Tovanama i katanisiya, Ibeniu fonasiyai i nusifufuwisyia.

22

¹ Fauna i bwaduwa, "Amamaku keta unaunaku, kwa vanenegeiku eatu tauku ana tanafafafanikuwa iyau muka tamo goyonata fufuniya."

² Tovanama sabuveka Fauno si nowaniya tututausi Ibeniu fonasiyai i nunusifufuwisiya, vikafinafina si onoviya eatu si numananava.

³ Fauno i bwadu-savaviniya i bwaduwa, "Iyau tene Diu, a tuwu menana Tasusi nenei fafani Sinisiya sinenei. Nokomai Yenusanema a kanakata eketa nuwatasuyasuya a viya. Kaku tovisawavenena o Gamaniyen i eketa waagawaagata yasi visime be kasi sanu matatafuna i visawavenikuwa fakinina venemokena. Nuwanuwaku nakasina be Guyau ana mumiye-dewadewiya, maisemoka kimoki kwami kwa munimuniya.

⁴ Na fasinei aviyaonana Yesu yana Ke'ta nununei si niniya, a givikuvavanisiya eketa tumisi si mateya. Yaku visime nenei tovitumaagana namoga keta vivine si givikavinisiya eketa deni nenei si tenisiya.

⁵ Tovibwanaose kasi toviketanuneina keta tokawakawa matatafusi nukusi si sanamaniya a bwadubwaduwa venemokena. Nufunufu viviginiwisi si venikuwa ebe tunisi unaunasi fiyao Diu menana Damasiko nenei si fakwafakwa ata venisiya. Nokomai a niya Yesu kana tomuniyeina ata nuwasisiya ebe ata kiyona eketa ata makavinisiya Yenusanema ebe nofemai sita vimatadowanisiya.

[†] **21:27-29** Fiyao Diu si nuwanuwa vitana Kani Kwauna muka eyaeyasi, eketa yasi visime nenei Kani Kwauna kana fata sina kanasuna yasi kani sinenei. Eatu fiyao Diuga nao sina kanasuna kani kusinena – Isineni yasi kani eketa vivine yasi kani. Taki aitevana tamo visime nofe ina yakweniya, sina nuvimiatiya. **22:3** Bunanige 5:34-39 **22:4** Bunanige 8:3, 26:9-11

⁶ Naki kuyadayada kana sinefou nenei, ketai a niniya eatu Damasiko niniunei abamei mayesina matakikikwanena visabanutugai i tafafifinikuwa.

⁷ A fekuwa fwayafwayai eketa kayokayo a nowaniya i bwadubwaduwa nenekuwai, ‘Sauno, Sauno, ava fasinei yo ku givigivikuvakuvavaneiku?’

⁸ Eketa a nufata a bwaduwa, ‘Aiye, kwağā aitevana?’

Eketa i nufata i bwaduwa, ‘Iyau Yeisu tene Nasaneti, Iyau gwadikuma ku givigivikuvakuvavaniiku.’

⁹ Namoğasima nukusi ka niya o mayesina yota si kitia eatu kayokayo i nunusifufuikuwa o muka sita nowaniya.

¹⁰ Eketa a nutoninuvenuviya a bwaduwa, ‘Tuveka, avamasi ana fufuniya?’

I iyavikuwa i bwaduwa, ‘Ku misini be ku nai Damasiko. Nokomai tamo aitevana ina nusifufuwiwa ebe yaku nuwanuwa matatafunu kuna savivinisiya.’

¹¹ Mayesina matakikikwanena matakku i fwakiya eketa muka kaku fata tamо aviyavana ana kitai, na fasinei unaunaku nimakuwai si ova eketa si niikuwa Damasiko.

¹² Nokomai namoğā tamokağā kana wava Ananaiysi i fakwafakwa o Guyau nenei i kodukoduwa yota Moses yana visime i munimuniye-dewidewisiya. Yota fiyao Diu matatafusi nokomai si vifotuwuya.

¹³ I nemiya niniukuwai i misiniya keta i bwaduwa, ‘Unaku Sauno, ku kita-savavineu!’ Na naki tovanama nenei a toneya eketa Ananaiysi a kitia.

¹⁴ Eyo Ananaiysi i iyavikuwa i bwaduwa, ‘Wağawağata yasi Guyau i gibokiwa ebe yana nuwanuwa kuna sanamaniya. Toeyaeyanamoka naki ku kitia eketa ku nowaniya i nusifufuwiwa.

¹⁵ Kwağā kuna viwakakakiya tanake fasinei ebe namoğā matatafusi kuna iyavisiya avana ku kitia eketa ku nowaniya.

¹⁶ Eketa muka yota kuna fotafota. Naki ku misini be givibutabuta ku vai. Tovanama kuna kawanunuwa Tuveka kana wavai, ya go'yon ina gona-teweisiya.’

¹⁷ Tovanama a makavinikuwa Yenusanema, Numa Kodukodu kana kani sinenei a kawakanunuwa eatu a kenokita.

¹⁸ A kitia Tuveka i nunusifufuikuwa i bwaduwa, ‘Namoğā nofemai ya sifufu fasikuwi muka sina katuvai na fasinei dibwadibwaninei Yenusanema nofe tova ku teweyei.’

¹⁹ Eatu a iyaviya a bwaduwa, ‘Tuveka, naki namoğā si sanamaniya numa kafa yokoyoko tamokatamokağā nenesiyai ka tovitumağāna deniyai a tenitenisiya eketa a munumunusiya.

²⁰ Eketa tovanama ka tokanakakikakina Sitiveni si nunuvimatiya, iyau nokomai a misiniya eatu yasi fufunana ma visawadewadewiya, eketa tonuvimatesima kasi nuya a toğatanisiya.’

²¹ Eatu Tuveka i iyavikuwa i bwaduwa, ‘Ku nai, a vivisimeiwa kedawanauwai Kani Kwauna nenesiyai.’”

Fauno I Bwaduwa Tanake Tene Noma

²² Sabuveka Fauno si vanevaneneiya eatu tovanama nofe bwadunama si nowaniya, kayosi i kuğā eketa si vibutuwa si vikafinafina, “Namōğā nofe ina mateyal! Muka kana nufota be ina fakwafakwa!”

²³ Eketa si vivikafinafina eatu kasi nuya nenesiyai si nunukwasikwasiya eketa fwayafwaya kafusisimina si teweteweina atai.*

²⁴ Toviketanuneina yana tonuaviya i visimeisyi ebe Fauno sina kanasuniya yasi numa fakinina kana kani sinenei. Eketa i visimeisyi ebe sina munuya eatu sina nutoninuvenuveiya be sina sanamaniya avana ugūna fiyao Diu si kayokuğā yo si finafina-takatakanesi.

²⁵ Tovanama si vibutuwa kunava nenesiyai si yonayoni be sina munuya, Fauno tonuaviya yasi kaimatana i misimisiniyi i iyaviya i bwaduwa, “Noma yana visime nenei o muka tene Noma kwana munu-kaokaogwei. Nauna kwata vinuesanikuwa ebe taki ata fufunagoyowa, enao kwata munukuwa.”

²⁶ Tovanama kaimatana Fauno yana bwadu i nowaniya, i niya toviketanuneina nenei eketa i bwaduwa, “Avamasi kuna fufuniya? Namōğā nofe o tene Noma.”

²⁷ Toviketanuneina i niya Fauno nenei eketa i iyaviya i bwaduwa, “Ku iyaveiku, venemokena kwaga tene Noma?”

I nufata i bwaduwa, “Ika. Iyau tene Noma.”

²⁸ Toviketanuneina Fauno i iyaviya i bwaduwa, “Iyau gabana nakatamokena a nufata eketa a vitene Noma.”

Eatu Fauno i bwaduwa, “Iyau o Noma yasi tufuwa.”

²⁹Tonuaviyasma vitana sita nutoninuvenuvia eatu si matuta keta si venuvamunimunikwana. Eketa tovanama toviketanuneina i sanamaniya vitana Fauno tanake tene Noma eatu i visimeisiya be si yoniya, eketa naki i matuta.

Fauno Diu Kawakawa Nausiyai I Misiniya

³⁰Kuyadayada venuwanei tonuaviya kasi toviketanuneina nuwanuwana fiyao Diu Fauno si vinoiya fasinei kana uğu ina sanamaniya. Na fasinei deniyai i giyauya eketa tovibwanaose nakanakasisi eketa Diu Kawakawa i visimeisiya eketa si yokowa. Eyo Fauno i nemiiya keta tafakaisiyai i misiniya.

23

¹Fauno matana dawaniniina i niya Diu Kawakawa nenesiyai eketa i iyavisiya i bwaduwa, "Unaunaku, yawasiku matatafunu a fakwiya dawaniniina Guyau matanei, eketa katekateku o eyaeyana kana nivaniva kimoki."

²Tovanama tovibwanaose kasi toviketanuneina Ananaiyasi nofe bwadunama i nowaniya, i nuwagoyowa eketa aviyaonana Fauno niniunei si misimisinya, i visimeisiya ebe kawana sita nutafifuwafuwayi.

³Eatu Fauno i kawafatiya i bwaduwa, "Guyau ina nutafisha. Namoğa matasiyai ka kita dewadewana eatu katekateu o gavigavina. Nanemai ku nuvitoiwa avage Mosese yana visime nenei kuna vinuesanikuwa, eatu visimemokena o kwağga naki ku yakweniya tovanama namoğa ku visimeisiya ebe sita nutafikuwa."

⁴Aviyaonana Fauno niniunei si misimisinya si iyavisa si bwaduwa, "Ava uğuna Guyau yana tovibwanaose kasi toviketanuneina ku sawasawanuketuwei?"

⁵Fauno i nufata i bwaduwa, "Unaunaku, muka ata sanamanei gewa tanake o tovibwanaose kasi toviketanuneina. Guyau fonakituna i bwaduwa, 'Muka yata sabu kasi toviketanuneina kuna sawanuketuwei.'

⁶Fauno i sanamaniya Diu Kawakawa sinesiyai tunisi Sadusi eatu tunisi o Fanasi, eketa kayona nakasinei i bwaduwa, "Unaunaku! Iyau tene Fanasi maise yota amaku. A vitumağaniya Guyau namoğa matemesesi ina sinaviyawasa-savavinisiya. Nofe fasinei kwa vivinuesanikuwa."

⁷Tovanama Fauno nokomaise i bwaduwa, Fanasi eketa Sadusi si vibutuwa si avigwavigwaęga nenei yoko si takiya eketa nuwesi i kikinomania.

⁸Yasi vigwaeęga uğuna onofemaise. Sadusi si bwaduwa avage muka tamо misiniyavavineina yota muka tamо Guyau kana kaetogą abamei eketa yota muka tamо kanunu. Eatу Fanasi o nofe ibasima si vitumağanisiya.

⁹Vikawabbwadubwadu i nakata, eketa tunisi visime kana tovisawavenena Fanasi kumisi nenei si misiniya eketa si numanimaniniya si bwaduwa, "Namoğa nofe muka tamо gonyo ita fufuniya. Kana kita kamo tamо kanunu o tamо Guyau kana kaetogą abamei i nusifufuviya."

¹⁰Avigwavigwaęga i nakatamoka eketa tonuaviya kasi toviketanuneina i matuta Fauno sita sinabwegabwegiya, na fasinei yana tonuaviya i visimeisiya si ovuya eketa si niiya yasi numa kana kani sinenei.

¹¹Na nuwabunanaama nenei Tuveka i kenokikinomania keta Fauno kuniniuna i misiniya eketa i bwaduwa, "Kuna katevatumoka ebe namaise nefemai Yenusanema fasikuwai ku nusifufuwa, maisemoka yota Noma kuna nusifufuwa."

Fiyao Diu Nuwanuwasi Fauno Sina Nuvimatiya

¹²Tovanama vanavana i vaneya, Fiyao Diu tunisi Fauno fasinei si weifufuna eketa matatafusi si tanągaiya muka sina ka o sina yu kana nivaniva Fauno sina nuvimatiya.

¹³Namoğa 40 na kasi tufo nukusi ketaketanama si vinowaniya ebe sina fufuniya.

¹⁴Si niya tovibwanaose nakanakasisi yota Diu tokawakawa nenesiyai eketa si bwaduwa, "Kima ka tanągaiya Guyau matanei eketa muka tamо avana kana kaniya kana nivaniva Fauno kana nuvimatiya.

¹⁵Eketa ka weifufuna vitana kwami keta Diu Kawakawa, tonuaviya kasi toviketanuneina kwata vikokonya be Fauno ita sobunemiiya nememyai. Seba kwana teweiya ebe sina bwaduwa vitana kwata nutoninuvenuveyei ebe yana sifufu kwata sanamanadewadewai fasinei, eatu ketai kana fotamatamataveya ebe kana nuvimatiya."

¹⁶Eatu Fauno auna namoğa viwaifufunanaama i ninowaniya eketa i kanasuna numa fakinina nenei Fauno i iyavisa.

¹⁷Eketa Fauno tonuaviya yasi kaimatana tamokağı i weniya eketa i iyavisa i bwaduwa, "Nofe tufunakatanama ku niyei ya toviketanuneina nenei, ebe yana nuwanuwa ina nusifufuviya."

¹⁸ Eketa kaimatana namoğanama i niiya toviketanuneina nenei eketa i bwaduwa, "Yata finisina Fauno i wenikuwa eketa i vikokonikuwa namoga nofe tufunakasina a nemiiya ebe sifufu tamokağa ina iyaviwa."

¹⁹ Toviketanuneina namoğanama nimanei i oviya keta i niiya kuniniuna eketa taniyanei i kanakununuwiya i bwaduwa, "Avi sifufu kuna iyaveiku?"

²⁰ I nufata i bwaduwa, "Fiyao Diu yasi nuwanuwa naki si givifikiniya eatu sina vikokoniwa ebe kumana Fauno kuna nemiiya Diu Kawakawa nausiyai avage sina nutonukuekuiya yasi sanamana fasinei.

²¹ Eatu muka yasi bwadu kuna nowaniya. Yasi namoğ 40 na kasi tufo si fotafotamatataveya be Fauno sina munuya. Naki si tanağaiya muka sina ka, muka sina yu kana nivaniva Fauno sina nuvimatiya. Nofe tova naki si gidewadewa eatu si fotafotamoka yasi vikokona kana nufata fasinei."

²² Eketa tonuaviya yasi toviketanuneina namoga tufunakasina i iyaviya i bwaduwa, "Nofe sifufu ku iyavikuwa kuna ogaguwiya." Eketa i gionoviya i niya.

Fauno Si Visimeiya Tovisime Nakasina Finikesa Nenei

²³ Eketa toviketanuneina yana kaimatana kasi nuwa i wenisiya eketa i visimeisiya i bwaduwa, "Tonusaviya kaeyai 200 kwana visiya yota 70 osi kasi totoga eketa 200 iyo namoisi. Kwana gidewadewa ebe nuwabuna 9 maise kwana niya Sisanaya."

²⁴ Yota osi kwana gidewesiyi ebe Fauno ina toga. Kwana ofafafiyi eketa kwana niiya tovisime Finikesa nenei."

²⁵ Munifotai tonuaviya kasi toviketanuneina nufunufu nofemaise i viginiwiya.

²⁶ "Iyau Konodiyasi Nisiyasi, nufunufu a viginiwiya kwağga namoğna nakasiu tovisime Finikesa neneweu. Agigiku."

²⁷ Namoga nofe o fiyao Diu si givikaviniya eketa kabegomokena sita nuvimatiya. Eatu a sanamaniya tanake tene Noma, na fasinei yaku tonuaviya nukusi ka niya keta ka ofafafiyi.

²⁸ Eatu nuwanuwaku yasi vinoi kana uğu ana sanamaniya fasinei eketa a niiya Diu Kawakawa yasi kafa yokoyoko nenei.

²⁹ Nokomai a nisiaya gewa yasi vikavivinoin o tututausi yasi visime fasinei eatu muka tamo Noma yana visime ita yakweniya ebe ana vimatadawanei mateyai o deniyai ana tenei.

³⁰ Tovanama Fauno kana viwaiufuna fasinei kana matakawa a viya, a venuvisimeiya i nemiiya neneweu yota kana tovinoi a iyavisiya ebe yana goyonfa fasinei neneweu sina bwaduwe-kikinomanisiya."

³¹ Eketa toviketanuneina i visimeya maise yana tonuaviya si saviviniya. Eketa noko nuwabunana nenei Fauno si oviya keta si kikinomaniya Enitifetinisi menana nakasina nenei.

³² Tovanama tova i katakiya, tonuaviya matatafusi si makavinisiya yasi numa fakinina Yenusanema nenei, eatu osi kasi totogaga Fauno si niiya Sisanaya menana nenei.

³³ Tovanama si kikinomana, Fauno keta nufunufu viviginiwina tovisime nimanei si tenisiya.

³⁴ Nufunufunama i ginağanagakogoya muninei Fauno i nutoninuvenuviya i bwaduwa, "Kwağga o avi fafani?" Fauno i nufata i bwaduwa, "Iyau o Sinisiya fafaninama nenei."

³⁵ Finikesa Fauno i iyaviya i bwaduwa, "Ka tovinoisima nofemai sina nemiiya munifotai yo ana vaneneimiya ebe ana vinuesaniwa." Eketa yana tonuaviya tunisi i iyavisiya vitana Fauno sina niiya Enoda yana numa tufomu kaikaiwabuna nenei keta sina togataniya.

24

Fauno I Misini-Kikinomana Finikesa Naunei

¹Kuyadayada 5 muninei tovibwanaose kasi toviketanuneina kana wava Ananaiyasi yota tunisi Diu kana tokakawaka nukusi si sobuwa Sisanaya. Namoga kana wava Tetanus nukusi si niya. Tanake tonusifufu yota Noma yasi visime kana tosanamana. Si niya si misiniya tovisime Finikesa naunei ebe Fauno sina vinoi.

² Tovanama Fauno i kanasuna vikanunusifufu sinenei, Tetanus i misiniya eketa yana bwaduvinoi i vibutuya.

"Yama namoغا nakasiu, kwaغا toviketanuneina na ya nuwatasuyasuya yota ya vinuwadadana dewadewasi, na fasinei biganei ka fakwa kawassasa nubwayouna keta iba yagwanina dewadewasi yama namonamoغا nenesiyai si kikinomana.*

³ Kabaga tamokatamokaga nenesiyai matatafuki yama viagigiku nakatamokena neweu tova kana matatafu.

⁴ Muka ana visinatamatamanu nakatamataina eatu a kawanukuwiwa ka fata yama sifufu kabegona kuta vaneneiya.

⁵ Namоغا nofe ka kitansaiya tanake togivigoyo-onaona. Namai Diu si fakwafakwaniya nenesiyai avigwavigwaega i gigikinomaniya, yota tanake Nasanini yoko kana toviketanuneina.[†]

⁶ I anuwanuva be Numa Kodukodu ita weigavigaviya, na fasinei ka givikininya.[‡]

⁸ Taki taugu kuna nutoninuvenuveiya, nao yama bwadubwadu kana venemokena kuna kitiya."

⁹ Eketa fiyao Diu matatafusi Tetanusi yana nusuyai si niya eketa si bwaduwa, "Bwadubwadu nofe matatafuna o venemokena."

¹⁰ Eketa Finikesa nimanei i nusawateweiya eketa Fauno i bwaduwa, "Aiye yo Finikesa, a sanamaniya manamana kana yagwana kwaغا ku vitonuviesana fafani nofe sinenei, eketa taua ana tanafafanikuwa neweu fasinei o a sebobowa.

¹¹ Taki taugu namоغا kuna nutoninuvinuvisiya, sina iyawiwa vitana yawane kuyadayada 12 muka ita kakavei a vaneya Yenusanema Guyau nenei a kodukoduwa.

¹² Tovinoi nofe si kitikuwa muka tamo namоغا nukusi kata vigwaega Numa Kodukodu nenei. Muka tamo numa kafa yokoyoko o tamo kabaغا menana nofe nenei namоغا ata visimwanakasisi ebe sita vikamunumunuwa.

¹³ Yota muka kasi fatali aviyaonana tamo sina visawaveneu ebe yasi vinoi ina vivenemokena.

¹⁴ Eatu a iyaveimi, amamaki yasi Guyau nenei a kodukoduwa yota iyau Yeisu yana Ke'ta nununei a niniya. Eatu si bwaduwa avage nofe o Ke'ta-vikanonono, eatu Moses yana visime yota Guyau yana tomatakawa yasi viviginiwa matatafuna a vitumağaniya.

¹⁵ Namaise yasi tumağana si teniya naki maisemoka yota yaku tumağana Guyau nenei a teniya vitana tova i nenemiya namоغا dewadewasi be goyosi mateyai ina vitowamisiniyesavavinisiya.

¹⁶ Nofe fasinei tova matatafuna Guyau matanei yota namоغا matasiyai a anuwanuvamoka ebe yaku nuwanuwa masamasanina keta yawasiku dawaniniina nenei ana fakwa.

¹⁷ Yenusanema a teweiya manamana simo matayagwanina, eatu bwatanemoka a makavinikuwa ebe yaku sabu sinesiyai goyogogo si fakwafakwa, kasi nuwagabubu ana kavenena eatu yota Guyau nenei ana vibwanaoseya.[§]

¹⁸ Givieyaeya kana fufuna a saviviniya eketa Numa Kodukodu sinenei a kodukoduwa eatu si nisaikuwa. Na tovanama nenei muka sabu nukusi yota muka tamo vikasanegwanegwa.

¹⁹ Eatu tunisi fiyao Diu fafani Eisiya nenei o matasiyai eketa namoisima o sita nemiya nauweu, ebe si kitikuwa avi goyona a fufufuniya sita bwaduwe-kikinomaniya.

²⁰ Nofe namoisima o sita iyawiwa avi sinatamaneina si nisagai nenekuwai tovanama Diu Kawanaka nausiyai a misinoya.

²¹ Eatu iba tamokağamoka o tovanama nausiyai a misimisiniya, a bwauwa a bwaduwa, 'A vitumağaniya Guyau namоغا matematesi ina sinaviyawasa-savavinisiya. Nofe fasinei kimoki kwa vivinuesanikuwa.'

²² Yeisu yana Ke'ta fasinei Finikesa naki sanasanamanina eketa Fauno i sawataniya, eketa yasi yoko i gifiotiwa eatu i iyavisiya i bwaduwa, "Tovanama tonuaviya kasi toviketanuneina

* ^{24:2} Finikesa yana vitovisime kana tovai o muka biganei. Tetanusi Finikesa i kanakanadibidibiiya be ita bwaduwa vitana avage Fauno ita goyona. Finikesa dauna nakasina namоغا i venisiya. Na fasinei Fauno kana nutoninuvenuveina muninei, si fakwa manamana nuwesi i kakkavi eyo Noma kana turomu Neno Finikesa fatana i viya. Nokomai vikamunumunuwa nakasina i kikinomana fiyao Diu atu Noma namoisi nukusi. Eketa Noma tonuaviya si misinimoka tu Yenusanema matatafuna si givigoyua. † ^{24:5} Yeisu tanake tene Nasaneti. Eketa aviyaonana si munimuniye-dadanji nao yokonama si weniya Nasanini yoko. Tovanama Tetanusi nofemaise i bwaduwa, nao nofe yokonama i gjisobuwija. Fiyao Yudija kana matatafuni si kitakitasobuwa fafani Ganini namoisi nenesiyai, nofe fafaninama nenei o Nasaneti menana i fakwafakwa. (Yoni 1:46) Yota i bwadubwaduwa avage Fauno noko ketaketanama nenei i kodukoduwa nao Noma yana visime i yakveyakweniya. ‡ ^{24:6} Tunisi viginiwiya nenesiyai o kana nukisi 6b-8a si nunatuya. Ka weifufun be kana nuviesaniya yata visime yana nuwanuwa maise,⁷ Atu tonuaviya kasi toviketanuneina Nisiyasi i nemiya eketa na yana vikumaiги nenetiyai i viya. ⁸ Eketa Nisiyasi visime i venisiya vitana kana tovinoi nauweu ina misinoya.

§ ^{24:17} Manamana 5 i kakavisiya Fauno i venufota Yenusanema tova mwakufwana nenei be tovitumağana ina matakawisuya yana toğa keta Biga dewadewana kana numamana fasinei.

Nisiyasi ina nemiya, yana sifufu ana vaneneiya eyo munifotai ana vinuwadadana taki Fauno i sinatamaniya o muka.”

²³ Eketa tonuaviya yasi kaimatana i visimeiya ebe ina toğatana-dewadewiya eatu simokağa ina sawateweiya yana savivina nenesiyai yota unaunana ina sawateweisya ebe sina ovivita yana nuwanuwa nenesiyai.

Yeis u Fasinei Fauno I Visawavenena Finikesa Nenei

²⁴ Kuyadayada muka yagwanina muninei, Finikesa eketa kawana ne Diu kasi wava Dunusina nukusi si nemiya. Bwadu si vininitiya eketa Fauno i nemiya. Finikesa i vaneneğä eatu Yeis Togifafafana Gigibokeinana kana vitumağana fasinei Fauno i givimayeta.

²⁵ Eatu tovanama i tenesaviya i gigivimayeta namaise Guyau nuwanuwana yawasi dawanini-isi eketa kwafini yana virginini kana kunuwaneina eketa yota kafa nuesana kunauta fasinei o Finikesa naki i matuta eketa i bwaduwa, “Naki nanemai ku onovei be ku nai, tovanama ana gidewadewa eyo ana wenesavaviniwa.”

²⁶ Eketa tova matatafunu Finikesa Fauno i wenewene-yewayewiya keta nukusi si nunusifufuwa. Fauno deniyai i fakwafakwa na fasinei Finikesa yana tumağana i teniya i nuwanuwa vitana Fauno nenei simokağa gabana ita visamwagauwiya kana ketoyau fasinei.

²⁷ Manamana nuwesi muninei Fonisiusi Fesitusi o Finikesa kana kivi i viya, eatu Finikesa fiyao Diu yasi nusuyai i niya eketa Fauno deniyai i kitamokiya.*

25

Fauno I Vkokona Be Tufomu Sisa Naunei Ina Misiniya

¹ Tovisime Fesitusi i kikinomana Sisaniya eketa i fakwa kana nivaniva kuyadayada tonusi i kakaviya muninei, eyo i vaneya Yenusanema.

² Nokomai tovibwanaose nakanakasisi eketa fiyao Diu kasi toviketanuneina si yokowa naunei eketa Fauno si vinoiya.

³ Si vikokoniya vitana yasi nusuyai ita niya be Fauno ita visimeiya ita vaneya Yenusanema uguna si viwaifufuna ketai sina nuvimiatiya.

⁴ Eatu Fesitusi i nufata i bwaduwa, “Fauno o Sisaniya deniyai eketa tova kabegomokena ana makavinikuwa nokomai.

⁵ Eatu kami toviketanuneina tunisi nukusi kata sobuwa, ebe taki Fauno i sinatamaniya maise o nokomai yasi bwaduvinoi sita teniya.”

⁶ Yenusanema i fakwa kuyadayada taki 8 o 10 muninei i makavinoya Sisaniya. Kuyadayada kana vinuwa nenei kafa nunuesana kana kivi nenei i fakwasiotoga, eketa yana tonuaviya i visimeisiya keta Fauno si nemiiya naunei.

⁷ Tovanama Fauno i kanasuna totomuwai, Diu toviketanuneina aviyaonana Yenusanemei si sobunemiya, si misinififiniya eketa vinoivikanonono yagwanisi si bwaduwisiya eatu muka tamo namai kana venemokena.

⁸ Eketa bwadusima fasisyai Fauno tauna i tanafafafaniya i bwaduwa, “Kwa nowaniya, iyau muka tamо goyon аtа fufuniya Diu visime nenei o Numa Kodukodu nenei o tufomu Sisa nenei.”

⁹ Eatu Fesitusi nuwanuwana Diu toviketanuneina yasi nusuyai ina niya fasinei eketa Fauno i nutominuvunuviya i bwaduwa, “Namaise, ka fata tana vaneya Yenusanema ebe nokomai nofe vinoisima fasisyai ana viunesaniwa?”

¹⁰ Eatu Fauno i nufata i bwaduwa, “Muka, uguna iyau nofe tova Sisa yana kafa nunuesana kana kivi naunei a misimisiniya. Yota iyau tene Noma, na fasineinofemai kuta vinuesanikuwa. Taugū naki ku sanamane-dewadewiya muka tamо goyon аtа fufuniya fiyao Diu nenesiyai.”

¹¹ Eatu taki tamо avana i sinatamaniya ebe i nufotiya ana mateya, nao muka tamо avana. Eatu taki bwaduvinoisima nofe vikanonono, nao muka tamо aitevana kana fata be ina teneiku nimasiyi. Na fasinei nuwanuwaku Sisa naunei ana misiniya ebe ina viunesanikuwa.”*

¹² Fesitusi yana togivisawakedana nukusi si vikanunusifufuwa Fauno yana bwaduwa fasinei eyo i nufata i bwaduwa, “Nuwanuwau Sisa fasinei o kuna niya Sisa nenei.”

Fesitusi Tufomu Aganifa I Nusifufuviya Fauno Fasinei

* ^{24:27} Noma yasi visime i bwaduwa, manamana nuwesi sinenei namoğa deniyai muka sina nuviesaniya nao sina giayuya. Eketa na tovanama Finikesa Fauno ita giyaya, fiyao Diu si nuwagoyowa nakasina uguna iba yagwanisi i fufuniysa muka sita sebobowi. Na fasinei nuwanuwana aviyavana tamo ita fufuniya ebe nuwatasi ita givisebobowiya. * ^{25:11} Naki tene Noma namoğa kana nufota be ina vikokona tufomu Sisa kana kita fasinei. Ebe bwaduvinoi fasisyai tufomuğä ita viunesana. Eketa taki tene Noma nokomaise yana bwadu ina taniya, nao muka tamо kana dawanafota.

¹³ Kuyadayada muka yagwanina muninei, tufomu Aganifa eketa nouna Benisi si kikinomana Sisaniya ebe Fesitusi i vitovisimeya kiouna fasinei si venufotiya.

¹⁴ Nokomai si fakwa kuyadayada yagwanina, eketa Fesitusi tufomu Aganifa i nusifufuwi Fauno fasinei. I bwaduwa, “Finikesa yana tovai, namoña tamokaña deniyai i teniya eketa namoñamokena yawane noko i fakwafakwa.

¹⁵ Tovanama a niya Yenusanema, tovibwanaose nakanakasisi eketa Diu tokawakawa si vinoiya eketa si vikokonikuwa ebe ketaketa ata fufuniya be sita nuvimiatiya.

¹⁶ Eatu a iyavisiya vitana Noma yama visime nenei nauna namoña ina misiniya tovinuesana keta kana tovinoi nausiyai ebe tauna fasinei ina tanafafafana muniyiyo kana visime ina nisiai.

¹⁷ Tovanama fiyao Diu kasi toviketanuneina nukusi ka nemiya nofemai muka ata fota. Nuwabuni a fakwasiotoga yaku kafa nunuesana kana kivi nenei eatu yaku tonuaviya a visimeisiya eketa Fauno si nemiiya naukuwai.

¹⁸ Eketa tovinoi si misiniya eketa a nuwanuwa vitana tamo avi fufuna goyomokena ita fufuniya fasinei o sita iyaveiku.

¹⁹ Eatu tututausi yasi kodukodu kana visime fasinei eketa yota namoña matematena kana wava Yeisu fasinei si ovivigwaeäga. Eatu Fauno i bwadubwaduwa avage namoñanama o yawayawasina.

²⁰ Yasi avivgavigwaeägasima fasisiyai a bauwa, na fasinei a vikokoniya taki kana fata maise kata vaneya Yenusanema ebe vinoisima fasisiyai nokomai ata vinuesaniya.

²¹ Eatu Fauno i vikokona vitana deniyai ita fakwa kana nivaniva Sisa fonana ita nowaniya. Na fasinei tonuaviya a visimeisiya eketa deniyai si tene-savaviniya. Yaku kawasasa ana kitiya maise ana visimeiya Sisa nenei.”

²² Aganifa Fesitusi i iyaviya i bwaduwa, “Ake, iyau nuwanuwaku nofe namoñanama yana sifufu tauku ana vaneneiyan.”

Fesitusi i nufata i bwaduwa, “Kumana yo kuna vaneneiyan.”

Tufomu Aganifa Fauno I Vaneneiya

Bunanige 9:3-8, 22:6-11

²³ Kuyadayada kana vinuwa nenei, tufomu Aganifa keta Benisi kasi kwame dewabausi si kotomina eketa namoña si venyufiyofisiya si ovisiya keta si kanasunisiya kafa fonayau kana totomuwai. Tonuaviya kasi toviketanuneina eketa menana kana namoña nakanakasisi si vinuwisiya eketa nukusi si kanasuna. Munifotai Fesitusi yana tonuaviya i visimeisiya keta Fauno si nemiiya nausiyai.

²⁴ Eketa Fesitusi i bwaduwa, “Tufomu Aganifa keta matatafumi namoña nakanakasisi kimoki naumiysi namoña nofe kwa kitakitiya. Fiyao Diu matatafusi Yenusanema keta Sisaniya sinenei, tanake fasinei si odowa nenekuwai. Si vikafinafina si bwadubwaduwa avage muka nuwanuwasi yawayawasina ina fakwa.

²⁵ Eatu muka tamo avi goyonata ati nisagai ebe ana nuvimatei. Eatu tauna nuwanuwana Sisa naunei ina misiniya. Na fasinei ana visimeiya ina niya Noma.

²⁶ Eatu yawane muka ita mayesiku aviyavanamasina ana viginiwiya Sisa nenei namoña nofe fasinei. Na uguna a nemiiya matatafumi naumiysi ebe kwaga tufomu Aganifa nukusi tana nutonikuekuiya ebe yo aviyavana tamo ana viginiwiya Sisa nenei.

²⁷ Muka ita nufataku be yana goyonanama muka kana sanamana eatu ina nai Sisa nenei. Nauna ana sanamaniya ebe kana fata Sisa ana matakawiya goyonanama fasinei.”

26

Fauno Tauna I Tanafafafaniya

¹ Munifotai tufomu Aganifa Fauno i iyaviya i bwaduwa, “Nofe tova a sawateweia ebe taugu fasiweu kuna nusifufuwa.” Fauno nimana i tatayi eketa tauna fasinei i tanafafafaniya i bwaduwa,

² “Agigiku tufomu Aganifa, a sebobowa uguna kimoki mataweu fiyao Diu yasi bwaduvinoi matatafuna fasinei tauku ana tanafafafaniwa.

³ Kita Diu kata sanu yota yama nuwatabausima ka oovivgavigwaeisiya matatafuna sanasanamanu. Na fasinei a vivikonikuwa be kunuwaneina nenei yaku sifufu kuta nafanafiya.

⁴ Matatafusi fiyao Diu si sanamaniya yawasiku kabegokuwai kana nivaniva kimoki. Si sanamaniya namaise nauna a mikifakwa tauku yaku fafani nenei yota munifotai Yenusanema.

⁵ Muka vitana matayauyoisi. Si sanamaniya iyau tene Fanasi eketa kama kwenava Guyau kana kodukodu fasinei o fakinamataina yo muniyai yoko tunisi. Yama visime matatafusi o fakinina venemokena eatu a munimuniisiya.

⁶ Kimoki avage nuwanuwasi kuna vinuesanikuwa uguna yaku tumağana a teniya vitana Guyau avana wağawağata i bwadudabedabisya ina saviviniya fasinei.

⁷ Yata fasekwa 12 yota yasi tumağana si teniya vitana Guyau yana bwadudabadabanama ina vivenemokena. Eketa vimogumoguwai nuwabuna be kuyadayada si kodukoduwa nenei. Turomu yo, nofe tumağanana fasinei keta Diu toviketanuneina si vivinoikuwa.

⁸ Ava uguna kwa nuwanuwa vitana Guyau muka kana fata be namoğa matematesi ina sinaviyawasa?

⁹ A vinuwadadan ebe iba matatafusi ata fufunisiya avage Yeisu tene Nasaneti kana wava ata givigoyuya fasinei.

¹⁰ Eketa nuwanuwanama o nauna Yenusanema a mikifufuniya. Tovibwanaose nakanakasisi nokomai visime si venikuwa eketa Guyau yana namonamoğa yagwanisi deniyai a tenisiya. Yota kasi nuvimate fasinei a visadewedewiya.

¹¹ Tova matayagwanina numa kafa yokoyoko nenei a vimatadawanisiya. A fiwana namaise be yasi vitumağana Yeisu fasinei sita vikeweiya. Kayoku i kuğā eketa a niya maniuna yasi menanai a venunuwasisiya be ata givikuvakuvavanisiya.

¹² Tova tamokağā Yenusanema tovibwanaose nakanakasisi visime si venikuwa eketa si visimekuwa ebe a niniya Damasiko menana nakasina nenei.

¹³ Turomu yo, na tovanama nenei kuyadayada sinefounei ketai a niniya eatu mayesina matakikikwanemokena yo vanavana abamai a kitiya. Namogasima nukusi ka niniya i tafafifinikiya.

¹⁴ Eketa matatafuki ka fekuwa fwayafwayai eatu kayokayo bwadu-Ibeniu nenei a nowaniya i bwadubwaduwa nenekuwai, ‘Sauno, Sauno, ava fasinei yo ku givigivikuvakuvavaneiku? Kwağā tauğū ka debana ku yaweyawiya.’

¹⁵ Eketa a nutoniiya a bwaduwa, ‘Aye, kwağā aitevana?’

Eketa Tuveka i nufata i bwaduwa, Iyau Yeisu, Iyau gwadikuma ku givigivikuvakuvavanikuwa.

¹⁶ Eatu ku otowamisini! A kikinomaniwa uguna a gibowiwa kaku kaetoğā. Aviyavana kimoki ku kituya yota aviyavana yawane ana visawaveniwa, kwağā kasi toviwakakaki.

¹⁷ Kwağā o ana ofafafiwa tauğū ya sabu yota Kani Kwauna nenesiyai. Eketa a vivisimewa kuna niya nenesiyai,

¹⁸ matasi kuna gibwasasa ebe yasi fufunagoyo kana fata sina sanamaniya be kumanovana nenei sina sağavinisiya mayesina nenei. Seitani yana fiwana nenei sina sağavinisiya sina nemiya Guyau nenei. Munifotai sina vitumağanikuwa nenei, yasi go'yonanana visuwateweisya ebe yasi kabagā sita vitoniwigiya yaku namonamoşa tafutafusi kasi kawasasai.’

¹⁹ Eketa turomu Aganifa, nofe kenokitanama abamei i sobunemiya a muniyya.

²⁰ A vibutuwa a numamana fiyao Diu Damasiko sinenei yota Yenusanema sinenei eketa fafani Yudiya kana matatafu a numamananiya. Munifotai Kani Kwauna nenesiyai a numamana vitana yasi fufuna goyosi sina onovisiya eatu yawasisi Guyau sina veniya. A iyavisya vitana yasi fufuna nenesiyai, sina visawavenena venemokena gewa naki i kavinisiya.

²¹ Biga nofe a numamaniya fasinei, tunisi fiyao Diu Numa Kodukodu sinenei si givikavinikuwa keta si anuvanuwa be sita nuvimatikuwa.

²² Noko tovanama nenei kana nivaniva kimoki, Guyau yawane i oovivitikuwa. Na fasinei nofemai a misimisiyiya ebe namoşa matatafumi na kami wava atu i sobuwa muka na kami wava a iyayavimiya avana Guyau yana tomatakawa eketa Mosesi si bwaduwisiya ina kikinomana.

²³ Si bwaduwuya vitana Togifafafana Gigibokeinana ina kuvavana keta yota mateyai ina mikimisini-savaviniya, keta ina numamana be biga dewadewana ina vikimayeta tauna yana sabu fiyao Diu eketa Kani Kwauna nenesiyai.”

²⁴ Fauno nofe ibasima fasisiyi i nunusifufuwa eatu Fesitusi i fina i bwaduwa, “Fauno, kamo ku wafa! Ya sanamana i nakatamatayiha nenei debabouğū i givigoyuya!”

²⁵ Eatu Fauno i nufata i bwaduwa, “Yama namoşa nakasius, iyau muka ata wafa. Avana a bwadubwaduwyi o kana venemokena keta yota na kana sanamana.

²⁶ Nofe ibasima a nunusifufuwiya o muka makamakaviunai ita savivina, na fasinei a sanamaniya turomu Aganifa o naki na ya sanamana eketa ibasima fasisiyi a nunusifufuwa menanai.”

²⁷ Fauno i nutoninuvenuviya i bwaduwa, "Tufomu Aganifa, Guyau yana tomatakawa yasi viginiwa ku vitumağaniya o muka? A sanamaniya ku vitumağaniya."

²⁸ Eketa Aganifa Fauno yana bwadu i fatiya i bwaduwa, "Omasi ku vinuwadadana tova bwatana nenei yaku nuwanuwa kuna kaniya be ya vitumağanai ata vitumağana?"

²⁹ Fauno i nufata i bwaduwa, "Tova taki bwatana o nubwayouna, o muka kana tunina. Eatu yaku kawanunuku Guyau nenei o vitana kwaga keta aviyaonana kimoki kwa vanevaneneikuwa o Tuveka Yeisu kwata vitumağaniya eatu muka kwata vifinisina maise iyau."

³⁰ Munifotai tufomu Aganifa keta tovisime Fesitusi keta Benisi yota aviyaonana nukusi nokomai si misiniya keta totormu si teweiya.

³¹ Eatu tututauşı si vikanunusifusifufuwa si bwaduwa, "Namoğā noko muka tamo avana goyona ita fufuniya ebe yo ina nai deniyai o ina mate."

³² Aganifa Fesitusi i iyaviya i bwaduwa, "Kana fata namoğā nofe tana giyauya ebe ina niya, eatu naki tauna i bwaduwa nuwanuwana tufomu Sisa naunei ina misiniya ebe ina nuesana. Na fasinei muka kata fata tana giyauya."

27

Fauno Yana Kamudadana Noma

¹ Noko tovanama nenei Fesitusi i vinuwadadana vitana Fauno keta finisina sina toğa Itani fasinei, deni kana tokitavikavina, Fauno keta tunisi finisina si tenisiya Yuniyasi kanonovanei. Tanake o tufomu Sisa yana tonuaviya tomatakaikai kunumisi tamo kana kaimatana.

² Menana Adanamitiyumi nenei waka tamokağā i nemiya eketa Anisitako tene Tesanonaika fafani Masedoniya sinenei nukusi ka toğa. Wakanama o fafani Eisiya gibo kafakainei ina venufanafana eketa menana nakanakasisi nenesiyai ina nikankanasanunaiya.

³ Kuyadayada kana vinuwa nenei ka kanasuna Saidoni menana nakasina nenei. Yuniyasi Fauno i kitauwagabubuwiya eketa i sawateweiya i niya unaunana nenesiyai kana ovivita fasinei.

⁴ Munifotai kabağā noko ka teweiya. Fonimana ka viketosoganiya eketa muka kama fata be yama kitüğā nenei kana dibwana. Na fasinei Saifunusi simuna kukwauna ka venufanafana.

⁵ Munifotai kawasasa ka venuñosiya eketa fafani Sinisiya eketa Famufiniya etasiyai ka venufanafana kana nivaniva ka kanasuna menana Maina nenei ka sobwu Nisiya yana fafani sinenei.

⁶ Nokomai kaimatana waka tamokağā i nisaiya Anekisenidiyei i nemiya keta i ninya Itani, eketa nenei ka toğa.

⁷ Dauna nakasina eketa kuyadayada yagwanina makamakanuwaki ka dibwana kana nivaniva menana Nidusi niniunei ka kikinomana. Eatu fonimana ka viketosoganiya fasinei eketa ka venutamana Kiniti simuna i babikiya eatu ka venufanafana kana nivaniva menana Sanumone mutuna ka tutuuniya.

⁸ Kafakainei fonimana ka vituğayı kana nivaniva kafasiwağā kana wava Kafasiwağā Kiwağā nenei menana Nasiya niniunei ka kanasuna.

⁹ Yama dibwana wakai nubwayoumataina eketa Go'yonna Kana Vibwanaose kana kuyadayada nakasina* naki i kakaviya. Nofe tovasima nenesiyai o gibo i sakasakanunuwa. Na fasinei Fauno i misiniya eketa yasi nona i kakiniya.

¹⁰ I bwaduwa, "Unaunaka, nuwatamiyai a teneteriya yata kamudadana kunauta o daunina. Yawane nogonogo eketa waka tauna tana teweisiya yota tunita tana mateya."

¹¹ Eatu kaimatana Yuniyasi muka Fauno fonana ita nowaniya, eatu tonumunikuta eketa toniwaka fonasi i muniiya.

¹² Noko kafasiwağanama muka kana fakwa dewadewana yauya kana tutuya nenei. Na fasinei namoğā mataygwanisi nuwanuwasi kata sinanakata-savavinikiya ebe kata dibwana-nuwanuwa simuna Kiniti nenei ebe Fonikisi kafasiwağai kata toğavikifafa. Uğuna kafasiwağanama o Kiniti simuna i nutenekifafiya eketa tova matatafunu nunumanona.[†]

Vayuvayuyu Gibowai

¹³ Tovanama fonimana dibidibina gagasei i vibutuwa i siveginegineneya, toviwakasefusefu si vinuwadadana vitana avana si weifufuniya sina saviviniya, na fasinei tutuvidauna si sinanakasiya eketa simuna Kiniti kafakainemokenei ka venufanafana.

* ^{27:9} Nofe kuyadayadanama o fiyao Diu yasi kuyadayada nakasina eketa Tafutufuna. Nofe kuyadayadanama nenei si vivimogumuwa eketa tovibwanaose kasi tovikenetuneina i vivibwanaoseya namoğā yasi go'yonna fasisiyai. Visime Tafu 16, 23:26-32, Gınağana 29:7-11. † ^{27:12} Kugagasa kafasiwağā tamokağā kana wava Kafasiwağā Dewadewana. Kana kedawanau 64 kinomita Fonikisi menana nakasina niniunei.

¹⁴ Tova bwatana nenei yamududuwe fifiwanina i viyuveyuve-sobunemiya Kiniti simuna kuveyaina eketa waka i sinaviviya.

¹⁵ Toviwakasefusefu si anuvanuva be fonimana kuveyaina waka sina visaya eatu si vibaiwayosa uğuna fonimana i givikaviniyiya eketa si teweiya fonimana i nutunemokikiya.

¹⁶ Tovanama Kauda simuna kabesona kukwauna ka venufanafana, eatu waka kana kimonou ka fiwanamokikiya keta ka sinanakasiya eketa toviwakasefusefu si yonavikavikaviniyiya.[‡]

¹⁷ Tovanama si nusafuwa, unava nenesiyai waka tauna tofwana si takwaniya. Si matuta fonimana waka ita nuyakweyakweniya nai nidebadebana kana wava Satusi gunina nenei. Na fasinei naya na kana nogonogo matatafunu si unisiya wakai eatu wakanaga fonimana i nutunemokikiya.

¹⁸ Yoy waka i tutuya nakamatataina fasinei eketa kuyadayada venuwanei waka kana nogonogo si vibutuwa si tewesobusobuwina gibowai.

¹⁹ Kuyadayada kana vitonu nenei naya kana nogonogo matatafunu yota tututausi nimasiyi si tewesobusobuwina.

²⁰ Tova i goyomoka nenei eketa muka tamo vanavana o kinavinavi kata kitaisi kana nivaniva kuyadayada yagwanina i kakavisiya. Fonimana fifiwanina i tene-savivagasiya eketa nuwanuwa yaona i vanikiya kama gifafafana fasinei.

²¹ Kawasasa nakamatataina namoga muka tamo sita kanuvanuva. Na fasinei Fauno i misiniya kasi kawasasai keta i iyavisiya i bwaduwa, "Unaunaku, naki kwa kitiya. A iyavimiya Kiniti muka tana teweyi eatu yaku bwadu muka kwata nowaniya. Na fasinei yami waka i goyowa yota yami nogonogo kwa tetewetewina.

²² Eatu nofe tova a iyavimiya, wałka ina gamomona eatu muka tamo aitevana yawasina ina niteweyei, na fasinei katekatemsi si vatu.

²³ Guyunama o yaku Tuveka nenei a kodukoduwa, nuwabuna kana kaetoğga abamei i nemiya keta i misiniya niniukuwai.

²⁴ Eketa i iyavikuwa i bwaduwa, 'Fauno, matuta ku onovei. Sisa naunei kuna misimiya ebe ina vinuesaniwa. Nofe uğunanama fasinei Guyau ya kawanunuku i nowaniya eketa kwałka neweu matatafumi wakai ina ofafafimiya.'

²⁵ Nofe fasinei unaunaku, katekatemsi si vatu. Guyau avana i iyavikuwa maisemoka a vitumaganiya ina kikinomana.

²⁶ Eatu fonimana o ina sivetunetunita kana nivaniva tamo simuna nenei ina nuvaneita."

²⁷ Nofe naki kuyadayada kana vi14, yoy keta fonimana i nutafivinivinikiya Meditene niyani gibo nenei. Tovanama i vinuwabunasinefouwa, toviwakasefusefu si kamukonisiya vitana fwayafwaya naki ka vevenukitekiytiya.

²⁸ Na fasinei unava si givigaviviniyiya eketa gibo yana viwagudabu si fwafwiya keta si kitiya kana niva 40 mita maise. Si fakwa kabesona yota si fwafwa-savaviniyiya eketa kana niva i makaviniya 30 mita maise.

²⁹ Eketa toviwakasefusefu si matuta uğuna si nuwanuwa vitana fonimana waka ina nuvaneiya nibwaga nenesiyai. Eketa tutuvidauna nufunina waka kumunina si tewesobuwiya, eatu tova si viyokaniya be ita venukatakiya.

³⁰ Toviwakasefusefu si anuvanuva be wakai sita dibwana, na fasinei kimonou si tewesobuwiya eketa si gisebaseba vitana waka mutunei tutuvidauna kasi tewesobuweina fasinei.

³¹ Eatu Fauno kaimatana yana tonuaviya nukusi i iyavisiya i bwaduwa, "Kwa nowaniya, taki toviwakasefusefu muka wakai sina fakwa, nao muka tamo gifafafana."

³² Eketa tonuaviya kimonou kana unava si tanaonosiya keta i kanuviya.

³³ Tova i vibutuwa i gegegesiya, Fauno namoga matatafusi i kamanemansiya be sita kawa. I bwaduwa, "Nofe naki kuyadayada kana vi14 yami toğafota nenei, muka tamo aviyavana kwata kanuvanuva.

³⁴ Nuwanuwaku kwana kawa ebe kwana fiwana. Eatu muka vitana kwana mate yota mukamoka tamo kwana kuvavana-nuwanuva."

³⁵ Tovanama i nusifukoğga, maneka i viya eketa matatafusi matasiyi Guyau nenei i viagigikuwa, munifotai yo i gikasimiya eketa i kaniya.

³⁶ Namoga matatafusi kasi nutogona i kanakanakasiya eketa yota si kawa.

³⁷ Wakai ka toğga o kama yagwana 276.

³⁸ Matatafusi si kawa eketa si kasiyuwa eyo munifotai, witi wakai si vikikinomanisiya eketa si tewesobusobuwisiya gibowai ebe waka ina kanakasiya fasinei.

Waka I Nubwegabwegiya

[‡] ^{27:16} Tova matatafunu waka nakanakasiyi kimonou kabegona munisiyi si sonisoniya, namoga keta nogonogo kasi kafa kitanasiwasiwa fasinei. Eketa tamo tova kimonounama si sinanakasiya waka nakasina etanei.

³⁹ Tovanama tova i mayesiya, toviwakasefusefu simuna si kitiya eatu muka sita kitakinaniya. Gunina tamokaga si kitiya yota nafena dewadewana eketa nuwanuwasi vitana kabağanama nenei waka sita visesenavaneiya.

⁴⁰ Noko uguna keta tutuvidauna kasi unava si kitanaonota keta si gavigavivina eatu kafa nunumunikuta si yausiya ebe waka sina numunukutiiya. Naya kabegona naunei si sinanakasiya eketa i dibwanikiya numagama kuweyaina.

⁴¹ Eatu nai nidebadebana nenei ka tuna. Waka mutuna i fwataoğona eketa muka ita savivina eatu munina o yoyo nakanakasisi si nubwegabwegiya.

⁴² Tonuaviya muka nuwanuwasi finisina sina gayovane numagamai ebe sina dibwana, eketa si viwaifufuna sina nuvimatisiya.

⁴³ Eatu kasi kaimatana nuwanuwana Fauno ina gifafafaniya fasinei eketa yasi viwaifufuna i givigoyuya. I visimeya eketa aviyaonana kasi fata gayo sina mikitowa keta sina gayovaneye numagamai.

⁴⁴ Tufotufo i iyavisiya ebe waka i nubwegabwegiya bidimisi yota aviyavana nunugayogayosi nenesiyai sina givikavina. Nofe ketaketanama nenei matatafusi numagamai si vaneya dewadewasi.

28

Fauno Manita Simunai

¹ Tovanama matatafuki dewadewaki ka gayovaneya nenei, ka sanamaniya vitana simuna kana wava Manita.

² Simuna namoisi si viyawikiya venemokena. Bwabwau i vibutuwa sigwana eketa kwadudu na fasinei kai si kasiniya eketa matatafuki si katuvikiya.

³ Fauno kai i gigikwakwakwa eketa i kanakanata, etanei i tewetewevaneveyea eatu mwata tamokağga goyon a kai kana inainai i vanayaginiya eketa Fauno nimanei i kanaononokeya.

⁴ Simuna namoisi mwata si kitiya eketa tututausi nenesiyai si bwaduwa, "Namoğa nofe o venemokena tonuyimate eatu muka gibowai ita gavivina fasinei eketa fufuna dawaniniina kana guyau gumayogu" * si kwabukwabuyuna."

⁵ Fauno mwata i nukakiya eketa kai i kanasiya, eatu muka ita sinea.

⁶ Namoğa yasi nuwanuwa vitana tofwana ita safana o sabanutuğai ita feku matematena. Eatu si kitanufotawayosa eketa yasi vinuwadadana si givinya vitana Fauno tanake tamoguyau.

⁷ Simuna kana kawakawa kana wava Fubiniusi, yana fwayafwaya keta yana numa niniunei i nivaneikiya. Tanake i katuvikiya eketa kuyadayada tonusi yana numai i kitavikavinikiye.

⁸ Tovanama ka sanamaniya Fubiniusi amana tofwana i nunuinaina yota bwenibweni i toğatogatetewelya, Fauno i kanasuna nenei keta kawanunuku muninei nimana i dawana tofwanei eketa i givibwiniya.

⁹ Tovanama namoğa si kitiya, tovisafwavinga matatafusi si nemiya Fauno nenei eketa i givibwinisiya.

Fauno Simuna Manita Nenei I Niya Noma

¹⁰⁻¹¹ Manita namoisi nukusi ka fakwa yamayamana tonusi, si kitavikavinikiye venemokena. Tovanama yama noğokawawa nenei, kama nuwagabubu si kavenena yota kama ke'ta fasinei si ovivitikiya eketa fiyao Anekisenidiya yasi wakai ka toğā. Wakanama kana nagimu nenei, kifukifufuna si vigionisiya yasi guyau natuyuweyuwe, Kasita eketa Fonakisi kasi fusa maise. Nokomai i fakwa kana nivaniva yauya kana tutuya i kakaviya yo munifotai ka kanayauwa.

¹² Ka vinaya ka niya Sainakasa menana nenei keta nokomai ka fakwa kuyadayada tonusi.

¹³ Eyo ka niya Negiumi menana nenei. Nuwabuni gagasa i siveya eketa ka venunumasana kana nivaniva menana Futeoni nenei ka kanasuna.

¹⁴ Tovitumağana tunisi nokomai ka nisaisiya eketa si vikokonikiya fasinei, nokomai ka fakwa wiki tamokağga. Eketa nokomai kavananei ka niya Noma.

¹⁵ Tovitumağana Noma sinenei fasikiyai si biganowanra eketa si nemiya si venufototikiya. Tunisi o Afisi kafa vivitamanina nenei eatu tunisi o kabağga kana wava Numa Wagawaga Tonusi nenei si nemiya eketa si toğatogafotikiya. Noko tovanama nenei, kasi kitaga nenei Fauno i katevatuwa eketa Guyau i davadavaya.

¹⁶ Tovanama ka kikinomana Noma menana nakasina nenei, Noma toviketanuneina Fauno si sawatewelya ebe kana kisina ina fakwa. Eatu tonuaviya tamokağga si teniya kana toğatana.

* ^{28:4} Namoğa si nuwanuwa vitana nofe guyausima o aviyaonana tofufunagoyo si vivimatadawanisiya. Noko nenei si bwaduwa vitana nofe guyausima o mwata sita visimeya yo Fauno ita kaniya.

¹⁷ Kuyadayada tonusi muninei Fauno Fiyao Diu toviketanuneina i wenevakukusisiya eketa si yokowa. Fauno i iyavisiya i bwaduwa, "Unaunaku, muka tamo goyona ata fufuniya yata sabu nenesiyai o taki wağawağata yasi visime ata yakweniya. Eatu Yenusanema sinenei si givikavinikuwa eketa Noma namoisi nimasiyai si tenikuwa.

¹⁸ Noma namoisi si nutoninuvenuvikuwa eatu muka tamo yaku goyona sita nisağai be yo sita nuvimateiku. Na fasinei nuwanuwansi sita gionovikuwa,

¹⁹ eatu Fiyao Diu muka nuwanuwana sita sebobowi. Na fasinei Noma namoisi a iyavisiya vitana tufomu Sisa naunei ata misiniya ebe ita vinuesanikuwa, eatu muka vitana tauku yaku sabu ata vivinoimi fasinei.

²⁰ Nofe ibasima fasisiyai a wenimiya ebe nukusi tana nusifufuwa. Kita Fiyao Diu kata Togifafafana Gigibokeinana nenei a vitumağana. Nofe namoinama fasinei Guyau manatuwaina i bwadudabada vitana ita visimeyi kta Fiyao Diu nenetiysi. Nofe uğunanama fasinei seni nenesiyai si yonikuwa."

²¹ Si nufata si bwaduwa, "Muka tamo nufunufu fasiweu Yudiyei kata nisağai, yota aviyao-nana unauanta si nenemiya nofemai tamo sifufu goyona sita bwaduwei fasiweu.

²² Eatu ka sanamaniya o kabağā tunisitunisi nenesiyai kwami tovitumagana yokomima si sawasawanovimiya. Na fasinei nuwanuwaki ya nuwanuwa kata sanamaniya."

²³ Eketa kuyadayada tamokağā si vinuwadadaniya nenei namoğā yagwanisi si nemiya yana kabağai. Fauno i visawavenena Guyau yana kafa visime fasinei. Nuwabuni i vibutuwa eketa i niyya kana nivaniva i nuwabuna. Moses yana visime eketa Guyau yana tomatakawa yasi viginiwa nenesiyai i misinivikavina. Nuwanuwana Yeisu fasinei nuwatasi ina kaniya be sina vitumağaniya.

²⁴ Tunisi namoğā Fauno yana nusifufu nuwatasi i oviya eketa si vitumağana, eatu tunisi o muka.

²⁵ Na nenei tututausi sinesiyai amamanagibu nakasina eatu muniyai yo sita kafiyauyauna, Fauno yana bwadu kafa nusafu i venisiya i bwaduwa, "Kanunu Taftufuna bwadu kana venemokena nenei tomatakawa Aiseya i veniya eketa wağawağami i nusifufuwisiya i bwaduwa.

²⁶ *Kuna niya tağū ya sabu Isineni nenesiyai eketa kuna iyavisiya kuna bwaduwa,
"Naki kwa vanevaneneğā
eatu muka nuwatami ita mayemayesiya.*

*Naki kwa tonetoneya eketa ibasima Guyau i fufunisiya kwa kitikitisiya,
eatu kasi nuwanuwa muka nuwatami ita mayemayesiya.*

²⁷ *Nofe namoisima muka nuwatasi ita mayemayesiya uğuna katekatesi i fakina.
Na taniyasi eatu avana si vanevaneneýa o muka sita nowanowaniya,
matasi si kinogowa uğuna muka nuwanuwasi sina kita.*

*Taki nuwanuwasi fonaku sina muniya,
nao matasiyai sina kitikuwa
eketa taniyasiyai sina vaneneikuwa,
yota nuwatasi ina mayesiya
ebe kamo sina ugevinisiya yasi fufunagoyo nenesiyai
ebe ana givibwinisiya."*

²⁸ Kwami Fiyao Diu o muka bwadu kana venemokena kwata vanevaneneğei, na fasinei nuwanuwaku kwana sanamaniya vitana Guyau yana gifafafana kana matakawa, naki i vininitiya Kani Kwauna nenesiyai ebe tasike sina vaneneğā."†

³⁰ Fauno yana numa si veniya eketa i fatafatiya, eatu nokomai manamana nuwesi i fakwiyya. Namogā matatafusi i katukatuvisiya tovanama si nenemiya kana venufota fasinei.

³¹ Na yana katevatu eketa katekatena matatafunei biga dewadewana i nunumamaniya Guyau yana kafa visime, yota Tuveka Yeisu Togifafafana Gigibokeinana fasinei i vivisawavenena, eatu muka tamo kana sawatana.

^{28:19} Bunanige 25:11 ^{28:26} Aiseya 6:9,10 † ^{28:28} Tunisi viginiwa nenesiyai o kana nukisi 29 si nunatuya. *Fauno nofe i bwaduwiya muninei, vikawabwadubwadu keta fufuna nuwagoyo tututausi nenesiyai i kikinomana.*